

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİ TÜRK EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

KALEM DERGİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ece SERRİCAN

DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. Şerife ÇAĞIN

İZMİR-2010

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum *Kalem Dergisi Üzerine Bir Araştırma* adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Ece SERRİCAN

TUTANAK

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 29/12/2010 tarih ve 40/07 sayılı kararı ile oluşturulan jüri Yeni Türk Edebiyatı anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi 92080003781 Ece SERRİCAN'ın aşağıda (Türkçe / İngilizce) belirtilen tezini incelemiş ve adayı 20/01/2011 günü saat 11.00'de 1 saat süren tez savunmasına almıştır.

Sınav sonunda adayın tez savunmasını ve jüri üyeleri tarafından tezi ile ilgili kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları değerlendirerek tezin başarılı/başarısız/düzeltilmesi gerekli olduğuna oybirliğiyle / oyçokluğuyla karar vermiştir.

Prof. Dr. Fezal GÖKÇEK

BAŞKAN

Başarılı

Başarısız

Düzeltilme (Üç ay süreli)

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAGİN

Başarılı

Başarısız

Düzeltilme (Üç ay süreli)

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Serife ÇAGİN

Başarılı

Başarısız

Düzeltilme (Üç ay süreli)

Tezin Türkçe Başlığı : Kalem Dergisi Üzerine Bir Araştırma

Tezin İngilizce Başlığı : A Research About The Journal Of Kalem

-
- * 1. Yüksek Lisans Tezi savunma süresi asgari 45 azami 90 dakikadır.
2. Tutanak (jürinin karar ve imzaları haricinde) bilgisayarda doldurulmalıdır.
3. Tez başlığı (İngilizce ve Türkçe) mutlaka belirtilmelidir.
4. Yüksek Lisans Tez savunmasında üyelere en az birinin E.Ü.Lisansüstü eğitim öğretim yönetmeliğinin 17(2) maddesi gereğince anabilim dışından olması zorunludur.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: KALEM DERGİSİ	12
1. YAYIN HAYATINA GİRİŞİ	12
2. ÖZELLİKLERİ	13
2. 1. Dış Özellikleri	13
2. 2. İç Özellikleri	18
3. YAZAR KADROSU	21
4. KARİKATÜRİSTLER	34
İKİNCİ BÖLÜM: KALEM DERGİSİ'NDE YER ALAN YAZI VE KARİKATÜRLERİN İÇERİĞİ	39
1. YAZILAR	39
1. 1. SİYASİ HAYATLA İLGİLİ YAZILAR	39
1. 1. 1. II. Abdülhamit ve Yönetimi	39
1. 1. 2. II. Meşrutiyet'in İlanı	40
1. 1. 3. Meclis-i Mebusan ve Ayan Meclisi	41
1. 1. 4. Mebuslar, Nazırlar	43
1. 1. 5. Maliye Nezareti, Bütçe ve Borçlar	45
1. 1. 6. Belediye	46
1. 1. 7. Taşımacılık Sorunları	47
1. 1. 8. Hafiyelik	48
1. 2. SOSYAL HAYATLA İLGİLİ YAZILAR	49
1. 2. 1. Kadınlar	49
1. 2. 2. Kadın - Erkek İlişkileri ve Evlilik Kurumu	51
1. 2. 3. Tiyatro	53
1. 2. 4. Kuyruklu Yıldız	55
1. 2. 6. Basın	56
1. 2. 7. Fecr-i Ati Topluluğu	58
2. KARİKATÜRLER	59
2. 1. SİYASİ KONULARA YÖNELİK KARİKATÜRLER	59
2. 1. 1. Avrupa	59
2. 1. 2. Balkanlar	65
2. 1. 3. Türkiye	68
2. 1. 4. II. Abdülhamit	69
2. 1. 5. II. Meşrutiyetin İlanı	70
2. 1. 6. Meclis-i Mebusan	71
2. 1. 7. Mebus, Nazır, Ayan	72
2. 1. 8. Bütçe ve Borçlar	74
2. 1. 9. Belediye	76
2. 2. SOSYAL KONULARA YÖNELİK KARİKATÜRLER	76
2. 2. 1. Kadınlar	76
2. 2. 2. Kadın - Erkek İlişkileri ve Evlilik Kurumu	79
2. 2. 3. Taşımacılık Sorunları	82
2. 2. 4. Basın - Yayın	84
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: DERGİNİN AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI	86

SONUÇ	397
KAYNAKLAR	400
ÖZGEÇMİŞ	403
ÖZET	404
ABSTRACT	405

ÖNSÖZ

II. Meşrutiyet'in ilanı sadece Osmanlı Devleti için değil, basın için de yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. II. Abdülhamit'in baskısı ve sansürü kıskacında sıkıştırılmış ve susturulmuş olan basın, bu dönemle birlikte ürünlerini ortaya koymaya başlamıştır. Bunların içinde en çok yer tutan ise, mizah dergi ve gazeteleri olmuştur. Yasakların kıskacından kurtulan mizah; hürriyet, meşrutiyet, adalet, kardeşlik, eşitlik sloganlarıyla sesini duyuran toplumun sözcülüğünü üstlenmiştir. Bu yayınlarda yer alan mizahî yazılar, aynı zamanda etkili karikatürlerle desteklenmiştir. Yaşanan değişimle birlikte eskileri kıyasıya eleştiren, yeniliğin içindeki tehlikeleri sezerek halka ayna tutan çizgiler; toplumun içinde bulunduğu durumu gözler önüne sermiştir. Mizah dergi ve gazetelerinin bu konumundan hareketle; Batılı anlamdaki karikatürlere ilk defa yer veren, dönemine ayna tutan *Kalem* dergisi üzerinde çalışmayı uygun gördük. Ancak yeri geldikçe edebiyat tarihlerine, dönemin siyasî-sosyal zeminini aydınlatan kaynaklara, anılara ve biyografilere de başvurulmuştur.

Çalışmamız, II. Meşrutiyet dönemine gelene kadar basın hayatı ve özellikle mizah dergileri hakkında bilgi veren bir girişten sonra üç bölümden meydana gelmektedir.

Birinci bölümde *Kalem* dergisinin yayın hayatına girişi, özellikleri, yazar ve karikatürist kadrosu hakkında kısa bilgiler verdik. Ayrıca *Kalem*'de çıkan ve çıkacak olan kitap, dergi ve gazetelerin duyurularına hangi sayı ve sayfalarda yer verildiğini belirttik.

Çalışmamızın ikinci bölümünde *Kalem*'de en çok üzerinde durulan konuları belirleyerek gerek yazılarda gerekse karikatürlerde bu konuların hangi yönlerden ele alındığını inceledik. *Kalem*'de yazılar kadar karikatürler de önemli bir yer tutmaktadır. Bu sebeple yazılar ile birlikte karikatürleri de ele aldık. Yazılardan bağımsız olarak yer alan karikatürlerin hangi durum ya da kişiler üzerinde yoğunlaştığını saptadık. Özellikle üstünde durulan çizimleri, gruplamaya bağlı kalarak ana başlıklar altında topladık. Bu karikatürlerin hangi yönlerinin ön planda olduğunu tespit etmeye çalıştık. Ayrıca konu ve karikatür sınıflandırmasında en çok üzerinde durulan, çizgilerinin farklılığı ile öne çıkan karikatürlerden örneklere yer verdik.

Üçüncü bölüm, *Kalem* dergisinin açıklamalı bibliyografyasından oluşmaktadır. Yazıların çoğu imzasız ve başlıksız olduğu için izahlı bibliyografyayı uygun bulduk. Derginin Fransızca kısmında yer alan yazıların sadece yazarlarını ve başlıklarını verdik. *Kalem*'in konu çeşitliliğinin içinde yer alan bilmeceleri, ödüllü yarışmaları, karikatürlü bulmacaları kısaca tanıttık. Ayrıca dergideki ilan ve reklamları da atlamadan vermeye çalıştık. Derginin büyük bir çoğunluğunu oluşturan imzasız yazılarda yazar adı belli olmadığından sadece başlığa yer verdik. Derginin Türkçe ve Fransızca kısmında yer alan bütün karikatürleri incelememize dâhil ettik. Dergide yer alan karikatürlerin alt yazılarını aynen aktardık. Ayrıca karikatür hakkında bir fikir vermesi açısından, karikatürde görülen olay ve çizilen kişiler hakkındaki bilgileri kendi ifadelerimizle köşeli parantez içinde verdik.

Çalışmamızda son olarak dergi incelememizden elde ettiğimiz neticeleri değerlendiren bir sonuç ile yararlandığımız kaynakları gösteren bir kaynakça bulunmaktadır.

Bu tezin hazırlanması sırasında tenkit ve tavsiyelerinden faydalandığım hocam Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAĞIN'a, titiz dikkatleri ve yol gösterici ikazlarıyla çalışmamın her safhasını yakından takip eden danışman hocam Yrd. Doç. Dr Şerife ÇAĞIN'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ece SERRİCAN

İzmir, 2010

GİRİŞ¹

Basın; belirli zamanlarda sürekli olarak çıkan, güncel olaylara ilişkin haber, görüş ve makalelere yer veren gazete ve dergi gibi yazılı ürünlerin bütünüdür². Basın demek, haber demektir. “Olay ve bilgileri habere dönüştürme, kitlelerin söylenti olarak öğrendikleri şeylerin gerçeğini belgeleştirme çabasıdır. Böylece dedikodunun, uydurmanın yerine daha sağlıklı bilgi konulmuş olur.”³

1450’ye doğru Avrupa’da açılan basımevleri, basının gelişim sürecinde atılan ilk adım olmuştur. Önce haber yaprakları, 1605’te ilk süreli yayın ve 1660’ta ilk günlük gazete çıkmıştır. Batı’daki bu tecrübelerin hem olumlu, hem de olumsuz tarafları vardır. Olumlu olan tarafı, basın adına büyük bir gelişmenin yaşanmasıdır. Olumsuz olan tarafı ise, 1727’de ilk basımevinin kurulmasına kadar geçen sürede Batı ile arada açılan uçurumdur. Orhan Koloğlu, aradaki bu uçurumu sayısal verilerle açıklamaktadır. Bu verilere göre, İstanbul’da ilk Türk basımevinin ürünlerini vermeye başladığı 1730’lu ve 1740’lı yıllara gelinceye kadar geçen 300 yıl içinde Batı’da, 1.5 milyon kitaptan 1.4 milyar nüsha basılmıştır. Londra’da 1711’de günde ortalama 6500 olan gazete tirajı, 1753’te 20 bine ulaşmıştır. Bu sayıların yanında, ilk basımevimiz Müteferrika Matbaası’nın bastığı eserlerin sayısının oldukça az olduğu belirtilmiştir⁴.

Selim Nüzhet Gerçek, Osmanlı Devleti’nin bünyesinde yer alan gayrimüslimlerin bu alandaki faaliyetlerini bir bütün hâlinde ele alır. 14-16 Aralık 1727’de III. Ahmet ve veziri Damat İbrahim Paşa’nın desteğiyle İbrahim Müteferrika ve Sait Efendi tarafından ilk matbaanın kurulmasından önce, İstanbul’a dışarıdan gelen

¹ Bu bölümün hazırlanması sırasında yararlanılan kaynaklar: Cevdet Kudret, *Abdülhamit Devrinde Sansür*, Milliyet Yayınları, Ocak 1977; Hıfzı Topuz, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, 1973; Hilmi Yücebaş, *Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi*, Milliyet Dağıtım, İstanbul 1976; M. Nuri İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yayınları, İstanbul 2002; Münir Süleyman Çapanoğlu, *Basın Tarihimizde Mizah Dergileri*, Garanti Matbaası, İstanbul 1970; Orhan Koloğlu, *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın*, İletişim Yayınları, 1992; Selim Nüzhet Gerçek, *Türk Matbaacılığı*, İstanbul Devlet Basımevi, 1939; Server İskit, *Türkiye’de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, Başvekâlet Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü Yayınları, 1943; Server İskit, *Türkiye’de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış*, İstanbul Devlet Basımevi, 1939; *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, “Mizah”, C. IV, İletişim Yayınları, 1985; Turgut Çeviker, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Tanzimat Dönemi*, Adam Yayınları, 1986; Turgut Çeviker, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Meşrutiyet Dönemi*, Adam Yayınları, 1988.

² Hıfzı Topuz, *age.*, s. 20.

³ Orhan Koloğlu, *age.*, s. 8.

⁴ Orhan Koloğlu, *age.*, s. 7-8.

kitapların yanında; Musevi, Ermeni ve Rum matbaaları tarafından basılan kitapların da bulunduğunu belirtir. Bu matbaaların faaliyete başladıkları tarihler göz önüne alındığında ilk önce Musevilerin, daha sonra Ermeni ve Rumların İstanbul'da matbaa kurdukları görülür. Museviler, 1492 yılında İstanbul'a geldiklerinde beraberlerinde matbaayı da getirmişlerdir. İstanbul'da ilk Ermeni matbaası, 1567 senesinde yanındaki matbaa aletleri ile İtalya'dan gelen Sivaslı Apkar tarafından açılmıştır. Rumlar ise 1627'de, bir rahip olan Nikodemos Metaksas tarafından Londra'dan alınan matbaa aletlerini İstanbul'a getirmişlerdir⁵.

İlk gazete, İstanbul'da 1795'te *Bullelein des Nouvelles* (Haber Bülteni) adıyla Fransızca olarak Fransa Büyükelçiliği tarafından yayımlanır. İkinci gazete, aynı büyükelçiliğin 1796'da aylık olarak çıkardığı *Gazette Française de Constantinople* adlı Fransızca gazetedir. Yine Fransızca olarak çıkan üçüncü gazete ise, 24 Mart 1821'de Alexandre Blacque adında bir Fransız'ın İzmir'de yayımladığı *Spectateur Oriental*'dir. *Le Smyrneén* (1824) ve *Le Courier de Smyrne* de bu dönemde İzmir'de Fransızca olarak yayımlanan diğer gazetelerdir⁶.

Basının etkileyip değiştirdiği modern insan tipi Avrupa'da ortaya çıkarken, 1820'lerde bile Osmanlı'daki durumun değişmediği görülür. Siyaset ve kültür haberlerini içeren yayınların yanında, kitap yayınlarının da artması Avrupa basınına bütünüyle farklılaştırır. Avrupa'da okumaya dayalı bir kültür paydası oluşmaya başlar. Osmanlı her ne kadar 18. yüzyılda Avrupa'daki gazetelerin varlığından haberdar olsa da, bunları örnek alma düşüncesine girmemiştir. 1819/1820'de Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa tarafından Bulak Matbaası'nın kurulması ve 1822'de ürünlerini vermeye başlaması, İstanbul'daki basımevlerinin hareketlenmesini sağlamıştır. Mehmet Ali Paşa, 20 Kasım 1828'de Kahire'de yarısı Türkçe, yarısı Arapça ilk yerli gazete olan *Vakâyi-i Mısriye*'nin yayımına başlamıştır. 1831'de ise İstanbul'da, ilk Türkçe resmi gazete olan *Takvim-i Vakâyi* yayımlanmıştır. 1840 yılında ise, William Churchill adlı bir İngiliz'e verilen imtiyazla yarı resmi olarak *Ceride-i Havadis* çıkarılmıştır⁷.

M. Nuri İnuğur, *Takvim-i Vakâyi*'nin yalnız olayları tespit eden; *Ceride-i Havadis*'in ise, bunlara ilaveten Batı'dan alınan bazı bilgi ve olaylarla ilgili haberler

⁵ Selim Nüzhet Gerçek, *age.*, s. 26-29.

⁶ M. Nuri İnuğur, *age.*, s. 150.

⁷ Orhan Koloğlu, *age.*, s. 8-15.

aktaran bir gazete olduğunu belirtir. Özel girişimle ve hazineden yardım almadan çıkarılan ilk Türk gazetesi ise, 1860'ta yayın hayatına başlayan *Tercüman-ı Ahval*'dir. Bu doğuş ve gelişme döneminde ilk siyasî makaleleri sayfalarına koyan, kendinden evvelkilere göre bir gazete niteliğine bürünen ve fikir gazeteciliği çağırını açan *Tercüman-ı Ahval*'dir. Açılan bu çağırda daha çok emek ve titizlikle yayın hayatına giren ikinci gazetenin ise, edip ve yazar İbrahim Şinasi'nin çıkardığı *Tasvir-i Efkâr* olduğunu vurgular⁸.

1849 yılında Türkçe-Fransızca olarak çıkan *Vekâyi-i Tıbbiye* adlı dergiden sonra, 1867 yılında yayımlanan *Ayine-i Vatan* adlı gazetede resme yer verilmiştir. Yine 1867 yılında Arif Arifaki tarafından çıkarılan *İstanbul* adlı dergi biçimindeki gazetede karikatüre yer verilir. Turgut Çeviker, ilk karikatürlerin bu gazetede yayımlandığını belirtir. Gazetede yer alan birkaç karikatür İstanbul ve Osmanlı'daki, diğerleri ise Avrupa'daki olaylarla ilgilidir. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ilk mizah dergisi, Hovsep Vartanyan tarafından 1852'de çıkarılan *Boşboğaz Bir Adem* adlı dergidir. Ermeniler bu derginin ardından 1856'da *Meğû*'yu çıkararak etkin bir mizah basını yaratmayı başarmışlardır⁹.

1870 yılında çıkan *Diyojen*, ilk Türk mizah dergisi olarak kabul edilmekle beraber bazı kaynaklarda farklı bilgilere rastlamak mümkündür. Turgut Çeviker, ilk Türk mizah dergisinin *Diyojen* olmadığını belirterek şöyle der¹⁰: “1868'de politik düşünce gazetesi olarak yayımlanan *Terakki*, aynı adı taşıyan bir mizah gazetesini ek olarak verir: *Terakki* (23.10.1870). Abonelerine ücretsiz, diğer okurlarına parayla satılan *Terakki*, *Diyojen*'den önce yayımlandığı için ilk olma onuru onundur.” Hilmi Yücebaş da aynı düşüncededir¹¹: “Memleketimizde çıkan ilk mizah gazetesi, müstakil bir mizah gazetesi olmayıp *Terakki* isimli gazetenin ilave nüshalarıdır. (...) *Terakki* gazetesi, haftada bir defa kadınlara mahsus ilave sayısı ve bir de yine haftalık bir mizah ilavesi çıkarmıştır. Bu ilave mizah gazetesi ilk Türkçe mizah gazetemizdir. Bu mizah gazetesinin ismi *Letaif-i Asar*'dır.” Hıfzı Topuz, *Terakki* hakkında şu bilgileri verir¹²:

⁸ M. Nuri İnuğur, *age.*, s. 192-193.

⁹ Turgut Çeviker, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Tanzimat Dönemi*, s. 17-21.

¹⁰ Turgut Çeviker, *age.*, s. 21.

¹¹ Hilmi Yücebaş, *age.*, s. 33.

¹² Hıfzı Topuz, *age.*, s. 26.

“1868’de Ali Raşit ve Filip Efendiler tarafından çıkarıldı. (...) Bizde ilk mizah gazetesi de yine *Terakki*’nin yayınladığı haftalık bir mizah sayısındır. Bu sayıya ayrı bir ad verilmiştir: *Letaif-i Asar*.” Orhan Koloğlu’nun bu konudaki düşünceleri şöyledir¹³: “*Terakki* grubundan haftalık *Letaif-i Asar* ilk mizah ve karikatür yayınlayan gazete olarak basın tarihimize geçmiştir. *Terakki*’nin kapatılmasından sonra hemen aynı kadro *Hakayikul-Vakayi* (Olayların Gerçeği) isimli gazeteyi çıkarmışsa da aynı başarıyı elde edememiştir.”

Diyojen, 1870 yılında Teodor Kasap Efendi tarafından haftalık olarak çıkarılmıştır. Önceleri Ermenice, Rumca ve Fransızca olarak yayımlanmış, daha sonra Türkçe olarak çıkmıştır. *Diyojen*, halkın ahlakına, terbiyesine ve genel düşüncelerine, hükûmetin emellerine sadık kalarak vatana ve millete yabancı olan şeyleri iğnelemek ve onlarla alay etmek yolunu seçmiştir. Dergi aynı zamanda karikatüre de yer vermiştir. Münir Süleyman Çapanoğlu, pek çok mizah gazetesinin çıkmasına öncülük eden Teodor Kasap’tan şöyle bahseder¹⁴: “*Diyojen*’in sahibi Teodor Kasap Efendi, matbuat âlemimizin çok mühim bir simasıdır. *Diyojen*’den sonra en kuvvetli mizah gazetelerimizden bir olan *Hayal*’i de o çıkarmıştır. *Hayal* de *Diyojen* gibi işi latifeye dökerek tenkit etmiş ve çok muvaffak olmuş bir mizah gazetesidir. *Çingiraklı Tatar*’ı da Teodor Kasap Efendi çıkarmıştır.”

Teodor Kasap tarafından 1873’de çıkarılan *Hayal* adlı mizah gazetesinde, şaka ile karışık olarak kaleme alınan kuvvetli yazılar görülür. Karikatür bakımından zengin olan bu gazetede; 1876’da Kanun-i Esasi ilan edilince, “Matbuat kanun dairesinde serbesttir” maddesiyle ilgili bir karikatür yayınlanır. Elleri ve ayakları bağlı bir Karagöz karikatürünün altında yer alan “Kanun dairesinde serbesti” yazısı ile Kanun-i Esasi’nin 12’nci maddesine mizah yoluyla imada bulunulmuştur. Bu karikatür yüzünden gazete kapatılır, Teodor Kasap da hapse mahkûm edilir.

Çeviker, *Diyojen* ve *Hayal*’den başka esaslı mizah gazetesi olarak *Çaylak*’ı gösterir. Gazetenin sahibi Mehmet Tefrik’tir. Edebi bir mizah gazetesi olan *Çaylak*’ın son sayfasında daima bir karikatür bulunur. Bu karikatürlerin çizgileri basit olmakla beraber, verilmek istenen anlamı ifade edebilmektedir. Çapanoğlu, *Çaylak* dışındaki

¹³ Orhan Koloğlu, *age.*, s. 38.

¹⁴ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 8.

mizah gazetelerinden bahsederken *Kahkaha*'nın, Basiretçi Ali Efendi tarafından *Basiret* adlı gazeteye çatanlara karşılık vermek için çıkarıldığını belirtir. *Geveze*'nin ise, yerli yersiz taşlamalarda bulunduğu için mevki elde edemediğini vurgular¹⁵.

Çeviker, Tanzimat Dönemi'nde varlığını kabul ettiren karikatürün, mizah yayınlarının ayrılmaz bir parçası olduğunu belirtir. Bu dönem karikatürlerinin, farklı yayınlarda gelişimini sürdürse de birtakım ortak özelliklere sahip olduğunu vurgular. Her şeyden önce, Tanzimat karikatürünün resim yanının ağır bastığı görülür. Çizgide doğalin dışına çıkmak isteyen karikatürcü, insan uzuvlarını abartarak çizer. Ayrıca bu karikatürler yazısız var olamaz. Çünkü yazı, çizgiye son şeklini verecek olan mizah ve düşünce unsurlarını içerir. Karagöz seyirlik oyunlarından kalan birikime, fıkralara başvurulduğu görülür. Yazılar uzun ve diyalog tarzındadır. Söz ve anlam oyunları, yazının gülünç noktalarını oluşturur. Mizah, görüntü ve yazı arasında belirir¹⁶.

Diyoen'den sonra yayımlanan mizah dergi ve gazetelerini Çeviker şu şekilde sıralar¹⁷: “*Asır'ın Eğlence Nüshası, Letaif-i Âsar* (1871), *Şarivari* (1872), *Çingiraklı Tatar* (1873), *Hayal* (1873), *İbretnüma-yı Âlem* (1873), *Kamer* (1873), *Latife* (1874), *Şarivari Medeniyet* (1874), *Şafak* (1874), *Tiyatro* (1875), *Letaif-i Âsar* (1875), *Latife* (1875), *Kahkaha* (1875), *Kara Sinan* (1875), *Geveze* (1875), *Çaylak* (1876), *Meddah* (1876), *Latife* (1877), *Hadika-i Ezhar yahut Mecmua-i Letaif* (1900). Bu listenin karikatür açısından önemli yayınları: *Çingiraklı Tatar, Hayal, Çaylak* ve *Latife*(ler)dir. İkinci derecede *Kara Sinan* ve *Meddah* sayılabilir.” Bu yayınların yanında yer alabilecek Jön Türk mizah yayınları şunlardır¹⁸: “*Hayal* (Londra, 1895), *Hamidiye* (Londra, ?), *Beberuhi* (Cenevre, 1898), *Pinti* (Kahire, 1898), *Davul* (?, 1900), *Dolap* (Folkestone, 1900), *Tokmak* (Cenevre, 1901), *Curcuna* (Mısır, 1906).”

Türk basını, tüm bu gelişmeleri yaşarken kimi zaman kanunların kısıtlamasıyla da karşılaşmıştır. Basınla ilgili kanunlar, özellikle imtiyaz sahipleri ile gazetecileri zor durumda bırakmıştır. 1840 yılından itibaren kendini hissettiren bu yasaklar, II. Abdülhamit döneminde şiddetlenmiş ve basın çepeçevre sarılmıştır. Özellikle mizah yayınları, baskı ve cezalar yüzünden bir dönem basın hayatından çekilmek zorunda

¹⁵ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 13-22.

¹⁶ Turgut Çeviker, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Tanzimat Dönemi*, s. 47-53.

¹⁷ Turgut Çeviker, *age.*, 24.

¹⁸ Turgut Çeviker, *age.*, 272.

bırakılmıştır. Var olan kanunlara daha sonra eklenen maddelerle, yasak ve baskıların alanı genişlemiştir.

1840’larda Osmanlı topraklarındaki tüm yayınları izne ve bir ön kontrole tabii tutan Osmanlı Devleti’nin yöneticileri, süreli mizah yayınlarını basının özel bir kategorisi olarak kabul etmiştir. Bu tür yayınların siyaset, iktisat gibi konularla ilgilenmesini engellemek için yoğun çabalar harcamışlardır¹⁹. Sayıları çok az olan bu tür yayınlar, bu tarihten itibaren bir tehlike olarak görülmüştür.

1857’de basınla ilgili yürürlüğe giren ilk tüzük Matbaalar Nizamnamesi’dir. Buna göre matbaa açacak olan kişilerin talebi araştırılacak; gazeteler hariç olmak üzere basılan her türlü yayın incelendikten, memlekete ve devlete zararlı olmadığı saptandıktan sonra ruhsat verilebilecektir. Bu nizamnamenin aksi şekilde hareket eden matbaalar kapatılacak ya da Ceza Kanunu’na göre cezalandırılacaktır.

1858 Ceza Kanunu’na konan maddeler, ilk yasaklamalardır. Bu maddeler, basından gelecek zararları önleyebilmek için tedbir niteliğindedir. Bu kanunun 138. maddesinde; saltanat, hükûmet ve halk aleyhinde zararlı kitap, gazete ve evrak bastıran ve yayınlayan matbaaların cezalandırılacağı ya da kapatılacağı belirtilir. 139. maddede, müstehcen resimler ve edep dışı mizahî yazılar yasaklanmıştır. Bunları basan, bastıran ve yayınlayanların cezaya çarptırılacağı belirtilir. Bu madde şu şekildedir²⁰: “Âdab-ı umumiyyeye muhalif olarak nazmen veya nesren hezl ve hicve dair veyahut edepsizce resim ve tasvir basan veya bastıran ve neşreden kimseden bir mecdiye altınından beş mecdiye altınına kadar mücazat-ı nakdiye alınır ve yirmi dört saatten bir haftaya kadar hapsolünür.” Bu madde, Tanzimat Dönemi’ndeki ilk resim ve mizah yasağıdır.

1864’teki Matbuat Nizamnamesi, Fransa’dan ithal edilmiştir. Birinci madde, gazete çıkarabilmek için hükûmetin iznini gerekli kılar. Ayrıca herhangi bir gazetenin, başka bir kişiye devrinde de ruhsat alınması şart koşulur. Matbuat müdürlüğü ve taşralarda mahallî hükümet tarafından gönderilen resmî yazılar, gazetelerde ücretsiz olarak basılacaktır. Gazetede bir kişinin adını vererek ya da ima yoluyla bir fıkra yayınlanmışsa, o kişi tarafından gönderilen cevabın yayınlanması zorunludur. Yabancı ülkelerde basılan ve Osmanlı İmparatorluğu aleyhinde yayın yapan gazetelerin ülkeye

¹⁹ *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, agm., s. 1095.

²⁰ Server İskit, *Türkiye’de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, s. 10.

girişini yasaklanmıştır. Nizamnamenin ikinci bölümü ise, kanuna aykırı davranışlara verilecek olan cezalara ayrılmıştır. Para ve hapis cezalarının yanında 24. maddede, iki yıl içinde üç kere mahkûm olan gazetenin kesin ya da geçici olarak kapatılabileceği belirtilir.

Hükûmet, bu yasaklarla yetinmeyerek 1867'de yayınlanan bir kararname ile gazete kapatma yetkisini de eline almıştır. Sıkı önlemlerin alındığı Âli Kararname'de memleketin menfaatlerine aykırı davranışlar, devlete dil uzatanlar, yalan ve zararlı haber yazarlar hakkında hükûmet tarafından önlemler alındığı belirtilmiştir. Geçici olarak çıkarıldığı belirtilse de, bu kararname 1909 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

11 Mayıs 1876'da çıkan bir kararname ile basına ilk kez sansür konur. Buna göre²¹: “Osmanlı'da çıkan yazılara hükûmet gerekli dikkati göstermiş ve çoğu zaman gazeteleri süreli veya süresiz olarak kapatmışsa da basın inzibat altına alınamamıştır. Bunun için gazetelerin baskıdan önce muayenesine karar verilmiştir. Bu karar da geçicidir.” Söz konusu kararname ile basının serbestçe yayın yapması engellenmiştir. Yasakların ve sıkı denetimlerin baskısı gün geçtikçe artmıştır.

1876'da Sultan Aziz'in tahttan indirilmesiyle birlikte sansür bir süre etkisini yitirir. Bundan sonraki zaman ve Beşinci Murat'ın üç aylık iktidarı, geçici bir özgürlük dönemi sayılabilir. Bu özgürlük dönemi Abdülaziz'in tahttan indirildiği 30 Mayıs 1876'dan, meclisin kapatıldığı 13 Şubat 1878'e kadar sürmüştür.

1877'de, yani II. Abdülhamit'in tahta çıkışından sonra bir basın kanunu tasarısı hazırlanır. Fakat bu kanunda yer alan bazı maddeler, mecliste tartışmalara yol açar. Gazete çıkarmak ve basımevi açmak için hükûmetten ruhsat alınmasını şart koşan maddeler tepkiyle karşılanır. Mizah gazetelerinin yasaklanmasını öngören ve gazete çıkartmak için garanti parası yatırılmasını şart koşan bu maddeler, meclis tarafından tasarıdan çıkarılır. Yapılan değişiklikler yüzünden bu tasarı II. Abdülhamit tarafından onaylanmaz. Bu gelişmelerin ardından tüm mizah gazeteleri kapatılarak 1908 yılına kadar ülkede mizah gazetesi yayınlanmasına izin verilmemiştir.

II. Abdülhamit, Rusya'nın saldırısını bahane ederek 20 Eylül 1877'de çıkardığı bir kararname ile ülkede sıkıyönetim ilan eder. Padişah, Sıkıyönetim Nizamnamesi, hatta dış basında aleyhte çıkacak yazıların önlenmesi için yabancı basın

²¹ Hıfzı Topuz, *age.*, s. 48.

muhabirlerine para sayesinde gerekli gördüğü zamanlarda gazeteleri kapatma yetkisini de eline alır. İstibdat döneminin başlangıcı sayılan bu tarihten itibaren II. Abdülhamit'in baskıcı yönetimi otuz üç yıl hüküm sürer. Bu dönemde II. Abdülhamit'in en etkili silahı olan sansür, Türk basınına en karanlık çağını yaşatmıştır.

Siyasî gazetelerin sansüründen sonra, 1882'de her çeşit gazete, dergi ve kitap da sansür kapsamına girer. Bu sansürü uygulamak amacıyla 1878'de bir sansür heyeti kurulur. Ülke içindeki gazete, dergi ve kitapların sansürüne başlanır. Fakat sadece iç basının değil, dış basının da takip edilmesi gereklidir. Cevdet Kudret, dış basının II. Abdülhamit tarafından yakından izlendiğini dile getirir. Gümrüklere gelen kitaplardaki yasak sözcüklerin oyulup çıkarıldıktan sonra dantelaya dönmüş bir hâlde gümrükten geçebildiğini söyler. Ayrıca zararlı görülen yayınların satışının engellendiğini verildiğini belirtir²².

1888'de yeni bir Matbaalar Nizamnamesi düzenlenerek basılacak olan her şey denetim altına alınır. 1892'de, bu nizamnamenin 29. maddesi değiştirilerek yasak yayınları taşıyan, satan ve dağıtanlardan başka; bu yayınları topluca yanında bulunduranlar da yazan ve basanların suç ortağı sayılmıştır²³.

Kanunlarla gün geçtikçe daha da güçlenen sansür, basının elini kolunu bağlamıştır. Sansür, yazıdaki beyaz ve noktalarla geçilen boş yerlerden dizgi yanlışlarına, yazı sonlarına eklenecek olan "Devamı var" ifadesine kadar her şeyde kendisini göstermiştir. Yazılı bir kural olmadığı hâlde o dönemde yazılardan çıkartılan kelimeler şunlardır²⁴: "Grev, suikast, ihtilal, anarşi, sosyalizm, dinamo, dinamit, infilak, kargaşalık, hal (hükümdarın tahttan indirilmesi), kıtal (vuruşma), Kanun-ı Esasi, hürriyet, vatan, müsavat (eşitlik), Bosna, Hersek, Makedonya, Girit, Kıbrıs, Yıldız, büyük burun (II. Abdülhamit'in burnu büyük olduğu için bu kelime yasak edilmiştir.), Murat (Sultan Murat anlamına gelebildiği için), istibdat, beynelmilel (uluslararası), veliaht, cumhuriyet, mebuslar, ayan azası, bomba, Mithat Paşa, Kemal Bey, inkılap, tahtakurusu (yanlışlıkla "tahtı kurusun" diye okunabileceği için), kimya ile ilgili yazılarda O = AH gibi simgelerin kullanılması (Çünkü bunlar "Abdülhamit = sıfır"

²² Cevdet Kudret, *age.*, s. 32.

²³ Cevdet Kudret, *age.*, s. 16.

²⁴ Hıfzı Topuz, *age.*, 61-62.

anlamına gelebilirdi.), hasta (hasta adam, yani Osmanlı İmparatorluğu), kardeş (Sultan Murat) vd.”

Bu baskı ortamı, İkinci Meşrutiyet’in ilanına yani 10 Temmuz 1908 tarihine kadar sürer. Merkezi Selanik’te bulunan Üçüncü Ordu’nun isteğiyle, II. Abdülhamit Kanun-i Esasi’yi yeniden yürürlüğe koymak ve Meclis-i Mebusan’ı toplamak zorunda kalır. İlk zamanlarda sadece meşrutiyetin ilan edilmesiyle yetinilerek hükümdarın kendisine dokunulmamıştır. Fakat ertesini yıl 31 Mart (13 Nisan 1909) olayının patlak vermesi üzerine, 27 Nisan 1909’da II. Abdülhamit tahttan indirilmiştir²⁵. II. Abdülhamit’in tahttan indirilmesiyle otuz üç yıl süren baskı rejimi de sona ermiş olur. 31 Mart Olayı sadece toplumun değil, basın da özgürlüğünü geri kazanması anlamına gelir. Basın artık özgürdür. Alınan ortak bir kararla gazetelere gelen sansür memurları kapıdan çevrilir. 25 Temmuz 1908 sabahı gazeteler sansüresiz olarak çıkar. Özgürlük, eşitlik, anayasa gibi yıllardır yasaklanan kelimeleri öven yazılar yazılır.

II. Meşrutiyet’in ilanına kadar susturulan basın, bu tarihten sonra sesini yeniden duyurmaya başlamıştır. İkinci Meşrutiyet döneminde İstanbul’da çıkan dört gazete *İkdam*, *Sabah*, *Tercüman* ve *Saadet*’tir. Bazı araştırmalar, İkinci Meşrutiyet’in ilk üç buçuk yılında 607 gazete ve dergi yayınlandığını belirtir. İkinci Meşrutiyet’in ilanından 1918 sonuna kadar on buçuk yıllık bir dönem içinde 918 gazete ve dergi çıkartılmıştır. Basın, zincirlerinden kurtuluşunu ilan ederek her konu hakkında özgürce yazmaya başlamıştır. Kısa süre içerisinde gazete ve dergilerin sayısında büyük bir artış olmuştur. II. Abdülhamit’in karanlık iktidarı süresince yasaklanmış olan mizah ve karikatür de basın faaliyeti içinde yerini almıştır.

Yıllardan beri mizah gazeteleri yayınlanmadığı hâlde, 1908 yılında pek çok dergi ve gazetenin yayın hakkı birkaç gün içinde alınmıştır. Bu mizah yayınları içinde uzun süre faaliyetine devam edenler olduğu gibi, sadece tek sayı çıkabilen yayınlar da vardır. Kapatılan kimi dergi ve gazeteler, zaman zaman isim değişikliklerine giderek yayın hayatlarına devam etmişlerdir.

Turgut Çeviker, 1908-1918 yıllarında çıkan mizah yayınlarını dört grupta toplar: Geleneksel mizah dergi ve gazeteleri, Batılı modern mizah dergi ve gazeteleri, *Eşek* tipi mizah dergi ve gazeteleri ve tek sayılık risaleler. İlk grupta yer alanlar: *Karagöz* (1908),

²⁵ Cevdet Kudret, *age.*, s. 76.

Nekregû (1908), *Zuhurî* (1908), *Tasvir-i Hayal* (1908), *Geveze* (1908), *Hacıvat* (1908), *İbiş* (1909), *Nekregû ile Pişekâr* (1909), *Eşref* (1909), *Hayal-i Cedid* (1910), *Cadaloz* (1911), *Baba Himmet* (1911), *Köylü* (1913), *Feylesof* (1914) vb. İkinci grupta yer alanlar: *Kalem* (1908), *Boşboğaz ile Güllabi* (1908), *Dalkavuk* (1908), *Davul* (1908), *Lâklâk* (1909), *Kartal* (1909), *Kara Sinan* (1911), *Cem* (1912), *Karikatür* (1914), *Hande* (1916), *Diken* (1918) vb. Üçüncü grupta yer alanlar: *Eşek* (1910), *Kibar* (1910), *El Malum* (1910), *Eşek/2* (1912), *Yuha* (Tarihsiz). Dördüncü grupta yer alanlar: *El Üfürük* (1908), *Resimli Tonton Risalesi* (1908), *Mahkûm* (1908), *El Üfürük'e Zeylen Körük* (Tarihsiz), *Çıngırak* (Tarihsiz)'tir²⁶.

Çeviker'e göre, geleneksel mizah dergi ve gazetelerinin ortak özelliği, Tanzimat'ta *Diyojen* ve *Hayal* ile birlikte temelleri atılan ilk mizah dergisi modelini uygulamalarıdır. Seyirlik oyun tiplerine yer veren Ali Fuat Beyin *Karagöz*'ündeki düz yazılar, karşılıklı konuşmalara dayanır. Karikatürlerin, başyazıda ele alınan sorunları dışı vurmalarının yanında yavaş yavaş bağımsızlaşma savaşı verdikleri de görülür. Çizgiden çok altyazıya yüklenen çizimlerde alt yazı ile birlikte ayrıntılı bir betimleme göze çarpar. Özellikle *Karagöz* ve *Kalem* dışındaki yayınlar ya karikatürsüz ya da ilkelliği aşamamış ürünlerdir. *Karagöz* ve aynı çizgide yer alan yayınlar geniş halk kitlelerine seslenirken; *Kalem*, *Davul*, *Dalkavuk* gibi mizah yayınları daha çok aydın ve memur kesimine seslenmiştir²⁷.

Bu dönemde faaliyetlerine yeniden başlayan mizah yayınları, halkın sesini duyurmada en etkili araç konumundadırlar. Dönemin sorunlarına eleştirel ve mizahî bir çerçeveden bakan bu yayınlarda; toplumun aksayan yönlerine ve ölçüsüz hareketlerine çevrilen nükte ve tenkitler ile hayatın bozuk taraflarının, kişilerin kusurlarının düzeltilmesi amaçlanır. Okuyucuyu gülerken eğitmek için kullanılan mizah, yazının yanında çizgide de hayat bulur.

Tanzimat Dönemi'nde varlığını kabul ettiren karikatür, II. Meşrutiyet Dönemi mizah yayınlarının vazgeçilmez bir parçası hâlini alır. Bu dönemdeki ürünler, Tanzimat karikatürünün resme yaklaşan çizgilerinin aksine; çizginin deformasyonu ile oluşturulan ve karikatür bilincine yaklaşan çizimlerdir. Ayrıca Tanzimat karikatürlerinde yazıya

²⁶ Turgut Çeviker, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Meşrutiyet Dönemi*, s. 17-28.

²⁷ Turgut Çeviker, *age.*, s. 17-40.

yerleştirilmiş olan mizah unsuru, II. Meşrutiyet D6nemi karikat6rlerinde g6rselliğe d6n6şerek çizgilerle vurgulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: KALEM DERGİSİ

1. YAYIN HAYATINA GİRİŞİ

Kalem, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven tarafından 21 Ağustos 1324 (3 Eylül 1908) - 16 Haziran 1327 (29 Haziran 1911) tarihleri arasında 130 sayı olarak çıkarılmıştır. Türk karikatür ve mizahında köşe taşı olarak kabul edilen dergi kendini “*Perşembe günleri neşrolunur edebî mizah gazetesi*” olarak tanıtır. Dergiyle ilgili bu ibare bazen başlığın üstünde, bazen de altındadır. İlk sayıda kendini gazete olarak ansa da, dergi formatında olduğu görülür. Meşrutiyet döneminin en önemli mizah dergisi sayılan *Kalem*, siyasî nitelikli mizah dergilerinin de ilki sayılır. Ayrıca dergi karikatürde bir devrim gerçekleştirmiş, başka bir deyişle “modern Türk karikatürünün doğumevi”²⁸ olmuştur.

Kalem'in ilk sayısı 21 Ağustos 1324 (3 Eylül 1908) tarihinde çıkarılır. 130 numaralı son sayısı ise 16 Haziran 1327 (29 Haziran 1911) tarihini taşır. Şu halde *Kalem*'in ömrü 2 yıl, 9 ay, 26 gündür. Derginin 20. sayısında, geliri İtalya depreminde zarar gören vatandaşlara gönderilmek üzere özel bir sayı çıkarılacağı duyurulur. Çıkarılan bu özel sayı da 20. sayıyla aynı tarih ve numaraya sahiptir.

Kalem dergisinin ilk 32 sayısı aralıksız olarak çıkar. 32. sayı ile 33. sayı arasında iki haftalık bir ara vardır. Bu aksaklık 31 Mart Vakası'nın (13 Nisan 1909) yaşandığı hafta olmuştur. Derginin 15 Nisan 1909'da çıkması gereken 33. sayısı, 22 Nisan 1909'da çıkmıştır. 9 Nisan 1325 (22 Nisan 1909) tarihli 33. sayıda “Muhterem Karilerimize” başlıklı yazıyla bu duruma bir açıklama getirilmiştir. Bu yazıda dile getirilenler şöyledir:

“Geçen hafta Paskalya yortularını müteâkıben ser-zede-i zuhûr olan ahvâl-i müessifeden mütevellid heyecan hasebiyle dört beş gün bil-cümle işçilerimiz çalışmamış olduğundan bi-t-tab' gazetemiz neşr edilememiştii. İşbu ahvâl-i müessifeye az çok kesb-i ittilâ eden karilerimiz şüphe yok ki gazetemizi ma'zûr görürler.”

34. sayıdan sonra 35-36, 72-73, 122-123, 129-130. sayılar arasında iki hafta ara vardır. Fakat bu gecikmelerle ilgili herhangi bir açıklamaya rastlanmaz.

²⁸ Turgut Çeviker, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Meşrutiyet Dönemi*, Adam Yayınları, 1988, s. 144.

87. sayının tarihi 6 Mayıs 1326 (19 Mayıs 1910) iken, 88. sayının çıkış tarihi 29 Temmuz 1326 (11 Ağustos 1910)'dır. 29 Temmuz 1326 (11 Ağustos 1910) tarihli 88. sayıda yer alan "Kalemiyyun" başlıklı yazıda bu gecikme ile ilgili bilgi verilir. İki aylık gecikmenin, *Kalem*'in tamamen kapandığı şeklinde yorumlanmaması gerektiği vurgulanır. *Kalem*'in, meşrutiyete yakışır şekilde her medeni idarenin hakkı olan iki aylık bir tatile çıktığı belirtilir. Bu mevsim tatilinin gelecek sene tüm basın tarafından kabul edileceği düşünülür.

103. ve 104. sayılar arasında üç hafta ara vardır. Bu gecikmenin nedenine, 2 Kânunievvel 1326 (15 Aralık 1910) tarihli 104. sayıda yer alan "Haftalık Dedikodu" başlıklı bölümde değinilir. Rus Çarı'nı hedef alan karikatürler yüzünden, Rus sefirinin girişimleriyle derginin kapatıldığı, fakat adil bir kararla tekrar basın hayatına devam ettiği belirtilir.

122. ve 123., 129. ve 130. sayılar arasında iki hafta ara vardır. Fakat bu durumla ilgili herhangi bir yazı veya açıklama yer almaz.

Yaşanan olumsuzluklara ve uğranılan zorunlu tatillere rağmen, *Kalem*'in 130 sayı boyunca faaliyetine devam ettiği görülür. II. Meşrutiyet Dönemi'ndeki bazı yayınların sadece tek sayı çıktığı göz önüne alındığında, 130 sayı çıkan derginin dönem içindeki başarısı daha iyi anlaşılmaktadır.

2. ÖZELLİKLERİ

2. 1. Dış Özellikleri

Kalem'in sayfa ebadı 22x30 cm., yazıların kapladığı alan ise 16x26 cm. ölçülerine sahiptir. Derginin baskı tekniği, sayfa düzeni, yazıların vinyetleri ve çeşitli süslemeleri dikkat çekicidir. *Kalem* dergisi, hemen hemen bütün sayılarının ön ve arka kapaklarında karikatüre yer vermiştir. Karikatürler derginin iç sayfalarında da tam sayfa veya yazı ve karikatür bir arada olmak üzere yayımlanmıştır. Karikatürlerin altındaki yazılar Türkçe ve Fransızca olarak verilmiştir. Sadece altı sayıda (nr: 53, 54, 55, 56, 57, 58) karikatürlerin altındaki Türkçe ve Fransızca'nın yanında Arapça da yer almıştır.

Kalem, siyah-beyaz basılmıştır. Fakat derginin imtiyaz sahipleri, okuyucuların beğenisini kazanmak ve derginin tirajını yükseltmek amacıyla çeşitli girişimlerde bulunur. Bu girişimlerden biri de *Kalem*'in renkli olarak çıkarılmasıdır. Dergiye renkli

olarak çıkarma düşüncesi ilk sayıdaki “Beyân-ı İ’tizâr” başlıklı yazıda şu şekilde belirtilmiştir:

“*İstanbul’da vesâit-i lâzîmenin fıkânından dolayı Avrupa’daki siparişlerimizin vürûduna kadar gazetemiz renksiz olarak çıkacaktır.*”

Bu düşünceyi destekleyen girişimlere, Celal Esat Arseven’in hatıralarında rastlamak mümkündür. Avrupa’da bulunan Celal Esat Arseven, *Kalem*’in renkli olarak çıkarılması için “Paris’teki meşhur karikatüristlere resim yaptırıp ve *Kalem*’in birkaç sahifesini renkli olarak bastırıp her hafta posta ile İstanbul’a”²⁹ gönderme düşüncesinde olduklarını belirtir. İşte bu girişimler sonucunda 41. sayının ilk sayfası, 44. ve 45. sayının ilk ve son sayfaları renkli olarak çıkmıştır.

Derginin müessisleri ilk sayıda Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven, müdür ve başyazar ise Salah Cimcoz’dur. İlk üç sayıda görülen bu isimler, 4. sayıdan sonra değişiklik gösterir. Celal Esat Arseven’in adı kaldırılır. İmtiyaz sahibi ve müdür olarak Salah Cimcoz’un adı kalır. Celal Esat Arseven hatıralarında, bu değişikliğin nedenini açıklar. Asker olduğu için gazete çıkarması, siyasetle uğraşması ve siyasî resimler yapmasının yasak olduğunu bildiğinden; ilk sayılardan itibaren dergiden ismini çıkardığını belirtir³⁰. Bundan sonraki sayılarda imtiyaz sahibi ve müdür olarak görülen Salah Cimcoz, 88. sayıda sadece imtiyaz sahibi olarak gösterilmiştir. Yine bu sayıda sorumlu müdür olarak ilk defa Réchid Benaïad adına rastlanır. Bu durum son sayıya kadar devam eder.

Her sayının numarası ve tarihi ilk sayfanın üst köşelerinde yer alır. İlk sayıda, idarehanenin “*Beyoğlu’nda Timoni Sokağı No: 13*”te, 52. sayıdan son sayıya kadar ise idarehanenin “*Bâb-ı Âlî Caddesi No: 38*”de olduğu belirtilir. İlk sayfanın sağ üst tarafında derginin fiyatı ve abone fiyatları hakkında bilgi verilir. Bu ifadelerin Fransızcası sadece ilk üç sayıda, başlık klişesinin sol tarafında yer alır. Diğer sayılarda bu bilgiler, Fransızca olarak derginin son sayfasında yani aynı zamanda Fransızca bölümün ilk sayfasında verilmiştir. Türkçe ve Fransızca olarak çıkan *Kalem*’in 69, 74–88, 113-130. sayıları Fransızca bölüm olmaksızın çıkmıştır.

²⁹ Celâl Esat Arseven, *Sanat ve Siyaset Hatıralarım*, (Haz. Ekrem Işın), İletişim Yayınları, 1993, s. 108-109.

³⁰ Celâl Esat Arseven, *age.*, s. 106.

Kalem'in 47. sayısının tarihi 23 Temmuz 1325 (5 Ağustos 1909)'tir. Fakat aynı tarih yanlışlıkla 48. sayıya da verilmiştir. Ayrıca Perşembe günleri çıktığı belirtilen dergide 12, 15, ve 17. sayıların tarihleri Cuma gününe; 37. sayının tarihi ise Çarşamba gününe denk gelmektedir.

Kalem'in ikinci sayfası genellikle ilan ve reklamlara ayrılmış, derginin iç sayfalarında da bu kısımlara yer verilmiştir. Okuyucu sayısının çokluğundan bahseden dergiye ilan ve reklam verenler çoğunlukla Beyoğlu ve Galata'da bulunan, Avrupa'dan ithal edilen malları satan mağazalardır. *Kalem*'de yer alan reklam ve ilanların haricinde, çıkan ve çıkacak olan kitap, dergi ve gazetelerin duyurusu yapılır. Bu dergi ve gazetelerin duyurularının yer aldığı sayılar ve sayfa numaraları şu şekildedir:

Mehasin (nr: 3, s. 5), (nr: 7, s. 6), (nr: 16, s. 2), (nr: 42, s. 2).

Damat (nr: 6, s. 6).

Resimli Kitap (nr: 6, s. 4), (nr: 11, s. 2).

İstişare (nr: 7, s. 6), (nr: 11, s. 2), (nr: 12, s. 2), (nr: 13, s. 2), (nr: 14, s. 2), (nr: 15, s. 2), (nr: 16, s. 2), (nr: 17, s. 2), (nr: 18, s. 2), (nr: 20, s. 2), (nr: 21, s. 2), (nr: 22, s. 2), (nr: 23, s. 2), (nr: 25, s. 2), (nr: 26, s. 2), (nr: 27, s. 2), (nr: 28, s. 2), (nr: 29, s. 2), (nr: 30, s. 2), (nr: 31, s. 2), (nr: 32, s. 2).

Ceride-i Rüsûmiyye (nr: 8, s. 7).

Aşîyan (nr: 9, s. 2).

Türkçe Markalar (nr: 8, s. 10).

Musavver Sanâyi-i Nefîse Mecmuası (nr: 9, s. 2).

Davul (nr: 9, s. 2), (nr: 14, s. 2).

Tuna (nr: 10, s. 2).

Ceride (nr: 10, s. 2), (nr: 11, s. 2), (nr: 12, s. 2).

Mizanü'l Hukuk (nr: 11, s. 2).

Musavver Muhit (nr: 11, s. 2), (nr: 14, s. 2), (nr: 15, s. 2), (nr: 16, s. 2), (nr: 19, s. 2), (nr: 20, s. 2).

Kadın (nr: 11, s. 2).

Bağçe (nr: 11, s. 2), (nr: 26, s. 2), (nr: 27, s. 2).

Besa (nr: 13, s. 2).

İnkılab-ı Azim (nr: 13, s. 2).

Barika-i İrşad (nr: 13, s. 2).

Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası (nr: 24, s. 2), (nr: 25, s. 2), (nr: 26, s. 2), (nr: 27, s. 2), (nr: 28, s. 2), (nr: 29, s. 2).

Tonguc (nr: 24, s. 2), (nr: 25, s. 2), (nr: 26, s. 2), (nr: 28, s. 2), (nr: 29, s. 2).

Eşref (nr: 31, s. 2), (nr: 32, s. 2).

Le Courrier D'Orient (nr: 34, s. 2).

Şehbal (nr: 36, s. 2), (nr: 37, s. 2), (nr: 38, s. 2), (nr: 39, s. 2), (nr: 40, s. 2), (nr: 41, s. 2), (nr: 42, s. 2), (nr: 43, s. 2), (nr: 47, s. 15), (nr: 48, s. 15), (nr: 68, s. 15), (nr: 72, s. 7), (nr: 74, s. 7), (nr: 76, s. 8), (nr: 78, s. 8), (nr: 79, s. 8), (nr: 80, s. 8), (nr: 81, s. 8), (nr: 82, s. 8), (nr: 83, s. 8), (nr: 84, s. 8), (nr: 85, s. 8), (nr: 86, s. 8), (nr: 87, s. 8).

İktisad Mecmuası (nr: 37, s. 2), (nr: 38, s. 2), (nr: 39, s. 2), (nr: 40, s. 2), (nr: 41, s. 2), (nr: 42, s. 2).

Kadıköy Gazetesi (nr: 37, s. 2), (nr: 38, s. 2), (nr: 39, s. 2).

Elhân-ı Hürriyet (nr: 53, s. 15).

Letâif-i Hoca Nasreddin (nr: 64, s. 15), (nr: 65, s. 15), (nr: 66, s. 15), (nr: 67, s. 15), (nr: 68, s. 15), (nr: 72, s. 7), (nr: 74, s. 7), (nr: 76, s. 8).

Bir Seyahat Jurnalı (nr: 64, s. 15), (nr: 65, s. 15), (nr: 66, s. 15).

Hayal (nr: 79, s. 8).

Tenkid (nr: 81, s. 7).

İspiritizma (nr: 117, s. 13).

Kalem'de duyurusu yapılan kitaplar ile bu duyuruların yer aldığı sayılar ve sayfa numaralarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

Lehçe-i Hakayık (nr: 10, s. 2).

Hayat-ı Muhayyel (nr: 11, s. 2), (nr: 12, s. 2).

Fransızca Muallimi (nr: 11, s. 2).

Jön Türk (nr: 12, s. 2).

Adalet Yerini Buldu (nr: 14, s. 2), (nr: 15, s. 2).

Fani Teselliler (nr: 16, s. 2), (nr: 17, s. 2).

Hicranlar (nr: 19, s. 2).

Emrâz-ı Akliyye (nr: 21, s. 2), (nr: 22, s. 2).

Nazariye (nr: 24, s. 2).

Müzika (nr: 24, s. 2).

Midhat Paşa (nr: 24, s. 2), (nr: 25, s. 2), (nr: 26, s. 2).

Zalimin Encâmı (nr: 27, s. 2).

Hukuk-ı Harb (nr: 28, s. 2), (nr: 29, s. 2).

İlm-i İktisad (nr: 30, s. 2).

Haristan (nr: 30, s. 2), (nr: 31, s. 2), (nr: 32, s. 2).

Mâder-i Dünya (nr: 30, s. 2).

İhsâiyyat (nr: 47, s. 15), (nr: 48, s. 15).

Resim Dersleri (nr: 58, s. 15), (nr: 59, s. 15), (nr: 60, s. 15).

Ressam ve Mimarlara Mahsus Menâzır (nr: 58, s. 15), (nr: 59, s. 15), (nr: 60, s. 15).

Ressamlara Rehber (nr: 58, s. 15), (nr: 59, s. 15), (nr: 60, s. 15).

Renkler ve Renkli Resimler (nr: 58, s. 15), (nr: 59, s. 15), (nr: 60, s. 15).

İstilahât-ı Mimariyye (nr: 58, s. 15), (nr: 59, s. 15), (nr: 60, s. 15).

İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası (nr: 61, s. 15), (nr: 62, s. 15), (nr: 63, s. 15), (nr: 64, s. 15), (nr: 65, s. 15), (nr: 66, s. 15), (nr: 67, s. 15), (nr: 68, s. 15), (nr: 72, s. 7), (nr: 74, s. 7), (nr: 76, s. 8), (nr: 78, s. 8), (nr: 79, s. 8), (nr: 80, s. 8), (nr: 81, s. 8), (nr: 82, s. 8), (nr: 83, s. 8), (nr: 84, s. 8), (nr: 85, s. 8), (nr: 86, s. 8), (nr: 87, s. 8).

Seviyye Tâlib (nr: 95, s. 7), (nr: 96, s. 7).

Ölüm Kadar Metin (nr: 108, s. 2), (nr: 109, s. 2), (nr: 110, s. 2), (nr: 111, s. 9), (nr: 112, s. 8), (nr: 113, s. 10), (nr: 114, s. 13), (nr: 115, s. 13), (nr: 116, s. 13), (nr: 117, s. 13).

Şehir Mektupları (nr: 117, s. 13).

Aslı ile Kerem (nr: 130, s. 11)

Bu duyurulara ek olarak Cemil Cem tarafından yayımlanan ve beş yüz adet basılacağı belirtilen albümün duyurusuna altı sayıda (nr: 33, 34, 35, 36, 37, 41) yer verilmiştir.

Derginin sayfa sayısı 8 ila 20 sayfa arasında değişiklik göstermektedir. 1. sayı 8 sayfa, 2-6. sayılar 12 sayfa, 7-34. sayılar 16 sayfa, 35. sayı 18 sayfa, 36-43. sayılar 16 sayfa, 44-45. sayılar 12 sayfa, 46-68. sayılar 16 sayfa, 69-87. sayılar 8 sayfa, 88-92. sayılar 16 sayfa, 93-111. sayılar 20 sayfa, 112-130. sayılar ise 16 sayfadır.

2. 2. İç Özellikleri

Dönemin sosyal, siyasî ve kültürel değişimlerine kayıtsız kalmayan *Kalem* dergisi; kendine özgü bir mizah anlayışı yaratmıştır. Toplumda görülen değişim, mizahın yazı ve çizgi gücünden yararlanarak hem mizahî yazılar hem de karikatürlerle ortaya konmuştur. Yazıda ve çizgide yepyeni, modern bir anlayışa sahip olan karikatürler, bu alanda bir devrim gerçekleştirmiştir. Eski ve yeni yaşantı, meclisin ve siyasîlerin durumu, belediye sorunları, kadının toplum içinde değişen rolü, kadın-erkek ilişkilerinin değişimi, hayatı tehdit eden sokak tehlikeleri gibi konular gerek yazıların, gerekse karikatürlerin ana hatlarını oluşturmaktadır.

Kalem'de yer alan yazılar, haftanın özeti gibidir. Güncel olaylar herhangi bir sıraya bağlı olmaksızın verilmiştir. Dergide sürekli olarak devam eden bölüm “Haftalık Dedikodu” başlığı altında yayımlanan yazılardır. “Haftalık Dedikodu”nun yer almadığı sekiz sayı (nr: 1, 8, 45, 62, 75, 76, 92, 93) vardır. Genellikle imzasız olan bu bölümün, birkaç sayıda takma isimle kaleme alındığı görülür.

Ayrıca “Letâif”, “Şu, Bu” ve “Mensiyât” başlığı altında fıkralara yer verilmiştir. Birbirinden bağımsız kısa yazılar şeklinde olan bu bölümler, yalın ve eğlenceli bir anlatıma sahiptir. Her konuyu ele alan fıkralar, güldürürken eğitmeyi amaçlar.

Kalem'in bazı sayılarında görsel ve yazılı olarak bilmeceler bulunmaktadır. Bilmecelere doğru cevabı gönderenler arasında yapılan çekilişlerle hediyeler dağıtılır. Derginin içinde verilen indirim kuponları da bu hediyelerdendir. Abone olan kişilere verdiği fotoğraf çekirme ayrıcalığı; derginin, okuyucu sayısını arttırmak için başvurduğu yollardan birisidir.

Yazıların çoğu imzasız ya da takma ad kullanılarak yayımlanmıştır. Kime ait olduğu açıkça görülen yazılarda; Raif Necdet Kestelli (nr: 4, 8, 10) ve Süleyman Nazif (nr: 42, 53, 62) üç, Hüseyin Suat Yalçın (nr: 51, 52), Refik Halit Karay (nr: 75, 76) ve Ahmet Rasim (nr: 55, 57) iki, Mithat Cemal Kuntay (nr. 7), Salah Cimcoz (nr. 8), Celâl Sahir Erozan (nr. 62) ve Cenap Şahabettin (20 numaralı özel sayıda) bir defa karşımıza çıkar.

Kalem'de sadece bir yazıda Salah Cimcoz imzası görülür. *Kalem*'in 7. sayısında yer alan “Haftalık Dedikodu” başlığı altında, Alman imparatoru aleyhinde bir yazı

yayımlanmıştır. Bunun üzerine Salah Cimcoz tutuklanır. İşte 9 Teşrinievvel 1324 (22 Ekim 1908) tarihli 8. sayıda Salah Cimcoz imzasıyla verilen “Nasıl Oldu?” başlıklı yazı, bu olayı nakletmek amacıyla kaleme alınmıştır. Ayrıca Celal Esat’ın aktardığı bilgiye göre; Salah Cimcoz’un takma ad kullanarak *Kalem*’de yazılar yazdığı bilinmektedir. Fakat hangi takma adları kullandığı hakkında bir bilgi yoktur³¹.

Fethi Tevetoğlu, farklı takma adlar kullanmanın yazı kadrosunun zengin görünmesi için başvurulan yollardan biri olduğunu belirtir. Bir yayında birden fazla yazısı bulunan yazar veya dergi sahibi, kendi adından başka takma adlar da kullanarak yazıların değişik kişiler tarafından yazıldığı izlenimi vermek ister. Bunun yanında asker veya devlet memuru olan, siyasî ve ideolojik kimliğini saklamak isteyen bazı yazarlar da takma bir adın arkasına gizlenirler. Şiddetli tenkit, taşlama, hatta hakaret taşıyan bir yazıda da gerçek adlarının yerine takma ad kullananlar vardır³². Bu sebeplerin yanında, *Kalem*’deki takma adların bazen mizahî metnin tamamlayıcısı olduğu görülür. Siyasî yazıların altında görülen “Politikacı” ya da alafranga yaşamı eleştiren bir yazının altında görülen “Alafranga” imzası bu duruma örnektir.

Kalem’deki yazılarda bir kez rastlanan imzalar şunlardır: Yavuz, Yok Canım, Topalzâde Osman Hamdi, Jelma, Sahib-kalem, Doktor Panglos, Heyet-i Tahririye ve Tersimiye, Kalem Gazetesi Müdürü, Zâid Bendeleri, M. Enver, Ceyhun, Muhabir Tunglos, Harputlu Âşık Cefaî, Altın İğne, Şâdân, Bilezik, Kaydırak, Mahalleli, Politikacı, Deccal, Şişman, Alafranga, Gözlüklü, Hasan Tahsin, Kalem Ceridesi Muharrir-i Tesadüfisi Gözlüklü Nam Bendeleri, Gümüş İğne, Bâde-nûş, Kulaktan Âşık, Duâ-gû, Meraklı, Müdekkik, Şöhret Budalası, Dertli, Hiredmend, Tekerrür, Zabıt Kâtibi, Bir Kadro Haricî, Âşıklar, Ahmet Şerif, Bir Fecr-i Ati Dostu, (Aydın). M., F. (Aydın)., B. (Kef)., (Elif). (Aydın). Mazlum, (Kaf)., R. M. F., M. (Kef). R., B., R. (Gayın).

Bir defadan fazla görülen imzaları, görülme sıklığına göre şu şekilde sıralamak mümkündür: (Kef). (Kef). (2), (Kef). (2), C. H. (2), Baha (2), Lastik Top (2), Giryân-ı Zalim (2), Cin (2), R. C. (4), Firkete (4), Kalem (4), Lâl (4), Müdüriyet (4), Beyaz Kedi (5), Dahhâk-ı Mazlum (5), Diken (5), Arı (6), Nev-zuhûr (8), Mırnav (7), Ferhan Ziyad (9), Ali Râvî (8), Kirpi (9), Hûş-yâr (12), Ahfeş (16), Gâve-i Zalim (43).

³¹ Celâl Esat Arseven, *Sanat ve Siyaset Hatıraları*, s. 51.

³² Fethi Tevetoğlu, “Türk Edebiyatında Takma Adlar”, *Kardelen*, Nr. 9, Mayıs 1988.

Kalem'deki takma adların bir kısmının kimlere ait olduğu bellidir³³. Hüseyin Suat Yalçın'ın "Gâve-i Zalim", Refik Halit Karay'ın "Kirpi"³⁴, Mahmut Sadık'ın "Mınav", Cenap Şahabettin'in "Dahhâk-ı Mazlum" takma adlarıyla yazılarını imzaladıkları görülür. Hüseyin Suat Yalçın, "Gâve-i Zalim" takma adını kullandığını kendisi de açıkça söylemektedir³⁵:

"İlk inkılaptan sonra İstanbul'a geldim. "Gâve-i Zalim" nam-ı müstearıyla *Kalem* risalesine yazılar yazmaya başladım, bir müddet sonra da temaşa edebiyatına merak sardım."

Celal Esat Arseven, 28 Ağustos 1324 (10 Eylül 1908) tarihli 2. sayının ilk sayfasında yer alan "Lâl" imzalı karikatürün kendisine ait olduğunu belirtir³⁶. Fakat aynı takma adı yazılarında da kullanıp kullanmadığına dair bir bilgi vermemiştir. Büyük bir ihtimalle *Kalem*'deki yazılarda dört defa rastlanan "Lâl" imzası Celal Esat Arseven'e aittir.

Kalem'de, imzalı ve imzasız karikatürlere rastlamak mümkündür. Türk karikatüristlerin yanında, yabancı karikatüristler de çizimleriyle *Kalem*'in farklılığını ortaya koymuşlardır. Karikatürlerin genelinde en çok ismi geçen kişiler: L. Andrès, İon, Cem, İzzet Ziya, d'Ostoya, Plaiček, Pahatrehas, A. Rigopoulos, A. Scarselli, Sedat Nuri'dir. Çeviker, *Kalem*'in karikatürcülerini şu başlıklar altında gruplandırır³⁷:

- I. Avrupa'dan getirilen karikatürcüler,
- II. Avrupa'da yaşamış, eğitim görmüş Türk karikatürcüler,
- III. Sanayi-i Nefise'de (Güzel Sanatlar Akademisi) resim okumuş ressam-karikatürcüler,
- IV. Kendi kendini yetiştirmiş Türk karikatürcüler,
- V. Azınlık karikatürcüler."

³³ Takma adlar konusunda faydalandığımız kaynaklar şunlardır: Gündüz Artan, *Takma Ad – Soyadı – Rumuz Dizinleri*, Türk Kütüphaneciler Derneği İçel Şubesi Yayınları, Mersin 1995; Mehmet Semih, *Türk Edebiyatında Mahlaslar Takma Adlar Tapşımalar ve Lakaplar*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1993; Naile Binark – Saide Arslanbek, *Tanzimattan Bugüne Türk Yazı Hayatında Takma Adlar İndeksi*, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, Ankara 1971.

³⁴ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. V, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982, s. 119'da yer alan "Kalem" maddesinde; Refik Halit'in Kirpi imzalı yazılarının yanında, Diken imzalı yazılarının da *Kalem*'de yayımlandığı belirtilir. Fakat takma adlar konusunda faydalanılan kaynaklarda, *Kalem*'de beş yerde görülen Diken imzasının Refik Halit'e ait olduğunu destekler bir bilgi yer almamaktadır.

³⁵ İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, C. III, Dergâh Yayınları, 1988, s. 1746.

³⁶ Celâl Esat Arseven, *age.*, s. 105.

³⁷ Turgut Çeviker, *age.*, s. 32.

Çeviker, *Kalem*'de yeni bir ruh kazanan Türk karikatürünün, akademik bir resim anlayışına sahip olduğunu vurgular. Karikatür bilinci içinde, yapılanın resim değil karikatür olduğunun farkına vararak bu doğrultuda eser veren en önemli karikatürcülerden birinin Cem olduğunu belirtir. Cem, Batılıların “portrait charge” dedikleri portre karikatüründe ilk önemli temsilcidir. Ayrıca portre karikatürü dışında, olayların portresini de başarıyla çizmiştir. Tüm bu başarılı çizimler, dönemindeki pek çok karikatürcüyü etkileyerek II. Meşrutiyet karikatürünün şekillenmesini sağlamıştır. Üstat Cem'in açtığı yoldan ilerleyen bu kişilerin içinde İzzet Ziya, Cem'e en yakın olanıdır. Sedat Nuri ise, orijinal çizimleriyle bu etkiyi kendisine mal etmiştir³⁸.

Kalem'de yer alan karikatürler başlı başına bir anlama sahip olmalarının dışında, bazı sayılarda yazıların tamamlayıcı birer parçası durumundadır. Dergide; tam sayfa karikatürler, portre karikatürleri ve bant karikatürler bulunur. Bunların içinde en çok tam sayfa karikatürler kullanılmış olup başarılı portre çizimlerine imza atılmıştır. Bant karikatürler ise, hareket bildiren olayları aktarmada tercih edilmiştir. Dış ülkelerle ilgili gelişmeler, meşrutiyetin getirdikleri, siyaset yaşamı, toplumsal ilişkiler ve moda üzerinde durulan meselelerdir. Siyasî, sosyal ve güncel olaylar hakkında çizilen karikatürler dışında, yabancı gazetelerden alınan karikatürlere de yer verilerek bu karikatürlerin hangi gazetelerden alındığı belirtilir.

Kalem, mizah ve karikatür alanına getirdiği yeniliklerle hem dönemindeki, hem de gelecekteki yayınları etkilemiştir. Çeviker'e göre *Kalem*'in çizgisini şu yayınlar benimseyip izler³⁹: *Dalkavuk*, *Hokkabaz* (1908), *Davul*, *Lâklâk*, *Kartal* (1909), *Eşek* (1910), *Cem*, *Alafranga* (1910), *Cici* (1911), *Kara Sinan*, *Cart Beyim* (1911), *Lâtife* (1911), *Gece Kuşu* (1912), *Leylâk* (1914), *Karikatür* (1914), *Hande*, *Diken* (1918).

3. YAZAR KADROSU

CELAL ESAT ARSEVEN⁴⁰ (İstanbul 1875 – 1971)

Asıl adı Mehmet Celalettin'dir. Sadrazam Ahmet Esat Paşa ile Sakızlı Mustafa Efendinin kızı Fatma Suzidil Hanım'ın oğludur. İlköğretimine 1881 yılında, temelde

³⁸ Turgut Çeviker, *age.*, s. 32-35.

³⁹ Turgut Çeviker, *age.*, s. 32.

⁴⁰ *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C. I, YKY, İstanbul 2001, s. 102; Celâl Esat Arseven, *Sanat ve Siyaset Hatıralarım*, (Haz. Ekrem Işın), İletişim Yayınları, 1993, s. 9-23.

Kuran eğitimiyle sınırlı bir program uygulayan Akaretler'deki taş mektepte başlar. Aynı yıl buradan ayrılarak Hamidiye Mekteb-i İbtidâisi'ne devam eder. 1884'te buradan mezun olarak 1885 yılında Galatasaray Sultanisi'ne girer. Fakat Galatasaray Sultanisi'ni bitirmeden 1886'da Beşiktaş Askerî Rüştîyesi'ne devam eder. Bu okuldan 1889 yılında mezun olduktan sonra Mekteb-i Mülkiye'ye girer. Bu dönemde Sanayi-i Nefise Mektebi'ne devam eder. 1891'de Mekteb-i Harbiye'ye kaydolar. Osmanlı-Yunan Savaşı nedeniyle Harbiye'deki son yılını tamamlayamaz. Fakat padişahın iradesiyle Yıldız Sarayı'nda II. Abdülhamit'in özel yaverliğine atanır. Celal Esat, II. Meşrutiyet'in ilanı ile canlanan yayın hayatına, yakın arkadaşı Salah Cimcoz ile birlikte çıkarttıkları *Kalem* dergisiyle katılır. Bu dönemde resmî görevinden istifa ederek Paris'e gider. Dönüşünde Tahrir-i Musakkafat reisliği (1912), Şehremaneti Umur-ı Fenniye ve İstatistik müdürlüğü (1913) ve Kadıköy Belediye Dairesi müdürlüğü (1913) yapar. Kurtuluş Savaşı yıllarında Avrupa'da bulunan Celal Esat, savaşın sona ermesiyle İstanbul'a döner ve Sanayi-i Nefise Mektebi'ne mimarlık tarihi hocası olarak atanır. 1926'da Darülbeyazet müdürlüğüne getirilir. Aynı zamanda İstanbul Ticaret Odası neşriyat müdürlüğü görevini sürdürür. 1942'de İstanbul'dan, 1946'da Giresun'dan milletvekili seçilir. 1951'de Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Kurulu üyesi olarak 1951-1953 yılları arasında bu kurulun başkanlığını üstlenir. 24 Ekim 1971'de Devlet Kültür Armağanı verilen Celal Esat, 13 Kasım 1971'de vefat eder. Celal Esat Arseven'in yazarlığı 1895'lerde resim tekniğiyle ilgili kitaplarıyla başlar. Türk sanat tarihine yönelik çalışmalarla sürer. Orta Asya Türklerinden başlayarak Selçuklular ve Osmanlı Dönemi'ni de kapsayan geniş bir alanı ilk değerlendiren odur. Türk kültürünün köklerini arayan bu çalışmalar Batı'da da ilgi görür. Resim çalışmalarında ise daha çok suluboyaları dikkat çeker. İkinci bir uğraş olarak tiyatroyu seçer. Oyunlar, operetler, tiyatro eleştirileri yazar.

SALAH CİMCOZ⁴¹ (İstanbul, 1877 – 1947)

Hukuk Mektebi'ni bitiren Salah Cimcoz, II. Meşrutiyet'ten sonra 1908-1911 yılları arasında basın hayatında yer alır. Meclis-i Mebusan'ın üçüncü döneminde, İttihat ve Terakki'den İstanbul milletvekili seçilir (1914-18). 1917'de Stockholm'de toplanan

⁴¹ *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, C. I, YKY, İstanbul 2008, s. 353.

Milletlerarası Sosyalist Kongresi'nde Osmanlı Devleti'ni temsil eder. Mondros Mütarekesi'nden sonra Malta'ya sürülür (1919). Cumhuriyet'ten sonra İstanbul Şehir Meclisi üyeliği ve 1935-46 arasında İstanbul milletvekilliği yapar. Celal Esat Arseven ile birlikte kaleme aldıkları *Selim-i Salis* (1911) adlı piyes, Devlet Tiyatroları (1957) ve İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda (1961) sergilenir.

CELÂL SAHİR EROZAN⁴² (İstanbul, 1883 – 1935)

1883 yılında İstanbul'da doğan Celâl Sahir'in babası Yemen vali ve kumandanlarından Ferik İsmail Hakkı Paşa, annesi ise şair ve oyun yazarı Fehime Nüzhet Hanım'dır. Celâl Sahir, ilk tahsiline Şemsü'l-Mekâtip'te başlar. Numune-i Terakki'de süren ilkokul yıllarından sonra Davut Paşa Deniz Rüştiyesi ve Vefa İdadisi'nde öğrenimine devam eder. İki yıl kadar devam ettiği Hukuk Mektebi'ni tamamlayamadan 1903'te Hariciye Nezareti'nde ilk memuriyetine başlar. Daha sonra Fevziye Mektebi, Mercan İdadisi, Kabataş İdadisi ve Galatasaray İdadisi'nde edebiyat öğretmenliği yapar. İttihat ve Terakki'nin son dönemlerinde tüccarlığı ve gıda toptancılığını dener. 1928'de Zonguldak milletvekili seçilir. Celâl Sahir, *Servet-i Fünun* dergisinin yazı kadrosuna katılmadan önce de şiirler yazmış ve bu şiirleri yayınlamıştır. Hikmet Celâl imzasıyla kaleme aldığı "Bir Şarkı" adlı şarkı formunda yazılmış ilk şiiri, *İrtikâ* dergisinde yayınlanmıştır. Celâl Sahir'in, *İrtikâ*'dan başka dönemin gazete ve dergilerinden olan *Musavver Fen ve Edeb*, *Pul*, *Lisan*, *Mecmua-i Edebiyye*, *Gülşen-i Edeb* ve *Sabah*'ta da yazıları çıkar. Daha sonra *Servet-i Fünun*'da yazmaya başlar. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra *Demet* adlı bir kadın dergisi çıkarır. 1909 yılının sonlarına doğru bir süre *Musavver Muhit* dergisinin başyazarlığını yapar. 1909 yılında kurulan Fecr-i Ati topluluğuna katılır ve kısa bir süre sonra topluluğun başına geçer. 1912 yılında topluluğun dağılmasından sonra Türkçülük akımıyla ilgilenen Celâl Sahir, milli bir edebiyata ulaşmak düşüncesini önce dilde Türkçeleşmek şeklinde ortaya koyar. Genç Kalemler ve Yeni Lisan hareketini destekleyen yazılarını *Hak* adlı gazetede yazar. Türk Derneği, Türk Ocağı, Türk Yurdu ve onlara bağlı olarak kurulan yayın organları içinde yer alır. *Halka Doğru*, *Türk Sözü* ve *Bilgi* mecmuası ile 1914 yılında Harbiye Nezareti'nin çıkardığı *Harp* mecmuasını yönetir. Celâl Sahir, Mütareke yıllarında genç

⁴² Nesrin T. Karaca, *Celâl Sahir Erozan*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993, s. 25-122.

yazar ve şairlerin eserlerini içeren *Kitaplar* dergisini çıkarmıştır. Aylık olarak *Birinci Kitap*, *İkinci Kitap*, *Üçüncü Kitap*, ... *Sekizinci Kitap* şeklinde çıkan bu dergi; kapağından sayfa düzenine, içeriğinden konularına kadar büyük bir yenilik ortaya koymuştur. Celâl Sahir, 1928 yılında milletvekili seçildikten sonra Harf İnkılabı Kurulu'na katılır ve Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ne üye seçilir. 1935 yılında hayata gözlerini yuman Celâl Sahir'in cenazesi Bakırköy Mezarlığı'na gömülmüştür.

REFİK HALİT KARAY⁴³ (İstanbul, 1888 – 1965)

1888 yılında İstanbul'da doğan Refik Halit Karay'ın babası Maliye başveznedarı Mehmet Halit Bey, annesi Nefise Ruhsar Hanım'dır. Devrin aristokrat bir ailesine mensup olan Refik Halit'in çocukluk ve gençlik yılları yazları Erenköy, kışları ise Şehzadebaşı ve Beyazıt semtlerinde geçer. Aile çevresinin, devletin ileri gelenleriyle çeşitli ilişkilerinin bulunması, Refik Halit'in şahsiyetini ve yazı hayatını şekillendirecek ölçüde bir etkiye sahiptir. İlköğrenimine Vezneciler'deki Şemsü'l-maârif Mektebi'nde başlar, daha sonra Göztepe'deki Taş Mektep'te devam eder. On iki yaşında yatılı olarak girdiği Galatasaray Lisesi'ni, on sekiz yaşında terk eder. Hukuk Mektebi'ne devam ettiği sırada Maliye Nezareti Devair-i Merkeziye kalemine kâtip olur. Hukuk Mektebi'nin ikinci sınıfındayken II. Meşrutiyet ilan edilince, Refik Halit de öğrenciliği bırakıp gazeteciliğe başlar. *Servet-i Fünun*'da tercüman, *Tercüman-ı Hakikat*'te ise tercüman ve yazar olarak çalışır. *Son Havadis* adıyla on beş sayı çıkabilen bir gazete çıkarır. Yazı hayatının ilk yıllarında yani II. Meşrutiyet sonrasında Fecr-i Ati grubuna katılır. II. Meşrutiyet'ten sonra basın hayatına giren Refik Halit'in gazeteciliği, 1911-1922 yılları arasındaki siyasî tavrından ayrı düşünülemez. Hiçbir zaman aktif bir politikacı olmayan Refik Halit'in siyasî tercihleri, bütün hayatının olduğu gibi yazı faaliyetlerinin de şekillenmesine zemin hazırlamıştır. Refik Halit, "Kirpi" takma adıyla yazdığı siyasî karakterli mizahî yazılarını Celal Esat ve Salah Cimcoz'un çıkardığı *Kalem* adlı dergide yayımlar. Daha sonra *Cem* dergisinde yazmaya başlar. *Cem*'den ayrıldıktan sonra "Kirpi" takma adıyla *Şehrah*'ta yazılar yazar. Bu yazılarında İttihat ve Terakki Fırkası mensuplarını ağır bir dille eleştirir. Refik Halit, II. Meşrutiyet sonrası

⁴³ Şerif Aktaş, *Refik Halit Karay*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986, s. 7-38; *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C. II, YKY, İstanbul 2001, s. 483-485.

siyasî olaylarına, İttihat ve Terakki'nin mizaha malzeme olacak özellikleri sebebiyle karışmış ve adı geçen siyasî teşekkülün önde gelen muhaliflerinden biri olmuştur. Refik Halit, İttihatçılar tarafından İstanbul'dan uzaklaştırılmak için Adana Lisesi'ne öğretmen olarak atanır. Fakat o Adana'ya gitmeyi kabul etmez ve Beyoğlu Belediyesi Müdürü Ahmet İhsan Beyin başkâtibi olarak göreve başlar. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın iktidara gelmesinden sonra yazı hayatından çekilir. Ancak İttihat ve Terakki Fırkası'nın bir darbeyle iktidarı ele geçirmesi ve Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'nın vurulmasından sonra 1913'te Sinop'a sürgüne gönderilir. 1916'da önce Çorum'a daha sonra Ankara ve Bilecik'e nakledilir. Ziya Gökalp'in aracılığıyla İstanbul'a döner. Robert Kolej'de Türkçe öğretmenliği yapar. Aynı zamanda *Tasvir-i Efkâr*, *Vakit* ve *Zaman* gazetelerine makaleler yazar. Mütareke yıllarında Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na katılır. Sabah gazetesinin başyazarlığını yapar. 1919 tarihinde Posta-Telgraf Umum Müdürü tayin edilir, ancak altı ay sonra bu görevinden kendi isteğiyle ayrılır. *Peyam* ve *Alemdar* gazetelerinde yazar. 1922 yılında *Aydede* adlı bir mizah dergisi çıkarır. Milli Mücadele'ye karşı olan yazıları yüzünden "Yüzellikler" listesine alınır ve 1922 yılında yurdu terk eder. Yurtdışına çıktıktan sonra Beyrut ve Halep'te yaşar. Halep'te çıkan *Doğru Yol* ve *Vahdet* adlı gazetelerin yönetimini üstlenir. Refik Halit Karay, 1938 tarihinde af kanununun yürürlüğe girmesiyle yurda döner. *Tan* gazetesi başta olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde siyasete girmeden yazı hayatını sürdürür. 1948 yılında *Aydede*'yi kısa bir müddet de olsa yeniden çıkarır. 1965'te geçirdiği bir ameliyat sonucu ölür.

Refik Halit açık, sade ve terkipsiz bir dille yazdığı roman ve öyküleri kadar mizahî yazılarıyla da tanınmış bir yazardır. Doğrudan katılmamakla birlikte, 1912'de Yeni Lisan hareketinden sonra edebiyat dili olarak yaygınlaşmaya başlayan İstanbul Türkçesini en iyi kullanan yazarlardan biridir. Ayrıca Anadolu'da geçen sürgün yılları ona, İstanbullu aydınlar tarafından henüz pek fazla bilinmeyen yeni bir çevreyi ve bu çevrenin insanlarını daha yakından tanıma fırsatı vermiştir. Öykü ve romanlarındaki gözlem zenginliğinde gazeteciliğinin büyük payı vardır. Öykü ve romanları dışındaki anı, sohbet ve fıkra tarzındaki yapıtlarında da çoğu gerçek hayattan alınmış olan konak terbiyesi görmüş hizmetçilerden türedi zenginlere, mirasyedi beyefendilerden yüksek sosyete mensup kişilere kadar değişik sosyal tabakalardan insanlarla karşılaşmak

mümkündür. Yakın arkadaşı Yakup Kadri'nin "Kalemi de tebessümü kadar iğneli bir edip" dediği Refik Halit'in yapıtları keskin zekâsı, nükteci kişiliği ve kıvrak üslubuyla Türk edebiyatında bir dönemeç oluşturmaktadır.

RAİF NECDET KESTELLİ⁴⁴ (İzmir, 1880 – Londra, 1937)

İzmir'in eski ailelerinden olan Kestellioglulları'ndandır. Babasının adı Eyüp Sabri'dir. Harbiye Mektebi'ni bitiren Raif Necdet, Kuleli Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapar ve buradan emekli olur. Musevi Lisesi (1932) ve Amerikan Kız Koleji'nde (1937) Türkçe ve edebiyat dersleri verir. Londra'da seyahatleyen ölen yazar, İstanbul'da defnedilmiştir. 1908'den sonra Fecr-i Ati topluluğuna karşı yönelttiği eleştirilerle adını duyuran Raif Necdet, II. Meşrutiyet devrinin önde gelen eleştirmenlerindedir.

Makale, mektup, roman ve antoloji türlerinde on kadar eser vermiş, Tolstoy'un iki romanını (*Bir İzdivacın Romanı*, 1910 – *Anna Karanina*, 1912) çevirmiş olan Raif Necdet; 1908-1914 yıllarında *Resimli Kitap* adlı dergide yayımladığı sohbet ve eleştirilerini *Hayat-ı Edebiye* (1922) adlı kitabında toplar. II. Meşrutiyet dönemi edebiyatçılarının yeni çıkmış eserlerini tanıtan, edebî olayları yorumlama amacı güden bu yazılar tarafsız ve ciddi bir eleştiri anlayışının ilk örneklerindedir.

MİTHAT CEMAL KUNTAY⁴⁵ (İstanbul, 1885 – 1956)

1885 yılında İstanbul'da doğan Mithat Cemal'in babası İşkodralı Selim Sırrı Bey, annesi ise Rumeli'nin Tırhala kasabasından olan Samiye Hanım'dır. Mithat Cemal, ilköğrenimine Aksaray'daki Mekteb-i Osmanî'de başlar. Aksaray'da bulunan Rüştüeyi bitirir. Bir süre Galata Saint Joseph okuluna yatılı öğrenci olarak devam eder. Altı ay sonra buradan ayrılarak lise tahsilini Vefa İdadisi'nde tamamlar. Daha sonra Mekteb-i Hukuk'a girer ve buradan mezun olur. 1908 yılında doktora sınavına girerek hocası İbrahim Hakkı Paşa'nın yanında asistanlığa başlar. Bir süre sonra yine sınavla kâtip olarak atandığı Adliye Bakanlığı Özel Kalemi'nde müdürlüğe kadar yükselir. Bu

⁴⁴ *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C. II, YKY, İstanbul 2001, s. 502; Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, 1975, s. 168.

⁴⁵ Halil İbrahim Göktürk, *Mithat Cemal Kuntay*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s. 1-39; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. V, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982, s. 443.

arada Birinci Hukuk Mahkemesi üyesi olarak çalışmalarını sürdürür. 1923'te atandığı Beyoğlu 4. Noterliği görevini ölümüne kadar sürdürür. Mithat Cemal'in edebî kişiliği; şiir, roman ve biyografi türlerinde yoğunlaşır. II. Meşrutiyet'ten sonra yayımladığı şiirleriyle adını duyurur. 1908'de Mehmet Akif ile birlikte yazdıkları "Acem Şahına" adlı şiirini, 1909 yılında *Resimli Kitap*'ta çıkan "Elhamra" adlı şiiri izler.

1927 yılında bir ara *Güneş* dergisinde yazar. Son şiirleri *Çınaraltı*'nda çıkar (1943-44). Gazetelerde ve özellikle *Son Posta*'da fıkra ve makaleler yayımlar. Epik ve sosyal karakterde olan şiirlerinde tarih ve millet sevgisi en çok işlediği konulardır. Bütün şiirlerinde aruz veznini kullandığı için araştırmacılar onu, Türk aruzunun son dönemde yetişen kuvvetli temsilcilerinden sayarlar. Şiirlerinin yanında tek romanı olan *Üç İstanbul*'da; İttihat ve Terakki, II. Abdülhamit ve Mütareke döneminin İstanbul'unu anlatır.

SÜLEYMAN NAZİF⁴⁶ (Diyarbakır, 1869 – İstanbul 1927)

1869 yılında Diyarbakır'da doğan Süleyman Nazif'in babası çeşitli mutasarrıflıklarda bulunan ve en son memuriyeti olan Mardin mutasarrıfı iken 1890 yılında vefat eden Sait Paşa'dır. Annesi Ayşe Hanım, kardeşi Faik Ali Ozansoy'dur. Süleyman Nazif öğrenimine, babasının görevli olduğu Harput'ta başladıktan sonra Diyarbakır Rüştüyesi'nde devam eder. Ailesiyle birlikte Mardin'de bulunduğu sırada özel hocalardan Fransızca, edebiyat, tarih ve mantık dersleri alır. Düzenli bir eğitim görmemekle birlikte babasından ve evlerine gelen tanıdıklarından birçok şey öğrenir. Babasının ölümü üzerine 1891 yılında Diyarbakır'a döner. Sırrı Paşa aracılığıyla Muş Reji Müdürlüğü'nde, Mardin ve Diyarbakır İdare Meclisi'nde çalışır. Diyarbakır'da Vilayet Matbaası'nda müdürlük yaparken *Vilayet* gazetesinde yazılar yazmaya başlar. 1895'te Diyarbakır'da meydana gelen Ermeni olayları dolayısıyla kaleme aldığı bir telgrafta kullandığı üslup, daha sonra olayları yerinde soruşturmak üzere Diyarbakır'a gelen Abdullah Paşa'nın dikkatini çeker. Süleyman Nazif, kendisini kâtip olarak yanına alan paşayla beraber Musul'a gider. Ertesi yıl görevden ayrılarak geldiği İstanbul'dan, 1897 yılında Paris'e kaçar. Orada Jön Türkler'in lideri Ahmet Rıza'nın yayınlamakta olduğu *Meşveret* gazetesinde yazar. İstanbul'a döndüğünde II. Abdülhamit tarafından

⁴⁶ *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C. II, YKY, İstanbul 2001, s. 750-751.

mektupçu olarak Bursa’da on iki yıl kalır. Bu süre içinde İbrahim Cehdi imzası ile *Servet-i Fünun*’da çoğu yeni tarzda şiirler ve bazı edebî yazılar yazar. 1908’de Konya mektupçuluğuna atanınca istifa ederek İstanbul’da gazetecilik yapmaya başlar. 1909’da *Yeni Tasvir-i Efkâr* gazetesinde, iktidarda bulunan İttihat ve Terakki hükûmetini ağır bir dille eleştiren yazılar yayımlar. Bu yüzden İstanbul’dan uzaklaştırılarak sırasıyla Bursa, Kastamonu (1910), Trabzon (1911), Musul (1913) ve Bağdat (1914) valiliklerinde görevlendirilir. Daha sonra İstanbul’a dönerek Cenap Şahabettin ile birlikte *Hadisat* gazetesini yayımlar. 1918’te Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin kurulmasında rol oynar. İşgal kuvvetlerine karşı 1919’da kaleme aldığı “Kara Bir Gün” adlı makalesi geniş yankı uyandırır. Türk-Fransız Muhipleri Cemiyeti (Aralık 1919) ve Piyer Loti Cemiyeti’nin (Ocak 1920) kurucuları arasında yer alır. Cemiyetin 23 Ocak 1920’de düzenlediği Piyer Loti’yi anma gününde yaptığı konuşma dolayısıyla tutuklanarak Malta’ya gönderilir. Burada yirmi ay kalır. Geri döndükten sonra *Peyam-Sabah*, *Resimli Gazete* ve *Yarın* gazetelerinde yazdığı yazılarıyla hayatını sürdürür.

AHMET RASİM⁴⁷ (İstanbul, 1865 – 1932)

Ahmet Rasim, 1865’te İstanbul’da Fatih’in Sarıgözel Mahallesi’nde doğar. Babası Kıbrıslı Menteşoğullarından Bahaettin Efendi, annesi Nevber Hanım’dır. İlköğrenimine Sofular’daki Mahalle Mektebi’nde başlar. Sofular’dan Kırkçeşme’ye taşındıklarında eve yakın olan Tezgâhçılar’daki bir okula devam eder. Daha sonra Çukurçeşme Mektebi’ne gider. Yakup Hoca’dan Arapça dersleri almaya başladıktan sonra bir süre Fatih’teki Hafız Paşa Mektebi’ne devam eder. Ahmet Rasim gittiği bu dördüncü okuldan da ayrılarak Darüşşafaka’ya devam eder. Darüşşafaka’daki sekiz yıllık eğitimini 1883 yılında tamamlayıp buradan birincilikle mezun olur. Posta ve Telgraf Nezareti Fen Kalemi’nde kâtipliğe başlar. “Kaleme devama başlayan Ahmet Rasim’e annesi, kalemi ölünceye kadar bırakmaması için Kuran’a el bastırılmış yani devlet kapısından ayrılmamasını tavsiye etmiştir. Fakat Ahmet Rasim telgrafhane

⁴⁷ Muzaffer Gökman, *İstanbul’u Yaşayan ve Yaşatan Adam Ahmet Rasim*, Çelik Gülersoy Vakfı Yayınları, İstanbul 1989, s. 1-24; Hilmi Yücebaş, *Ahmet Rasim Aşkları-Hatıraları*, Dizerkonca Matbaası, İstanbul 1957, s. 4; Agâh Sırrı Levend, *Ahmet Rasim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1965, s. 45-56; Suat Hizarcı, *Ahmet Rasim*, Varlık Yayınları, İstanbul 1953, s. 8-15; Hilmi Yücebaş, *Ahmet Rasim Aşkları-Hatıraları*, s. 4.

kalemını değil, elindeki kalemi tam elli yıl elinden bırakmayarak telif ve tercüme olmak üzere irili ufaklı 130'dan fazla eser neşretmiştir.”

Ahmet Rasim'in ilk yazısı *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yayımlanan ve Fransızca'dan tercüme edilen “Yolcu” başlıklı yazıdır. *Tercüman-ı Hakikat*'ten sonra *Ceride-i Havadis*'e devam eden Ahmet Rasim'in, yeni atıldığı basın hayatında ilk çıkan eseri *Fonoğraf* (1885) adlı küçük bir kitaptır. Ahmet Mithat Efendi'den gördüğü takdirle kendine güveni artan Ahmet Rasim, telgrafhanedeki memurluk görevini bırakarak kendini mesleğine verir. Muallim Naci'nin isteği üzerine *İmdadü'l Midat* dergisine dört çevirisini yollar. Rasim, yine Muallim Naci'nin teşvikiyle bazı çevirilerini toplayarak *Edebiyat-ı Garbiyeden Bir Nebze* (1886) adlı eserini hazırlar. Bu tarihlerde Ahmet Rasim; *Şafak*, *Gülşen*, *Berk*, *Sebat*, *Hamiyet*, *Güneş* gibi 1885 ve 1886 yıllarında çıkan bütün dergilerde yazıları, çevirileri ve şiirleri görülen 21 yaşlarında genç bir yazardır. *Servet-i Fünun*'da çıkan yazılarının yanında sürekli olarak çalıştığı ve yazılarının en çok çıktığı dergi haftalık *Musavver Malumat*'tır. Yine Baba Tahir yönetiminde çıkan gündelik *Malumat* dergisinde yayımlanan “Şehir Mektupları” başlıklı yazıları, Ahmet Rasim'in asıl kişiliğini ortaya koyması bakımından önemlidir. Bu yayınlardan başka Rasim'in yazıları ve manzumeleri görülen başlıca dergiler: *Envar-ı Zekâ*, *Maarif*, *Resimli Gazete*, *Hazine-i Fünun*, *Mektep*, *Mecmua-i Ebüzziya*, *Pul*, *Musavver Fen ve Edeb*, *İrtika*'dır. Gazeteler ise: *Basiret*, *Saadet*, *Sabah* ve *İkdam*'dır. Ahmet Rasim, 1885'ten II. Meşrutiyet'in ilanına kadar 23 yıl süren zaman diliminde gazete ve dergilere durmadan yazılar yetiştirmiş, bir yandan da kitapçıların hesabına çeşitli konularda eserler hazırlamış, ayrıca dil ve edebiyat tartışmalarına katılmıştır. Bir dönem Hüseyin Rahmi ile *Boşboğaz* adlı mizah dergisini çıkarsa da, dördüncü sayıdan sonra bu dergiden ayrılır. II. Meşrutiyet'ten sonra çıkan gazete ve dergilerin çoğunda Ahmet Rasim'in yazısı görülür. Sürekli olarak çalıştığı yayımlar: *Vakit*, *Zaman*, *Tasvir-i Efkâr*, *Yeni Gün* ve *Cumhuriyet*'tir. Ayrıca Ahmet Rasim'in yazıları *Şura-yı Ümmet*, *Hak*, *Yeni Şark* ve *Hâkimiyet-i Milliye* gazeteleriyle; *İstişare*, *Musavver Muhit*, *Resimli Kitap*, *Şebab*, *Şehbal*, *Türk Yurdu*, *Yeni Mecmua*, *Millî Mecmua*, *Resimli Ay*, *Resimli Perşembe*, *Donanma*, *Eşref*, *Davul*, *Karagöz*, *Hacıvat* gibi yayınlarda da görülür. Muhabir sıfatıyla memleket içinde ve dışında gezilerde bulunan Ahmet Rasim, *Malumat* gazetesi tarafından Suriye'ye gönderilmiştir. II. Meşrutiyet'in

ilanı sıralarında Sofya'ya gitmiş, Balkan Harbi yıllarında 1912'de *Sabah* gazetesi tarafından Bulgar cephesinde bulunmak üzere Edirne'ye gönderilmişse de, bozgun üzerine geri dönmüştür. I. Dünya Savaşı'nda ise Suriye'ye gönderilmiş, bir dönem de Romanya cephesinde bulunmuştur. Ahmet Rasim resmî görev kabul etmemiş, iki kere Maarif Nezareti Encümen-i Teftiş ve Muayene üyeliğine atanmışsa da istifa etmiştir. 1927 yılında İstanbul milletvekili seçilerek III. ve IV. devrede Büyük Millet Meclisi'nde milletvekili olarak bulunur. Fakat bu yılları hastalık içinde geçirdiği için toplantılara pek az katılır. Uzun süren bir hastalıktan sonra Heybeliada'daki evinde 21 Eylül 1932'de ölür ve adada bulunan mezarlığa gömülür.

Kendi yazış tarzını “Laf değil, muharrirlik bu! Yaz! Hem çalاکalem yaz! Durma yaz!” diye kısaca anlatan Ahmet Rasim, durup dinlenmeden sürekli yazmış ve geçimini kalemiyle sağlamıştır. Basın hayatına mütercimlikle başlamış; asıl kişiliğini, günlük gözlemlerini dile getirdiği fıkralarda ve çoğunu hayatının son devirlerinde yazdığı hatıralarda göstermiştir. Ahmet Rasim, kendi devrinde İstanbul'da yaşayan her sınıf halkın giyinişini, yaşayış tarzını, âdetini, düşüncesini, inancını, dilini en ince ayrıntısıyla anlatmıştır. Bakıldığında önemsiz gibi görünen bu malzeme Ahmet Rasim'in elinde; bir şehrin günlük hayatını bütün renkleri, sesleri ve ruh hâlleriyle canlandırmaya vesile olmuştur. Bir nesir yazarı olarak tanınan Ahmet Rasim, şiir de yazmıştır. Bir kısmı eski geleneğe bağlı, bir kısmı da yeni geleneğe uygun olan bu şiirlerden yalnız eski tarzda olanları yayımlamıştır. Bazılarını “Leyla Feride” takma adıyla yazdığı bu manzumelerden özellikle şarkıları o devirde epeyce tanınmıştır.

Şarkıları ile şöhret kazanan Ahmet Rasim'in bestelediği bütün eserlerinin güfteleri kendisine aittir. Ahmet Rasim, Darüşşafakada iken musiki zevk ve terbiyesini Zekâi Dede Efendiden almış, mezun olunca Mevlevihane'ye de devam ederek umumi bilgisini arttırmıştır. Daha mahalle mektebinde iken musikiye heves ettiğini ve birtakım ilahileri ezberlediğini hatıralarında belirten Ahmet Rasim'in, *Milli Mecmua*'da neşrettiği makalelerinden; saz şairleriyle de temas ederek onlardan destanlar, maniler, divanlar ve Anadolu halk türküleri öğrendiği anlaşılmaktadır.

Türk edebiyatında Ahmet Rasim'in adını sürekli olarak yaşatacak olan yazıları, Osmanlı İmparatorluğu'nun son devirlerindeki toplum hayatını bütün yönleriyle aksettiren hatıra, fıkra ve makaleleridir.

MAHMUT SADIK⁴⁸ (İstanbul, 1864 – 1930)

Mahmut Sadık, Mülkiye Mektebi'ni bitirip ziraat öğrenimi görmek üzere Almanya'ya gider. Buradan hastalanarak döner ve Bâb-ı Âli Tercüme Odası'nda çalışmaya başlar. Bir süre sonra memurluktan ayrılarak gazeteciliğe başlar. *Saadet*, *Tarîk*, *Tercüman-ı Hakikat* ve *Sabah* gazetelerinde çalışır. II. Meşrutiyet'ten sonra bir ara *Servet-i Fünun*'un başyazarlığını yapar. *Şura-yı Ümmet*'te ve Abdullah Zühtü tarafından kurulan *Yeni Gazete*'de yazar. Yazılarında Osman Galip, Galip Kadri, Çatlak Zurna, Mınav gibi takma isimler kullanır. 1916 yılında İstanbul Matbuat Cemiyeti'nin ilk başkanı seçilir. Öldüğünde Türk basınının emektarı kabul edilen Mahmut Sadık, “Şeyhü'l-muharririn” olarak anılmaktadır. Mahmut Sadık'ın telif ve tercüme pek çok eseri, romanları vardır.

CENAP ŞAHABETTİN⁴⁹ (Manastır, 1870 – İstanbul, 1934)

1870 yılında Manastır'da doğan Cenap Şahabettin'in babası Plevne'de şehit düşen Binbaşı Osman Şahabettin Bey, annesi İsmet Hanım'dır. Babası Plevne'de şehit düşünce annesi ile Manastır'dan İstanbul'a geldiklerinde Cenap Şahabettin henüz altı yaşındadır. İlköğrenimine Tophane'deki Mekteb-i Fevziye'de başlar, oradan Eyüp Rüşdiye-i Askeriye'sine girer. Bu okulun yıkılmasından sonra Gülhane Askerî Rüşdiyesi'ne giden Cenap Şahabettin, burayı 1880'de bitirir. Kuleli'deki Tıbbiye İdadisi'nde iki yıl okuduktan sonra Askerî Tıbbiye'nin beşinci sınıfına alınır. Bu yıllarda edebiyat ile ilgilenen Cenap Şahabettin, komşuları olan Şeyh Vasfi sayesinde Muallim Naci ile tanışma fırsatı bulur. İlk şiir kitabı olan *Tâmât*'ı 1887 yılında yayımlar. Ayrıca *Sebat* adlı bir dergi çıkarmaya teşebbüs eder. 1889 yılında doktor yüzbaşı olarak Tıbbiye'yi bitiren Cenap Şahabettin, 1890'da devlet tarafından cilt hastalıkları üzerinde ihtisas yapmak üzere Paris'e gönderilir. 1890-1894 seneleri arasında Paris'teki yeni edebiyat akımlarıyla ilgilenen Cenap Şahabettin, ülkeye dönüşünde karantina doktorluğu yapar. Görev icabı Mersin ve Rodos'ta bulunur. 1896'ta Cidde'ye Sıhhiye Müfettişi olarak gönderilir. Cenap Şahabettin'in Cidde'ye

⁴⁸ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. VI, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, s. 117.

⁴⁹ İnci Enginün, *Cenap Şahabettin*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 1-5; Hasan Akay, *Servet-i Fünûn Şiir Estetiği*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1988, s. 17-45.

gidişi, seyahat hatıralarını anlattığı *Hac Yolunda* adlı eseri edebiyatımıza kazandırır. 1898 yılında Cidde'den döndükten sonra bir süre İstanbul'da kalan Cenap Şahabettin Suriye Vilâyet-i Sıhhiye Reisi olarak görevlendirilir. 1908'de Meclis-i Kebir-i Sıhhi üyesi ve Daire-i Umur-ı Sıhhiye müfettişi olarak İstanbul'dadır. 1908'den sonra politika ile ilgilenen Cenap Şahabettin; *Tanin* ve *Hadisat* gazetelerinde makaleler, “Dahhâk-ı Mazlum” takma adıyla *Kalem* dergisinde mizahî yazılar yazar. Ayrıca *Servet-i Fünun*, *İctihad* (1912) ve *Hak* gazetelerinde yazar. *Servet-i Fünun*'daki yazılarında Raik Vecdi adını kullanır. 1915'te bir kısım makaleleri *Evrak-ı Eyyam* adlı eserinde toplar. 1917 yılında Cemal Paşa'nın himayesindedir ve ona övgüler yazar. I. Dünya Savaşı yıllarında iki defa *Tasvir-i Efkâr* gazetesinin Avrupa'ya yolladığı Cenap Şahabettin, savaş altındaki Avrupa izlenimlerini yayımlar. Bu yazıları 1919 yılında *Avrupa Mektupları* adıyla bir kitap olarak toplanır. 1919'da İstanbul Darülfünun'unda bir süre Osmanlı edebiyat tarihi müderrisliği yapan Cenap Şahabettin, 1920'de Ali Kemal'in çıkardığı *Peyam-ı Sabah* gazetesinde yazar. Milli Mücadele'ye karşı olumsuz tutumu ve uğradığı politik suçlamalar yüzünden 1921'de Darülfünun'dan uzaklaştırılır. Daha sonra tekrar *Servet-i Fünun*'da yazmaya başlar. 26 Eylül 1932'de katıldığı Birinci Dil Kurultayı'ndan sonra daima karşı olduğu dilde sadeleşme hareketine sıcak bakar. Bundan sonraki yazılarında sadeleşme görülür. 16 Mayıs 1933'te “İnkılâp” başlıklı makalesi *Cumhuriyet* gazetesinde çıkar. Atatürk'ün büyüklüğünü ve inkılaplarını öven bu yazı samimi bulunmaz. Bundan sonraki yazıları *Cumhuriyet* ve *Akşam* gazetelerinde yayımlanır. Cenap Şahabettin, üzerinde çalıştığı sözlüğü tamamlayamadan 13 Şubat 1934 yılında geçirdiği beyin kanaması sonucu ölür.

İlk şiirlerini yayımlamaya başladığı dönemlerde, hakiki hayat sahnelerinden ziyade hayalî saadet iklimlerinden hoşlanan mizacı; Cenap Şahabettin'i, sanatında büyük tesiri olacak olan resim ve tasvirlerle yöneltmiştir. Genç yaşlarda Muallim Naci'yi taklit eden Cenap Şahabettin, bilhassa onun gazellerine nazireler söyler ve bunları yazdığı mektuplarla beraber *Saadet* gazetesine gönderir. Başlarda Muallim Naci'yi taklit ederek kaleme aldığı şiirlerinden sonra bir başkalık duyduğu Fransız şair ve yazarlarının eserlerini okur, bir yenilik sezdiği Abdülhak Hamit Tarhan ve Rezaizade Ekrem'in eserlerini inceler. 1887 yılından sonra başlayan taklit devresinin bu ikinci aşamasında Muallim Naci'nin yerini Abdülhak Hamit Tarhan ve Rezaizade Ekrem alır.

Cenap Şahabettin'in bir kısmı *Tâmât*'ta, bir kısmı *Sebat* ve *Gülşen* dergilerinde çıkan ilk gençlik manzumelerinden itibaren hemen hiçbir sözlükte bulunmayan birtakım kelimeler kullanmış olması, onun sonradan özellikle imajlarda arayacağı orijinallığın, herkesten başka yazma arzusunun henüz olgunlaşmamış tezahürleri olarak görülebilir. Paris'te geçirdiği yıllarda Çağdaş Fransız şiirini yakından tanıyan Cenap Şahabettin'in, İstanbul'a döndüğünde yayımladığı manzumelerinde orijinal ve garip tarzda göze çarpan yenilikler görülür. Bu devrede, Abdülhak Hamit Tarhan ve Recaizade Ekrem'in tesirinin ortadan kalktığı, şiirine Avrupai bir çehre geldiği söylenebilir. *Malumat*, *Maarif*, *Hazine-i Fünun* ve *Mektep* gibi dergilerde basılan şiirleri, kendisinin tamamıyla tanınmasına ve sevilmesine sebep olur. Bundan sonra yazdıklarında Batılı sanatkârların önem verdiği resim ve musikiye, kelimelerin zihinde doğurduğu çağrışımlara, pitoresk hayallere, fonetik imkanlardan yararlanmaya, şiir ile resim ve musikiyi birleştirmeye doğru gittikçe artan ve kuvvetlenen bir faaliyet içine girer. Şiirlerinde eski şiir geleneğine ait şeyler bulunmakla birlikte şekil ve ruhta, Batı dillerinden tercüme edilmiş hissi uyandıracak ölçüde yenilikler göze çarpar. *Mektep* dergisinde yayımlanan şiirleriyle kendisine önemli bir şöhret zemini hazırlayan Cenap Şahabettin, 1896'dan sonra *Servet-i Fünun*'da yazmaya başlar. Tefvik Fikret başta olmak üzere diğer meslektaşlarının takdirlerine karşılık Cenap Şahabettin'in şiir ve nesirlerinde ortaya attığı görüşler, imajlar, tasavvurlar, terkipler ve kelimeler birçok kişinin hoşnutsuzluğunu hatta nefretini arttırmıştır. 1912 yılında *İctihad* ve *Hak* gazetesine gönderdiği yazıları tepki görmüştür. Lisan, vezin, Türkçülük ve harp konusundaki düşünceleri dikkat çekecek ölçüde eleştirilmiştir. 1908 Meşrutiyet'ine kadar daha çok şiirle ilgilenen Cenap Şahabettin, bu tarihten sonra özellikle nesirleriyle şöhret sağlamış bir sanatkâr olarak görülmektedir.

HÜSEYİN SUAT YALÇIN⁵⁰ (İstanbul, 1867 – 1942)

1867 yılında İstanbul'da doğan Hüseyin Suad'ın babası Siroz sancağı muhasebecilerinden emekli Ali Rıza Bey, annesi Fatma Neyyire Hanım'dır. Hüseyin Suad'ın kendisinden sekiz yaş küçük bir erkek kardeşi ile bir de kız kardeşi vardır.

⁵⁰ Belkıs Altuniş Gürsoy, *Hüseyin Suad Yalçın Hayatı ve Eserleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001, s. 1-10; *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C. II, YKY, İstanbul 2001, s. 891.

Erkek kardeşi, gazeteci ve yazar Hüseyin Cahit Yalçın'dır. Hüseyin Suad, ilk tahsiline Molla Gürani'deki mahalle mektebinde başlar. Sonra babasının aşar müdürü olarak tayin edildiği Balıkesir'de İbtidaî Mektebi'ne devam eder. İstanbul'a döndüğünde Bayezid Rüştüyesi'nde tahsilini sürdürür. Daha sonra Drama Sancağı Rüştüye Mektebi'ne girer. Osmanlı-Rus Harbi (1877) münasebetiyle Rumeli'den gelen muhacirlerin mekteplere yerleştirilmeleri Hüseyin Suat'ı okulsuz bırakır. Rüştüye'yi bitiremeyen Hüseyin Suat, 1880 yılında babasının ısrarıyla Tıbbiye Mülkiyesi'ne girer. 1886'da bu okuldan mezun olur. Mart 1888'de Midilli Belediye'sinde doktor olarak göreve başlar. Üç sene sonra 23 Eylül 1889'da bu görevinden istifa eder. Aynı yıl İstanbul Belediyesi'nde doktor olarak çalışır. İran'da ortaya çıkan kolera hastalığı ile mücadeleye memur edilen Hüseyin Suat, oraya gitmeyerek 1893 yılında çocuk hastalıkları ihtisası yapmak üzere Paris'e gider. 1895'te memlekete döndüğünde İstanbul'da çalışır. 1898'de Suriye vilayeti Belediye müfettişliğine tayin edilir. 1908 Meşrutiyeti'nin ilanı üzerine İstanbul'a döner. Meclis-i Âli Umûr-ı Sıhhiye üyeliğine getirilir. Bu meclis kaldırılınca serbest doktor olarak çalışır. Milli Mücadele'ye katılmak üzere Ankara'ya gider ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinde doktorluk yapar. Cumhuriyet'ten sonra Denizyolları doktoru olarak gemilerde görev alır. 1942 yılında hayata veda eden Hüseyin Suat, Feriköy Mezarlığı'na defnedilir.

Şiir yazmaya Midilli'de başlayan Hüseyin Suat, başlangıçta eski tarzda şiirler yazarken daha sonra Cenap Şahabettin'in etkisiyle yeni tarzda şiirler kaleme alır. 1895'ten sonra Cenap Şahabettin ile birlikte Servet-i Fünun hareketine katılır. II. Meşrutiyet'ten sonra başta *Kalem* dergisi olmak üzere çeşitli mizah dergilerinde "Gâve-i Zalim" imzasıyla mizahî şiirler ve yazılar yayımlar. Şiirlerinde uzun süre aruz veznini kullanan Hüseyin Suat, Milli Edebiyat hareketine katıldıktan sonra hece vezni ile şiirler yazar. TBMM tarafından açılan "İstiklal Marşı Müsabakasına" da katılan şairin hamasi şiirleri bulunmaktadır. Ayrıca çeviri ve uyarlama oyunlarının sayısı yirmiden fazladır.

4. KARİKATÜRİSTLER

CEMİL CEM⁵¹ (İstanbul, 1882 – 1950)

⁵¹ *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, C. I, YKY, İstanbul 2008, s. 344-345.

Askerî doktorlardan Cemal Paşa'nın oğlu olan Cemil Cem, 1899 yılında Vefa İdadisi'nden mezun olduktan sonra Mekteb-i Hukuk'a girer. Öğrenimi sırasında Hariciye Nezareti Şehbenderlik Kalemi'nde çalışır. Hukuk öğreniminden sonra 1903'ten itibaren Nice ve Toulon'da çeşitli dışişleri görevlerinde bulunur. Bir süre sonra Paris elçiliği kâtipliğine getirilir. Paris'te Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirir. Türk basınındaki ilk karikatürleri, postayla gönderdiği *Kalem* dergisinde yayımlanır. İstanbul'a dönüşünde, Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven'in çıkarttıkları *Kalem* dergisinin kadrosuna girer. Daha sonra yeniden dışişleri görevlisi olarak Viyana ve Roma'ya gönderilir. Bir süre sonra mesleğini bırakmaya karar vererek İstanbul'a döner ve 1910'da kendi adını taşıyan mizah dergisi *Cem*'i çıkarır. Cemil Cem, II. Balkan Savaşı'nda alınan kötü sonuçların etkisiyle 1912'de dergisini kapatarak Fransa'ya gider ve bir süre Paris'te yaşar. Eylül 1921 – Mart 1925 arasında Sanayi-i Nefise Mektebi'nde müdürlük yapar. 1927'de *Cem*'i ikinci kez yayımlar. Bir rivayete göre, 1929'da *Cem*'in kapatılmasının gerçek nedeni; Cemil Cem'in Kurtuluş Savaşı sırasında karikatür çizmemiş olmasıdır. Cemil Cem, derginin kapatılmasından sonra Atatürk'ün isteğiyle İstanbul Şehir Meclisi üyeliğine seçilir. Bu süre içinde boş durmayarak kendisi için karikatür, yağlıboya resim yapar; ayrıca birtakım zirai buluşlarla ilgilenir. Ölümünden sonra adı, Moda'da evinin bulunduğu sokağa verilmiştir. Cemil Cem, karikatür sanatıyla yurtdışında bulunduğu sırada tanışmış, dönemin önemli Fransız karikatürcülerinden etkilenmiştir. Özellikle portre karikatürlerinde başarı sağlayan Cemil Cem'in siyasî karikatürleri, bu karikatürlerdeki Batılı sanat olgunluğu, çizgi hüneri ve inceliği dikkat çekicidir. Cemil Cem, karikatürlerinde her zaman gerçeği yansıtmış, yönetimdeki aksaklıkları ortaya koymaktan çekinmemiştir. II. Meşrutiyet döneminde iktidardaki İttihat ve Terakki Fırkası'nı da, muhalefetteki Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nı da eleştirmiştir. Yürekli ve kararlı tutumuyla karikatürü etkili bir anlatım aracı durumuna getirmiş, birçok tehdit ve engellemeye karşın karikatür serüvenini sürdürmekten geri durmamıştır. Bu niteliğiyle Cemil Cem, çağdaş Türk karikatürünün en önemli öncülerinden sayılmaktadır.

SEDAT NURİ İLERİ⁵² (Sakız Adası, 1888 - 1943)

1888 yılında doğan Sedat Nuri, Âyan Meclisi üyesi Nuri Paşa'nın oğludur. İstanbul Kadirga Tabîyye Mektebi'ni bitirmeden burada ayrılan Sedat Nuri, Sadrazam Ferid Paşa'nın yardımıyla yüksek öğrenim için Belçika'ya gönderilir. Küçük bir öğrenci kenti olan Gembloux'da Yüksek Tarım Mühendisliği Mektebi'nden mezun olur (1908-11). Öğrencilik yıllarından itibaren İstanbul basınına karikatür göndermeye başlar. Basın karikatürçülüğünü, Hazine-i Hassa'da ziraat müfettişliği görevine atandıktan sonra da sürdürür. İstanbul Radyosu Şirketi'ni kurar ve yayınlarını düzenler. II. Dünya Savaşı'nda Fransa'nın Atlantik sahilinde batan gemileri çıkartıp satan bir şirket kurar, bu işle uğraşırken ölür. Sedat Nuri, karikatüre ilk gençlik yıllarında merak salmış ve Fransız çizer Caran d'Ache'nin karikatürlerini kopya ederek ilk deneyimlerini yaşamıştır. Belçika'da öğrencilik yıllarını resim ve karikatürle dolu geçiren Sedat Nuri, aynı okulda okuyan dayısının oğlu Ali Dino ile birlikte öğrenci mizah dergisi olan *La Barbe*'ı (1911) yayımlar. Aynı yıllarda Belçika'da öğrenciler arasında düzenlenen uluslararası karikatür sergisine katılır ve birincilik madalyası kazanır. Bu ödül, Türk karikatürünün ilk uluslararası başarısı olmuştur. 1908'le başlayan süreçte *Kalem*, Sedat Nuri'nin yapıtlarının yer aldığı en önemli dergidir. Kurtuluş Savaşı'nın bitimine değin *Jön Türk*, *Hayal-i Cedit*, *Musavver Muhit*, *Diken*, *Âti/İleri* gazetesi ve *Güleryüz*'de etkin bir karikatür savaşı verir. Mütareke döneminde Suphi Nuri'nin Paris'e gitmesi, Celal Nuri'nin Malta'ya sürgün olarak gönderilmesi nedeniyle, aile gazetesi *Âti*'nin yönetimini üstlenmiştir. Cumhuriyet döneminde karikatür çalışmalarını aralıklarla da olsa sürdüren Sedat Nuri'nin çalışmaları, özellikle Sedat Simavi'nin mizah dergisi *Karikatür*, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun haftalık fikir dergisi *Yeni Adam*, *Akbaba* ve *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanmıştır. Sedat Nuri'nin ayrıntıyı sevmeyen, incelikli ve yalın bir çizgisi vardır. Bu yüzden de, 1908 değişimiyle açığa çıkan modern karikatürün, Cemil Cem ile birlikte anılan öncülerinden biri olmuştur. Fanteziden toplumsal sorunlara, politikadan kadın-erkek ilişkilerine uzanan geniş bir ilgi alanı olan Sedat Nuri, geliştirdiği güçlü deseniyle doğadan aldığı konulara gerçekçi bir tavırla yaklaşmıştır.

⁵² *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, C. I, YKY, İstanbul 2008, s. 647-648.

İZZET ZİYA TURNAGİL⁵³

Güzel Sanatlar Akademisi'nde mezun olan İzzet Ziya, Ressamlar Cemiyeti'nin açtığı sergilere katılır. 1908'le başlayan yeni mizah yayıncılığı içinde karikatür çizmeye başlar. Ama asıl işi tual resmidir. II. Meşrutiyet döneminde karikatürlerini *Kalem* ve *Kartal*'da; Mütareke süresince *Ezhar* ve *Diken*'de; Kurtuluş Savaşı yıllarında *Gülyüz*'de; Cumhuriyet döneminde *Yıldız*, *Afacan*, *Çocuk Sesi*, *Arkadaş*, *Yedigün*'de yayımlar. Fransa'da bir tablosuyla Instruction Publique (Milli Eğitim) Altın Nişanı kazanır.

L. ANDRÈS⁵⁴

Yaşam öyküsü bilinmeyen L. Andrès'in karikatürleri yalnızca *Kalem*'de yayımlanmıştır. Çizgi serüveni arayış içinde geçen karikatürist, bir üslubun çizeri olmadığı hâlde izleyiciyi saran sıcak bir mizaha sahiptir.

GEORGES d'OSTOYA⁵⁵

Yaşam öyküsü bilinmeyen Georges d'Ostoya'nın karikatürlerinde güçlü bir desen, cesur bir soyutlama ve abartma yeteneği bulunmaktadır.

Arseven'in hatıralarında yer verdiği bilgiler sayesinde, bu karikatüristin *Kalem*'in kadrosuna nasıl dâhil olduğunu öğrenmekteyiz: “O zaman Paris'te intişar eden *Le Rire* ve *Assiette au beure* gazetelerinin karikatürlerini yapan D'Ostoya isiminde bir Çek ressamı tanıdım. Onunla bir mukavele aktederek bize her hafta renkli karikatürler yapmasını temin ettim. Bir de bunları basacak bir matbaa ile anlaştım. Artık D'Ostoya'ya verdiğim mevzular üzerine yaptığı resimleri basarak yirmi bin nüsha olmak üzere paketler halinde İstanbul'a gönderiyor ve orada sahifelerin boş yerleri yazı ile doldurulup neşrediliyordu.” Bu bilgilerden Çek olduğu öğrenilen Georges d'Ostoya'nın imzasına; renkli olarak basılan 41. sayının ilk sayfasında, 44. ve 45. sayının ilk ve son sayfalarında rastlanmaktadır. Ayrıca dergi içinde yer alan birçok karikatürde imzası görülür.

⁵³ Turgut Çeviker, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Meşrutiyet Dönemi*, s. 112.

⁵⁴ Turgut Çeviker, *age.*, s. 129.

⁵⁵ Turgut Çeviker, *age.*, s. 127; Celâl Esat Arseven, *age.*, s. 54.

İON⁵⁶

Yaşam öyküsü bilinmeyen İon, *Kalem*'de yer alan yabancı çizerler içinde en başarılı karikatürcülerdendir. Çizgi dünyası, yalından karmaşığa doğru uzanır. Karikatürlerindeki psikolojik boyut dikkat çekicidir.

PAHATREHAS⁵⁷

Yaşam öyküsü bilinmeyen Pahatrehas, karikatürlerini *Kalem*, *Gıdık* ve *Gece Kuşu*'nda yayımlar. Çizgisi, resimden kurtulma çabası içindedir. En başarılı ürünleri portrelerdir.

PLAIÇEK⁵⁸

Yaşam öyküsü bilinmeyen karikatürüstin çizimleri sadece *Kalem*'de yayımlanmıştır. *Kalem*'in hem çok çalışkan, hem de önemli karikatürcülerindendir.

Arseven hatıralarında, Plaiček ile tanışmasını şu şekilde anlatır: “Paris’te *Le Rire* gazetesine karikatür yapan Polonyalı Plaček’i de İstanbul’a davet ederek aylıkla gazeteye aldık.” Bu bilgiler sayesinde Plaiček’in Polonyalı olduğu öğrenilmektedir.

A. RİGOPOULOS⁵⁹

Yaşam öyküsü bilinmeyen A. Rigopoulos’un karikatürleri önce *Kalem*'de, daha sonra *Cem*, *Latife* ve *Cici*'de yayımlanmıştır. A. Rigopoulos, Cemil Cem'den etkilenmesine rağmen özgün bir çizgi dünyası yaratabilmiştir. Kent, siyaset, uluslararası sorunlar, kadın-erkek ilişkileri, fantezi gibi konular çizimlerinin ana izleklerini oluşturur. II. Meşrutiyet döneminde, cinsel konulara yaklaşımıyla gününü aşmıştır.

A. SCARSELLİ⁶⁰

Yaşam öyküsü bilinmeyen bu karikatürist, *Kalem*'in her konuda başarılı örnekler veren bir karikatürcüsüdür.

⁵⁶ Turgut Çeviker, *age.*, s. 128.

⁵⁷ Turgut Çeviker, *age.*, s. 127. Çeviker, bu karikatüristi Pahatrekas olarak tanıtmıştır.

⁵⁸ Turgut Çeviker, *age.*, s. 128; Celâl Esat Arseven, *age.*, s. 105-106.

⁵⁹ Turgut Çeviker, *age.*, s. 127. Çeviker, bu karikatüristi A. Rigopoulos olarak tanıtmıştır.

⁶⁰ Turgut Çeviker, *age.*, s. 127.

İKİNCİ BÖLÜM: KALEM DERGİSİ'NDE YER ALAN YAZI VE KARİKATÜRLERİN İÇERİĞİ

1. YAZILAR

1. 1. SİYASİ HAYATLA İLGİLİ YAZILAR

1. 1. 1. II. Abdülhamit ve Yönetimi

II. Meşrutiyet'in ilanı, siyasî alanda olduğu kadar sosyal alanda da önemli bir etkiye sahiptir. II. Abdülhamit'in baskı ve zulüm dolu yönetimi boyunca susturulan basın, bu tarihten sonra yeniden sesini duyurmaya başlamıştır. Bu özgürlük ortamında öne çıkan yayın organlarından biri olan *Kalem* dergisinde, bu iki dönem sıkça karşılaştırılmıştır. Dergide yer alan eski ve yeni karşılaştırmalarında ön plana çıkan II. Abdülhamit'tir. Yitik kudretin simgesi olarak görülen II. Abdülhamit; otuz üç sene boyunca ağızlara kelepçe vuran, insanların elini kolunu bağlayan, Osmanlılar üzerine uğursuzluklar ve belalar yağdıran gaddar bir hükümdar olarak tanıtılır. Eskiye temsil eden II. Abdülhamit'in, yeniliği ve değişimi müjdeleyen hürriyetin karşısında yenik düştüğü vurgulanır.

Kalem'de, II. Abdülhamit ile birlikte anılan her şey kötü olarak görülür. Padişahın karanlık yönetimini sürdürdüğü Yıldız Sarayı, eleştiri oklarına en çok maruz kalan mekândır. Zulmün ve vahşetin merkezi olan bu saray, istibdatın simgesi olarak görülür. II. Abdülhamit'in baskıcı yönetiminin merkezi haline gelen Yıldız Sarayı hem karanlık, hem de esrarengiz sırları bünyesinde toplamış bir mekân olarak yazılarda hayat bulur. Sarayda bulunan eşyalar, mobilyalar, cins cins hayvanlar, yiyecekler- içecekler, ilaçlar, mücevherler, havuzlar ve bahçeler hakkında gözlemlere yer verilir. Korkuyla karışık merak içinde bulunan halkın, Yıldız Sarayı'nın ziyarete açılmasını sevinç içinde karşıladığı belirtilir. Yıllardır korkulan bir mekâna karşı duyulan ilginin yarattığı tezatı şu satırlarda görmek mümkündür⁶¹:

“Köşk ve bahçe denilince akla hemen Yıldız geliyor. Senelerce milletin ciğerini yakan, memleketi ateş-gedeye çeviren, harabeye döndüren, istibdat sâikalarını yağdıran Yıldız bahçeleri nihayet bir iki haftaya kadar umuma açılacak.”

⁶¹ “Haftalık Dedikodu”, nr. 38, 21 Mayıs 1325 (3 Haziran 1909), s. 3.

Yıllarca “yıldız” kelimesini telaffuz etmekten çekinen halk, bu kelimeye Yıldız Sarayı’na dair özel anlamlar yüklemiştir⁶²:

“Yıldız, semadaki âlemleri değil; âlemdeki çirkinlikleri, zalimleri, vahşetleri ifade eder bir kelime oldu. Yıldız denince hayal semalara, yükseklerle suûd edecek yerde zulm ve zulmete tenzîl eyliyor. Karanlıklara, esrarengiz yerlere dalıyor.”

Olumsuz bir tabloda yer alan Yıldız Sarayı, despot bir hükümdar olarak görülen II. Abdülhamit’ten aldığı güçle istibdatın merkezi olarak kabul edilir. Baskının, zulmün ve kötülüklerin merkezi olarak görülen bu mekâna karşı olumsuz bir bakış açısıyla yaklaşılır. Yıllardır gözden uzak olan bu saraya duyulan merak, yeni bir sürece adım atan toplumun eskiyle olan bir bağı gibidir.

1. 1. 2. II. Meşrutiyet’in İlanı

II. Meşrutiyet’in ilanıyla birlikte ülke genelinde bir değişim görülür. Hürriyetin ulaştığı her yerde adalet, eşitlik, kardeşlik kelimeleri zikredilmeye başlanır. Meşrutiyet, her alanda başarıyı getiren, kapıları açan bir anahtar olarak gösterilir.

İstibdat, bir daha görülmek istenmeyen bir kâbus gibi geçmişin tozlu sayfalarına gömülmüştür. Zulmün merkezi olan istibdatın karanlığından, meşrutiyetin aydınlık dünyasına geçilmiştir. *Kalem*’de yer alan yazılarda, bu iki dönem arasındaki farklar çeşitli karşılaştırmalarla verilir. Bunlardan biri, eski devirdeki bayramlarla yeni devirdeki bayramların karşılaştırıldığı ve yeninin yüceltildiği “İki Bayram” başlıklı yazıdır⁶³:

“Aralarında Himalaya Dağı kadar fark var... Hayır, zulmet ile nur, baykuş ile kartal, zillet ile vakar, ölü ile diri kadar fark var. Eski kara bayramların teşkil ettiği pashlı zincir karşısında bu ilk pırlanta bayram, şâtır ve pür-nûr bir hâle-i elmas şeklinde pırıldadı. Otuz üç senelik altmış altı bayramın kalb-gâh-ı millette biriktirdiği zulmetler, bu ilk hakiki bayramın sîne-i adlinden fışkıran şelale-i nur ve ziya ile yıkandı. Eski bayramlar, zehir yağdıran siyah birer bulut idi. Bu birinci “îd-i hürriyet”, hakikat saçan bir güneş oldu. Eski bayramlarda riya ve tabasbus dalgaları bütün muhîtât-ı milliye ve ictimâiyyeden bir tufan siyahlığıyla taşar, her

⁶² “Yıldız Ziyareti”, nr. 49, 6 Ağustos 1325 (19 Ağustos 1909), s. 4.

⁶³ nr. 10, 23 Teşrinievvel 1324 (5 Kasım 1908), s. 4.

vicdan koparabildiği bakayâ-ı vakar ve gururu mülevves munsabblara doğru sürüklerdi. Bu ilk şeffaf ve afif bayram, hurafeleri, asırları yıkan; adalet ve uhuvvet kanalını açan kavî ve billurî bir cereyan oldu!”

Hayatın her alanına yansıyan hürriyet coşkusu, her zaman gönüllerde saklanacak olan mukaddes bir duygu halini almıştır. Meşrutiyetin ilanının ilk yılında ön plana çıkan halkın sevinci ve coşkusudur. 9 Temmuz 1325 (22 Temmuz 1909) tarihli 45. sayıda yer alan “10 Temmuz” başlıklı yazıda bu duygular dile getirilir:

“Çok şükür bugün yevm-i mukaddese eriştik. Meşrutiyet-i Osmaniye bugün bir yaşını bitirip ikiye basıyor. Geçen sene bugün telgraflar; akametle itham olunan Türkiye'nin, bu mâder-i müşfiğin, bu vatan-ı muazzezın bir tıfl-ı nâzenîn-i hürriyet doğurduğunu cihana ilan ediyor. (...) Şimdi Türkiye, bu nûr-i dîde-i Osmaniyan olan veled-i meşru ve mübareğın oldu. Mürtekib, namussuz ellerde heder olan bu servet-i muazzama; emin, namuslu kethüdalara tevdi olundu.”

Meşrutiyetle birlikte yaşanan değişimlere en güzel örnek, güzel sanatlara olan ilginin artmasıdır. Bu durumu sevinç içinde karşılayan *Kalem*'de yer alan yazılarda, tiyatroların sayısının arttığı, çeşitli konserler ve konferanslar düzenlendiği duyurulur.

Kalem, II. Meşrutiyet'in ilanının ikinci senesinde de yayımını sürdürmesine rağmen; 10 Temmuz 1910 tarihine rastlayan dönemde iki aylık zorunlu tatile uğramıştır. 87. sayının tarihi 6 Mayıs 1326 (19 Mayıs 1910) iken, 88. sayının çıkış tarihi 29 Temmuz 1326 (11 Ağustos 1910)'dır. Bu yüzden bu sene düzenlenen kutlama etkinlikleri hakkında herhangi bir yazı yayımlanamamıştır.

1. 1. 3. Meclis-i Mebusan ve Ayan Meclisi

II. Meşrutiyet'in ilanını takip eden Meclis-i Mebusan'ın açılışı, ülke genelinde sevinçle karşılanmıştır. Çünkü bu açılış, halkın otuz iki sene sonra haklarını geri alması anlamına gelmektedir. Meclis-i Mebusan'ın açılışı için halkın coşku içinde yaptığı hazırlıklar şu şekilde anlatılmaktadır⁶⁴:

“Cihâz-ı meşrutiyet alaylarla sandık sandık taşıyor. Çiçekler, güller, dantelalar, kırmızı, beyaz kurdeleler bir mebzûliyyet-i gayr-i kâfiye ile milyonlarca Osmanlıların âmâl-i müstakbesini muhtevi o müzeyyen çekmecelerin etrafında nur-i hürriyete müştâk pervaneler gibi uçuşuyorlar. Kimi

⁶⁴ “Haftalık Dedikodu”, nr. 14, 20 Teşrinisani 1324 (3 Aralık 1908), s. 3.

sevincinden ağlıyor. Kimi –belki- kederinden gülüyordu. Bu rengin manzaranın ruha serptiği katarât-ı inşirâh kalplerde serin ve taze ümitler yetiştiriyor. Emin bir âtî besliyor. Millet âguş-i âşıkânesini o nev-arûs nâzâna açmış, Kanun-ı Esasi'yi sabırsızlıkla bekliyor. Ve o günü meserret heyecanlarıyla üzülen bir nişanlı gibi gözlüyor.”

Yine başka bir yazıda, Meclis-i Mebusan'ın açılışında görülen manzaralar dile getirilir⁶⁵:

“4 Kânunievvel Perşembe günü tabiat da Osmanlıların server-i millisine mavi seması, parlak güneşi, mutedil serinliğiyle iştirâk ediyordu. Sokaklar, meydanlar, her yer neşeli çehrelerle dolu. Geçmek kabil değil. Yüz binlerce halk akın akın geliyor, gidiyor, dalgalanıyor. Her yer kırmızı bayraklar, kokartlar, çiçekler, kumaşlar, armalar, taklarla tezyîn olunmuş. İstanbul baştan başa bir libâs-ı mefharet giyinmişti.”

Hürriyetin mukaddes bir parçası olarak görülen ve özlemle beklenen bir geline benzetilen Kanun-ı Esasi'nin kabulü, “İyd-i Ekber-i Millî” başlıklı yazıda ele alınmıştır⁶⁶:

“Muânid bir pederin gelinliğe kabul etmediği maşûkasını düşünen ve evde ismini ağzına almaktan korkan bir âşık-ı şûrîde gibi nice senelerden beri biz de Kanun-ı Esasi'yi düşünüyorduk. İsmi söyleyemez, korkardık. Teehhülümüze rıza gösterdiler. Sevindik. Şimdi yevm-i izdivaca eriştik. Hücre-i arûs açılıyor. Yaşasın Millet Meclisi, yaşasın bu emr-i hayra delâlet edenler. Sevinçten taşkın kalplerle bağırmak, bitap düşünceye kadar bu yevm-i mukaddesi, bu saadet-i azameti bağıra bağıra ilan etmek istiyoruz. Bu ne aşktır? Bu ne ibtilâ-yi hürriyettir? Zevâl-i nâ-pezîr bir sevda-i meşrutiyete giriftâr olan bu millet-i Osmaniye var olsun, yaşasın. Bugün hiçbir güne kıyas kabul etmez. Bugün otuz milyon Osmanlının çırpındığı neşe ve saadette titrediği gündür. Bugün Osmalılarının ilk id-i ekber-i millisidir.”

Meclis-i Mebusan'ın açılışından sonra üzerinde durulan konu, halkın merakla takip ettiği meclis görüşmeleridir. Fakat meclisle ilgili verilen haberler hep olumsuzdur.

⁶⁵ “Millet Meclisi'nin Resmî Küşadı”, nr. 17, 12 Kânunievvel 1324 (25 Aralık 1908), s. 5.

⁶⁶ nr. 16, 4 Kânunievvel 1324 (17 Aralık 1908), s. 7.

Meclis genel olarak, kendi dertlerine çözüm bulamamış kişilerden oluşan bir kurum olarak gösterilir. Bu yüzden, vekillerden beklenen verimli çalışma ortamı sağlanamamakta, ayrıca sık sık yaşanan kabine değişikliği de kurulmaya çalışılan düzeni olumsuz yönde etkilemektedir. Hürriyetle birlikte yükselen halkın sesini artık vekiller duyuracakken; bir grup vekilin sürekli konuşması, diğer grubun ise sessiz kalması huzursuzluk yaratır. 19. sayıda yer alan “Haftalık Dedikodu” başlıklı yazıda bu durum şöyle özetletilmektedir⁶⁷:

“Hamdolsun hürriyet ilan olundu. Ah ve figan kalmadı. Fakat sedamız yükseldikçe yükseliyor. İlk günlerde sokaklarda “yaşasın hürriyet!” diye haykırdık. Şimdi millet sustu. Fakat bekliyor kendi yerine vekilleri söylesin, haykırınsın. (...) Mebusandan birtakımı her vesileden istifade etmek, kendini göstermek, söz söylemek istiyor. Bazıları da susuyor, dinliyor... Hem de birçok defa “pas” diyerek iyi kâğıt gelince büyük bir vurgun vurmak için müteenniyanâne davranan mahir oyuncular gibi telaş göstermiyor.”

Meclisin diğer kutbunda ayan meclisi yer alır. Büyük bir tecrübeyle adımlarını atan bu kişilerde, kazdıkları çukurlara kendileri düşen genç vekillerin tecrübesizliği görülmez. Zamana uyup herkesle iyi geçinme yolunu seçen ayan meclisi ile mebuslar çeşitli karşılaştırmalarla verilir. Söz konusu karşılaştırmalardan bir tanesi de şu şekildedir⁶⁸:

“Nerede o şuh edaları, faal, asabi vaz’ları ile genç, dinç, güzel mebusan; nerede sönük, zayıf tavırları bitap hâlleriyle sâlhürde ayan!”

Meclis-i Mebusan’a dair haberlerde sıklıkla üzerinde durulan bir diğer konu da, siyasiler arasında görülen kavgalardır. Basında yer alan bu kavgalar, meclise karşı olumsuz olan bakış açısını daha da kötüleştirmiştir.

1. 1. 4. Mebuslar, Nazırlar

Siyasî alandaki değişimlere ayna tutan *Kalem* dergisi, Meclis-i Mebusan’ın iki önemli kutbu olan mebus ve nazırlara yazılarda sıklıkla yer vermiştir. Görevleri

⁶⁷ nr. 19, 25 Kânunievvel 1324 (7 Ocak 1909), s. 3.

⁶⁸ “Haftalık Dedikodu”, nr. 63, 12 Teşrinisani 1325 (25 Kasım 1909), s. 2.

haricinde her işle meşgul olan bu kişiler, hiçbir soruna çözüm üretemeyen ve sürekli birbirleriyle tartışan kişiler olarak tanıtılmaktadır.

Meclisteki görüşmelerde fırsat buldukça uyumaları, mebusların ayırt edici bir özelliği olarak görülür. Mebus olmak için istekli olan kişilerin sürekli programlar hazırladıkları, yoğun bir şekilde çalıştıkları göz önüne alındığında bu durum büyük bir tezat oluşturmaktadır. Çünkü göreve geldikleri zaman hazırladıkları faydalı programları unutan mebuslar, derin bir sessizliğe gömülmektedirler. Kabineyi ayakta tutan bu sessizlik içinde yerini alan mebusların, bir daha koltuklarından kalkmamak üzere derin bir uykuya daldıkları görülür.

Boş işlerle uğraşan ve görevlerini yerine getirmeyen nazırlar ise, tembel ve cahil kişiler olarak anlatılmıştır. Nazır olabilmek için çalışmaktan yılmayan bu kişilerin, makam sahibi olduktan sonra değiştiği vurgulanır. Gündelik işlerle zaman doldurarak hem saygınlık hem de para kazanmaları eleştirilir. Bu durumu gören herkesin nazır olmak istediği, nazır olmanın her devirde geçerli olan mesleklerden biri olarak görüldüğü belirtilir. Bu düşüncelere tercüman olan *Kalem*'deki şu satırlar konuyu özetler niteliktedir⁶⁹:

“İstibdatta olsun, meşrutiyette olsun, ne zaman olursa olsun iş bir nezârete kapağı atabilmekte! Bir kere bir nâzırlık yakaladınız mı, artık keyfinize ilişmek kimsenin haddi değil. Alkış size, itimat size, bol maaş size, her şey size. Hatta hiç sizde olmayan hamâsetler, kiyâsetler size. Güya nezâret sandalyelerine Şemseddin Beyin duası sinmiş! Nâzır sıfatıyla ne söyleseniz bir hakikat. Hatta bir nâzır diğerlerinden biraz daha cesur çıkıp da mebusların karşısında kürsî-i hitâbette muânid bir sükût ile ağzını açmayıp dursa, zannederim ki parlamento azası bu sefer de:

- Sokrat gibi meşşâiyyûndan... Gevezeliğe tenezzül eder mi? diyerek alkışta kusur etmeyeceklerdir.”

Görüldüğü gibi mebus ve nazırların ortak özelliği, sessiz ve tembel kişiler olmalarıdır. Bu kişiler, hayatın lezzet ve mutluluklarından vazgeçmeden akraba ve tanıdıklarını da gerekli gördükleri mevkilere getirmekten çekinmezler. Beklentileri karşılamaktan aciz olan bu kişiler, halkı hayal kırıklığına uğratmıştır. Sorunların

⁶⁹ “Haftalık Dedikodu”, nr. 24, 29 Kânunısani 1324 (11 Şubat 1909), s. 3.

çözümü bir yana, mecliste yaşanan kavga ve tartışmalar yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Beklenen huzur ve refah dolu günlerin gelmemesi, eleştirilerin artmasına neden olmuştur.

1. 1. 5. Maliye Nezareti, Bütçe ve Borçlar

Osmanlı Devleti'nin çözüm arayışında olduğu önemli sorunlardan biri de, devletin içinde bulunduğu maddi sıkıntılardır. Ülkenin tamamını ilgilendiren bütçe görüşmeleri, herkes tarafından ilgiyle takip edilmektedir. *Kalem*'de sık sık yer alan bütçe ve borç konusunda sürekli olarak ismi zikredilen kişi Maliye Nazırı Cavid Beydir. Bütçe açığının tek sorumlusu olarak görülen Cavid Bey, adeta borçlarla özdeşleşmiş bir konumdadır. Bu yüzden de her hareketi, söylediği her sözü ayrı bir önem kazanmıştır. Cavid Beyin Meclis-i Mebusan'daki durumu şu şekilde anlatılır⁷⁰:

“Bütçe müzâkerâtının, Meclis-i Mebusan'ın en mühim meşguliyetlerinden biri olduğunu öteden beri işitirdik. Bu haftaya kadar bunun ne demek olduğunu biz de, ahali de, bazı vekiller de bilmiyorlardı. Nihayet öğrendik. Öğrendik ki, bu ale-l-umûm maliye nâzırlarına hücum ve bu hücum ile büyük bir müsâbaka-ı kelâmîyyeye girişmekmiş. Kürsî-i hitâbet, köy düğünlerinin pehlivan meydanları gibi oldu. Küçük, orta, başpehlivan gibi hatipler yağlandılar ballandılar. O mevki-i mutenâya çıktılar. Ne yapmadılar, ne söylemediler. Çelmeler, tekmeler, gümbürtüler hâsıl oldu. Milyonlardan, milyarlardan bahsettiler. Bütçe demek yalnız malumat-ı iktisadiye ile hâsıl olur, hesap ile görülür bir şey değilmiş. (...) İçlerinden birkaçı, maliye nâzırıyla güreşmeye namzet olanlar hazırlandı. Soyundular, döküldüler. Biz nâzırın kısa boyu, nahîf bir vücut ile nasıl bunlarla musâraa edeceğini düşünürken kavî olan bâzû-yi irfanıyla hasımlarının dimâğlarını öyle sarsıyordu ki; ilk hamlede sırtı yere gelenler tekrar savlete bî-mecâl kalıyorlardı. Birer birer hepsini mağlup edince sürekli alkışlarla takdir olundu. Ve ekseriyet tarafından kendisine “Meclis-i Mebusan Osmani başpehlivanı” ünvanı verildi. Heyet-i vükelâ azalarının faal ve zinde olduğuna mağrur bir tavır ile meclisi terk ediyordu.”

⁷⁰ “Haftalık Dedikodu”, nr. 84, 15 Nisan 1326 (28 Nisan 1910), s. 2.

Maliye Nazırı Cavid Bey tarafından söylenen⁷¹:

“İstikrâz devletlerin cici mamasıdır. Bir devlet bir kere istikrâzın tadını aldı mı, artık silsile-i istikrâzâtın arasını soğutmak istemez!”

sözü onun borç konusundaki görüşlerini özetler. Bu fikre göre, gittikçe büyüyen bütçe açıklarını kapatmanın tek yolu yeni bir borca girmektir. Fakat bu girişim devlete yarardan çok zarar getirmiştir. Bu yüzden Cavid Beyin fikri, bir çözüm olarak görülmez. Her geçen gün ağırlığını hissettiren borçlar ve bu borçların artmasının tek sorumlusu olan Cavid Beyin tutumu eleştiri oklarının hedefinde yer alır.

1. 1. 6. Belediye

Kalem'in, halkın sorunlarına çözüm üretmekten aciz olarak gördüğü kurumlardan biri belediyelerdir. Şehirlerde yaşanan sorunları çözmesi beklenen belediyeler; halkın şikâyetlerine önem vermeyen, yenilikten yoksun kurumlar olarak tanıtılır. Şehir kirliliği, yolların kötü durumu ve İstanbul sokaklarının köpeklerden temizlenmesi konusu dergide sık sık ele alınmıştır. Belediyelerin kötü durumunu ele alan bir yazı şu şekildedir⁷²:

“Biçare şehremînleri, muhasebenin bilançosuna bakmayarak emanetin daire-i hesabiyesine ehemmiyet vermeyerek müfekkirelerinde umacı kadar büyüttükleri meclis-i umûmî-i belediyeye parlak bir beyanname hazırlıyorlar. Mevâid-i bî-nihâye ile umrân-ı memleket hakkında binbir gece masalları söylüyorlar. Alkışlar içinde makam-ı emanetin maroken sandalyesine oturuyorlar. İstanbul’u tezyîn ve tathîr için lazım gelen projeleri düşünüyorlar. O gün bir iki kâğıt imzaladıktan sonra usûl-i havaleyi öğrenirler. Der-kenârlar yazılır, işaretlenir, çekilir. Tebriklerden, gazete muharrirlerinin ziyaretlerinden fersûdeleşen günü pek çabuk akşam ederler.”

Şehir kirliliği ve yolların kötü durumu söz konusu olduğunda, tek sorumlu olarak belediyeler gösterilir. Belediyeler, tüm sorunlara kulağını tıkayan ve yeniliklerden yoksun kurumlar olarak sunulmuştur.

⁷¹ “Haftalık Dedikodu”, nr. 26, 12 Şubat 1324 (25 Şubat 1909), s. 3.

⁷² “Yeni Şehir Emaneti”, nr. 72, 14 Kânunısani 1325 (27 Ocak 1910), s. 5.

Kalem'de, şehir hayatını olumsuz yönde etkileyen sokak köpeklerinin durumuna da yer verilmiştir. Dergideki yazılarda, köpeklerin kişileştirilerek anlatıldığı görülür. Köpekler, kendileri hakkında süregelen tartışmalardan habersiz, umursamaz bir tavır içinde gösterilir. Onlarla ilgili görüş bildiren, yazar ya da halktır. Halkın, köpekler konusundaki düşüncelerinde ikiye bölünmüşlük görülür. Köpekleri sadakat sembolü olarak görenlerin yanında, köpeklerden nefret edenler de bulunur. Bu kişiler köpekleri gurursuz, yalancı, haysiyetsiz ve ikiyüzlü olarak tanımlarlar.

Şehirlerin vazgeçilmez unsurlarından olan köpekler, aynı zamanda şehirler için birer tehdit unsuru olarak görülür. Bu yüzden, sokakların köpeklerden temizlenmesi söz konusudur. Fakat çalışkan köpekler; polislerin, bekçilerin görevlerini de üstlenmişlerdir. Onlar uyurken sokaklar hep köpeklere emanettir. Bu yüzden ciddi asayiş sorunları yaşanacağından endişe edilir. Çünkü şehrin sokaklarında hüküm süren tehlike sadece köpekler değildir. Hırsızlık ve cinayetler de gün geçtikçe artmaktadır. Zabitanın asayişini sağlayamaması, tüm bu tehlikelerin sokaklarda kol gezmesinin en önemli nedenidir.

1. 1. 7. Taşımacılık Sorunları

Toplum sorunlarıyla yakından ilgilenen *Kalem*, gördüğü aksaklıkları açıkça dile getirmekten çekinmemiştir. Şehir hayatını olumsuz yönde etkileyen taşımacılık alanındaki sorunlar, üzerinde durulan konulardandır. Ulaşımında kolaylığı sağlaması beklenen taşıtların kötü durumları eleştirilmiştir. Ulaşım araçları içinde eleştirilere en çok maruz kalan ise vapurlar olmuştur. Bu durumu şu satırlarda görmek mümkündür⁷³:

“İdarehanenin mütevekkil, mütehammil, mutaassıb, kıdemli, devamlı, itibarlı – bilmem nasıl söyleyeyim- klasik vapuru. “Acele işe şeytan karışır.” düstûr-i kadîm-i hikmetini yirminci asırda bile tatbik etmek için kendinde cesaret ve salâhiyyet-i kafiye bulan bu lakayt ve bî-pervâ dört numara. Fen ve marifetin herc ü merc ettiği itiyâdât ve hurâfât-ı kadîmeyi muhafaza hususunda hâlâ şedîd bir taannüd-i mutaassıbâne göstermekten çekinmeyen; bu âlâyiş-i medeniyete karşı bî-his, bu terakkiyât-ı fenniyyeye karşı müstehzî, bu tekâmülât-ı ictimâiyye huzurunda ebkem ve sâmit, bu her türlü enzâr-ı tezyîf ve istiskal muvâcehesinde lakayt ve câmid –bilmem nasıl anlatayım?- bu filozof vapur, yerinden

⁷³ “Kadıköy Vapurunda”, nr. 4, 11 Eylül 1324 (24 Eylül 1908), s. 3.

kımıldanamayarak son derece bitap olduğu zamanlarda bile âteşdâr bir hâmî-i sebât ve tevekkül içinde vazife-i seyahatini ifâya çalışır. Bu hummalı dakikalarda o mehîb ve fakat hasta çarklarının muttarid, sâmia-hırâş devirlerinden çıkan âheng-i azim ve şitâb ile güya bî-mecâl bir şehbâl-i gurur ve iftihar, sanki velvedâr bir kartaldır.”

Şimendifer konusunu ele alan yazılarda, özel ve genel sorunlar üzerinde durulmaktadır. Genel olarak şimendiferlerin yavaşlığı eleştirilmiştir. Bir yazıda⁷⁴, Osmanlı’daki şimendiferler ile Alman şimendiferlerinin karşılaştırıldığı görülür. Almanya’dakilerin daha hızlı olduğu vurgulanır. Özel olarak ele alınan konularda ise, Erzurum şimendifer hattının gerekli olduğunun altı çizilir.

Ulaşımında önemli bir yere sahip olan yolların durumuna değinilen yazılarda İstanbul sokaklarına yer verilir. İstanbul sokaklarının tozu, yağmurdan sonra çamur deryasına dönen ve kayan parke taşları eleştirilir. Bu durumun insanları akrobasiye davet ettiği belirtilir. Çünkü İstanbul’un sokaklarında yürüyebilmek için taşlara çarpmayı, eğrilip bükülmeyi, düşüp kalkmayı öğrenmenin şart olduğu dile getirilir.

1. 1. 8. Hafiyelik

II. Abdülhamit devrinden kalan jurnalcılık ve hafiyelik, *Kalem*’de üzerinde sıkça durulan konulardandır. II. Meşrutiyet’in ilanı ve meclisin açılmasıyla birlikte halk, otuz iki sene sonra haklarını geri almıştır. Fakat hafiyelik jurnalleri ortadan kalkmamıştır. Çünkü her koşula uyum sağlayan jurnalcilerin geçmişte bıraktıkları da önemlidir. Yıldız Sarayı’nda ele geçen jurnallerin araştırılmaya başlanması, halk arasında ve basında yankı bulmuştur. Jurnal sandıkları, herkeste büyük bir endişe yaratmıştır. Meclis ise, bu jurnallerin yayımlanıp yayımlanmaması konusunda kararsızlık yaşar. *Kalem*’deki yazılar, bu durumda ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz sonuçları gözler önüne sermeye çalışır. Ayrıca bu jurnallerin ne şekilde yayımlanacağı konusunda alaylı bir dille önerilerde bulunulur. Bu önerilerden biri, jurnallerin dergi olarak senelerce yayımlanmasının maddi yönden sağlayacağı yararadır.

⁷⁴ “Mösyö Mansonj”, nr. 64, 19 Teşrinisani 1325 (2 Aralık 1909), s. 4, 6.

Yıllar boyunca herkese korku salan jurnaller, sadece ciddi bir boyutta ele alınmamıştır. Onlarla ilgili mizahî çıkarımlarda da bulunulmuştur. Mesela bir yazıda⁷⁵, 350 adet jurnal sandığının içinden çıkan jurnallerin her birine bir değer biçilmesi söz konusudur. İçeriğine göre değeri belirlenen bir jurnal, akçe gibi kullanılır bir hâle getirilmiş olacak ve bu durum hükûmete kazanç sağlayacaktır. Diğer bir yazıda ise⁷⁶; meşrutiyetin emektar birer memuru olarak gösterilen hafiyelerin, resmî bir makama kavuşturulması söz konusudur. Bu yüzden de, hafiyeler nezaretinin kurulması gerektiği söylenir. Görüldüğü gibi *Kalem*'de ele alınan jurnal konusu, geçmişin geleceğe uzanan kalıntıları şeklindedir. Meşrutiyetle birlikte gücünü yitirmiş olan jurnaller, zararsız yazılar olarak görülmektedir.

1. 2. SOSYAL HAYATLA İLGİLİ YAZILAR

1. 2. 1. Kadınlar

Kalem'de kadınları konu edinen yazılarda, kadınlara karşı olumsuz bir bakış açısı hâkimdir. Aşk ve parayı birbiriyle eş tutan kadınların maddiyat dışında önem verdiği başka bir değer gösterilmez⁷⁷:

“Kesenin merkez sıkleti, kadın kalbinin kuvve-i muhassalası mecmûyla tevâzün hâsıl ederse; yani kadın kalbinin hadeka-i merkeziyesi, kesenin neyyir-i mezhebiyle tekabül ederse merkez-i mihrâk tahassul eder. (...) Aşk da kadındır, kadın da aştır. Eğer sen bunlara karşı altın telli bir örümcek ağı kurabilirsen, dünyadaki aşkların en mülevven kanatları daima şebeke-i kalbinin şikâr-i munisidir.”

Kadınların maddiyata düşkünlüklerini konu edinen diğer bir örnekte de, kadınlar ile ipek böcekleri arasında benzerlik kurulur⁷⁸:

“İpek böcekleri, daha tohumdan baş gösterir göstermez açgözlülükle isrâfâta başlarlar. Onlara kocaman kocaman dut yaprakları vermeli. Letâfetlerine, tuvaletlerine dikkat etmeli. Tebdil-i hevâyı gözeterek havalandırmalı. Eğer bunların birinde tesâmuh ve tekâsül gösterirseniz, koza yerine elinize kuru dut

⁷⁵ “İstikrâz-ı Edebî”, nr. 48, 23 Temmuz 1325 (5 Ağustos 1909), s. 6, 11.

⁷⁶ “Hafiyeler Nezâreti”, nr. 67, 10 Kânunievvel 1325 (23 Aralık 1909), s. 4, 6, 7.

⁷⁷ “Altın, Kadın”, nr. 46, 16 Temmuz 1325 (29 Temmuz 1909), s. 4.

⁷⁸ “İpek Böcekleri”, nr. 41, 11 Haziran 1325 (24 Haziran 1909), s. 5.

dalları geçer. İflas muhakkaktır. Ve eğer çok tohum tutar da öteye beriye borçlanırsanız; iflas etmek, aklınızı bozmak, intihar etmek tehlikeleri de vardır. İşte kadınlar da böyledir. Henüz kızlık çağından çıkıp da gözlerini açtılar mı, cümle-i israfın dūd-i harîri olurlar. Onlara da dut yaprakları yerine kucak kucak ipekler vermeli. Havalandırmalı. Eğer gaflet eder de birkaçının birden dâm-ı aşkına tutulursanız iflas muhakkaktır. Aklınızı bozmak, bazen de intihar etmek tehlikeleri de vardır. İpek böcekleri fırsat bulursa kozaları delik deşik eder, kaçır gider. Kadınlar da böyledir. Kesenizi geveleyerek delik deşik eder. İpek böcekleri, neşvesiyle sizden uzaklaşır. Hülasa kadın elleri servetin nasıl tâûnu ise, delinmiş kozalar da ipekçiliğin bir vebasıdır. Kadınları ipek böcekleri farz edersek kozaları da bizim zavallı kalplerimizdir. Ta içine sokulurlar, kemirirler. (...) Eğer vaktinde haber alır da bunları harâret-i recûliyyetiyle fırınlatmazsak ve eğer biraz gafil bulunursak vay halimize, vay delik deşik kalbimize.”

Kadınları hedef alan bu olumsuz tavır, kadınların siyasette yer almaları söz konusu olduğunda da devam eder. Ülkede görülen değişim hareketlerine kayıtsız kalmayan kadınların durumları anlatılır. Her yeniliğe atılan, kudretlerinin çok üstünde bir kuvvet harcayan kadınların yorgun düştükleri belirtilerek sabırsızlıkları ve ciddiyetsizlikleri eleştirilir. Toplumda aktif bir rol elde etmeye çalışan kadınlar, yabancı ülkelerdeki hemcinsleriyle de karşılaştırılır. Amerika’dan İngiltere’ye, oradan da Fransa’ya sığıran kadın hareketleri, Amerika’daki kadınların seçme ve seçilme hakkı kazanarak çeşitli akademilere üye olmaları dönemin önemli gelişmelerindendir. Fakat tüm bu değişime rağmen kadınların siyaset alanında başarılı olabileceklerine inanılmaz. Seçimleri kazanıp milletvekili olacak hanımların mecliste nasıl davranacakları hakkında fikir yürütülür. Dergide yer alan bu diyaloglarda, kadınları küçümseyen bir üslup görülür. Çok konuşan ve herkese sataşan bir kadın imajı çizilir. Örneğin kadınların mecliste sadrazama şu şekilde hitap edecekleri belirtilir⁷⁹:

“Hu ayol çıplak kafa! Dinlemekten beynim patladı. Çabuk bitir, ne çene bu? Ümmet-i Muhammed’e lafla külâh mı giydireceksin! A vallahi sözlerinin çoğu kantar!”

⁷⁹ “Gelecek İntihâbta”, nr. 114, 10 Şubat 1326 (23 Şubat 1911), s. 4.

1. 2. 2. Kadın - Erkek İlişkileri ve Evlilik Kurumu

Her alanda kendini hissettiren değişim, kadın-erkek ilişkilerinde de kendini gösterir. Aile ve toplum baskısının dizginlediği gençler, özgürlük havasına kendilerini kaptırmışlardır. Bu dönemde Göksu, Kuş Dili Çayırı ve Fener piyasası kadın ve erkeklerin bir arada buldukları yerlerdir. Yazılarda aşk ve muhabbet en çok üzerinde durulan konulardandır. Aşkı arayan erkeklerin, kadınların peşinden sürüklenmeleri mizahî bir dille ele alınmıştır. Söz konusu olaylardan dersler çıkarılarak erkeklerin ve kadınların birbirleri hakkındaki düşüncelerine yer verilir. Burada dikkati çeken nokta, toplumda görülen değişim ve gelişimin her zaman olumlu sonuçlar doğurmayacağıdır. Bunun bir örneği, çapkınlıkları yüzünden başlarına beklenmedik olaylar gelen erkeklerdir. Ayrıca kadın erkek ilişkilerinin giderek rahat bir hâl alması da endişe vericidir. *Kalem*, kendi mizah anlayışına uygun olarak bu konuyu ele alır. Evlilik çağındaki gençlerin sorun yaşamamaları ve rahatça tanışabilmeleri için yakalarına birer kurdele takmaları önerilir. Böylece birbirleriyle tanışan gençler, mutlu yuvaların temelini atabileceklerdir.

Kalem, kadınların yanı sıra kadın ve erkek ilişkilerinde görülen değişime de dikkat çeker. Özellikle karı koca ilişkileri hakkında olumsuz bir tablo çizilir. Evli çiftlerin durumunu anlatan bir yazıda⁸⁰:

“İzdivaç, gündüz çifte hırlama, gece çifte horlamadır. “Seni koca diye alacağıma derd-i illet diye almahydım.” inkisârıyla yataktan kalkan bir kadının ahvâl-i ruhiyyesini tedkîk edecek olursak “hırlama” hastalığının başladığını görürüz. Bu öyle bir hastalıktır ki, izdivacın ekseri birinci senesinden sonra başlar. Bu tek hırlama gitgide çiftetelli bir hırlama şeklini alır. (...) Hırılıtsız, horultusuz bir izdivaç zannedersen henüz haclegâh-ı âlemde gehvâre-i saadeti sallayamadı. Saadetlerinden emin olduğumuz zevc ve zevcelerden her kim olursa olsun mutlak hayat-ı husûsiyyelerinde bir küçük hırılı veya horultu vardır. Tekmîl adab-ı medeniyyeye riâyet eden Avrupa kibar ailelerinde bile bu kaidenin istisnası yoktur.”

Kadınlara karşı takınılan olumsuz tavır, kadının evlilik hayatı içerisindeki davranışları söz konusu olduğunda da devam eder. “Zevce, insanı evde can sıkıntısına

⁸⁰ (Başlıksız), nr. 53, 3 Eylül 1325 (16 Eylül 1909), s. 5.

mıhlayan bir çekiç”⁸¹ olarak görülür. Sürekli konuşan, başı ağrıyan, her şeyden dert yanan, can sıkıcı, kavgaya meyilli olan kadınlar ön plandadır. Kocalar, evde huzur bulamayan, dışarıda sevgilileri olan ve çareyi evden kaçmakta bulan kişilerdir. Karısı ve sevgilisini karşılaştıran bir kişinin ağzından şu cümlelerin dökülmesi, bu duruma bir örnektir⁸²:

“Buna evli değil, belalı derler. Hem nasıl belalı! Katmerlisi. Bir saat evvel kollarımın arasında çiçek demeti mevcudiyetini izhâr eden kadının yerine, her gün baş ağrısı bahanesiyle patates çatkısını kaşlarının üstünden eksik etmeyen, etin yağını, kürek tarafından oluşunu iyi bir kavgaya vesile ittihâz eden bir kadın koy. Sonra da buna iki senede, üç senede bir defa elde edilebilen bir saadet için hesap vermeye mecbur ol da bak, meselenin azametini nasıl anlarsın.”

Bu konuyla ilgili diğer bir örnekte ise, eve geç gelen kocasına kızan bir kadının davranışlarına ve sözlerine yer verilir. Sürekli konuşan ve sözleriyle kocasını bayıltan bu kadının bazı cümleleri şu şekildedir⁸³:

“- Ah talihsiz başım! Ben de sana koca diyorum. Koca değil mısır koçanı bile değilsin. Ev efendisi on ikide çıkınını eline alır, evciğine döner. Böyle gece yaruları sokaklarda sürtmez.

- Sen beni aldığın zaman aylığın elli kuruştı. Benim kademim yaradı da bugün sekiz yüz kuruş aylığın oldu. Parmağının ucunda peynir bulaşığı görür görmez kendini kaşar tüccarı oldum sandın. Kuzum kuzum, o kadar böbürlenme. Padişahlara bile “Mağrur olma, senden büyük Allah var!” diye bağıyorlar.

- Hadi hadi, gül ağacından odun olmaz; çingeneden kadın olmaz. Sizin zaten soyunuz sopunuz böyle. Anam anam diye öttüğün kadının bacağında hâlâ anamın donları.

- Sus sus! Bu akşam içimi dökeceğim. Bugün ananın burnu Kafdağı’na kalktı. Vaktiyle Salim Paşaların düğününde soygunluk ettiğini unuttu galiba. Anan soygun, baban da bilmem nenin nesi.”

Karı koca ilişkilerinde çizilen olumsuz tablo, Paris’te şahit olunan bir boşanma olayının anlatılmasıyla tamamlanır.⁸⁴ Mesut, saygılı ve rahat bir şekilde boşanan bir

⁸¹ (Başlıksız), nr. 58, 8 Teşrinievvel 1325 (21 Ekim 1909), s. 3.

⁸² “Aşk ve Firâk”, nr. 56, 24 Eylül 1325 (7 Ekim 1909), s. 3.

⁸³ “Aile Sahnelerinden”, nr. 113, 3 Şubat 1326 (16 Şubat 1911), s. 9.

çifte hayret edilir. Fakat karı-koca ilişkilerindeki karamsarlık o kadar büyüktür ki, bu durumun Avrupa’da yaygın olan bir olay değil; sadece bir istisna olabileceği vurgulanır.

1. 2. 3. Tiyatro

Kalem dergisinde, edebiyatın canlı birer örneği olarak görülen tiyatrolar hakkında birçok yazı yayımlanmıştır. Bu yazılarda tiyatrolarda görülen yanlışlıklar eleştirilmiş, yeri geldiğinde de geleceği parlak olan bu sanat dalı korunup yüceltilmiştir. Ayrıca dergi içinde örnek oyun metinlerine yer verilmiştir. Bu oyun metinleri ve yer aldıkları sayılar şu şekildedir: Hüseyin Suat Yalçın, *Devâ-yı Aşk* (nu: 88-91) ve *Hülle* (nu: 92-98), İbnülrefik Ahmet Nuri, *Tecdîd-i Nikâh* (nu: 100-106); Hüseyin Suat Yalçın ve Salah Cimcoz, *Malum ve Meçhul* (nu: 103); Arı, *Müdür Beyin Bir Günü* (nu: 110); S. Y., *Şeffaf* (nu: 130).

Palmira Brummett’e göre; tiyatro, toplumdaki değişimleri yansıtan bir sanat dalı olduğu için Osmanlı taşlamacılarının özellikle üzerinde durduğu bir unsurdur. Bu yüzden de II. Meşrutiyet yayınlarının tiyatroyu çeşitli biçimlerde ele aldıklarını belirtir. Bu yayınlarda; oyunları ilan etmek, İstanbul’da ve dış ülkelerde sahneye konan oyunlar hakkında haber vermek, oyun metinlerini tefrika halinde yayınlamak suretiyle tiyatro hakkında yazılara yer verilmiştir. *Âşiyân* dergisinde oyun metinlerine, *Resimli Kitap* ile *Nekregû ve Pişekâr*’da tiyatroya dair yazılara, *Züğürt*’te tiyatro hakkında mizahî yazılara rastlanmaktadır⁸⁵. Tiyatronun etkisinin farkında olan *Kalem* dergisi de, mizah anlayışı çerçevesinde bu konuya eğilmiştir. Dergi, tiyatroların olumlu yanlarının yanında olumsuz yanlarına da dikkat çekmiştir. Tiyatro konusunun ele alındığı “Tiyatro”⁸⁶, “Milli Tiyatro”⁸⁷, “Sahne-i Milliye’nin Elemanları”⁸⁸, “Bizde Tiyatro”⁸⁹ ve “Âlem-i Temaşada”⁹⁰ başlıklı yazılarda; tiyatro ilanlarının bozuk bir Türkçe ile yazıldığından, aktörlerin sanattan anlamayan ve sahnede sürekli bağırان kişiler olduğundan, ısmarlama yazılan oyunlar ile uygunsuz dekorlardan bahsedilir. Bu

⁸⁴“Rivayetler”, nr. 27, 19 Şubat 1324 (4 Mart 1909), s. 6, 7.

⁸⁵ Palmira Brummett, *İkinci Meşrutiyet Basınında İmge ve Emperyalizm 1908-1911* (çev. Ayşen Anadol), İletişim Yayınları, İstanbul 2003, s. 331-339.

⁸⁶ Nr. 6, 25 Eylül 1324 (8 Ekim 1908), s. 2-4.

⁸⁷ Nr. 7, 2 Teşrinievvel 1324 (15 Ekim 1908), s. 3-4.

⁸⁸ Nr. 45, 9 Temmuz 1325 (22 Temmuz 1909), s. 4-5.

⁸⁹ Nr. 96, 23 Eylül 1326 (6 Ekim 1910), s. 3, 4, 7.

⁹⁰ Nr. 98, 7 Teşrinievvel 1326 (20 Ekim 1910), s. 9.

konudaki yazıları özetler nitelikte olan “Tiyatro” başlıklı yazıda, canlı bir organizma gibi düşünülen tiyatrolar tüm yönleriyle ele alınmıştır:

“Tiyatro der demez bizde iptidâ akla gelen direktörleridir: Hasan, Şevki vesaire. Sonra sıra ile kantolar, teneke gürültüsü, uzun süpürge, müstehcenât kelâmîyye, tokat tekme. Bundan anlaşılır ki; bizde tiyatro açmak için lazım olan canlı eşya, kepezelikte yed-i tûlâsı ve şöhreti var bir sahip, lâakall üç tane –sesi pek o kadar nazar-ı dikkate alınmaz- çapkın, oynak utanmaz kantocu kız, dayağa mütehammil birkaç adam, ma’lûliyyeti yüzüne çarpıla çarpıla halkı güldürmeye gayret eder bir kambur, bir cüce, bir sakat. Cansız eşya ise; altı adet hiç kimsede görülmemiş uzun püskülsüz fes, altı adet eski gaz tenekesi, bir düzine hasır iskemle, bir masa, müsta’mel bir örtü, birkaç kutu kırmızı siyah boya, münasebetli münasebetsiz birkaç kat elbise, bir iki çarık, dört beş tane tahta tüfek, bir uzun süpürge.

Dekor olarak; içeriden halkı seyredebilir delik deşik bir büyük perde, iki kapılı bir oda perdesi, koyu yeşil ormanlık perdeden bir ağaç, arabacı sandalyesine benzer tahtadan bir kaya.

İşte tiyatro tamam oldu. Zorunu atlattık. Şimdi oyun kaldı. Bunun o kadar ehemmiyeti yok. Kolay şey. Sıkışırsa bir gecede direktör efendi bile yazar. Bunun ismi “piyes”tir. Bu sefil de sansüre tâbi idi. Maârif Nezâreti’nden tayin olunan muayene memuru bunu bir çeyrekte tedkik edebilir. Çünkü lâakall altı saat oynanacak bu eser nihayet altı sahifedir. İçinden “hücum ediniz”, “haydi bakalım” a tahvil olunur; “yaşasınlar”, “bravo” olur. Sahibine teslim olunur. Oynatmasında beis görülmez. İş bu kadarla kalmaz. Hasan Efendiyi çağırırlar. O canlı “piyes”i de sansür ederler. Fazla söz söylemeyeceğine yemin eder, tahlîf olunur. Çünkü hiçbir aktör piyesi tabii değildir. O bir muamele-i resmiyedir yapılır. Aktör hazır cevap olacak, kendinden uyduracak, bulup söyleyecek. Öyle suflörün aynını söylemek ayıptır. O, sahne sanatında âtîsi harap bir biçaredir. Hiçbir zaman büyük bir aktör olamaz tulûâtsiz, isti’dâdsızdır.

Şimdi iş, oynatmasındadır. Bunun için iptidâ vâsi’ bir arsa bulunur. Dört direk bir çatı kurulur. Yirmi otuz asma loca yapılır. Birkaç yüz iskemle, rutubetli toprakların üstüne dizilir. Birinci, ikinci mevkiler tahta çitalarla ayrılır. Bina tamam olur. İlanlar yazılmaya başlar. Mahallede ahabtan sülüs yazar bir efendi,

bir iskemle mukabilinde kapıya ta'lik olunan büyük levhayı; bir satırı Galibardi ve bir satırı soluk mavi mürekkeple yazar. Direktörden başlayarak bütün sene "menfaate" verilen bu oyunlar oldukça mühim hasılat verir. En çok aktrislerin menfaatine oynanılır. Çünkü her birinin yüzlerce tutkunu vardır. O geceler localardan; kış ise kürklü hurkalarıyla genç kızcağızlar, küçücük beyler, beybabalar, eniştelere, amcalar, lalalar pencere önüne dizilmiş sık dallı sardunya saksıları gibi aşağıya sarkarlar. Mevkide oturanlar tatlı limonu eme eme, mandalinayı şapırta şapırta, fıstığı çitleye çitleye, simidi kemire kemire yerler, içerler. O aralık müstehcen bir kelime-i tahkiri alkışlamak için çırpınan ellerden çıkan gürültü, kahkahalara karışarak tiyatrunun içinde inler. Sabah erken mektebe gitmek mecburiyetinde olan kansız, soluk, cılız evlâd-ı vatan saat sekize kadar sigara dumanından mavi bir hâle-i marazîye bürünmüş bu müstekreh havanın içinde yaşarlar."

*Kalem'e göre; bir milletin hislerini, nezaketini, zevkini ve kabiliyetini en iyi şekilde milli tiyatrolar göstermektedir. Ayrıca tiyatro, toplumsal aksaklıkları mizahî ve eleştirel bir dille ele alması, topluma yön vermesi bakımından önemli bir sanat dalıdır. Fakat sanattan anlamayan ve kazançlarını dolandırıcılık, şarlatanlık ve cehaletten sağlayan kişiler; halkı, görsel bir aldatmacanın içine sürüklemektedirler. Bu tehlikenin farkında olan *Kalem*, bu konuya özellikle yer vererek görülen eksikliklerin düzeltilmesini amaç edinmiştir.*

1. 2. 4. Kuyruklu Yıldız

Kalem'de, dünyaya çarpacağı ve yaşamı sona erdireceği söylenen Halley Kuyruklu Yıldızı'nın halkta yarattığı korku üzerinde durulur. Peşinden çeşitli hikâyeleri de sürükleyerek gelen Halley, dönemin basınına uzun süre meşgul etmiştir. Hatta yeri geldikçe gerçek anlamından soyutlanarak Halley Kuyruklu Yıldızı ile Yıldız Sarayı arasında benzerlikler kurulmuştur⁹¹:

"Biz Halley'den kat kat daha müthiş, daha muânid ne yıldız beliyeleri gördük geçirdik. Senelerce ağzımıza kelepçe vuran, ellerimizi bağlayan en gaddar bir yıldızla çarpıştıktan sonra bir peri-i melekûtun zülfi esirinden ihtirâz etmek biraz

⁹¹ "Halley'e Karşı Ne Yapmalı?", nr. 85, 22 Nisan 1326 (5 Mayıs 1910), s. 3, 6.

garip olmaz mı? Fakat bilmem nedendir, güneh ve mahiyeti meçhul olan her şey insanı ürkütüyor, titretiyor. Hem de neler söylemiyorlar. Halley’de kiyânus denilen öyle dehşetli bir mevt-âver varmış ki, bütün âlemi zülfüne kurban edecekmiş! (...) Bir taraftan da Halley’in dünbâle-i tâbdârînin şeffafiyetini iddia edip duruyorlar. O hâlde tecrübe-i tayfîyede elde edilen hutûtun kuyruğun ötesinde parlayan bir başka yıldıza ait olup olmadığını kim iddia edebilir?”

Toplumun, asılsız söylentilere inanmaması gerektiğini savunan dergi, Halley Kuyruklu Yıldızı’nın da tıpkı Yıldız Sarayı’nın yaşadığı sonla yüzyüze kalacağını dile getirir⁹²:

“Tarihin yanında belki bir de rasat bulunuyor. Teleskopunu İstanbul afakı üzerinde gezdiriyor, telaş ve heyecan içinde bekliyordu. Otuz üç sene evvel afak-ı Osmaniyede peydâ olmuş, Osmanlılar üzerine nuhûsetler, belalar yağdırmış olan kuyruklu yıldıza doğru bir kitle-i mühîbenin yaklaştığını fark ediyor. Müsâdemeyi, yıldızın zevâlini muhakkak görüyordu. Rasat da aldanmadı. Yıldızın kuyruğu parçalandı, döküldü. Volkanları söndü.”

Bu konuda görüldüğü gibi *Kalem*, en ciddi konularda bile hoş bir gülümseme yaratmayı amaçlamıştır. Bir öğretmen edasıyla halkı eğitime amacı güderek toplumun yersiz korkularını gidermek için uğraşmıştır.

1. 2. 6. Basın

Kalem’e göre hiciv ve mizah, bir memleketin zekâsını ortaya koyan en önemli unsurlardandır. Fakat bu gerçeğe rağmen, bu türde yayın yapan gazeteler çeşitli güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bunun en önemli nedeni ise, basın kanununda yer alan nakit para cezalarıdır. Basını zor durumda bırakan ve baskısını gün geçtikçe arttıran bu cezalar, tüm yayınları birer birer tatile uğratmaktadır. Bu yüzden, *Kalem*’deki yazılarda basının karşı karşıya olduğu bu tehlikeye sıkça değinilir. Mizahî bir dille kaleme alınan bir yazıda; hapiste bulunan müdür ve imtiyaz sahiplerinin sayısının, bir koğu oluşturabilecek kadar artacağından korkulur⁹³. Burada üzerinde durulan, basını

⁹² “Haftalık Dedikodu”, nr. 34, 16 Nisan 1325 (29 Nisan 1909), s. 3.

⁹³ “Bu Da Bir Dedikodu”, nr. 39, 28 Mayıs 1325 (10 Haziran 1909), s. 4-5.

bekleyen tehlikelere karşı herkesin duyarlı olmasının gerekliliğidir. Bunu sağlamanın en iyi yolu da, basın tek vücut olması ve yaşanan zorluklara birlikte göğüs germesidir.

Kalem'in, yeri geldikçe diğer gazetelerde çıkan yazılara ve bu gazetelerin isimlerine atıfta bulunulduğu görülür. Bu durum kimi zaman basının ortak dertlerini paylaşan bir zümre olmalarından, kimi zaman ise karşı görüşü benimseyen yayın organı sıfatını taşımalarından kaynaklanır. İstanbul'un siyasî basınına üç gruba ayıran bir yazı, *Kalem*'in kendi dışındaki yayınlara nasıl baktığını özetlemesi açısından önemlidir⁹⁴. Bu yazıda, İstanbul'un basın hayatında yer alan yayınlar birer yıldıza benzetilerek yıldız kümelerine ayrılmıştır. Buna göre; “Burc-i İttihâdî” adı verilen ilk grupta *Tanin*, *Tercüman*, *Jön Türk*, *La Turquie*, *İstanbul*, *Osmanişer Loyd*; “Burc-i İttihâdî”ye muhalif olan ikinci grupta *Yeni Gazete*, *Proodos*, *Neologos*, *Tahidromos*, *Aravlık*; hareketleri belli olmayan üçüncü grupta ise *İkdam* ve *Sabah* yer alır. Bu gazetelerin, benzer yayın politikaları izlediği belirtilir.

Kalem'de yer alan yazılarda, *Proodos* ve *Neologos* gibi yabancı gazetelerin yanında; eleştiri oklarına en çok maruz kalan *Tanin*, *İkdam*, *Sabah* ve *Yeni Gazete*'dir. Ayrıca tüm gazetelerin değerlendirildiği “Şehir Mektubu” başlıklı yazı dikkat çekicidir⁹⁵. Bu yazıda, kişileştirilerek ele alınan gazete ve dergilerin hastalıklarından bahsedilir. *Tanin* gazetesinin, soğuk aldığı için sesinin kısıldığı; *İkdam*'ın, unutkanlık hastalığına tutulduğu için her makalesinde aynı cümleler ve fikirlere yer verdiği; *Servet-i Fünun*'un sararıp solduğu; *Yeni Gazete*'nin sakatlandığı; *Sabah*'ın, kara sevdaya uğramış gibi sessizleştiği; *Hukuk-ı Umumiye*'nin çiğnenmiş olduğu; *Tercüman-ı Hakikat*'in dilinin tutulduğu; *Saadet*'in yoksulluğa düştüğü; *Boşboğaz*'ın öldüğü; *Davul*'un herkesi zurnaya çevirdiği; *Kalem*'in, yontula yontula güdük kaldığı; *Geveze*'nin iltihap kapıldığı, *Karagöz*'ün pencereden düştüğü belirtilir.

Her yayının bir dertten muzdarip olduğu basın hayatı, *Kalem*'in gözünden bu şekilde anlatılır. Ayrıca *Kalem* dergisi, halkın sesini duyurmada etkili bir araç olan yayın organlarına bir görev yükler. Milletın silahı olarak kabul edilen basın, üzerine düşen tüm görevleri eksiksiz yerine getirmekle yükümlüdür. Bu yüzden de, hangi

⁹⁴ “Burûc-i Matbuat”, nr. 118, 10 Mart 1327 (23 Mart 1911), s. 7.

⁹⁵ nr. 21, 8 Kânunısani 1324 (21 Ocak 1909), s. 7-10.

görüşte olursa olsun her yayının toplum için çalışması ve görevini eksiksiz bir biçimde tamamlaması gereklidir.

1. 2. 7. Fecr-i Ati Topluluğu

Kalem'de, Fecr-i Ati'ye karşı olan tutum olumsuzdur. Bu topluluğun, aydınlıktan ziyade karanlığı temsil ettiği düşünülür. Toplantılarında okunan eserlerin, giriştikleri mücadelenin, ortaya koydukları düşüncelerin anlamsız olduğu vurgulanır. “Bir Cenaze-i Edebî” başlıklı yazıda, Fecr-i Ati'nin hayali cenazesi, mezar taşı anlatılır⁹⁶. Şimdiden unutulmaya yüz tutan bir topluluğun, yıllara nasıl dayanabileceği sorgulanır. Mezar taşına yazılabilecek dizeler aktarılır:

*“Ne kendi eyledi rahat ne halka verdi huzur,
Yıkıldı gitti cihandan dayansın ehl-i kubûr!”*

Fecr-i Ati üyelerinden Tahsin Nahit'in, Süleyman Nazif Beyin makalesindeki Arapça ve Farsça kelimeleri yanlış okuduğu edebî toplantı, tüm bu iddiaların ve bu topluluğun cehaletinin bir delili olarak gösterilir. *Kalem*'in 128., 129. ve 130. sayılarında, Tahsin Nahit tarafından yapılan bu hata üzerinde durulur. Bu konuyu ele alan bir yazıda, yapılan hatanın eskiler ile yeniler arasında süren tartışmalara bir nokta koyduğu belirtilir⁹⁷:

“Hâdise-i kırâat bir mesele-i mühimmedir ki birçok cihetlerden bizim efkârımızı tenvîre yardım etti. Bunları pey-der-pey yazıyoruz. Şimdi hâdise-i mezkûre diğer bir nokta-i nazardan bizi irşâd ediyor. Malum olduğu üzere bugüne kadar eskiler ile yeniler arasındaki hadd-i fâsıl, her iki ciheti yekdiğerinden ayıran saffet-i mümeyyize, hassa-ı fârika neden ibarettir? Burası anlaşılammıştı. Hâdise-i kırâat bu meseleyi bugün tavzîh etti. Eskiler, yani usûl-i ananeyi takip edenler okurlar, anlarlar; fakat doğru yazamazlardı. Bugünküler ise yazıyorlar, fakat doğru okuyamıyorlar! İşte her iki kısım arasındaki fark.”

Kalem'de yer alan üç yazıda, Fecr-i Ati'ye karşı olan olumsuz tutum bir kenara bırakılır. Fecr-i Ati üyelerinden olan Tahsin Nahit (nr: 75, s. 3, 6, 7, 8), Celal Sahir (nr:

⁹⁶ nr. 97, 30 Eylül 1326 (13 Ekim 1910), s. 4, 7, 8, 9.

⁹⁷ “Eskiler İle Yenilerin Farkı”, nr. 129, 2 Haziran 1327 (15 Haziran 1911), s. 4.

76, s. 3, 6, 7) ve Müfid Ratib (nr: 77, s. 7-8) hakkında yazılan yazılarda, bu kişilerin hayatları ve eserleri üzerinde durulur.

2. KARİKATÜRLER⁹⁸

Karikatür, güncel bir konuyla ilgili zekice bir yorumun görsel imgelere dönüştürülmesidir. Etkisini görsel araçlarla sergileyen portre karikatürü ise; insan biçimini uzatır, sıkıştırır, çarpıtır, gülünç şekillere sokarak abartır. Alışkın olunan biçimler, başka hâllere dönüşür. Bu durum fizyolojik açıdan olanak dışı olsa da, görsel açıdan ikna edicidir. Çünkü bir karikatür, karikatürün hedef aldığı kişi hakkında bilinenler derecesinde gülünçtür. Bilinmeyen çarpıtılamaz ya da ters sunulamaz. Karikatürün ikinci hilesi ise, aşırı basitleştirmedir. İşine yaramayan kısımları ya küçültür ya da hiç kullanmaz. Gerçekliğin ilgili yanlarını abartma, ilgisiz yanlarını ya yalınlaştırma ya da bir yana atma tekniğiyle etki sağlanır⁹⁹.

Kalem'de yer alan karikatürler Batılı tarzda yayımlanan ilk karikatürlere aittir. Derginin neredeyse yarısı karikatürlere ayrılmıştır. *Kalem*'deki karikatürleri iki ana başlık altında toplamak mümkündür: Siyasî konulara yönelik karikatürler ve sosyal konulara yönelik karikatürler. Siyasî konulara yönelik karikatürlerde, Avrupa ve Balkan ülkeleri ile olan ilişkiler üzerinde durulmuştur. Ayrıca siyasilerin durumu ve meclisin faaliyeti de çizgide yerini alan konulardandır. Sosyal hayata yönelik karikatürlerde ise, hürriyetle birlikte değişen toplum yapısı üzerinde durulmuştur. Bu değişimin en hızlı yaşandığı grup olarak da kadınlar gösterilmiştir.

2. 1. SİYASİ KONULARA YÖNELİK KARİKATÜRLER

2. 1. 1. Avrupa

Karikatürlerde ilk başlarda çağdaşlaşma örneği olarak kabul gören Avrupa'nın, gitgide Osmanlı'dan toprak koparmak ve Osmanlı'nın var olan kaynaklarını kullanmak

⁹⁸ Bu bölümün hazırlanması sırasında yararlanılan kaynaklar: Palmira Brummett, *İkinci Meşrutiyet Basınında İmge ve Emperyalizm 1908-1911* (çev. Ayşen Anadol), İletişim Yayınları, İstanbul 2003; Tobias Heinzelmann, *Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu 1908-1914* (çev. Türkis Noyan), Kitap Yayınevi, İstanbul 2004; Mehmed Asım Us, *Karikatür II. Meşrutiyet Döneminin Ünlü Simaları*, (haz. Seval Şahin), Kitap Yayınevi, İstanbul 2008.

⁹⁹ Arthur Koestler, *Mizah Yaratma Eylemi*, (çev. Sevinç - Özcan Kabakçıoğlu), İris Yayıncılık, İstanbul 1997, s. 66-72.

amacında olduğu görülmektedir. Değişen bakış açısına paralel olarak karikatürlerde ön plana çıkan Avrupa'nın saldırganlığıdır. Osmanlı Devleti için tehdit oluşturan yabancı ülkelerin kötü emelleri eleştirilmiştir. Bu yergilerin başlıca hedefleri; İngiltere, Almanya, Avusturya, Fransa ve Rusya'dır. İngiltere'nin Mısır'a yerleşmesi, Avusturya'nın Bosna Hersek'i ilhakı, İtalya'nın Trablus'u işgali, Fransa'nın Fas'taki himayesi ve Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesi, Osmanlı'nın kudretini yitirilişinin simgeleri hâline gelmiştir.

Kalem'de, İngiltere'yi temsil eden figürler Kral VII. Edward ve John Bull'dur. Her fırsatta donanmasının gücü ile övünen İngiltere, Asya kıtasına saldıran bir yamyama benzetilmiştir.

Le pêcheur: il paraît qu'il se moque de moi
c'est la troisième fois qu'il me joue le même
tour.

— های عکسی شیطان! بو سفردہ ژوتهدن
فورئولدی.

Yukarıdaki karikatürde, Asya kıtasının üstünde duran John Bull balık avlarken çizilidir¹⁰⁰. Karikatürde:

“Basra Körfezi’nden balık avı:

- Hay aksi şeytan! Bu sefer de zokadan kurtuldu.” yazısı yer alır.

Karikatürlerde, İngiltere’nin Mısır’ı işgali ve Almanya ile olan çekişmeleri üzerinde durulmuştur. Üstelik Mısır üzerinde emelleri olan tek devlet İngiltere de değildir. Aşağıda yer alan karikatür, Mısır’da yaşanan kargaşayı dil boyutunda ele almıştır¹⁰¹. Karikatürde:

¹⁰⁰ nr. 117, 3 Mart 1327 (16 Mart 1911), s. 8.

¹⁰¹ nr. 109, 6 Kânunısani 1326, (19 Ocak 1911), s. 9.

“Mısır’da *elsine-i ecnebiyye*:

Mısırlı – Kendi dilim elimde kaldı.” yazısı görülür. Mısırlı olduğu belirtilen kişinin üç dili vardır. Bunlar Fransızca, İngilizce ve Almanca’dır. Fakat ağızını kaplayan bu üç dil yüzünden kendi diline yer bulamamıştır.

Alman İmparatoru II. Wilhelm’in yer aldığı karikatürlerdeki anlam genel değil özeldir. Çünkü II. Wilhelm’in karşısında bulunan devlet daima vurgulanmaktadır. Karikatürlerde Alman İmparatoru II. Wilhelm, ikiyüzlü davranışlarda bulunan bir imparator olarak çizilmiştir. Örneğin bir karikatürde¹⁰², Türklere barışı öğütlerken diğer taraftaki Bulgarlara savaşmalarını söylemektedir. Ayrıca bu karikatür, Almanya’nın diğer bir tutumunu da gözler önüne sermektedir. Almanya, ikili bir politika izleyerek dönemin önemli gelişmelerinden olan Bulgarların bağımsızlıklarını elde etmelerinde aktif bir rol oynamıştır.

Avusturya-Macaristan ile ilgili karikatürlerde üzerinde durulan konular Bosna-Hersek’in ilhakı ve Avusturya’ya karşı ilan edilen boykottur. Avusturya-Macaristan, 6 Ekim 1908’de Bosna-Hersek’i kendi yönetimine bağlamıştır. Bu tarihten iki gün sonra yani 8 Ekim’de Osmanlı Devleti, Avusturya-Macaristan’a karşı boykot ilan ederek Avusturya’dan ithal edilen malların alınmamasına karar vermiştir. Boykot kararının ülke genelinde etkili olması, Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph’i rahatsız etmiştir. Uzun süre devam eden boykotla ilgili çizilen karikatürler, ülkede görülen birlik ve beraberliğin temsili olmuştur. Zor durumda kalan Avusturya’nın durumu, karikatüristler için bulunmaz bir konu zenginliği oluşturmuştur. *Kalem*’de yer alan bir karikatürde¹⁰³, boykota maruz kalan Avusturya mallarının yürüyerek ülkelerine geri dönüşleri çizilir. Osmanlı Devleti boykot kapsamında, Avusturya’dan fes ithalini de durdurmuştur. Konuyla ilgili bir karikatürde yer alan Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph, elde kalan feslerin satılmasını sağlamak için fes giymenin Avusturya-Macaristan’ın millî bir özelliği olduğunu vurgularken çizilidir¹⁰⁴. Etkili olan boykotun sona ermesi için başlatılan görüşmeler sonucunda, Avusturya-Macaristan’ın Osmanlı’ya iki buçuk milyon Osmanlı lirası tazminat vermesi kararlaştırılır. Boykotun sona erdirilmesi kararı 27 Şubat 1909’da onaylanır. Konuyla ilgili *Kalem*’de yer alan

¹⁰² nr. 6, 25 Eylül 1324 (8 Ekim 1908), s. 7.

¹⁰³ nr. 9, 16 Teşrinievvel 1324 (29 Ekim 1908), s. 5.

¹⁰⁴ nr. 16, 4 Kânunievvel 1324 (17 Aralık 1908), s. 1.

aşağıdaki karikatür, Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'i ilhakının yankılarından¹⁰⁵:

Il manquait deux belles fleurs à la collection de François Joseph, le hasard le favorise et il les a pour 1 500 000 L.S.

— قولکیرتمده شوایک جیچک اکسایدی . دئاسون
ظالع! ایکی بیج میلیونله بی اولدوده صاحب ایتدی .

“Koleksiyonumda şu iki çiçek eksikti. Yaşasın talih! İki buçuk milyonla beni onlara da sahip etti.” yazısı, Avusturya-Macaristan'ın Osmanlı'ya iki buçuk milyon tazminat vererek hem boykotu durdurmasına, hem de Bosna-Hersek'e sahip olmasına göndermede bulunmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin topraklarını elde etme amacı güden ülkeler arasında kimi zaman rekabet görülür. Bu rekabetin sebeplerinden biri de Fransa, Almanya ve

¹⁰⁵ nr. 23, 22 Kânunısani 1324 (4 Şubat 1909), s. 10.

İspanya'nın Fas'ta üstünlük kurma çabalarıdır. Ülkeler arasındaki rekabette galip gelen Fransa olmuştur. Palmira Brummett'e göre, Fransa'nın bu galibiyeti birçok açıdan önemlidir. Çünkü Fas'taki Fransız emperyalizmi, Osmanlı karikatüründe Müslümanların boyunduruk altına alınmasıyla eş değer görülmüştür. Osmanlı padişahının hiç değilse kâğıt üstünde hükümler sayıldığı Kuzey Afrika'nın boyunduruk altına girmesi, var olan dengelerin bozulabileceğini göstermesi bakımından dikkate değer bir gelişme olarak kabul edilmiştir¹⁰⁶.

Rekabet hâlinde olan devletlerin diğer cephesinde yer alan İngiltere ve Rusya ise, İran'ı paylaşmak istemektedirler. İngiltere ve Rusya tarafından yağmalanan İran'ın durumu Osmanlı basınında da yankı bulmuştur. İstibdat yönetimi ve Avrupa emperyalizmi arasında bir devrim yaşayan İran, gazete ve dergilerde şu şekilde yer almıştır¹⁰⁷: “1) Yabancı şahsiyetlere ve dünya olaylarına dair haberler arasında, genellikle kısa ilanlar ya da resim/resimaltı şeklinde; 2) Şah ve istibdat idaresi fikrinin hicvedilmesi şeklinde; 3) İran'ın Avrupa emperyalizminin kurbanı olarak görülmesi, ortak zaafının fark edilmesiyle sevecen bir tarzda hicvedilmesi.” Basında yer alan haberlerde dikkati çeken nokta, İran Şahının zulmüdür. Şahın elde ettiği başarılar, Rusların yardımı sayesinde olmuştur. Fakat başta sadece müdahale boyutunda olan Rusya yardımı, daha sonra kalıcı bir yerleşmeye dönüşmüştür.

İran'a katliamdan başka bir şey götürmeyen Rusya'nın temsilcisi Rus Çarı Nikola'dır. *Kalem*'de yer alan karikatürlerde Rus Çarı Nikola, eli kanlı bir katil olarak çizilmiştir. Kurukafalar, bombalar ve darağaçları ile bütünleşmiş bir vaziyettedir. Bazı karikatürlerde ise, yanında Bulgar Kralı Ferdinand'a yer verilmiştir. Ferdinand, bir karikatürde¹⁰⁸ Nikola'ya hitaben hürmet içeren bir sözcük kullanır. Bu durum Ferdinand'ın, Nikola'yı kendinden büyük gördüğü ve himayesinde bulundurduğu anlamına gelebilir. Çünkü Ferdinand'ın destekçisi olan Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph ile birlikte Rus Çarı Nikola'yı da saymak mümkündür. Bu görüşü destekleyen bir diğer karikatürde Rus Çarı Nikola¹⁰⁹:

¹⁰⁶ Palmira Brummett, *age.*, s. 264.

¹⁰⁷ Palmira Brummett, *age.*, s. 166.

¹⁰⁸ nr. 97, 30 Eylül 1326 (13 Ekim 1910), s. 8.

¹⁰⁹ nr. 27, 19 Şubat 1324(4 Mart 1909), s. 9.

“*Bakın hayvânâtı nasıl alıştırdım. Hayatımda daha ne hayvanları terbiye ettim. Siz yalnız bana bırakın...*” der. Önünde diz çökmüş bir vaziyette duran Bulgaristan Kralı Ferdinand’tır.

Kalem’de geniş bir yer tutan Avrupa ülkelerinin görünümünü bu şekilde özetlemek mümkündür. Yabancı ülkelerin gerek Osmanlı Devleti’yle, gerek birbirleriyle olan mücadeleleri çizgilerle hayat bulmuştur.

2. 1. 2. Balkanlar

Kaynayan bir kazana benzetilen Balkanlar üzerinde her ülkenin bir isteği bulunmaktadır. Bu durum çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Balkanlarla ilgili gelişmeleri yakından takip eden *Kalem*, karikatürlerinde en çok Bulgaristan, Girit ve Makedonya sorunları üzerinde durur. Özellikle Girit meselesi ve Yunanistan’ın bu konudaki rolü hakkındaki karikatürler çoğunluktadır. İkinci sırada, Bulgaristan’ın bağımsızlığını ilan etmesiyle ilgili karikatürler yer alır. Bulgaristan için bir simge halini alan Kral Ferdinand, karikatürlerde sık rastlanılan kişilerdendir. Ayrıca diğerlerine kıyasla az sayıda da olsa, Arnavutluk ile ilgili konulara da yer verildiği görülür. Başlarda Arnavutluk’a karşı duyulan güven, giderek yerini huzursuzluğa ve belirsizliğe bırakmıştır.

Dergide yer verilen Osmanlı-Yunan ilişkilerini, Girit sorunu çerçevesinde takip etmek mümkündür. *Kalem*’de, Yunanistan’ın Girit’i kaybedeceği fikri ağır basmaktadır. Bu yüzden, Girit’in peşinden koşan Yunanistan’ın başarısızlığını gösteren karikatürler mevcuttur¹¹⁰. Bu karikatürlerde vurgulanmak istenen düşünce, Girit’in Osmanlı’ya ait olduğudur. Girit’i temsil eden ay-yıldızlı bayraktır¹¹¹. Girit’in ay-yıldızlı bayrakla özdeşleştirilerek çizildiği aşağıdaki karikatür, bu konudaki hassasiyete dikkat çeker¹¹²:

“*Girit’te Yunan bayrağı:*

Bayrak meselesi nasıl hallolundu?”

Bu karikatürde, elindeki makasla Yunan bayrağını keserek Yunanlıları başarısızlığa uğratan bir Türk çizilidir.

¹¹⁰ nr. 67, 10 Kânunievvel 1325 (23 Aralık 1909), s. 4.

¹¹¹ nr. 39, 28 Mayıs 1325 (10 Haziran 1909), s. 16; nr. 50, 13 Ağustos 1325 (26 Ağustos 1909), s. 6.

¹¹² nr. 50, 13 Ağustos 1325 (26 Ağustos 1909), s. 12.

Le Drapeau Grec en Grèce.

گریدده یونان باغرای .

La plus simple solution.

باغراق مصلحتی نعل حال اونوندی .

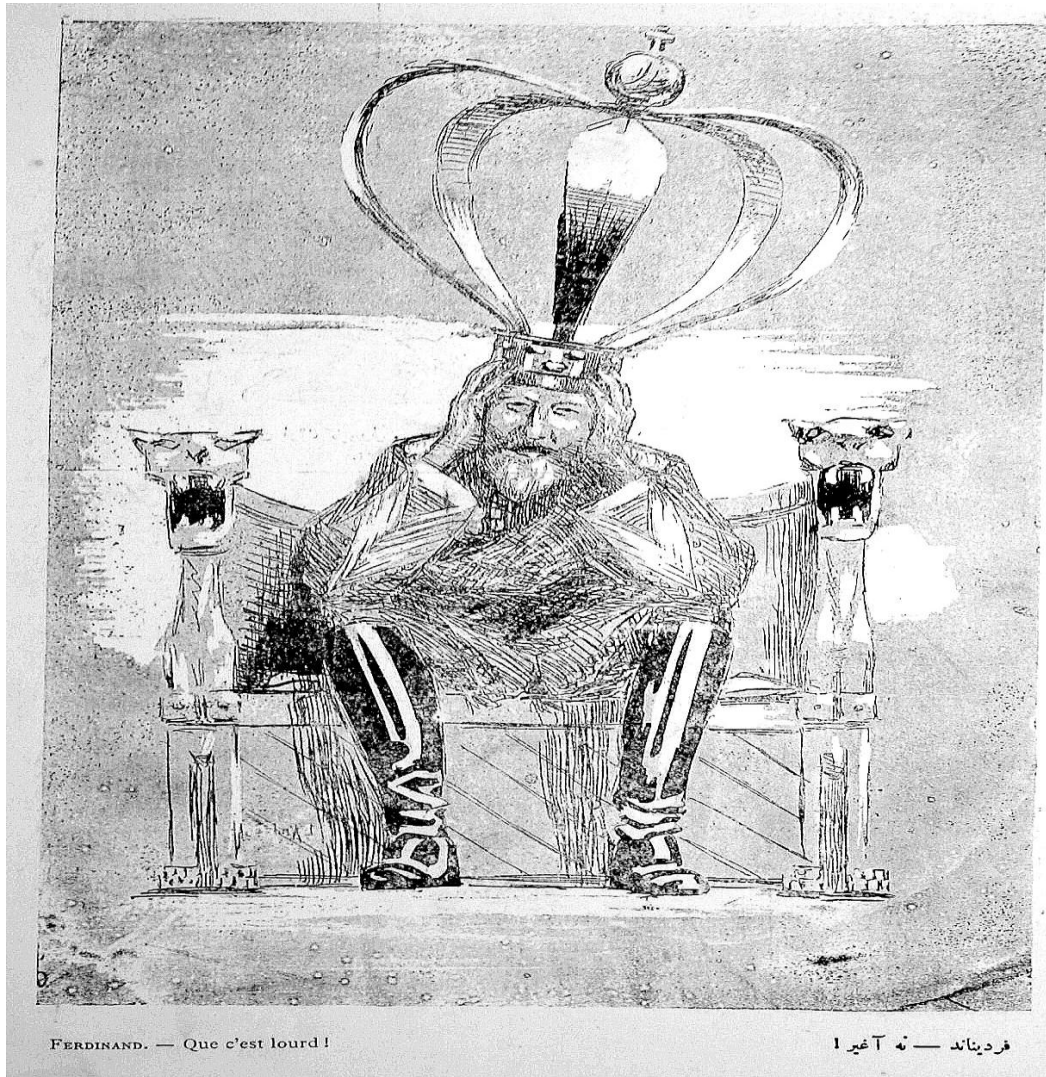
Girit'in Osmanlı Devleti'ne ait olduğunu vurgulayan karikatürlerin bazılarında, Girit'in kişileştirilerek çizildiği görülür. Genç bir kız olarak tasvir edilen Girit¹¹³, bu karikatürlerde her zaman Osmanlı Devleti'nin yanında çizilmiştir.

Dönemin önemli gelişmelerinden biri de, Bulgaristan'ın 5 Ekim 1908'de bağımsızlığını ilan etmesidir. Bulgaristan için bir simge hâlini alan, bağımsızlığını ilan eden Prens Ferdinand'tır. Bu yüzden de, dönemin yayınlarda yer alan karikatürlerde Ferdinand'ın tacına sıkça rastlanır. *Kalem*'in karikatürlerinde, tacın olduğundan büyük ve Ferdinand'ın taşıyamayacağı kadar ağır olduğu görülür.

Tobias Heinzelmann, Bulgaristan meselesi hakkında *Kalem* ile aynı dönemde çıkmış olan *Karagöz* adlı dergiyi karşılaştırır. Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan

¹¹³ nr. 52, 27 Ağustos 1325 (9 Eylül 1909), s. 8. Girit'in, genç bir Osmanlı askerinin yanındaki güzel kadın olarak çizildiği diğer bir karikatür için bk. nr. 48, 23 Temmuz 1325 (5 Ağustos 1909), s. 5.

etmesinin, *Karagöz* ve *Kalem* dergileri tarafından benzer bir biçimde yorumlandığını belirtir. Dergilerin, Kral Ferdinand'ı; ileri görüşlü olmayan, bilerek veya bilmeyerek büyük risklere giren ve sonradan davranışlarının getirdiği sonuçların üstesinden gelemeyen, büyüklük düşkünü bir hükümdar olarak gördüklerini vurgular¹¹⁴. Konuyla ilgili, *Kalem*'in 9. sayısında yer alan aşağıdaki karikatür, bu bakış açısını özetler niteliktedir¹¹⁵:

Bu karikatürde, başındaki büyük tacı ile çizilen Kral Ferdinand, tacının ağırlığından yakınmaktadır. Bu yakınma, Ferdinand'ın aldığı sorumluluğun; onun taşıyamayacağı kadar ağır bir yük olduğunu akıllara getirmektedir.

¹¹⁴ Tobias Heinzmann, *age.*, s. 100-101.

¹¹⁵ nr. 9, 16 Teşrinievvel 1324 (29 Ekim 1908), s. 9.

Dergide yer alan bazı karikatürlerde ise, Kral Ferdinand'ın yanında görülen Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph; eylemlerinde Ferdinand'ı kışkırtan ve ona büyüklük duygusu aşılayan bir konumda çizilmiştir.

2. 1. 3. Türkiye

Osmanlı Devleti'nin Türkiye'ye dönüşümü karikatürlerde yer alır. Bu dönüşüm için çaba harcanması gerektiği vurgulanır. En büyük savunma ise yabancı devletlere karşı verilmelidir. Çünkü yabancı devletler birer hırsız gibi kanunsuzca vatan topraklarına hücum etmektedirler. Fakat henüz anlamadıkları gerçek, aşağıda yer verilen karikatürün alt yazısındadır¹¹⁶:

Pour avoir la paix, la Turquie aux Turcs.

تورکیا تورکلر کدر .

“Türkiye, Türklerindir.”

¹¹⁶ nr. 13, 13 Teşrinisani 1324, (26 Kasım 1908), s. 8.

Tehdit unsuru oluşturan tüm düşman kuvvetleri geri püskürtülecektir. Ülkenin savunulmasında en büyük destek askerî kuvvetlerden gelecektir. Açılan yaralar sarılacak, yeni adımlar atılacak ve şimdikinden çok daha farklı ve modern bir Türkiye inşa edilecektir.

2. 1. 4. II. Abdülhamit

Kalem'de, yabancı ülkelere yönelik karikatürlerin yanında II. Abdülhamit'e yönelik karikatürler de çoğunluktadır. Bir yandan kanlı bir katil, yenilgi ve yok oluşun simgesi olarak görülen II. Abdülhamit, diğer yandan ise geleneksel düzenin zafer ve refahını temsil etmektedir. II. Abdülhamit'in bu çelişkili durumu ve simgelediği yitik kudreti, karikatürlerde sıklıkla yer bulmuştur. Karikatürlerde kimi zaman imparatorluğun kaynaklarını yabancılara satan bir işbirlikçi, kimi zaman özgürlüğüne özlem duyan bir karga şeklinde çizilmiştir. İlk başlarda büyük burnu ve çökük gözleri ile ürkütücü bir şekilde çizilen II. Abdülhamit gittikçe küçülmüş, kamburu çıkmış, huzursuz ve yenik bir hâle dönüşmüştür. Aşağıdaki karikatürde¹¹⁷:

— O Ebul-Huda où es-tu ? Si tu étais encore là, tu aurais pu conjurer ce malheur.

— آه ابوالهدی زردمیدین ؟ اگر سین اولسه ایدک بونلر
باشمه کلردی ...

¹¹⁷ nr. 34, 16 Nisan 1325 (29 Nisan 1909), s. 1.

“Ah Ebulhüda neredesin? Eğer sen olsaydın bunlar başıma gelmezdi...” yazısı yer alır. Bu karikatürde, II. Abdülhamit’in değişen fiziksel görüntüsünü tamamen görmek mümkündür. Düşünceli bir vaziyette çizilen II. Abdülhamit’in kamburlaşmış sırtı ve asık suratı, eski devirdeki haşmetinden eser kalmadığının göstergesidir.

2. 1. 5. II. Meşrutiyetin İlanı

II. Meşrutiyet’in ilanından sonra sansürden kurtulan basın, devrimin gerektirdiği özgürlük havasına girmiştir. II. Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte temel alınması gereken idealler; özgürlük, adalet, uhuvvet, müsavat, hürriyet kelimeleriyle bütünleşmiştir. Özellikle Fransız Devrimi’nin idealleri, mizah gazetelerindeki karikatürlerde kendini hissettirir. Fransız Devrimi’nin özgürlük ruhunun ve hürriyetin temsili olan genç ve kırılğan Marianne figürü, karikatürlerde bir simge hâlini alır. Fransa’nın simgesi olan Marianne, karikatürlerde bazen tek başına, bazen de küçük bir çocukla birlikte yer alır. *Kalem*’de, bu duruma örnek bir karikatürde küçük bir çocuk, bir asker tarafından tutulan bayrağın tepesinde durur¹¹⁸. Çocuk, parlak bir güneşe doğru bakmaktadır. Bu güneşin ortasında da, Eyfel Kulesi ve bir kadın görünmektedir. Palmira Brummett’e göre, bu karikatürde Osmanlı devrimini doğuranın Fransa olduğu vurgulanmıştır. Fransız annesini arayan küçük çocuk ise Osmanlı Devleti’ni temsil etmektedir. Osmanlı Devleti, bağımlılık ilişkisi içinde bir çocuk olarak çizilidir. Çocuk figürü, Osmanlı’nın yeni ve kırılğan özgürlük tecrübesini simgelemektedir. Ana figür olan Fransa, özgürlük yolunda bilgeliğini ve tecrübesini gösterir¹¹⁹.

II. Meşrutiyet’in ilanı, yeni bir dönemin başlangıcı sayılır. Öte yandan devrim ruhunun yanında, eski rahatlığın da hüküm sürdüğü söylenebilir. Kimin geleneksel yönetimin devrilmesinden memnun olduğu, kimin bu değişiklikten memnun olmadığı kesin çizgilerle ayrılamamaktadır. Çünkü halk, eski dönem ile alışmaya çalıştığı yeni düzen arasında denge kurmak için çaba sarfetmektedir. Fakat her ne olursa olsun, hürriyetin her şeyden yüce olduğu herkes tarafından kabul görmüştür. Her alanda

¹¹⁸ nr. 64, 19 Teşrinisani 1325 (2 Aralık 1909), s. 8-9.

¹¹⁹ Palmira Brummett, *age.*, s. 141, 143.

kendini hissettiren hürriyet, istibdatın yanında her zaman genç ve güzeldir. “*Hürriyet ve istibdat*” yazılı aşağıdaki karikatürde bu durumu görmek mümkündür¹²⁰.

La Liberté et le Despotisme.

حریت و استبداد

2. 1. 6. Meclis-i Mebusan

Karikatürlerde meclis, bir mekân olarak yer alır. İlk sayılarda meclisin açılışının merakla beklendiğine dair bazı karikatürlere¹²¹ yer verilir. Meclis açıldıktan sonra ise;

¹²⁰ nr. 10, 23 Teşrinievvel 1324 (5 Kasım 1908), s. 1.

¹²¹ nr. 8, 9 Teşrinievvel 1324 (22 Ekim 1908), s. 5; nr. 10, 23 Teşrinievvel 1324 (5 Kasım 1908), s. 13.

yapılan görüşmeler, kürsüdeki hitabetler, kavgalar, uyuyan kişiler, bütçe açıkları ve parti üyeleriyle sürekli hareket hâlinde bir yer olarak canlandırılmıştır.

“Meclis-i Mebusan 'da fırka-i kadri” alt yazılı yukarıdaki karikatürde, siyasilerin meşguliyetleri çizgilerle eleştirilmiştir. Bu karikatür, halkın vekillerinden beklediği verimli çalışma ortamının sağlanamadığının bir göstergesidir.

2. 1. 7. Mebus, Nazır, Ayan

Siyasileri ele alan karikatürlerde; bu kişilerin mecliste uyuklamaları, ortak bir iş görememeleri ve hükûmeti yönetme becerisinden yoksun oluşları eleştirilmektedir. Halkın ihtiyaçlarına cevap veremeyen bu kişilerin karikatürlerinde özellikle fiziksel özellikleri abartılarak çizilmiştir.

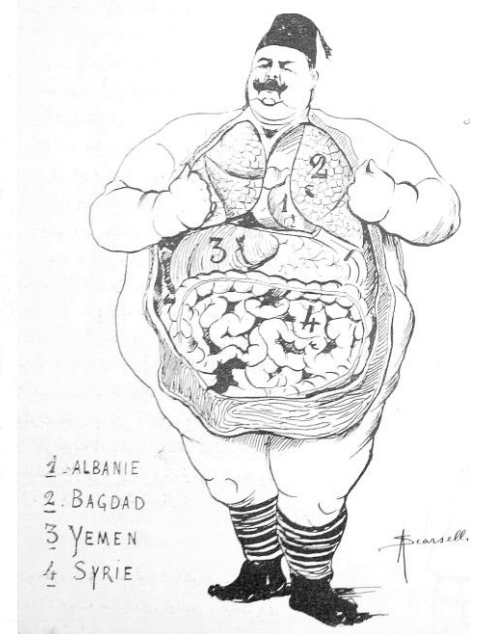
Sadrazam İbrahim Hakkı Paşa, karikatürlerde en çok yer alan isimdir. Sadrazam, her fırtınayı atlatan ve her zorluğun üstesinden gelen bir hacıyatmaz olarak kabul edilir. Tıknaz vücudu, kısa boyu, kel kocaman kafası ve yuvarlak gözlükleriyle çizilmektedir¹²². Mahmut Şevket Paşa, çenesiyle bütünleşmiş gibi duran sivri ve uzun bıyıkları ile ön plana çıkarılmıştır. Maarif Nazırı Emrullah Efendi; gözlüğü, uzun sakalı, püsküllü fesi ile birlikte çizilir¹²³. Vurdumduymaz bir kişi olarak tanıtılmasının yanında, bir karikatürde “*Sakallı bebek sınıfta senden tembeli yok.*”¹²⁴ yazısıyla meclisteki başarısızlıklarına gönderme yapılmıştır. Edirne Mebusu Rıza Tefvik, sporu seven bir filozof olarak tanıtılmıştır. Onu, kimi karikatürde boks müsabakası hazırlıkları yaparken¹²⁵, kimi karikatürde ise jimnastik çalışırken¹²⁶ görmek mümkündür. Dersim Mebusu Lütfi Fikri Bey, sivri bıyıkları ve yuvalarından çıkacakmış gibi duran gözleri ile gündeme dair konularda yerini almıştır. Dâhiliye Nazırı Halil Beyin ise şişmanlığı abartılarak çizilmiştir¹²⁷.

Sadrazam İbrahim
Hakkı Paşa

Maârif Nazırı
Emrullah Efendi

Dâhiliye Nazırı Halil
Bey

¹²² nr. 124, 28 Nisan 1327 (11 Mayıs 1911), s. 1.

¹²³ nr. 109, 6 Kânunısani 1326 (19 Ocak 1911), s. 1.

¹²⁴ nr. 107, 23 Kânunuevvel 1326 (5 Ocak 1911), s. 9.

¹²⁵ nr. 16, 4 Kânunievvel 1324 (17 Aralık 1908), s. 6.

¹²⁶ nr. 2, 28 Ağustos 1324 (10 Eylül 1908), s. 5.

¹²⁷ nr. 120, 24 Mart 1327 (6 Nisan 1911), s. 1.

2. 1. 8. Bütçe ve Borçlar

Osmanlı Devleti tarafından ödenemeyen borçlar ve Meclis-i Mebusan'da sürekli gündemde olan bütçe görüşmeleri *Kalem*'deki karikatürlerde yerini almıştır. Bütçe ve borç konusunda sürekli ismi zikredilen kişi Maliye Nazırı Cavid Beydir. Osmanlı'nın borçlarıyla özdeşleştirilen Cavid Bey için Palmira Brummett'in tespitleri, *Kalem*'deki karikatürler için de geçerlidir. Brummett'e göre, hedef tahtası konumunda olan Maliye Nazırı Mehmed Cavid Beyin zayıf bedeni, gözlükleri ve bıyığı karikatürcüler için biçilmiş kaftandır. Cavid Beyin önemli bir hedef olmasının nedeni ise, para musluğunun başında durmasıdır. Dolayısıyla malî sıkıntılardan doğrudan sorumlu tutulacak olan Cavid Beyden başkası değildir¹²⁸. Cavid Beyin dış görüntüsünün abartılarak çizildiği aşağıdaki karikatür, onun *Kalem*'de yer alan diğer karikatürleriyle benzerlik gösterir¹²⁹:

¹²⁸ Palmira Brummett, *age.*, s. 227.

¹²⁹ nr. 119, 17 Mart 1327 (30 Mart 1911), s. 16.

Kalem tarafından sürekli taşlanan Cavid Bey kimi zaman kasa içindeki bir fareye¹³⁰ benzetilmiş, kimi zaman ise çuvala tıklmış çaresiz bir kişi¹³¹ olarak çizilmiştir. Ama hangi karikatürde olursa olsun değişmeyen tek şey, Maliye Nazırı Cavid Bey ile bütçe konusunun bir arada anılmasıdır. Bunun bir örneği de aşağıdaki karikatürdür¹³². Bu çizimde:

“Müşteri – Canım bu elbisenin her tarafı kısa. Kollarım, bacaklarım hep açıkta.

Terzi (Maliye Nazırı) – Üç buçuk arşın kumaştan bu kadar çıkar. Buna da şükret ki vücudun kapanyor.” alt yazısı yer alır. Üzerinde “bütçe” yazan kısa takım elbisenin, Maliye Nazırı Cavid Bey tarafından kontrol edildiği görülür. Bütçe açığına göndermede bulunulan bu çizimde dikkati çeken nokta, şartlar ne kadar kötü olursa olsun Cavid Beyin kendini savunması ve iyimser bir bakış açısına sahip olmasıdır.

¹³⁰ nr. 43, 25 Haziran 1325 (8 Temmuz 1908), s. 1.

¹³¹ nr. 95, 16 Eylül 1326 (29 Eylül 1910), s. 1.

¹³² nr. 84, 15 Nisan 1326 (28 Nisan 1910), s. 1.

2. 1. 9. Belediye

Halkın gözünde II. Meşrutiyet, her alanda görülecek yenilik ve değişimlerin ilanıdır. Bu gelişimi en yakınında görmek isteyen halk, yaşadığı şehirde karşılaştığı her sorunun çözüme ulaşacağını düşünür. Fakat beklenenin aksine hiçbir şeyin değişmemesi, toplumda büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Halk, kendisine en yakın kurum olan belediyeyi çevresindeki sorunların kaynağı olarak görmüş, bu yüzden belediyelere karşı olumsuz bir tutum içine girmiştir.

Yeni dönemle birlikte gittikçe artan suç oranı, sorunlara karşı duyarsız kalan ve asayışı sağlamada başarı sağlayamayan polisleri zor durumda bırakmıştır. Bu durumun tek sorumlusu olarak görülen polisler, maaştan başka bir şey düşünmeyen kişiler olarak görülmüştür¹³³.

Tehlikenin gün geçtikçe arttığı şehirlerde, görevlerini yerine getirmeyen polislere olan güven de azalmaya başlar. Bu kötü imajı düzeltmek için bazı girişimlerde bulunulur. Bunlarda birisi de, polislerin kıyafetlerini baştan aşağı değiştirmektir. Fakat bu dış görünüş değişikliği, eskiye yapılan bir makyajdan başka bir şey değildir. Bu girişimler, çözüme giden yolları tıkamaktan öteye gidememiştir. Kökü derinlerde olan sorunların yüzeysel girişimlerle çözülmeye çalışılması, zaten olmayan güven ortamını daha da sarsmıştır.

2. 2. SOSYAL KONULARA YÖNELİK KARİKATÜRLER

2. 2. 1. Kadınlar

Kalem'deki karikatürlerde çizilen kadın tipi iki türdür: İlki gelenek ve göreneklerine bağlı olan kadınlar, diğeri ise Batılı tarzda yaşamaya özenen alafranga kadınlardır. Birbirlerine tamamen zıt olan bu iki kutup, zaman zaman karşı karşıya getirilerek toplumda meydana gelen yozlaşmaya dikkat çekilmiştir. Özellikle kendi değerlerine sırt çeviren kadın tipi; Avrupa kültürünün ahlaksızlığını, çürümüşlüğünü, gözle görülemeyecek tehlikelerini de yansıtmaktadır. Sorgulamadan kabul edilen yeniliklerin neden olduğu yozlaşmada en çok üzerinde durulan, kadınların giyim kuşam tarzıdır. Yeni olan her şeye özlem duyan kadınlar; tüylü ve büyük şapkaları, dar

¹³³ nr. 13, Teşrinisani 1324 (26 Kasım 1908), s. 9.

elbiseleri, ellerinde şemsiyeleri ile çizilidir. Değişimin zararlı yönlerine dikkati çeken bu çizimlerde, halkı eğitmek ve doğru yola sevk etmek amacı görülür.

Kalem'in 126. sayısında yer alan yukarıdaki karikatür, giyim kuşam tarzında meydana gelen değişiklikleri vurgulamaktadır¹³⁴. Karikatürün altında yer alan "*Paris'ten Anadolu'ya doğru*" yazısı, Avrupa kültürünün Osmanlı toplumu üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. Tanzimat Dönemi ile II. Meşrutiyet Dönemi'nde görülen Batı modasının Osmanlı üzerindeki etkilerini karşılaştıran Çeviker, bu konu hakkında şu cümlelere yer verir¹³⁵: "Tanzimat Dönemi'nde salt Batı modası izlenirken, bu dönemde Anadolu şalvarı ve Sulukule Çingene giysilerinin de İstanbul'a girdiği gözlenir. Denebilir ki, modada Doğu-Batı bileşiminin ilk stilistleri karikatürcülerdir." Ortaya çıkan bu kültür karışımı, kendi özünü koruyamayan Osmanlı toplumunun; Batı'yı taklit etme konusunda da başarısızlığa uğradığını göstermektedir.

¹³⁴ nr. 126, 12 Mayıs 1327 (25 Mayıs 1911), s. 12.

¹³⁵ Turgut Çeviker, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Meşrutiyet Dönemi*, Adam Yayınları, 1988, s. 44.

Batı'yı taklit eden kadınlar, sadece giyim kuşamlarıyla değil sergiledikleri rahat tavırlarıyla da toplum için tehdit oluşturmaktadır. Sokaklarda erkeklerle serbestçe konuşmaları, içki içmeleri, kocalarını aldatmaları ve ölçsüz davranışları dikkat çekicidir. *Kalem*'de yer alan bir karikatür alt yazısında¹³⁶, zengin ve şık beylerin kadınların ilgi alanları içinde olduğu görülür. Diğer bir karikatürde¹³⁷, şampanya içen bir bayana yer verilir. Burada dikkati çeken, bir bayanın içki içmesi olduğu kadar, içkisini ısmarlabileceği bir erkeği de garsondan talep etmesidir. Batı'ya özenen kadınlara yöneltilen eleştiriler o kadar serttir ki; Avrupa'ya özenen ve bu şekilde giyinen kadın, bazı çizimlerde kolera imgesiyle eşdeğer tutulur¹³⁸. Avrupai kadınlar, kolera gibi memlekete bulaşan bir mikrop olarak görülür.

Kalem'de, modanın esiri olan ve modaya ayak uydurabilmek için hiçbir harcamadan kaçınmayan kadınlar eleştirilmiştir. Kadınların takip ettiği modanın en

¹³⁶ nr. 102, 4 Teşrinisani 1326 (17 Kasım 1910), s. 3.

¹³⁷ nr. 93, 2 Eylül 1326 (15 Eylül 1910), s. 10.

¹³⁸ nr. 111, 20 Kânunusani 1326 (2 Şubat 1911), s. 14.

önemli unsuru şapkalaradır. Karikatürlerde yer alan şapkaların özelliği büyük ve süslü olmalarıdır. Yukarıdaki karikatürde yer alan “*Son moda teâvün şapkası*” yazısıyla şapkalar, yağmurda insanların sığınabilecekleri büyük bir şemsiye olarak gösterilmiştir¹³⁹. Aksesuarlardan başka, kıyafetlerde de farklı modalar etkilidir. Şıklık yarışında dar kıyafetler, bol şalvarlar, büyük şapkalar, kürkler, şemsiyeler, güllü aksesuarlar ve tüller son moda olarak kabul edilen ayrıntılardandır. Ayrıca bazı karikatürlerde hanımların yanında süs köpeklerine yer verilir. Süs köpekleri, alafranga yaşam tarzının bir unsuru olmaları bakımından önemlidir. Yeni eğlencelerden sayılan ve alafranga kesim tarafından kabul gören patenle kayma modası da karikatürlerde yer bulmuştur. Kadın ve erkeklerin bir araya toplandığı bu yerler, alafranga yaşamın gerekli eğlencelerinden sayılmıştır.

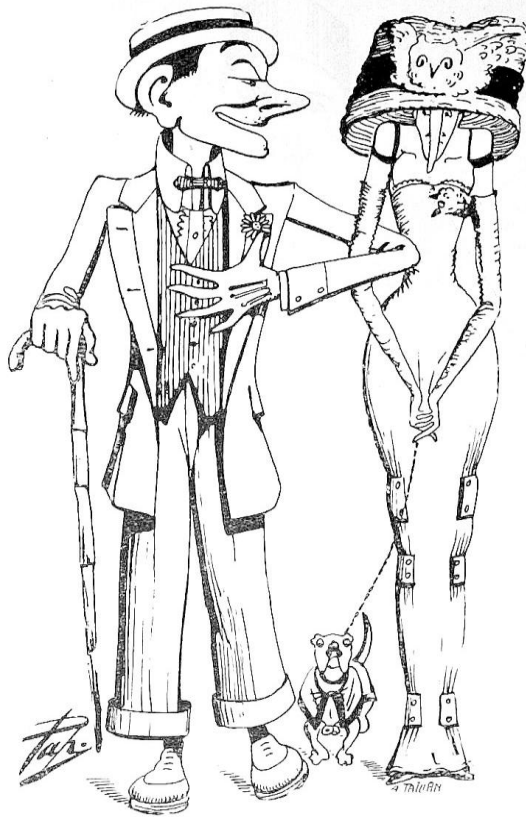
Genel olarak karikatürlerde, gösteriş için sürekli tüketen Osmanlı kadınlarının zaafı eleştirilir. Avrupa mallarını kullanarak alafranga yaşama adım atmaları da, kendi değerlerinden kopmaları olarak nitelendirilir. *Kalem*'de, Batı tarzı giyim kuşam merakı eleştirilirken dergi içinde bu tarzda reklamların da yer aldığı görülür. Bu durum ekonomik kaygıların, kimi zaman sergilenen tutumla çelişmesinin bir örneğidir.

2. 2. 2. Kadın - Erkek İlişkileri ve Evlilik Kurumu

Kadın ve erkek konulu karikatürlerde dikkati çeken unsur, kadınların ve erkeklerin giyim tarzı ile kadın-erkek ilişkilerinin geldiği noktadır. Kadınlar, moda için uygun şık giyimleri, büyük şapkaları, ellerinde şemsiyeleri ve yerine göre yanlarında köpekleri ile çizilmiştir. Erkekler ise, alafranga bir tarzda giyinmektedirler. Eleştirilerin hedefinde olan kadın ve erkeklerin Batılı tarzda giyinmiş olmaları, bu konuyu işleyen karikatürlerin ortak noktasıdır. Bu kişilerin giydikleri ithal kıyafetler gibi, sergiledikleri davranışlar da toplumun alışkanlıklarını ve değerlerini yansıtmamaktadır. Palmira Brummett'e göre, Avrupalı kıyafetteki Osmanlı kadınları, imparatorluğun kendi toplumsal göreneklerini artık denetleyemediğinin simgesidir. Avrupa modaları, Osmanlı kadınlarının sokaklarda serbest dolaşmasını ve yüzlerini, saçlarını erkeğe göstermesini

¹³⁹ nr. 109, 6 Kânunısani 1326 (19 Ocak 1911), s. 20.

resmetmek için kullanılmıştır¹⁴⁰. “Çifte kumrular” alt yazılı aşağıdaki karikatür, meydana gelen yozlaşmayı gözler önüne sermektedir¹⁴¹:

Un couple charmant.

چفته قوسرولر .

Kadın ve erkeklerle ilgili karikatürlerden sonra, diyaloglarda tarafların karı koca olduğuna işaret edilen karikatürlere de değinmek gerekir. Buradaki ayırım sadece diyaloglara dayalıdır. Çünkü karikatürde görülen kadın ve erkek figürleri sabit kalmaktadır. Karı koca arasında görülen diyaloglarda özellikle güncel meseleler, siyaset, moda daire istekler ve eve geç gelen kocalarından yakınan eşler söz konusudur. Diyaloglarda dikkati çeken bir diğer unsur, kadınların sadece parayla ilgilenmeleridir.

Kalem'de, değişen toplum yapısının aile kurumuna olan etkileri başarılı bir şekilde verilmiştir. Eşlerin birbirlerine saygı ve sevgi duymamaları, zaman zaman ahlak

¹⁴⁰ Palmira Brummett, *age.*, s. 436-437.

¹⁴¹ nr. 126, 12 Mayıs 1327 (25 Mayıs 1911), s. 10.

sınırlarını zorlamaları eleştirilmiştir. Bir karikatür örneğinde şık giyimli bir koca, eşi hakkında fikir yürüten ve onu beğenen bir erkeği sadece kibarca uymaktadır. Karşısındaki kişinin sözlerine “*Fakat biraz tabirâta dikkat ediniz, zevcemdir!*”¹⁴² diye cevap vermesi dikkat çekicidir. Bir diğer karikatürde¹⁴³, karısıyla birlikte gördüğü kişiyi, sırf kendisine borcu olduğu için öldürmeyen bir koca çizilmiştir.

Kalem'in 115. sayısında yer alan aşağıdaki karikatürde, alafranga bir tarzda giyinmiş olan kadın ve erkek çizilidir. Merdiveni çıkarken karşılaştıkları belirtilen bu ikiliden, erkek kadına sorar:

“- *Ne kadar şık giyinmişsiniz azizem. Kaça yaptırıyorsunuz?*”

Muhatabı olan bayan da cevaplar:

“- *Zevcim beş lira vermişti, fakat yirmiye çıktı.*”

Bu diyaloglarda dikkati çeken unsur, aralarında ne tür bir ilişki olduğu belli olmayan bu çiftin samimiyetidir. Ayrıca moda uymak adına bütçesini aşmaktan çekinmeyen kadın, kocası olmadığı belli olan bir erkekle sokakta rahatça

¹⁴² nr. 116, 24 Şubat 1326 (9 Mart 1911), s. 3.

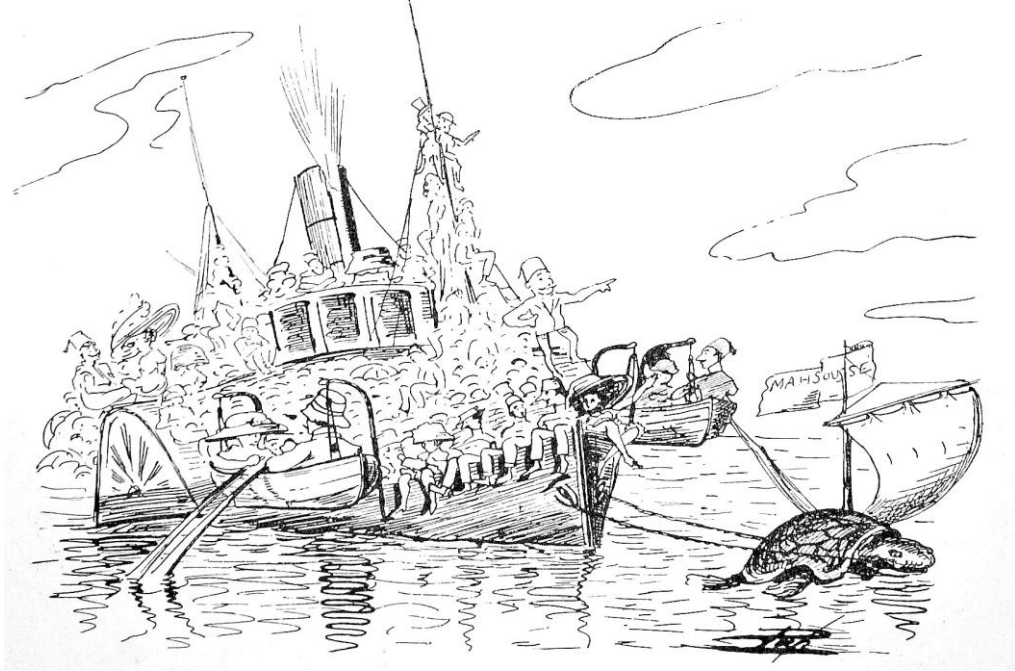
¹⁴³ nr. 104, 2 Kânunievvel 1326 (15 Aralık 1910), s. 3.

konusabilmektedir. Konuşmalarının içeriği ise, kocasının otoritesine karşı gelerek yaptığı harcamalardır. Bu durum, değişen toplum yapısının aile kurumuna olan etkisine bir örnek teşkil etmektedir.

2. 2. 3. Taşımacılık Sorunları

Taşımacılık sorunlarını konu edinen karikatürlerde, hayatı kolaylaştırması beklenen ulaşım araçlarından duyulan memnuniyetsizlik dile getirilmiştir. Eski ve yavaş araçların, giderek kalabalıklaşan şehir hayatını olumsuz yönde etkiledikleri vurgulanmıştır. Bu konuda üzerinde durulan taşıtlar, vapurlar ve tramvaylardır.

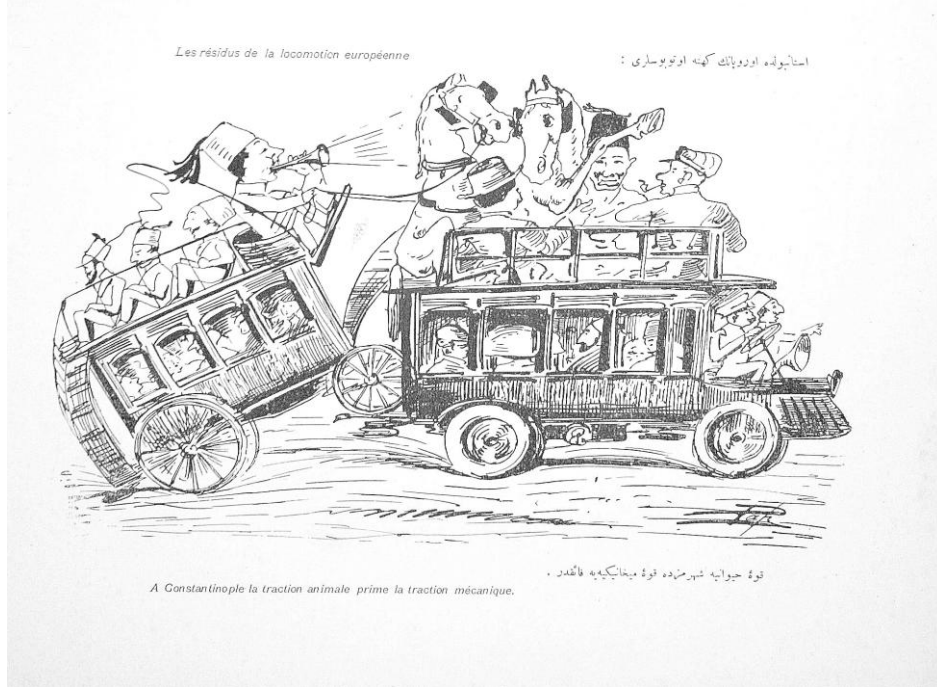
Vapurları konu alan karikatürlerde vapurların eskiliği, seferlerin düzensizliği ve hız problemi üzerinde durulur. Tüm bu sorunlara eklenen kalabalık, ulaşımın konforunu ortadan kaldıran bir diğer etkidir. Koşulların olumsuzluğunu arttıran bu faktör, çizgilerle abartılarak eleştirilmiştir. İnsanların ne kadar zor şartlar altında seyahat ettiğini gösteren bir karikatürde¹⁴⁴ yolcuların birçoğu denizin içinde gösterilmiştir. Hız konusuna göndermede bulunan aşağıdaki örnekte¹⁴⁵ ise kalabalığın yanı sıra, vapuru çeken bir kaplumbağa görülmektedir. Burada vapurların hızı ile kaplumbağanın hızı arasında benzerlik kurularak bir eleştiride bulunulmuştur.

¹⁴⁴ nr. 48, 23 Temmuz 1325 (5 Ağustos 1909), s. 8.

¹⁴⁵ nr. 89, 5 Ağustos 1326 (18 Ağustos 1910), s. 8.

Tramvayların durumunu eleştiren çizgilerde de durum farklı değildir. Aşağıda yer alan karikatürde¹⁴⁶:

“İstanbul’da Avrupa’nın köhne otobüsleri:

Kuvve-i hayvâniyye şehrimizde kuvve-i mihânikiyyeye fâiktir.” yazısı yer alır. Halk tarafından beklenen elektrikli tramvaylardır. Fakat bu beklentiler, birer hayal olmaktan öteye geçememiştir.

Ulaşımın bir diğer önemli noktası da köprülerdir. Köprülerin sürekli tamir edilmesine rağmen yine de beklenen seviyeye gelememesi eleştirilmiştir. Bu yüzden köprüler, sandalcıların bir kürek darbesinde bile yıkılabilecek yapılar olarak gösterilir¹⁴⁷. Halk, yenilenme ve gelişme adına adımlar atılmasını beklemektedir. Fakat bu durum sadece sözdendir, çevrede değişen hiçbir şey olmamıştır.

Ulaşımında önemli bir yere sahip olan yolların durumuna değinilen yazılarda, yolların bozuk ve dar oluşundan, yağmurdan sonra çamur deryasına dönmesinden şikâyet edilmektedir. Aşağıda yer alan karikatürdeki yazıda¹⁴⁸:

¹⁴⁶ nr. 89, 5 Ağustos 1326 (18 Ağustos 1910), s. 10.

¹⁴⁷ nr. 23, 22 Kânunısani 1324 (4 Şubat 1909), s. 1.

¹⁴⁸ nr. 112, 27 Kânunısani 1326 (9 Şubat 1911), s. 16.

“Beyoğlu Caddesi’nden çamurlara batmadan geçmek için yegâne çare.” ifadesine yer verilir. Karikatürde, şık bir beyefendinin bir hamal tarafından taşındığı görülür.

2. 2. 4. Basın - Yayın

II. Meşrutiyet’in ilanını takip eden günlerde, basına verilen özgürlük kısıtlanmış ve eski gücünü hissettirmese de sansür yeniden kendini göstermiştir. Bu durumdan en çok zarar gören gazete ve dergiler de karşılaştıkları sorunları dile getirmekten kaçınmamışlardır.

Turgut Çeviker’e göre, meşrutiyet basını denince akla ilk olarak sansür gelir. Karikatürlerde başta bu olgu olmak üzere; yeni Basın Kanunu’yla gelen sansür uygulamaları, İttihat ve Terakki’nin basın üzerindeki baskıları, gazete başyazarlarının çatışmaları, gazete satıcılarının serseri sayılıp kent dışına çıkartılması gibi sorunlar

birbirini izler¹⁴⁹. Yıllar sonra tekrar kazanılan özgürlüğün ani çöküşü, basın eleştirilerini arttırır. Aşağıdaki karikatürde görüldüğü gibi, “*Yarınki matbuat*”ın kilit altına alındığı ve yasaklarla karşılaştığı düşünülür¹⁵⁰.

Kalem'de, gazetecilerin içinde buldukları tehlikeyi ve zorlukları en iyi yansıtan karikatür, başı olmayan bir adam şeklinde çizilmiştir. Bu karikatürde¹⁵¹, gazete imtiyazı istemeye gittiğini söyleyen başsız adam, ne olur ne olmaz diye başını emin bir yerde sakladığını belirtmektedir.

¹⁴⁹ Turgut Çeviker, *age.*, s. 47.

¹⁵⁰ nr. 25, 5 Şubat 1324 (18 Şubat 1909), s. 4.

¹⁵¹ nr. 25, 5 Şubat 1324 (18 Şubat 1909), s. 10.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: DERGİNİN AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI*

Nr. 1, 21 Ağustos 1324/ 03 Eylül 1908

1. (Karikatür): “Nezaretleri evvelden hademeler süpürürdü şimdi ise nazırlar.”, s. 1.
[“Milli Eğitim Bakanlığı” yazan tabelanın altında, yerdeki küçük insanları süpüren bir adam çizilidir.]
2. “İfade-i Mahsûsa”, s. 2.
Yazı, *Sabah* ve *İkdam* gazeteleri hakkındadır. Sıkıntı veren yalancılar olarak tanıtılan bu gazetelerin hafta içerisinde üzerinde durduğu konu, iki yüz yetmiş beş çocuğa yapılan aşıdır. Bu gazetelerde ayrıca Kanun-ı Esasi’nin ilanı ile ilgili haberlere de yer verildiği belirtilir. Kanun-ı Esasi’nin ilanının, kırk milyon Osmanlı’ya hürriyet ve serbestlik aşısı sayılabileceği, bu aşının tesir etmeyeceği bilinen kişilere de *Kalem* aşısı vurmak gerektiği vurgulanır.
3. “Beyân-ı İ’tizâr”, s. 2.
Avrupa’dan sipariş edilen malzemeler gelene kadar, *Kalem*’in renksiz olarak çıkacağı duyurulur.
4. “Hitâb ve Cevâb”, s. 2.
Ali Kemal Beyin *İkdam* gazetesinde, İran Şahı Muhammed Ali Han için kullandığı hitaba, hükûmet tarafından verilecek olan cevabın İran’da çıkan bir gazetede yayımlandığı duyurulur.
5. Yavuz, “Hasbihâl”, s. 3.
Gazetecilerin düzenlediği bir ziyafette, kendisine “muharrir-i mütebahhir” denilen bir kişinin konuşmasına yer verilir. Yirmi günden beri yirmi bin türlü tarif edildiği söylenen hürriyet, bu ziyafete dayanarak şişe içinde kalan şampanyaya benzetilir. Eskiden gazetecilerin, karınlarını doyurmak için devlet adamlarını öven makaleler yazdıkları vurgulanır. Fakat bu durumun değiştiği, basın özgürlüğünü kazandığı belirtilir.

* *Kalem* dergisinin 130 sayısı İstanbul Atatürk Kitaplığı’ndan temin edilmiştir. 33, 93 ve 100-111. sayılarda yer alan sayfa eksiklikleri İzmir Milli Kütüphane’de bulunan sayılardan tamamlanmıştır. Ancak İzmir Milli Kütüphane’de de bulunmayan 101, 102 ve 110. sayılar eksik olarak değerlendirilmiştir.

6. Beyaz Kedi, “Karikatür”, s. 3, 6.

Basın özgürlüğünün, genel ahlaki bozmaması gerektiği vurgulanarak karikatürün tanımı yapılır. Sokak sergilerinde yer alan çirkin karikatürler, bu değerlendirmenin dışında tutulur. Sanat değeri olan karikatürler iki sınıfta incelenir. Bazı karikatürler, bedenin sakatlığını ve kabalığını gösterir. Bunlar birer latife yerine geçer ve insanları güldürür. Bazıları ise, insanın ve insan ilişkilerinin manevi bozukluklarını gösterir. Bu karikatürlerde yıkıcı bir alay, intikam alıcı bir yergi vardır. Karikatür sanatının tanımına ve sınıflandırılmasına yer verildikten sonra karikatürün tarihi gelişimi üzerinde durulur. Karikatür sanatının Asurlular, Mısırlılar, Yunanlılar tarafından kurulduğu; Romalıların ise bu sanata geliştirdiği vurgulanır. Olgunluk dönemini İtalya’da tamamlayan karikatürün, daha sonra Almanya ve Fransa’ya yöneldiği ve buradan da İngiltere’ye geçtiği belirtilir.

7. (Karikatür): “Hırsız kervanı – Bir tesâdüf-i nâgehânî.”, s. 4.

[Üstünde “İttihat ve Terakki” yazılı bir aslanın, askerî üniformalı kişileri korkuttuğu görülür.]

8. (Karikatür): “Feylesof Doktor Rıza Beyin tarih-i tabîi dersi:

Rıza - Efendiler, şu karşınızdaki gördüğünüz mahlûkât, karbonifer devrinin en müthiş hayvanatındandır. Bunlar şimdiki fillerin yüz misli yerler, yine doymazlardı. Çok şükür ki bugün bunların yalnız enkaz-ı izâmı kalmıştır.”, s. 5.

[Rıza Tevfik’in öğrencilerine anlattığı eski devir yöneticileri, camekân içinde ve fosillerin yanında çizilidir.]

9. (Karikatür): “Ebüzziya Tevfik Beye:

Said Paşanın yedinci defa olarak harîk-i hürriyeti itfâya gittiğinin resmidir.”, s. 8.

[Atının üstündeki Said Paşa ve yanındaki kişiler seyir halinde çizilidir.]

10. Ali Samy, “Au Numéro Quatre”, s. 7.

11. Lucien Sciuto, “Le Côté Drôle”, s. 7.

12. Izzet Mélyh, “Passé Et... Passé”, s. 6.

Nr. 2, 28 Ağustos 1324/ 10 Eylül 1908

13. (Karikatür): “Affolundunuz.”, s. 1.

[Zincire bağı bir iskelete, elinde tuttuğu kâğıttan bir şeyler okuyan fesli ve bıyıklı bir adam çizilidir.]

14. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İki ay öncesine kadar işsizlik varken şimdi sokaklarda görülen meşguliyet anlatılır. Halkın her alana gösterdiği yüzeysel heves eleştirilir. İstanbul’da, kadın ve erkeklerin gündelik yaşantısının değiştiği belirtilir. Bu değişim, kişilerin günlük konuşmalarına bile yansımıştır. Bu konuşmalarda, balon seyahatlerinden arabalara kadar birçok konuya sıkça yer verilmektedir. Değişim, sadece toplum yaşamında değil; basın alanında da etkili olmuştur. Basına olan ilginin artmasıyla, bu alan da bir ticaret vasıtası olarak görülmeye başlanmıştır.

15. Beyaz Kedi, “Serbestî-i Matbuat”, s. 2-4.

Yorgunluktan bitkin düşmüş bir gazeteci ile idare müdürü arasındaki konuşma aktarılır. Bu konuşmada, eski ile yeni dönem arasındaki farklar üzerinde durulur. Müdür, eskiden hüküm süren tembelliğin son bulunduğunu, şimdi ise çalışma zamanı olduğunu vurgular. Hürriyetle birlikte basının da zincirlerinden kurtulduğunu belirtir. Fakat yazar; serbest bir fikirle bir makale bile yazamadığından yakınarak, basının hâlâ esir olduğunu savunur. Zorla yazı yazılamayacağını söyleyerek matbaayı terk eder.

16. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan’a Doğru.”, s. 3.

[Yelkeninde “*Tanin*” yazan bir kayığın içinde Hüseyin Cahit çizilidir.]

17. “Piyer Loti’nin Kederi”, s. 4.

Kalem’in Fransızca kısmında İzzet Melih Bey tarafından yayımlanan Piyer Loti’nin mektubu eleştirilir. Piyer Loti’ye göre İstanbul, medenileşme süreci içinde cazip ayrıcalıklarını kaybedecektir. Yazıda, bu düşüncenin olumsuz yönleri üzerinde durulur. Piyer Loti bu düşüncelere sahip diye maziye dönülemeyeceği belirtilir.

18. “Şu, Bu”, s. 4.

Herkesin milletvekili olmaya aday olduğu belirtilir. Toplanan taraftarlardan emin olunmaması gerektiği, bu kişilerin her an halkı yarı yolda bırakılabileceği Nasreddin Hoca’nın bir fıkrasıyla örneklendirilir.

19. “Mensiyyât”, s. 5.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

20. (Başlıksız), s. 5.

Kalem'in ilan kabul ettiği belirtilerek ücretlendirme konusunda bilgi verilir.

21. (Başlıksız), s. 5.

Kalem'e gelen tebrikler için teşekkür edilir.

22. (Karikatür):

“Selim Sırrı - Dikkat et! Yukarıdaki halka zıvanasından çıkarsa bittiğimiz gündür.

Rıza - Merak etme. İyi mihlîdir. Yokladım.”, s. 5.

[Selim Sırrı ve Rıza Tevfik akrobasi yaparken çizilidir.]

23. (Karikatür): “Bûm-i cehl.”, s. 6.

[Rumeli üzerine konmuş bir baykuş çizilidir. Arkasında görülen güneşin üstünde “maarif” yazılıdır.]

24. (Başlıksız), s. 6.

Basın özgürlüğü hakkında bir şiire yer verilir.

25. (Karikatür): “Cic.....ci!!”, s. 12.

[Üzerinde “Selanik'ten İstanbul'a” yazılı bir kutunun içinden çıkan kılıçlı bir asker çizilidir.]

26. Ali Samy, “Décadent”, s. 11.

27. Lucien Sciuto, “Le Côté Drôle”, s. 11-10.

28. “A Nos Lecteurs”, s. 10.

29. “Insertions”, s. 10.

30. Pierre Loti (Pour Copie Conforme: Izzet Mélih), “Les Regrets De Loti”, s. 10-9.

31. Toulou, (Başlıksız), s. 9.

32. (Karikatür):

“- Oğlum o kazalıdır. Bana ver.

- Vermem.

- Yavrum ver de sana şeker alayım.

- Vermem.

- Haydi seninle asker oynayalım. Onu bana ver, ben zabıt olayım, sen nefer.

- Vermem... Ben zabıt, sen nefer., s. 9.

[İhtiyar bir adam ile eli silahlı küçük bir çocuk çizilidir.]

33. Boche-Boghaz, (Başlıksız), s. 9.

34. “Rebus”, s. 8.

35. “Bilmece”, s.8.

Şekilli bir bilmeceye yer verilir. Doğru cevap veren üç kişiye bir yıllık abonelik verileceği duyurulur.

36. “La Liberté De La Presse”, s. 8.

37. Ferdinand Bloch, “A Propos”, s. 7.

38. (Karikatür): “Ne ise dua ettik yine hakkınızda lütuf oldu. Yoksa...

Ne ise dua ettik yine hakkınızda lütuf oldu. Yoksa...” s. 7.

[İlk karikatürde genç ve sakın bir adam parmaklıklar ardındadır, sakallı olan dışarıdadır. İkincisinde ise, bu kez sakallı olan kişi içeridedir. Hiddetli görünür. Genç olan ise bohçası omzunda ilerlerken çizilidir.]

Nr. 3, 4 Eylül 1324/ 17 Eylül 1908

39. (Karikatür):

“- Yarım okka meşrutiyet makalesi lütfeder misiniz?

- Eski okka mı, yeni okka mı?

- Yeni... Fakat rica ederim taze olsun.” s. 1.

[Tezgâhın başında bulunan kişi Ahmet Mithat Efendi'dir. Raflarda da eserlerinin isimlerinin yazılı olduğu kavanozlar sıralıdır.]

40. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yazının ilk bölümünde, istibdat döneminin ardından güzel sanatlara olan ilginin arttığı vurgulanır. İstibdadın, bu narin şubeye zarar vermemesinin yarattığı sevinç üzerinde durulur. Halk, 11 Temmuz tarihinden itibaren konserlerle ve tiyatrolarla ilgilenmektedir. Bu ilginin devamlı olması için, güzel sanatlar hükûmet tarafından himaye edilmelidir. Yazının devamında, ilk sayının Fransızca kısmında Kadıköy'e işleyen vapur hakkında yazılan manzumeye cevap olarak gönderilen mektuba yer verilir.

41. “Usûl-i Cedide-i Merasim”, s. 2.

Bazı kişilerin, makam sahibi kişilere nasıl davrandığı birer kelimeyle özetlenir.

42. “Mensiyyât”, s. 2.

Cevad Paşa'nın antika merakını duyan Minas Efendinin, ona dördüncü rütbeden bir Osmanlı nişanı vermesi anlatılır.

43. Beyaz Kedi, "Hanımlarımıza", s. 3-5.

Yazıda, her kesimden sanat erbabının birleşerek sendikalar ve barolar kurduğu anlatılır. Her türlü yeniliğe atılan ve kudretinden fazla bir kuvvet harcayan kadınlarımızın ise bu işte yorgun düştükleri belirtilir. Tiyatrolara, gazetelere, yardımlara katılan kadınlar şimdi köşelerinde dinlenmeye çekilmişlerdir. Çünkü kadınlar, sabırsızlıklarının kurbanı olmuşlardır. Tüm bu faaliyetin aksine yapılması gereken tek şey bir rehberine bağlı kalarak vatana hizmet etmektir. Yazının sonunda, *Yeni Gazete* ve *Servet-i Fünun*'a teşekkür yazısı bulunur.

44. (Karikatür):

"- Baba bu eli bayraklı ihtiyar kimdir?

- Bir Genç Türk, oğlum.", s. 4.

[Küçük bir çocuğun elinden tutmuş bir adam ve elinde bayrak taşıyan bir ihtiyar çizilidir.]

45. (Karikatür): "Mekteb-i Harbiye'de dersane taharrîsi (Eski zaman):

- Aman burada muzır bir kitap daha var. İçi bütün silah resimleriyle dolu.

- Ne der bakalım!

- Fenn-i esliha.

- Onu da al.", s. 5.

[Ellerindeki kitapları karıştıran iki adam çizilidir.]

46. "Müjde İsteriz", s. 5.

Mehasin adlı aylık gazete tanıtılır.

47. (Karikatür): "Ben size bu kadar gürültü etmeyin uyandırırınız demedim mi?", s. 6.

[Rumeli tarafında, uykudan yeni uyanan bir Türk askeri çizilidir. Silahlı yabancı ülke liderlerinin, Türk askerine doğru yaklaşmakta olduğu görülür.]

48. (Karikatür), (Yazısız), s. 7.

[Yoldan geçen bir adamın başına boya kovanının düştüğü görülür.]

49. (Karikatür): "Tolstoy'un sekseninci sene-i devriyesi.", s. 7.

[Karanlık bir atmosferde, atlı adamlar tarafından götürülen yaşlı bir adam çizilidir.]

50. (Karikatür): "Şark meselesinin resm-i tedfîni.", s. 12.

[“Şark meselesi” yazılı tabutun yanında yabancı ülke liderleri çizilidir.]

51. İzzet Mélih, “Réponse à Loti”, s. 12-11.

52. Billy, “Mariage-Club”, s. 11.

53. Paul Sim, “Neures De Pera”, s. 11-10.

54. (Başlıksız), s. 10.

55. (Karikatür): “Muvazene-i meşrutiyet.”, s. 10.

[Bir askerin tüfeği üstünde taşınan, kuşağında “Yeni Türkiye” yazılı bir bebek ve bu denge oyununu izleyen yabancı ülke liderleri çizilidir.]

56. Lucien Sciuto, “Le Limocondoros”, s. 9.

57. “Broutilles”, s. 9.

58. “Bilmece (5)”, s. 8.

Şekilli bir bilmeceye yer verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda bir kişiye saat hediye edileceği duyurulur.

59. “Rébus No 2.”, s. 8.

60. “1 Numaralı Bilmecenin Halli”, s. 8.

Bilmecenin cevabı ve bir yıllık aboneliği kazananlar açıklanır.

61. “Solution Du Rébus No 1”, s. 8.

62. “Kalem’in Hediyeeleri”, s. 8.

İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.

63. “Les “Photographies” Offertes Par Le Kalem”, s. 8.

64. “Kalem’in Fotoğraf Hediyesi”, s. 8.

Kalem’e ilk abone olan 500 kişinin, Febus Fotoğrafhanesi’nde bir fotoğraf çektirmeye hak kazanacağı duyurulur. Abone makbuzu ile birlikte verilecek biletin Febus Fotoğrafhanesi’ne gösterilmesinin gerekli olduğu belirtilir.

65. “Les Primes Du Kalem”, s. 8.

Nr. 4, 11 Eylül 1324/ 24 Eylül 1908

66. (Karikatür):

“Tarih - Oğlum sulh... Sulh. 1293’ü hatırlayınız.”, s. 1.

[Sakallı ve değnekli bir ihtiyar olarak kişileştirilen tarih, 1877 senesini işaret ederken çizilidir.]

67. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı olduğunu vurgulayan atasözünü, çıkarına uymadığı için reddeden bir kişi; bu sözün eski Osmanlılara ait olduğunu, yeni Osmanlılıkta yerinin olmadığını belirtir. Yazının devamında, ıslahatın niçin yapılamadığı üzerinde durulur. Bakanların, neden yeterli zaman bulamadıkları bir tablo ile açıklanır. Bu tabloda, günün her saatinde bakanların ne tür işlerle meşgul oldukları alaylı bir dille anlatılmış ve ıslahatın yapılamamasının nedeni bu yoğun tempoya bağlanmıştır.

68. Lâl, “Hayat-ı Sâbika”, s. 2-3.

Birbiriyle alakalı kelimelerden dörtlükler oluşturulmuştur.

69. (Karikatür):

“ - Efendim, lütfen istid’â’mı...

- Canım görmüyor musunuz? Şimdi *Vatan*’daki rolümü ezberlemekle meşgulüm.”,

s. 3.

[Masasında oturan kişiye elindeki kâğıtları uzatan bir adam çizilidir.]

70. Raif Necdet, “Kadıköy Vapurunda”, s. 3-4.

Kadıköy hattında çalışan klasik, yavaş ve yirminci yüzyıl medeniyetine yakışmayan vapur eleştirilir. Bu vapurda arkadaşıyla birlikte bulunan yazar, bu tip vapurlardan kurtulduklarında yirminci yüzyıla ulaşacaklarını vurgular.

71. (Karikatür): “Islahatımıza nazarlık.”, s. 4.

[Yüksek bir yapının tepesinde asılı duran altı delik bir bot çizilidir.]

72. Yok Canım, “Kış Geliyor”, s. 4-5.

Sokaktaki bir kişinin gözünden istibdat dönemi ile meşrutiyetten sonraki dönem karşılaştırılır. İstibdat döneminde gündelik işlerle ve özellikle tembellikle geçen zaman, hürriyetle birlikte yerini gösterilere, nutuklara ve çeşitli işlere bırakmıştır. Kısacası tembellik gitmiş, faaliyet başlamıştır.

73. “İlan”, s. 5.

Zâbitân-ı Bahriye Kulübü’nün açılacağı duyurulur. Ayrıca Merhum Kemal Beyin *Vatan* adlı şarkısını besteleyen H. Senanyan Efendi’ye teşekkür edilir.

74. (Karikatür): “Eski Oyuncaklar/ Yeni Oyuncaklar”, s. 6.

[Eski ve yeni devir arasında görülen farklar, oyuncaklar aracılığıyla verilmiştir.]

75. (Karikatür), (Yazısız), s. 12.

[“Şark meselesi” yazılı bir mezara yaklaşan sırtlan ve sırtlana nişan almış bir avcı çizilidir.]

76. (Karikatür): “Te’lif-i beyn için Geşof Efendiye sefer tası ile yemek gittiğinin resmidir.” s. 11.

[Elinde sefer tasları olan bir kişi çizilidir.]

77. (Başlıksız), s. 11.

78. R. B., “Théâtres”, s. 11.

79. “Offres Et Demandes”, s. 11.

80. (Karikatür): “Suzanne Despres Dans Poil De Carotte”, s. 10.

[Portre]

81. Izzet Mélyh, “Silhoutte d’Artiste”, s. 10.

82. Lucien Sciuto, “Le Côté Drôle”, s. 10-9.

83. “Un Député Unique En Son Genre”, s. 9.

84. Le Pont De Galata (Pour Copie Conforme: Kutçuk Kalem-Trach), “Le Testament Du Pont De Galata”, s. 9-8.

85. Le Kalem, “Petite Correspondance”, s. 8.

86. “Kalem’in Hediyeeleri”, s. 8.

İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.

87. “Kalem’in Fotoğraf Hediyesi”, s. 8.“

Kalem’e ilk abone olan 500 kişinin, Febus Fotoğrafhanesi’nde bir fotoğraf çekirtmeye hak kazanacağı duyurulur. Abone makbuzu ile birlikte verilecek biletin Febus Fotoğrafhanesi’ne gösterilmesinin gerekli olduğu belirtilir.

88. “Les Primes Du *Kalem*”, s. 8.

89. “Les “Photographies” Offertes Par Le *Kalem*”, s. 8.

90. “Rébus”, s. 8.

91. “Bilmece”, s. 8.

Resimli bir bilmeceye yer verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda üç kişiye, *Kalem’in* bir senelik aboneliğinin hediye edileceği duyurulur.

92. (Karikatür): “Yakında oynanacak oyunun hazırlığı”, s. 7.

[“Islahat” adlı oyunun 33 perdelik komedi ve dram olduğunu belirten bir tiyatro perdesi, şehrin içinde yer alan bir köprü gibi çizilidir.]

93. “Maison Psalty”, (Reklam), s. 7.

94. “Pisalti Mağazası”, (Reklam), s. 7.

Nr. 5, 18 Eylül 1324/ 01 Ekim 1908

95. (Karikatür): “*Tanin* - 11 Eylül 1324.

Matbuatta kundakçılar.”, s. 1.

[“Osmanlı basını” yazan bir masa başında çalışan kişiler ve masanın altına saklanmış, ellerindeki bomba ve testereler ile bu çalışmayı engellemeye çalışan insanlar çizilidir.]

96. “İfade-i Mahsûsa”, s. 2.

Kalem hakkında övgü dolu yazılara yer veren, Paris’te yayımlanan *Tan* ve *Figaro* gazetelerine teşekkür yazısıdır.

97. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İsminin sürekli söylenmesiyle akıllara yerleşip taraftar toplama isteği içine giren bir kişiden bahsedilir. Bu kişi, kurnazlıkla milletvekili olma yolunda ilerlemek istese de, bu iş herkes tarafından çabucak anlaşılmıştır. Hatta bu uğurda ismini Ali el-Mevlevi olarak değiştirmekten bile çekinmemiştir. Fakat yazar, bu kişinin bu isme layık olmadığına altını çizer. Kendisinde bu cüreti nereden bulduğunu sorar. Buna mevlevi değil, olsa olsa serseri denilebileceğini belirtir. Asıl isminden bir harf değişikliğiyle meydana gelen “serseri” isminin daha isabetli olduğunu vurgular.

98. “Ali el-Mevlevi’nin İ’lâli”, s. 2.

Nazif Sururi’nin 11 Temmuz’dan itibaren sürekli isim değiştirmeye başlaması ve Ali el-Mevlevi ismine varıncaya kadar isminin geçirdiği değişiklikler alaylı bir dille eleştirilir. Bu durumu çözen kişiye, bir senelik *Kalem* aboneliğinin verileceği duyurulur.

99. “Ta’lîm-i İnşâ Cedîd”, s. 2-3.

Resmî ve gayriresmî olarak sınıflandırılan lakapların nerede ve nasıl kullanıldığı sıralanmıştır.

100. (Karikatür): “Devr-i istibdatta meclis-i vükela.”, s. 3.

[Büyük bir masanın üstünde yer alan bir milyon değerindeki para çuvalı ve bu masanın çevresine sıralanmış olan kişiler çizilidir.]

101. “Şu, Bu”, s. 3.

Eşyalarını sigortalatmak isteyen bir kişiye, kundakçılar yüzünden bunun mümkün olamayacağı anlatılır.

102. (Karikatür): “Müşkil bir raks-ı siyasi.”, s. 4.

[Üstlerinde gazete isimleri yazılı olan cam kırıklarının ortasında duran bir kişi çizilidir.]

103. Lâl, “Ramazan”, s. 4-5.

Ramazan ayına mahsus top vakitleri, iftarlar, kalabalıklar, gösteriler, tiyatrolar hikâye edilir. Camileri ve caddeleri dolduran insanların tasvirine yer verilir.

104. “Açık Muhabere”, s. 5.

Yazının ilk bölümünde, Ekrem Beyin ve Faik Ali Beyin iltifatlarına teşekkür edilir. Ayrıca *Kalem*'in on altı sayfaya çıkarılacağı duyurulur. Buna bağlı olarak da fiyatının artacağı belirtilir. *Kalem* aboneliği olan okuyuculara, Avrupa'da ayrı kâğıtlara yaptırılacak olan Osmanlı resimlerinin hediye edileceği müjdelendir. Yazının devamında, Osmanlı musikişinaslarından Kirkor Tokatlıyan Efendinin bestelemiş olduğu Gavruş valsini, sanatseverlere tavsiye edilir. Yazının sonunda, koleksiyon yapmak isteyen okuyucuların talepleri üzerine *Kalem*'in birinci ve ikinci nüshalarının aynı fiyatla iki bin adet olmak üzere tekrar basıldığı duyurulur.

105. “*Kalem*'in Hediyeleri”, s. 5.

İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.

106. “*Kalem*'in Fotoğraf Hediyesi”, s. 5.

Kalem'e ilk abone olan 500 kişinin, Febus Fotoğrafhanesi'nde bir fotoğraf çektirmeye hak kazanacağı duyurulur. Abone makbuzu ile birlikte verilecek biletin Febus Fotoğrafhanesi'ne gösterilmesinin gerekli olduğu belirtilir.

107. (Karikatür): “Bulgaristan'da şimendifer seyahati:

- Hizaya gel, karınlar içeri.”, s. 6.

[İstasyonda bekleyen asker, sakallı bir adam ve iki kadın çizilidir.]

108. (Karikatür), (Yazısız), s. 12.

[Bir vitrinde indirimde olduğu belirtilen üniformalar, nişanlar ve rütbelere çizilidir.]

109. Le Kalem, “Remerciements”, s. 11.

110. Lucien Sciuto, “Le Côté Drôle”, s. 11.
111. Charles Baussan, “Les Nouvelles Orientales”, s. 11-10.
112. (Karikatür):
 “- Şimendiferimi bırak kıracaksın.”, s. 10.
 [Şimendiferlere elini uzatmış bir adam ve başlığında “Şark şimendiferleri” yazılı ağlayan bir çocuk çizilidir.]
113. Le Sonneur, “Carillons”, s. 10-9.
114. Billy, “Elections Législatives”, s. 9.
115. (Karikatür): “*Simplicissimus*’tan:
 Fas’ta Mevla Hafız ile Almanya konsolosu:
 Konsolos – Almanya dostluğundan size birkaç sandık numune getirdim.
 Mevla Hafız – Teşekkür ederim imparatorunuzun bizzat kardeşime getirdikleri bile çürük çıktı.”, s. 8.
 [Mevla Hafız ile Almanya konsolosu çizilidir.]
116. “Broutilles”, s. 8.
117. (Başlıksız), s. 8.
 İki numaralı bilmeceyi bilen olmadığından, bu bilmecenin çözümü olan şekil verilir. Bu birleştirmenin yapılabilmesi için okuyuculara bir hafta zaman verilip kazanan kişiye saat hediye edileceği duyurulur.
118. “Rébus”, s. 8.
119. (Karikatür), (Yazısız), s. 7.
 [Tekerleklerinde “adem-i merkezîyet” yazılı bir araba ile bu arabaya ters olarak bağlanmış ve üzerlerinde “teşebbüs-i şahsi” yazan iki hayvan görülür. Hayvanları idare edecek olan kişi, kolları bağlı bir şekilde çizilidir.]
120. Le Kalem, “Petite Correspondance”, s. 7.
121. La Direction, “A Nos Lecteurs”, s. 7.
122. “Les Primes Du Kalem”, s. 7.
123. “Les “Photographies” Offertes Par Le Kalem”, s. 7.

Nr. 6, 25 Eylül 1324/ 08 Ekim 1908

124. (Karikatür):

“Şehzade Mecid Efendi hazretleri – Bu mini mini güzel çocuk kimin?

- Kapınızda bulduk. Zannederseniz istibdad ağa bendenizin olacak.”, s. 1.

[Tualin önünde duran Şehzade Mecid Efendi ile kuşağında “hürriyet” yazan bir çocuk çizilidir.]

125. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yazının ilk bölümünde, bir insana düşmanlık beslemek için ciddi bir olayın meydana gelmesinin gerekli olmadığı bir örnekle ispat edilir. Yunanlılara teşekkür edilir. Yunanlılar, şarkın en neşeli ve en zevkli milleti olarak kadına benzetilmiş ve Yunanlılarla sonsuza kadar dost olma isteği vurgulanmıştır.

126. Beyaz Kedi, “Tiyatro”, s. 2-4.

Tiyatro açmak için gerekli malzemeler sıralanır. Tüm bunlar; canlı eşya yerine geçen utanmaz kantocu kızlar, müstehcen kelimeler, tekme tokat, cüceler ve çeşitli cansız eşyalardan ibarettir. Tiyatronun inşası ve oynanacak oyunun seçimi anlatılır. Oyunların bir gecede yazılabilecek kadar basit oldukları vurgulanır. İzleyicilerin oyun esnasında yemek yemeleri ve fırsat buldukça da oyunu alkışlamaları eleştirilir.

127. (Karikatür):

“- Evvelden niçin ses çıkarmıyorlardı? Çünkü uyuyorlardı.

- Şimdi niçin ses çıkaramıyorlar? Çünkü okuyorlar”, s. 3.

[İlk karikatürde, oturdukları yerde uyuklayan insanlar görülür. İkinci karikatürde ise, harıl harıl okuyan kişiler çizilidir.]

128. Topalzâde Osman Hamdi, “İstibdadın Kitabesinin Mezarı”, s. 4.

Birkaç günlük gösteriş ve refah yolunda giderek artan kötülüklerden yakınılır.

129. Lastik Top, “Letâif”, s. 4.

İlk olarak, Şam’a gitmek için hazırlanırken her yeri kilitleyen kayınvalideyle bir damadın konuşmaları aktarılır. İkinci olarak bir baba, öğretmene gidip bütün tatil boyunca çocuğunun kuş avladığını söyleyerek onun okuldaki durumunu sorar. Öğretmenin cevabı ise, çocuğun okuldayken de sinek avladığı şeklinde olur.

130. “Letâif-i Milliye Müsabakası”, s. 4.

Eski ve basılmamış olan letâif-i milliyeden gönderenler arasından seçilecek olanların yayımlanacağı, seçilenleri yollayan kişilere *Kalem*'in altı ay boyunca ücretsiz olarak gönderileceği duyurulur.

131. “*Kalem*'in Küçük İlanları”, s. 4.

Kalem'e verilecek olan ilanların ücretleri hakkında bilgi verilir. Derginin her hafta çok sayıda basıldığı ve okunduktan sonra da koleksiyon olarak saklandığına dikkat çekilmiş, küçük ilanlar için elverişli olduğu vurgulanmıştır.

132. “*Damat*”, s. 4.

Damat adlı dergi tanıtılır.

133. “*Resimli Kitap*”, s. 4-5.

On beş günde bir çıktığı belirtilen *Resimli Kitap* adlı dergi tanıtılır.

134. (Başlıksız), s. 4-5.

Dört duyurudan ilki, *Kalem*'in eşya ve fotoğraf hediyelerine ek olarak abonelerin kara kalem resimlerinin de belirli bir fiyat farkıyla yapılacağı hakkındadır. İkinci duyuru ise, 4 numaralı bilmecenin cevabı ve bir senelik abonelik kazanan şanslı kişiyle ilgilidir. Üçüncü duyuruda, *Kalem*'in on altı sayfaya çıkarılacağı haberi yer alır. Buna bağlı olarak fiyatının artacağı belirtilir. Son olarak *Kalem* okuyucularına, Osmanlı devlet adamlarının Avrupa'da ayrı kâğıtlara yaptırılacak olan resimlerinin hediye edileceği duyurulur. Ayrıca koleksiyon yapmak isteyen okuyucuların talepleri üzerine, *Kalem*'in birinci ve ikinci nüshalarının aynı fiyatla iki bin adet olmak üzere tekrar basıldığı belirtilir.

135. (Karikatür): “Bedava ilan: İngiliz makasları, makasların a'lâsıdır.

- Bulgaristan Prensi – Aman Franz iyi tut muvazenemi kaybediyorum.”, s. 5.

[İp üstünde, üzerinde “bağımsızlık” yazan yere doğru yürümeye çalışan Bulgaristan Kralı'na, Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph yardım etmektedir. Onların arkalarında ise, üstünde yürümeye çalıştıkları ipi makasla kesmek isteyen İngiliz çizilidir.]

136. “*Kalem*'in Hediyeleri”, s. 5.

İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.

137. “*Kalem*'in Fotoğraf Hediyesi”, s. 5.

Kalem'e ilk abone olan 500 kişinin, Febus Fotoğrafhanesi'nde bir fotoğraf çektirmeye hak kazanacağı duyurulur. Abone makbuzu ile birlikte verilecek biletin Febus Fotoğrafhanesi'ne gösterilmesinin gerekli olduğu belirtilir.

138. (Karikatür):

“Kamil Paşa – Aman Edward dikkat et. Çarpacağız.

İngiltere Kralı – Merak etme paşa. Dümen benim elimde.”, s. 6.

[Bir arabanın içinde iki kişi çizilidir. Yan taraftan gelen “Geşof” yazılı trenin üstünde silahlı askerler vardır. Araba ve trenin de varmaya çalıştıkları nokta Bulgaristan'dır.]

139. (Karikatür): “Dodika – Rodika:

Giyom – Genç Türklere - Sulh yavrum sulh.

Bulgarlara - Gayret. Tam sırası”, s. 7.

[Almanya İmparatoru II. Wilhelm çizilidir.]

140. “*Kalem*'in Müsabakaları”, s. 7.

“*Kalem*'in ilk dört nüshası arasındaki en güzel resim hangisidir?” diye sorulur.

En çok oy alan resimleri seçen üç kişiye, duvar saati hediye edileceği duyurulur.

Bu yarışmanın her dört nüsha için sırasıyla devam edeceği belirtilir.

141. “İlan”, s. 7.

Manyasizade Refik Beyefendinin başkanlığında, meşhur Zeki Beyefendinin de katılacağı Beyoğlu'nda verilecek olan bir suarenin tarihi duyurulur. Biletlerin nerelerden temin edilebileceği belirtilir.

142. (Karikatür):

“- Aman pılıyı pırtıyı toplamalı. Bu balık başka balık.”, s. 12.

[Başlığında “Kanun-ı Esasi” yazılı bir denizkızı, kendisini avlamak isteyen kişiyi korkuturken çizilidir.]

143. Lucien Sciuto, “Le Côté Drôle”, s. 11.

144. Charles Baussan, “Les Nouvelles Orientales”, s. 11.

145. Kalem-Trach, “Monsieur Le Maire”, s. 10.

146. (Karikatür):

“Ferdinand – İç içe büyük bir balık. Allah verse de oltamı koparmasa.”, s. 10.

[Balık avlayan Bulgaristan Kralı Ferdinand çizilidir.]

147. Ferdinand Bloch, “A Propos”, s. 10-9.

148. Billy, “Je Proteste”, s. 9.
149. L. Bow, “La Bourse”, s. 9.
150. “Un Journal Pour Les Chats”, s. 9.
151. (Başlıksız), s. 8.
Şekilli bir bilmece yer alır. Kazanan kişiye saat hediye edileceği duyurulur.
152. “A l’Union Française”, s. 8.
153. “Rébus”, s. 8.
154. La Direction, “A Nos Lecteurs”, s. 8.
155. “Les Primes Du *Kalem*”, s. 8.
156. “Les “Photographies” Offertes Par Le *Kalem*”, s. 8.

Nr. 7, 2 Teşrinievvel 1324/ 15 Ekim 1908

157. (Karikatür): “Netice-i harb.”, s. 1.

[Tahtın üstünde duran taç ve dibinde yığılı olan kafatasları çizilidir.]

158. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk konuda, Osmanlı topraklarına ve Osmanlı’nın doğal zenginliklerine göz diken Almanya imparatorundan şüphelenilmesi gerektiği vurgulanır. İmparatorun, Avusturya’ya ve İtalya’ya Osmanlı topraklarını vadetmesi eleştirilir. Biçare Türkiye’yi geçmişteki durumuna düşürmek için dost olan Almanya’nın, Şark’ta oyunlara giriştiği vurgulanır. Almanlarla dost olmanın, Alman siyaseti yüzünden mümkün olamayacağı belirtilir. İkinci konuda ise, Bosna Hersek’in ilelebet Osmanlı Devleti’ne bağlı olacağı belirtilir. Bu mühim mesele hakkında hayallere kapılan Avusturya’nın çok büyük kayıplar vereceği vurgulanır. Bunun yanında, büyük bir Macar Krallığı kurmak hayalinde olan Macarlar da, kendilerine hiçbir faydası olmayan meselede Avusturya’nın peşinden gidip kurban olmamaları, siyasî dengeyi bozmamaları konusunda uyarılır.

159. (Karikatür): “Yeni bir veba mikrobu.”, s. 2.

[Askerler, mikroskopik görüntü şeklinde çizilidir.]

160. Beyaz Kedi, “Milli Tiyatro”, s. 3-4.

Her geçen gün birbiri ardına yaşanan yeniliklere değinilir. Bu yeniliklerden birinin de milli tiyatro olduğu söylenir. Önemli bir sanat dalı olan tiyatroların,

milletin duygu ve düşüncelerinin tercümanı olduğu belirtilir. Bu sanat dalının gelişimine örnek teşkil eden bir tiyatrodaki görülenler nakledilir. Tiyatro, *İkdam* başyazarı Ali Kemal Beyin tiyatronun tarihine dair verdiği bir konferansla başlar. Bu sırada piyanoyla rapsodiler çalınır. Sıra milli kısma gelince, İzzet Melih bir monolog söyler. İzzet Melih o kadar doğal ve sadedir ki; herkes, bunun hayattan alınmış bir sahne olduğuna inanır. Daha sonra sıra, herkesin merakla beklediği Burhaneddin Beye gelir. Burhaneddin Bey, beklenenin ötesinde bir performans göstererek rolünü tamamlar. Yazar, oyunu beğendiğini belirtir. Sadece sahnedeki eşyaların bazılarının yanlış kullanıldığına ya da yanlış seçildiğine dikkat çeker. Fakat bunlar dikkate alınmazsa, her şeyin doğal olduğunu ve başarılı komedyenlerin yetiştiğini vurgular.

161. (Karikatür): “Azametperesti

Franz Joseph - Yetişir mi?

Ferdinand - Aman yetişir patlayacağım.”, s. 4.

[Bulgaristan Kralı Ferdinand’ı havayla şişeren Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph çizilidir.]

162. (Ayn). M., “Hasbihâl”, s. 4-5.

İttihat ve Terakki yararına verilen müsamerede İzzet Melih Beyin yaptığı konuşma aktarılır. İzzet Melih, bir deniz seyahatinde jurnalle ilgili başından geçen bir olayı esprili bir şekilde aktarır.

163. Mithat Cemal, “Kamûs-i Hürriyet”, s. 5.

Kelimelerin ve bazı kişilerin çağrıştırdıkları nakledilir.

164. Lastik Top, “Letâif”, s. 5-6.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

165. “*İstişare*”, s. 6.

Hukuk ve siyaset ağırlıklı içeriğiyle basında farklı bir yere sahip olduğu belirtilen *İstişare* adlı dergi tanıtılır.

166. “*Mehasin*”, s. 6.

Kadınlara yönelik aylık bir dergi olan *Mehasin*, içeriğinin kalitesi ve resimlerinin güzelliği yönünden tebrik ve takdir edilir.

167. “*Kalem*’in Hediyeleri”, s. 6.

İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.

168. “*Kalem*’in Fotoğraf Hediyesi”, s. 6.

Kalem’e ilk abone olan 500 kişinin, Febus Fotoğrafhanesi’nde bir fotoğraf çekirtmeye hak kazanacağı duyurulur. Abone makbuzu ile birlikte verilecek biletin Febus Fotoğrafhanesi’ne gösterilmesinin gerekli olduğu belirtilir.

169. (Karikatür): “Fas hükümdarı Mevla Hafız ve Abdülaziz kukla tiyatrosu.”, s. 6.

[Mevla Hafız ve Abdülaziz kukla şeklinde çizilidir.]

170. (Karikatür): “Franz Joseph’in kabil-i sevk yeni balonu.”, s. 7.

[Balon, Bulgaristan Kralı Ferdinand’tır. Balonun içinde bulunan Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph, üstünde “Bosna” ve “Girit” yazan çuvaları, aşağıda bekleyen ülke liderlerine atarken çizilidir.]

171. (Karikatür): “Berberler grevi”, s. 8.

[Berberler grev yaparsa, insanların hangi zorluklarla karşılaşabileceği dokuz ayrı karikatürde çizilidir.]

172. (Karikatür): “İntihab-ı mebus komisyonu.

İttihat ve Terakki Cemiyeti - Yumurtacı, bu küfelerdeki yumurtaların hepsi cılk. Bunlarla mebusan omleti yapılmaz.

Yumurtacı – Zarar yok efendim bırakın. Paskalya geliyor. Ben onları pişirir kırmızıya boyar satarım.”, s. 9.

[Yumurta sepetinin üstünde “Türkiye” yazılıdır. Yumurtalara bakılmak için yakılan mumun ışığında ise “meşrutiyet” yazısı görülür.]

173. (Karikatür): “Ferdinand canbazhanesinde:

- Efendiler! Size gayet müşkil bir muvazenet oyunu yapacağım. Yerdeki bu kadar mevâni arasından yürümek pek kolay şey değildir. Çünkü bu taç bir düşerse başım sekiz parçadır.”, s. 16.

[Bulgaristan Kralı Ferdinand, Berlin Antlaşması’nın maddeleri arasında kılıcının üstündeki tacını dengede tutmaya çalışırken çizilidir.]

174. “Page Réservée Aux Annonces”, s. 15.

175. “Journal *Kalem* – Tarif De La Publicité”, s. 15.

176. Lucien Sciuto, “Le Côté Drôle”, s. 14.

177. (Karikatür): “*Kazanılmış Fırsatlar* müellifi”, s. 14.

[Portre]

178. İzzet Mélih, “Théâtres”, s. 13.
 179. R. B., “A l’Amphi”, s. 13.
 180. Billy, “Le Fléau Téléphonique”, s. 13.
 181. İzzet Mélyh, “Le Monsieur Qui Explique”, s. 12.
 182. Le Sonneur, “Carillons”, s. 12-11.
 183. (Karikatür):
 “Ferdinand – Aaaaa... O o o. Bu gelen Bulgaristan gülleleri. Yaşasın Balkan şarabı.
 Edward – Bu camı ödemeli yoksa!”, s. 12.

[Bulgaristan Kralı Ferdinand’a gülleleri veren Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph’tir. “Berlin Antlaşması” yazılı bir pencere camını kırmaktadırlar. Pencereden bakan ise İngiltere Kralı Edward’tır.]

184. “Broutilles”, s. 11-10.
 185. La Direction, “A Nos Lecteurs”, s. 10.
 186. “Les Primes Du *Kalem*”, s. 10.
 187. “Les “Photographies” Offertes Par Le *Kalem*”, s. 10.
 188. (Başlıksız), s. 10.
 Resimli bir yarışmaya yer verilir. Yarışma sonucunda kazanan kişiye bir senelik abonelik hediye edileceği duyurulur.
 189. “Petites Annonces”, s. 10.
 190. “(4) Numaralı Bilmece Halli”, s.10.
 Bilmeceyi doğru bilen kişiler açıklanır. Bu kişiler arasında yapılan çekiliş sonucunda ödül kazanan kişi duyurulur.

Nr. 8, 9 Teşrinievvel 1324/ 22 Ekim 1908

191. (Karikatür):
 “Rusya Çarı – Al bir çâr-nâ-çâr daha.”, s. 1.
 [Ellerinden kanlar damlayan, ayaklarının altında insanları ezen Rus Çarı Nikola’nın yanında, başında tacıyla küçük bir kişi çizilidir.]
 192. Salah Cimcoz, “Nasıl Oldu?”, s. 2-3.

Salah Cimcoz'un, Zaptiye Nazırı Sami Paşa tarafından tutuklanmasıyla ilgili bir yazıdır. Bu tutuklamanın nedeni de, *Kalem*'in yedinci sayısında yer alan bir yazıda Almanya hükümdarının eleştirilmesidir. Fakat söz konusu yazının, *Kalem*'in mizahî yazılarından biri olduğu belirtilir. Hükümdarlarla ilgili benzer yazıların her memlekette medeniyetin ve basın özgürlüğünün delili olduğu anlatılır. Bu incelikleri Garplıların anlamamaları hicvedilerek Şarklılar üstün tutulur. Bunun yanında, Alman mizah gazetelerinde şark hakkında hakarete varan resimlerin yer aldığı ve bunların herhangi bir engelle karşılaşmadığı belirtilir. Yaşanan bu ikiliğin sonucu olan tutuklama olayı eleştirilir.

193. “*İkdam*'ın Bayramlık İl Bilançosu”, s. 3.

İlanlardan alınan ücretler tek tek sıralanarak toplam kazanç belirtilir.

194. (Karikatür): “Avusturya kasalarını nasıl dolduruyor?”, s. 3.

[Para kasasının içini boşaltan bir adam çizilidir.]

195. “Teşekkür”, s. 3.

Kalem'e karşı kardeşlik hissi taşıyan Osmanlı ve Ecnebi gazetelerinin hepsine teşekkür edilir.

196. (Başlıksız), s. 3.

Beşiktaş Karakolu olayını ilk baskın olarak değerlendiren mizahî bir diyaloga yer verilir.

197. “Bâb-1 Âlî”, s. 3.

Bâb-1 Âlî hakkında mizahî bir diyalog yer alır.

198. F. (Ayın), “Bir Program Ki Cây-i Tatbikî Belki Hiçbir Zaman Bulunamayacak”, s. 4.

Milletvekili olmak için aday olmayan bir kişinin, şayet milletvekili olsaydı nasıl hareket edeceği kendi ağzından aktarılır. Bu kişinin gösterişli ve aldatıcı değil, sade bir programa sahip olduğu görülür. Ayrıca adayın tek amacının, milletvekili olduğu yıllarda hiçbir kanun tasarısına katılmamak olduğu belirtilir.

199. B. (Kef), “Hayat-1 Hâzıra”, s. 4-5.

11 Temmuz'dan itibaren yaşananlar hakkında yazılan bir şiire yer verilir.

200. (Karikatür):

“Mahalleliden biri – Muhtar Efendi’ye lakırtı anlatamıyorum. Meclis-i Mebusan’ın küşâdına on gün kaldı. Daha liste yapılmadı. O hâlâ nargilesini içmekle meşgul.

Muhtar – Efendim, ramazan keyfiyle bir rahat nargile içemezsem bu hürriyetten ne anladım.”, s. 5.

[Ayakta duran iki adam ve nargilesini içmekle meşgul bir ihtiyar çizilidir.]

201. (Karikatür):

“Mevla Hafız – Ben kendi evimde kendim amir olmak isterim. Allah size selamet versin. Bana istediğiniz kadar resimli kartpostallar yollayınız. Kemal-i iştiyakla size derhal cevaplar yollarım.”, s. 6.

[Askerî üniformalara sahip kişilere demir parmaklıklı bir kapının ardından seslenen Mevla Hafız çizilidir.]

202. (Karikatür): “Rusya’da kolera:

- Müsavat böyle mi olur?”, s. 6.

[Darağaçlarının önünde kolera ve Rusya Çarı Nikola karşı karşıya çizilidir.]

203. Lâl, “Hayat-ı Beytiye”, s. 6-7.

Yazı, bir kadının eşine karşı sitemleriyle başlar. Kadının derdi, kendisine yeni bir çarşaf diktirmektir. Bu yüzden, parasının olmadığını söyleyen kocasıyla kavga ederler. Bu kavgadan bunalan adam, evi terk etmek ister. Fakat içeri giren oğlunun ağlamaya başlamasıyla yumuşar ve karısıyla barışır. Adam işe gider. Kadın ise kahkahalarla gülererek kardeşine: “İnsan isterse ne güzel ağlıyor.” der.

204. “*Ceride-i Rüsûmiyye*”, s. 7.

İttihat ve Teavün Cemiyeti tarafından, on beş günde bir yayımlanacak olan *Ceride-i Rüsûmiyye* adlı dergi tanıtılır.

205. (Karikatür):

“Garson – Mösyö Geşof’un yemeği... Sizin hesabınıza geçirmemi söyledi.

Hariciye Nazırı – Yanılmışsın, burası değil.”, s. 8.

[Elindeki hesabı uzatan bir garson ve şaşırmış bir hâlde bu kâğıda bakan bir kişi çizilidir.]

206. (Karikatür): “Hırsızlar serbest... Gazeteciler tevkif olunuyor.”, s. 9.

[İlk karikatürde, hırsızlara müdahale etmeyen bir polis yer alır. İkinci karikatürde ise, polisler bir gazeteciyi tutuklarken çizilidir.]

207. Raif Necdet, “Kuş Dili”, s. 9.

Kuş Dili çayırında bulunan insanların durumları aktarılır. Erkeklerin kadınlara yanaşmaları, onları süzmeleri; ihtiyar kadınların ise bu duruma bozulmaları alaylı ve argo sözlerle dile getirilir. Bu çayırdaki bulunan zenginlerin durumları aktarılırken zahmetsiz kazanılmış servet eleştirilir. Çayırın diğer yanında bulunan mezarlık ise, tüm bu kişiler ve durumlar ile alay eder gibi durmaktadır.

208. (Karikatür): “Nafile bakma Avusturyalıdır!”, s. 10.

[Yanında köpeğiyle geçen şapkalı bir kadına bakan iki erkek çizilidir.]

209. “*Türkçe Markalar*”, s. 10.

Osmanlı harflerinin süslemelerini içeren *Türkçe Markalar* adlı dergi tanıtılır. Bu dergi sayesinde ailelerin, mendilleri ve çamaşırları süslemek için milli harfleri kullanacakları belirtilir.

210. “*Kalem*’in Hediyeleri”, s. 10.

İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.

211. “*Kalem*’in Fotoğraf Hediyesi”, s. 10.

Kalem’e ilk abone olan 500 kişinin, Febus Fotoğrafhanesi’nde bir fotoğraf çekirtmeye hak kazanacağı duyurulur. Abone makbuzu ile birlikte verilecek biletin Febus Fotoğrafhanesi’ne gösterilmesinin gerekli olduğu belirtilir.

212. (Başlıksız), s. 10.

Krem Flora ve Pudra Flora adlı ürünlerin reklamına yer verilir.

213. “Le Courrier De La Presse”, s. 10.

214. (Karikatür): “İslahata doğru.”, s. 16.

[Üniformalı kişilerin bulunduğu arabayı çeken hayvanlar, üstlerinde “istibdat” yazılı köpekler, elindeki gazetelerden basına mensup oldukları anlaşılan kişiler bir yolda ilerlemektedir. Arkalarındaki taşların ardında ise, ellerindeki silahlarını bu kervana doğrultarak pusuya yatmış iki kişi çizilidir.]

215. Le Kalem, “L’incident Du *Kalem*”, s. 15.

216. “Foutaises”, s. 14.

217. “Bilmece Halli”, s. 14.

Kalem’in altıncı sayısında yer alan bilmeceyi bilerek saat kazanan kişi açıklanır.

218. “Crème Flora – Poudre Flora”, s. 14.

219. “Paraitra Prochainement”, s.14.
220. (Başlıksız), s. 14.
Resimli bir bilmeceye yer verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda bir kişiye saat hediye edileceği duyurulur.
221. Lucien Sciuto, “Le Côté Drôle, s. 13.
222. “N’épousez Pas Des Sujets Bulgares”, s. 13-12.
223. (Karikatür):
“- Hey gidi yavrum hey! Emeğine de mi acımıyorsun? Diktiğin o hurma ağacı yetmiş senede meyve verir.
- Siz vaktiyle benim yaşımda dikmiş olsaydınız, şimdi meyvesini birlikte yedik. Fakat inşallah sizin yaşınıza gelirse oğullarımla beraber yeriz.”, s. 12.
[Nargilesini içmekte olan yaşlı bir adam ile diktiği fidanı sulayan bir genç çizilidir.]
224. Le Sonneur, “Carillons”, s. 11.
225. Billy, “Boycottons”, s.11.

Nr. 9, 16 Teşrinievvel 1324/ 29 Ekim 1908

226. (Karikatür): “Boğazlar meselesi.
- Müsade eder misiniz?”, s. 1.
[Rusya Çarı’nın içinde bulunduğu geminin geçişine kapatılan Karadeniz çizilidir.]
227. “Aşiyân”, s. 2.
Aşiyân adlı dergi tanıtılarak yedinci sayısının çıktığı duyurulur.
228. “Musavver Sanayi-i Nefise Mecmuası”, s. 2.
Güzel sanatlarla ilgili cemiyetlerin tercümanı olmak amacıyla *Musavver Sanayi-i Nefise Mecmuası* adlı bir derginin çıkarıldığı duyurulur.
229. “Davul”, s. 2.
Davul adlı mizah gazetesi tanıtılır.
230. “Kalem’in Hediyeleri”, s. 2.
İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.
231. “Kalem’in Fotoğraf Hediyesi”, s. 2.

Kalem'e ilk abone olan 500 kişinin, Febus Fotoğrafhanesi'nde bir fotoğraf çektirmeye hak kazanacağı duyurulur. Abone makbuzu ile birlikte verilecek biletin Febus Fotoğrafhanesi'ne gösterilmesinin gerekli olduğu belirtilir.

232. (Başlıksız), s. 2.

Krem Flora ve Pudra Flora adlı ürünlerin reklamına yer verilir.

233. "Cosmétique Pertev", s. 2.

234. "Crème Flora – Poudre Flora", s. 2.

235. "Le Courrier De La Presse", s. 2.

236. "Haftalık Dedikodu", s. 2.

Yazının ilk bölümünde, Yeni Köprü ve Mesudiye arasındaki dava kişileştirmeye başvurularak ele alınır. Davanın nedeni, istibdat taraftarı olarak görülen Yeni Köprü ile milletine ve devletine sadık olan Mesudiye arasında görülen anlaşmazlıktır. Anlatıma göre Yeni Köprü, Mesudiye hakkında jurnaller yazdırarak onu Kasımpaşa'ya demirletmiştir. Hürriyetin ilanından sonra da yüzüne bakılmayan Mesudiye, kendisine doğru gelen Yeni Köprü'yü ittiği için dava edilmiştir. Yazının devamında, Kanun-ı Esasi'ye eklenecek olan basınla ilgili maddelerin hiçbir özgürlük sağlamadığı belirtilir. Bu maddelerin, yeni yasakların listesi gibi durması eleştirilir.

237. "Hokka Oyunu", s. 3-5.

Kalem'e layık olduğu belirtilen hokka oyunu tanıtılır. Masanın üstünde üç yuvarlak ve bir de külah vardır. Yuvarlakların üzerinde sırasıyla tensikat, zabıta ve hürriyet-i matbuat yazılıdır. Oyunu oynatacak olan kişinin elindeki şakşağın üzerinde *Kalem* yazılıdır. Yardakçıların ellerinde defler vardır. Bu deflerin üstünde de: *Yeni Gazete, İkdam, Millet, Sabah* yazılıdır.

238. (Karikatür): "Boykotaj:

Avusturya mallarının, satanlarına avdeti.

Nöbetçi – Kimdir o?

Eşyalar – Biz geldik", s. 5.

[İnsan şeklinde çizilen Avusturya mallarının, boykot nedeniyle yine Avusturya'ya geri dönüşleri çizilidir.]

239. "İntihabın Nahoş Cihetleri", s. 5-6.

İngilizlere olan ilginin devam ettiği belirtilir. Sokağa dökülmüş olan halkın, İngiliz artistlerini büyük bir sadakatle takip etmeleri bu duruma örnek olarak gösterilir. Her yerde rastlanılan İngiliz muhabbeti, ithal edilen bir ticaret malı gibi kabul edilir.

240. (Karikatür): “Avrupa muvazene-i parende bezânesi. (*Pasquino*)”, s.6.

[Terazinin iki tarafında yer alan ülke liderleri çizilidir.]

241. “Temrîn”, s. 6, 10.

Temrin, her makale için daimi bir kalıp olup şifreli yerlere lazım gelen cümle ve kelimeleri koymayı gerektirir. Başka bir deyişle, tabirleri uygun veya uygunsuz bir tarzda kullanarak her konuya göre bir bent yazabilmektir. Bu yüzden de gazetelerde çalışacak olan kişilerin, işlerini en iyi şekilde yapabilmeleri için bazı temrinlerde bulunması gerektiği anlatılır.

242. (Karikatür): “Boicottons”, s. 7.

[Dört karikatüre yer verilir.]

243. (Karikatür): “*Kalem*’i kim tevkif etti?

- Ben elimi sürmedim. Zaten süremem.
- Ben tutmadım. Zaten dikenli şey tutamam.
- Ben dokunmadım. Zaten gıcıklandırım.”, s. 8.

[Salah Cimcoz, kirpi şeklinde çizilidir. Çevresindekiler Almanya İmparatoru II. Wilhelm, Kamil Paşa ve rütbeli bir kişidir.]

244. (Karikatür):

“Ferdinand - Ne ağır!”, s. 9.

[Bulgaristan Kralı Ferdinand’ın başında kocaman bir taç çizilidir.]

245. (Karikatür): “Aman çabuk olun geliyorlar.”, s. 10.

[Maskeli kişilerin elindeki kutuda “Bosna-Hersek” yazılıdır.]

246. “Dâhiliye Nazırının *Kalem* Sahibi Aleyhinde Davası”, s. 10.

Dâhiliye Nazırı Hakkı Beyin müracatı üzerine, yedinci sayıda Almanya İmparatoru’na dair yayımlanan dedikodu yüzünden *Kalem* sahibine dava açılmıştır. İstanbul İkinci Ceza Mahkemesi, davanın görülmesinin gereksiz olduğuna karar vermiştir.

247. “Müsabakamız”, s. 10-11.

Kalem'in resim yarışmasına katılanlar arasında yapılan çekiliş sonucunda duvar saati kazanan kişiler açıklanır. Yarışmanın, dördüncü sayıdan sekizinci sayıya kadar olan resimler için de geçerli olduğu duyurulur. Bu sayılarda en çok oy alan resmi seçenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda kazanan kişiye Kodak fotoğraf altı verileceği belirtilir.

248. “Aylık Resim Müsabakası”, s. 11.

Kalem'in birinci sayısından dördüncü sayısına kadar olan resimler içinde en çok oy kazanan resimler sırasıyla açıklanır. Yedinci sayıdaki resimli bilmeceye uygun bir cevap alınmadığından süresinin bir hafta daha uzatıldığı duyurulur.

249. “Bilmece – Matbuatın Suali”, s. 11.

Resimli bir bilmeceye yer verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda bir kişiye saat hediye edileceği duyurulur.

250. (Karikatür): “Ah uhuvvet, uhuvvet! Biraz da bizim eve gel.”, s. 16.

[Kavga hâlindeki insanlar çizilidir.]

251. “Page Réservée Aux Annonces”, s. 15.

252. “Journal *Kalem* - Tarif De La Publicité”, s. 15.

253. Billy, “Le Côté Pas Drôle”, s. 14.

254. Le Sonneur, “Carillons”, s. 14.

255. “Procès Contre Notre Directeur”, s. 14.

256. Charles Baussan, “Les Nouvelles Orientales”, s. 13.

257. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 12.

258. (Karikatür):

“- Müsavat böyle mi olur? Mademki biz herkes gibi olamayız, herkes bizim gibi olmalı ki müsavata itimat edelim.”, s. 12.

[Karşılıklı iki Arap çizilidir.]

Nr. 10, 23 Teşrinievvel 1324/ 5 Kasım 1908

259. (Karikatür): “Hürriyet ve istibdat”, s. 1.

[Hürriyet güzel bir kız şeklinde, istibdat ise çirkin bir yaratık şeklinde çizilidir.]

260. “*Tuna* Gazetesi”, s. 2.

Tuna adlı gazete tanıtılır.

261. “*Ceride*”, s. 2.
Edebî ve siyasî bir gazete olan *Ceride*'nin ikinci sayısının çıktığı duyurulur.
262. “*Lehçe-i Hakayık*”, s. 2.
Merhum Ali Bey tarafından yazılan *Lehçe-i Hakayık* adlı eser, edebiyat ve mizah meraklılarına tavsiye edilir.
263. “*Kalem*'in Hediyeleri”, s. 2.
İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.
264. “İlan”, s. 2.
Mekteb-i Hukuk'tan mezun bir kişinin, dava vekillerinden biriyle ortak olmak istediği duyurulur.
265. “*Crême Pertev*”, s. 2.
266. “*Salamandre Dünyanın En Mükemmel Sobası*”, (Reklam), s. 2.
267. “*La Salamandre*”, s. 2.
268. “*Haftalık Dedikodu*”, s. 3-4.
Yazı, seçim ilanını gören halkın, gazinolara ve kahvelere akın etmesi hakkındadır. Herkesin aklında, seçimlere kimlerin katılacağıyla ilgili soru işareti vardır. Yine böyle bir konferansta, seçimlere katılabilmek için Osmanlı olmanın yeterli olduğuna karar verilir. Bu kararın, konferansa katılanları sevindirdiği görülür.
269. (Karikatür): “*Matbuatın tesiri*”, s. 3.
[Elinde gazeteyle uyuyan bir adam çizilidir.]
270. Raif Necdet, “*İki Bayram*”, s. 4.
Eski bayramlar karanlık olarak nitelenirken, yeni bayramlar ise pırlanta olarak değerlendirilir. Yaşanan bu ilk hakiki bayramın ışığıyla tüm karanlıkların yıkandığı savunulur. Bu bayramın hürriyet, kardeşlik, adalet ve hakikat saçtığı vurgulanır. Eskiden yaşanan bayramlar, çekilen istibdat zulmünün ve sefaletin bir teşhiri olarak görülür. Vaktiyle hayal olan hürriyetin, şimdi gerçek olduğu vurgulanır. Bu bayramı yüceltmek için önerilerde bulunulur.
271. “*Telaş-ı Hürriyetle Unutulan Eşya ve Ahvâl ve Eşhâs*”, s. 5.
Hürriyetle birlikte artık kullanılmamayan kalıp ifadelere yer verilir.
272. (Karikatür): “*Yeni Eyüp oyuncakları*”, s. 5.

[Soyut kavramlar, eşya şeklinde çizilidir.]

273. (Elif). (Aym). Mazlum, “Muhterem *Kalem* Gazetesine”, s. 5.

Meclis İdare Heyeti’ndeki bir müzakere aktarılır. Meclisin birinci üyesi olan hâkimin sürekli uyuduğu belirtilir.

274. “Ahvâl-i Hâzıra”, s. 5-6.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

275. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“Eey? Fas?

Mevla Hafız – Allah Bulgarlardan razı olsun. Avrupa bizi unuttu. Rahat ediyoruz.”, s. 6.

[Mevla Hafız çizilidir.]

“Balkanlarda yaprak dökümü”, s. 6.

[Ordunun üstünde beliren bulutta “Berlin Antlaşması” yazılıdır.]

276. “Mebus Olursam Neler Yapacağım?”, s. 6.

Yazı, milletvekili olunca neler yapacağını bilmeyen birisinin halka danışması hakkındadır. Fakat bu kişi halkın yol, bütçe, okul, vergi, asayiş gibi devam eden istekleriyle karşılaşınca kürsüden ayrılmıştır. Ayrıca yazının devamında, milletvekili olması durumunda arkadaşına mevki sözü veren bir kişinin diyaloglarına yer verilir.

277. (Çev. R. M. F.), “Ahlâk-ı Milel”, s. 7.

Ahlak sahibi ve meziyetli insanların sosyal hayattaki durumu bir şiirle anlatılır.

278. (Karikatür): “Matmazeller rica ederim buyurun! Sizi çoktan beri bekliyorum.”, s. 7.

[Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph, Bosna-Hersek’i temsil eden iki genç kızı çağırırken çizilidir.]

279. (Karikatür): “Sırbistan’ın mevki-i siyasîsi.”, s. 8.

[Sırbistan, Bulgaristan Kralı Ferdinand ile Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph arasında sıkışmış bir vaziyette çizilidir.]

280. (Karikatür): “Konferans hazırlıkları”, s. 9.

[Yabancı ülke liderleri, ellerindeki programları bir yere toplarken çizilidir. Dört kişi tarafından öğütülen bu programlardan geriye kalan soru işaretleridir.]

281. (Karikatür): “Efendiler! Birer tane alınız. Ahvâl-i dâhiliyeyi görebilmek için herkese lazımdır.”, s. 16.

[Elinde büyük bir gözlük tutan bir satıcı çizilidir.]

282. “*Kalem Gazetesi – İlan Tarifesi*”, s. 15.

283. “*Journal Kalem - Tarif De La Publicité*”, s. 15.

284. Lucien Sciuto, “*Kalem... Bredaines*”, s. 14-13.

285. “*Bilmece*”, s. 14.

Şekilli bir bilmeceye yer verilir. Kazanan kişiye bir Kodak fotoğraf makinesi verileceği duyurulur.

286. “8. Bilmecenin Halli”, s. 14.

Bilmecenin cevabı ve doğru bilenler arasında yapılan çekiliş sonunda saati kazanan talihli açıklanır. Yazının sonunda, bilmece ve yarışma cevaplarının yazılarak *Kalem*'e gönderilebileceği bir kâğıt yer alır.

287. (Karikatür): “Ah Meclis-i Mebusan! Ölmeden bir açıldığını görsem...”, s. 13.

[Dua eden bir kişi çizilidir.]

288. H. Bayet, “*Heureux Mortel*”, s. 13-12.

289. (Karikatür): “*Korkmayın Balkanlar sigortalıdır.*”, s. 12.

[İngiltere Kralı Edward çizilidir.]

290. Le Sonneur, “*Carillons*”, s. 12-11.

291. N. D. L. R., “*Les Nouvelles Orientales*”, s. 11.

292. Jean Loyal, “*Eloge Du Silence*”, s. 11-10.

293. (Karikatür): “*Gayrimesul bir nazır*”, s. 10.

[Masasında, akli soru işaretleriyle dolu bir şekilde çalışmakta olan bir adam çizilidir.]

Nr. 11, 30 Teşrinievvel 1324/ 12 Kasım 1908

294. (Karikatür):

“Ordu – (Hürriyete) Korkma yavrum. Ben yanındayım. Kılıcım keskindir.”, s. 1.

[Hürriyet, genç bir kız olarak çizilidir. Bu genç kız, üniformalı bir kişiye sığınmıştır. Kılıcın uzatıldığı ise, kuyruğu yılan olan iki başlı bir timsahtır.]

295. “*Hayat-ı Muhayyel*”, s. 2.

Hüseyin Cahit Beyin *Hayat-ı Muhayyel* adlı eserinin tekrar basıldığı duyurulur.

296. “*İstişare*”, s. 2.
İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.
297. “*Mizanü'l Hukuk*”, s. 2.
 Hukuk üzerine haftalık bir gazete olan *Mizanü'l Hukuk*'un İzmir'de yayımlandığı belirtilir. Birinci sayısının çıktığı duyurulur.
298. “*Fransızca Muallimi*”, s. 2.
Fransızca Muallimi adlı eser, kendi kendine Fransızca öğrenmek isteyenlere tavsiye olunur.
299. “*Musavver Muhit*”, s. 2.
Musavver Muhit adlı haftalık gazete tanıtılır. Birinci sayısının çıktığı duyurulur.
300. “*Resimli Kitap*”, s. 2.
Resimli Kitap adlı derginin ikinci sayısının çıktığı duyurulur.
301. “*Kadın*”, s. 2.
 Selanik'te yayımlanan *Kadın* adlı dergi tanıtılır.
302. “*Bağçe*”, s. 2.
 Siyasî, edebî ve sosyal konuları içeren *Bağçe* adlı derginin on dördüncü sayısının çıktığı duyurulur.
303. “*Ceride*”, s. 2.
 Edebî ve siyasî bir gazete olan *Ceride*'nin üçüncü sayısının çıktığı duyurulur.
304. “Ucuz Bir Otomobil”, (İlan), s. 2.
305. “Voiturette Automobile Contal”, s. 2.
306. “Balık Yağı İçemeyenlere Pertev Şurubu”, (Reklam), s. 2.
307. “Haftalık Dedikodu”, s. 3.
 Yazıda, boş olan bir milletvekilliğe altmış adayın başvurması üzerinde durulur. Adayların çokluğu yüzünden oyların dağılacağı, bunun sonucunda da gayrimüslim kesimin seçimlerden başarıyla çıkacağı düşünülür. Çünkü gayrimüslimlerden sadece Yevakim Efendi adaydır. Yazar ve arkadaşı bu gerçeği halka anlatmaya çalışır. Fakat adaylar, kendilerine bu adaylık sayesinde iki yüz lira verileceğini duymuşlardır. Bu parayla borçlarını ödemek isteyen halk, sadece aday olup bu parayı almanın peşindedir. Bu söylentiye ortaya atan kişinin Yevakim Efendi olması da, kandırıldıklarını anlamalarına yetmez. Yevakim Efendi, tek aday olarak

kendisinin gösterilmesini: “Hristiyanlar, Müslümanları gücendirmemek için haklarından vazgeçiyor.” şeklinde belirtmiştir.

308. “Aklıma Geldi ki İşim Var”, s. 4-6.

Eski vakitlerin daha hülyalı, daha şairane olduğu belirtilir. Yazarın tek eğlencesi, Beyoğlu’nun bir sanatkâr tarafından düzenlenmiş gibi zevkli ve süslü camekânlarını izlemektir. Fakat hürriyetle birlikte hayale ve sanata zamanının olmadığını, artık bir iş adamı olduğunu belirtir. Bu yüzden de sürekli aklında olan ve herkese karşı kurduğu tek cümle şudur: “İşim var.”

309. (Karikatür): “Taif vapurunun garkı esnasında:

Avusturya istimbotunun kaptanı – Çabuk elinizi verin.

Taif vapurunun kaptanı - Teşekkür ederim. Beni mazur görün. Osmanlı olmak hasbıyla boykotaja riayet etmeye mecburum.”, s. 4.

[Batmakta olan bir vapur ve bu vapurdaki insanlara yardım etmeye çalışan kişiler çizilidir.]

310. (Karikatür): “Durûb-ı emsâl-i Osmaniye’den: Kısmetinde olanın kaşığına çıkar.”, s. 5.

[Üstünde “konferans” yazılı bir kazanı karıştıran yabancı ülke liderleri çizilidir.]

311. (Karikatür): “Ecnebi karikatürlerinden:

“Bir defa Fransa Fas’ta asayişini temin eylesin, Almanya iş yapmaya gelir.”, s. 6.

[Dövüşen iki kişi ve elinde bavullarıyla onlara doğru gelen bir Alman çizilidir.]

“Bu çuval içinde birbirine dert anlatmak ne müşkil!”, s. 6.

[“Konferans” yazılı bir çuvalın içindeki insanlar çizilidir.]

“Avrupa hükûmât-ı müttehidesi - Küheylan-ı harb üstünde.”, s. 6.

[Bir atın üstünde sıralanmış yabancı ülke liderleri çizilidir.]

312. “Yeni Kelimât-ı Memnu”, s. 6, 10.

Mizahî diyaloglara yer verilir. Bunlardan ilki, *Tanin*’e göre yasak olan kelimelerle oluşturulan terkinin para cezası getireceği hakkındadır. İkincisi, kabinede ayrılıkçı fikirlerin olup olmadığını öğrenmek için bir milletvekili ile yapılan görüşmedir. Üçüncüsü; bir gazetecinin, milletvekili olmak için adaylığını koyan bir kişiyle yaptığı görüşmenin aktarımıdır. Dördüncüde, Meclis-i Mebusan’ın açılışının gecikmesi eski idareyle ilişkilendirilir. Beşincide; Bâb-ı

Âlî'nin, devlete yararlı gördüğü herkesi takip ettirmesi üzerinde durulur. Son olarak, Almanya İmparatoru'yla ilgili *Kalem*'de yer alan yazıyı eleştiren *İkdam* gazetesinin bu tutumu eleştirilir.

313. (Karikatür): “Ecnebi karikatürlerinden:

Lüzumsuz bir daire.

Berlin’de çıkan *Simplicissimus* gazetesinden aynen.

- Zaman pek nazik. Reichstag’ı toplamamalıydık.”, s.7.

[Karanlık bir atmosferde iki kişi çizilidir.]

314. (Karikatür): “Çarlık sanatının ilk müşkilâtı:

Ferdinand – Çar olmak kolay, fakat korkmamak kolay değil.”, s. 8.

[Ordusunun önünde giden Bulgaristan Kralı Ferdinand çizilidir.]

315. (Karikatür): “Adalet:

Reis-i edvâr – (Franz Joseph’e) Bosna Hersek isminde iki kıza takılmakla itham ediliyorsunuz. Bu yaşta....

Maznun – Evet reis efendi. İtiraf ederim. Kalbim taştan değildir.”, s. 9.

[Mahkemede kendini savunan Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph çizilidir.]

316. (Karikatür): “Reşid Beye takdim: *Şurayı Ümmet* başkâtibi”, s. 10.

[Portre]

317. “Rébus De Notre Numéro Du 15 Octobre”, s. 10.

Karikatürlü bilmece için en güzel cevabı yollayan kişi açıklanır. Söz verilmiş olan fotoğraf altlığının, kazanan kişiye gönderileceği belirtilir.

318. (Başlıksız), s. 10.

İrtica ağırlarının iyileşmesi için *Tanin*'in başmakalelerinin her sabah aç karına birer tane alınması tavsiye edilir.

319. (Karikatür): “Harb borusu”, s. 16.

[Boruyu üfleyen Almanya çizilidir.]

320. “*Kalem* Gazetesi – İlan Tarifesi”, s. 15.

321. “*Journal Kalem* - Tarif De La Publicité”, s. 15.

322. Lucien Sciuto, “*Kalem... Bredaines*”, s. 14.

323. Nijad, “*Verve Enfantine*”, s. 14.

324. Le Sonneur, “*Carillons*”, s. 13.

325. “Bilmece”, s. 13.
Şekilli bir bilmeceye yer verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda bir kişiye saat hediye edileceği duyurulur.
326. “9. Nüşamızdaki Bilmecenin Halli”, s. 13.
9. sayıda yer alan bilmecenin cevabı açıklanır. Doğru cevap verenler arasında yapılan çekiliş sonucunda saati kazanan kişi açıklanır.
327. “Notive Explicative”, s. 13.
328. (Karikatür): “Bir nezlenin husule getirdiği heyecan Çarşı vakası”, s. 12.
[Hapşuran bir kişiden kaçan insanlar çizilidir.]
329. L. S., “Quand Il y a Le Feu”, s. 12.
330. Charles Baussan, “Les Nouvelles Orientales”, s. 11.
331. Lent-TURLU, “Le Cabinet Kiamil”, s. 11

Nr. 12, 7 Teşrinisani 1324/ 20 Kasım 1908

332. (Karikatür): “Nişan talimi.
- Birini devirdik. Bakalım öbürlerine.”, s. 1.
[Elinde silah olan Ferit Paşa’dır. Hedef alınan üç kişi arasında Kamil Paşa ile İbrahim Hakkı Paşa vardır.]
333. (Başlıksız), s. 2.
Kalem’in, gelecek hafta çocuklara eğlenceli bir hediye vereceği duyurulur.
334. “*Jön Türk*”, s. 2.
Ruhsan Nevvare Hanım ve Tahsin Nahit Bey tarafından yazılan *Jön Türk* adlı tiyatro eserinin kitap şeklinde basıldığı duyurulur.
335. “*Ceride*”, s. 2.
Edebî ve siyasi bir gazete olan *Ceride*’nin dördüncü sayısının çıktığı duyurulur.
336. “*İstişare*”, s. 2.
İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.
337. “Ucuz Bir Otomobil”, (İlan), s. 2.
338. “Voiturette Automobile Contal”, s. 2.
339. “*Kalem*’in Fotoğraf Hediyesi”, s. 2.

Kalem'e ilk abone olan 500 kişinin, Febus Fotoğrafhanesi'nde bir fotoğraf çektirmeye hak kazanacağı duyurulur. Abone makbuzu ile birlikte verilecek biletin Febus Fotoğrafhanesi'ne gösterilmesinin gerekli olduğu belirtilir.

340. “*Kalem*'in Hediyeleri”, s. 2.

İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.

341. “*Hayat-ı Muhayyel*”, s. 2.

Hüseyin Cahit Beyin *Hayat-ı Muhayyel* adlı eserinin tekrar basıldığı duyurulur.

342. “Tiyatro”, s. 2.

Tepebaşı kışlık tiyatrodaki Burhaneddin Beyin üçüncü oyununun oynanacağı duyurulur. Ayrıca Halit Ziya Bey tarafından bir konuşma yapılacağı belirtilir.

343. “Balık Yağı İçemeyenlere Pertev Şurubu”, (Reklam), s. 2.

344. “Haftalık Dedikodu”, s. 3.

Gazete satıcılarının bağırıışlarının bile halkı heyecana düşürdüğü belirtilir. Siyasetle ilgili bir gelişmenin yaşandığını düşünen halk, gazetecilerin bu münasebetsizliğinin engellenmesini istemektedir.

345. “Sermuharrir Ne Yapar?”, s. 3-5.

Sermuharririn bir gün içinde neler yaptığı anlatılır. Her şeyden önce sermuharrir, çıkmış gazeteleri gözden geçirerek ele alınacak konuları belirlemektedir. Ayrıca çalıştığı gazete ya da dergi için en uygun programı seçer. O, bu işlerle meşgulken bir yandan da ziyaretçilerin, mektupların, şikâyetlerin geldiği belirtilir. Sermuharriri ziyaret edenler arasında yer alan bir kadının durumu anlatılır. Bu kadın, oğlunun tekrar işine geri dönmesini sağlayacak tek güç olarak gazetecileri görmektedir. Kadını dinleyen sermuharrir ise burasının gazete idarehanesi olduğunu, memuriyetle işi olmadığını anlatmaya çalışır. Bu gibi birçok ciddi, gülünç işlerle karşılaşan sermuharrirlerin işlerinin ancak gece geç saatlerde sona erdiği vurgulanır.

346. (Karikatür):

“Giyom - Dikkat et Franz, falsolar çoğalıyor.

Franz – Ne yapalım notalar yanlış.”, s. 4.

[Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph ve Alman İmparatoru II. Wilhelm, ellerindeki müzik aletleri ile çizilidir.]

347. (Karikatür): “İntihabat. Nü zü nü mars pa... tara ra ra ra...”, s. 5.

[Dans eden bir erkeğin kuşağında “*Proodos*” yazılıdır.]

348. Dahhâk-ı Mazlum, “Ben Niçin Mebus Olmadım?”, s. 5-6.

Milletvekili olmaya karar veren bir kişinin, göreve başladığında uygulayacağı programa yer verilir.

349. (Karikatür): “Taş Kışla’da iki nefer arasında:

- Tüh gördün nü? Bir çuval inciri poh ettik. Herifler üç aydan beri yaşasın ufunet (uhuvvet), kahrolsun istibdal (istibdat) diye bağırıldılar da biz anlamadık. Yine istibdal olmak isteruk dedik. Neme lazım gayrı. Tövbe, istibdal lafını ağzıma bile almam.”, s. 6.
[İki asker çizilidir.]

350. “İslahata Nereden Başlamalı?”, s. 6, 10.

Yazının ilk bölümünde, her kademenin ıslahata nereden başlaması gerektiği üzerinde durulur. Yazının devamında mizahî diyaloglar yer alır.

351. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“Balkanlarda beynelmilel balon yarışları. (*Lustige Blatter* gazetesinden)”, s. 7.

[Balonlarda “Girit”, “Makedonya”, “Bosna” ve “Bulgaristan” yazılıdır.]

“Sulh sarayında çocuk nelerle oynuyor. (*Rire* gazetesinden)”, s. 7.

[Silah ve mermilerle dolu bir odada oynayan çocuğun kuşağında “Avrupa” yazılıdır.]

352. (Karikatür): “Horoz dövüşü:

Avusturya horozu – Süsürüsü!!!

Sırp horozu – Vaktinden evvel öten horozun başını keserler.”, s. 8.

[Horozların başları insan şeklinde çizilidir.]

353. (Karikatür): “Meşrutiyetten evvel:

Köprü – Bırakmam da bırakmam.

Meşrutiyetten sonra:

Köprü – Geç yiğidim geç.”, s. 9.

[İlk karikatürde insan şeklinde çizilen köprü, kollarıyla geçişleri kapatmıştır. İkinci karikatürde ise, gemilere eliyle yol göstermektedir.]

354. (Karikatür):

“Memur – Artık bu makine ile yataktan erken kalkabileceğim. Dairede kıst-el-yevm yapamayacaklar.

- Eyvahlar olsun. Daireye erken gideyim derken şimdi hiç gidemeyeceğim. Bizim aylık gitti.”, s. 10.

[İlk karikatürde, duvardaki bir alete bağlı olarak uyuyan bir kişi çizilidir. İkinci karikatürde bu kişinin, bağlı olduğu aletten kurtulamadığı görülür.]

355. “Boykotaj”, s. 10.

Her gün gelen mektupların aslında ödenmeyen faturalar olduğunu anlayan bir kişinin diyaloglarına yer verilir.

356. “Gayrimesul Bir Nazırın Programı”, s. 10.

Bakanların gereksiz işlerle ilgilenerek vakit geçirdikleri vurgulanır.

357. (Karikatür): “Harb bulutu”, s. 16.

[Kara bulutların içinden gelen Almanya çizilidir.]

358. “*Kalem* Gazetesi – İlan Tarifesi”, s. 15.

359. “*Journal Kalem* - Tarif De La Publicité”, s. 15.

360. Lucien Sciuto, “*Kalem... Bredaines*”, s. 14.

361. Jean Loyal, “*Une Interview*”, s. 13.

362. “*L’esprit Des Autres*”, s. 13.

363. “*Bilmece*”, s. 13.

“İstanbul’da Türkçe yevmi ve siyasi gazeteler içinde en iyi hangisidir?” diye sorulur. En çok oy kazanan gazeteye oy verenler içinden yapılacak kura sonucunda kazanan kişiye, o gazetenin bir senelik aboneliğinin verileceği duyurulur.

364. (Karikatür):

“Komiser – Polis Efendi! Bu herifi tutabileceğini ümit ediyor musun?

Polis – Tevkif olunsun da tutmak kolaydır.”, s. 12.

[İki kişinin arasından kaçan bir hırsız çizilidir.]

365. Billy, “*Le Vengeance Du Facteur*”, s. 12.

366. Le Sonneur, “*Carillons*”, s. 11.

367. Charles Baussan, “*Les Nouvelles Orientales*”, s. 11.

Nr. 13, 13 Teşrinisani 1324/ 26 Kasım 1908

368. (Karikatür): “A’lâ, bâlâ, ra’nâ, müstesnâ bir muhabir, bir muhabir ki; *İkdam*’ın şimdiki muharirri, muharrir-i muktediri, muharrir-i muktedir-i siyasîsi oldu. Oldu da ne oldu? Buldu, çıkardı, gösterdi, bütün kariîn *İkdam*’a öğretti ki...”, s. 1.

[Portre]

369. “*İstişare*”, s. 2.
İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.
370. “*Besa*”, s. 2.
Besa adıyla İstanbul’da, Türkçe ve Arnavutça haftalık bir gazetenin çıktığı duyurulur.
371. “*İnkılab-ı Azim*”, s. 2.
İnkılab-ı Azim’in beşinci sayısının çıktığı duyurulur.
372. “*Barika-i İrşad*”, s. 2.
Barika-i İrşad’ın siyasî, edebî ve fennî konulara yönelik haftalık bir gazete olduğu belirtilir.
373. “Bilmecelerimizi Halledenler”, s. 2.
Kalem’in 10. ve 11. sayılarında yer alan bilmeceleri doğru bilenler açıklanmıştır.
374. (Başlıksız), s. 2.
Salamandre sobasının reklamına yer verilir.
375. Dahhâk-ı Mazlum, “Ma’zûlün Gevezeliği”, s. 3.
İşten çıkarılmış bir kişi, yazardan kendisini Dâhiliye Nazırı Hakkı Beye takdim etmesini ister. Fakat yazara göre bir insanı Hakkı Beye takdim etmek cesaretin üstünde bir girişimdir. Bu yüzden de bu fikrin kendisine nereden geldiğini sorar. İşsiz kişi, Hakkı Bey ile tanışıklığı olmayanlara memuriyet verilmediğini söyler. Meşrutiyet gereği olan bu uygulamada Hakkı Bey, her yeni memur atanışında tahammülsüz ızdırıp çekmektedir. Ayrıca memurun konumuna göre saçlarından birkaç teli de kaybetmektedir. Bu yüzden kafasının çırılçıplak kalmasından korkulur. Son istatistiklere göre kafasında altmış dokuz adet saç teli kalmıştır. Bunlar da bitmeden bir an önce takdim edilmenin şart olduğu vurgulanır.
376. “Haftalık Dedikodu”, s. 4-6.
İlk konu, Maliye Nezareti’nin eski defterleri incelemesi hakkındadır. Fakat bu defterleri anlamak ve Mösyö Loran’a anlatmak çok güçtür. Buna bir delil olarak

Mösyö Loran'ın yanlış yazdığı rakamlar verilir. Mösyö Loran'ın bu işteki başarısızlığına gönderme yapılır. İkinci konuda, seçim günlerindeki telaş ve adım adım izlenen yollar ele alınır. Seçim gününün ilanı ile tüm mahallelinin ortası delik bir sandık etrafına toplandığı belirtilir. Otuz iki senedir işsizlikten bıkmış olan halk, gece gündüz çalışmaya koyulur. Fakat kendileri için çalışılan kişiler, bu faaliyete ortak olmazlar. Yazara göre, onların varlığı da gereklidir. Halkın günlerce süren çalışmalarının bir karşılığı olmalıdır. Bu yüzden, eğer İstanbul milletvekilleri tanıdıklarıyla birlikte *Kalem*'e abone olmazlarsa, halkın hakkını helal etmeyeceği düşünülür.

377. (Karikatür): “Kalbinde büyük bir muradın var. Mansıb mı desem, paşalık mı desem? Onun için çok düşünüyorsun, elden geleni yapıyorsun. Deniz aşırı sarımtırak biri var. Ondan sana bir haber gelecek. Mal mı desem, hediye mi desem... Aranıza buğday renkli biri giriyor. İşinizi bozacak. Bozacak ama hırlısı da bu...”, s. 4.

[Falcı ve karşısında onu dinleyen Ferit Paşa çizilidir.]

378. (Karikatür): “İstanbul hala kuluçkada... Vilayet mebusları akın akın geliyor.”, s. 5.

[İlk karikatürde yuvadaki yavru leylekler, ikinci karikatürde ise uçan leylekler çizilidir.]

379. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“- Fas meselesinin şimdi modası geçti. Herkes Bulgar'dan bahsediyor.
- Pek güzel. Bari biz de gürültüsüzce rahat rahat yaşarız.”, s. 6.

[Mevlâ Hafız çizilidir.]

“Mevlâ Hafız tahtında otururken gözüne sivri bir şey ilişti.”, s. 6.

[Mevlâ Hafız'ın tahtında duran Almanların savaş miğferidir.]

380. Jelma, “Zavallı”, s. 7.

Fransızca'dan çevrilen bir tiyatro metnine yer verilir. Paris'ten Marsilya'ya giden bir balon içinde, Mösyö Doran ile sadık memurlarından Dezosla yemek yemekte dirler. Bir sarsıntı yüzünden dengesini kaybeden Doran'ı, Dezosla hayatı pahasına yakalayıp kurtarır. Doran bu kazanın verdiği heyecan içinde, Dezosla'ya nasıl teşekkür edeceğini bilemez. Vaadlerde bulunmaya başlar. Aylığını iki yüz franktan bin franka yükseltir, Dezosla'yı kendisine arkadaş ilan eder ve son olarak

damadı yapacağını belirtir. Doran ve Dezosla, Marsilya’da inerler. Fakat üç ay geçmesine rağmen Dezosla’nın maaşı hala iki yüz franktır. Ayrıca Doran’ın kızı da ay sonunda evlenecektir. Dezosla üzgün ve şaşkın bir hâlde vaadlerini hatırlatmak üzere Doran’ın yanına gider. Fakat Doran, tüm bunları hatırlamadığını söyler. Metin burada son bulur. Yazının sonunda bu metne ek olarak kıssadan hisse verilmiştir: “Büyükler sıkışınca vaadleri bol olur.”

381. “Öteden Beriden”, s. 7.

Yazının ilk bölümünde, işten çıkarılmış bir memurun bakanlardan birine dilekçe vermesi üzerinde durulur. Bakanın kapısının önünde bir uşak vardır. Kimsenin girip çıkamadığı odaya uşak rahatlıkla girip çıkmaktadır. Bu yüzden memur dilekçeyi uşağa verir. Uşak, bakanın dilekçeyle ilgileceğini belirtir. Ama memur buna inanmakta zorluk çeker. Yazının devamında, hürriyetin çocuklara beşikten itibaren öğretilmesi gerektiği vurgulanır.

382. (Karikatür): “Türkiye Türklerindir.”, s. 8.

[Türk askerinin karşısında duran yabancı ülke liderleri çizilidir.]

383. (Karikatür): “Polis mektebinde:

Hoca – Polis nedir?

Polis – Adaletin vasıta-ı icrâiyyesi.

Hoca – Adalet nedir?

Polis – Maaşın muntazaman çıkması.”, s. 9.

[Polis Okulu’nda bir sınıf çizilidir. Sınıfın duvarında, bıçaklanan bir kişiyi kurtarmayan bir polis resmi asılıdır.]

384. (Karikatür): “*Yeni Gazete* 7 Teşrinisani 1324: Bâb-ı Âlî uyumayacak. Maşallah pepe...””, s. 10.

[Bâb-ı Âlî’nin kapısında bekleyen insanlar çizilidir.]

385. “Şu, Bu”, s. 10.

Birinci kısımda, nükte ve cinasla uğraşan bir adamın deli olduğuna dair bir söylenti çıktığı belirtilir. Bu söylentiler yüzünden gerçekten deli olan KÖR Ali isimli bu kişi mahkemeye çıkar. Burada konuşulanlar ve verilen cevaplar, deliliğin bulaşıcı olabileceğini düşündürür. İkinci kısımda, gazetelerden birinde yayımlanan: “Meclis-i Mebusan’ın açılışına kadar mebuslar ne ile meşgul

olacaklar?” sorusuna yer verilir. Milletvekillerinin tüm girişimlerinin ve meşguliyetlerinin bir sonuç vermeyeceği belirtilir.

386. (Karikatür):

“- Tabancan var mı?

- İşte.

- Patlatsak a... Ne duruyorsun?”, s. 16.

[Elindeki silahla oynayan bir adam ve onu izleyen bir kişi çizilidir.]

387. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 15-14.

388. Le Sonneur, “Carillons”, s. 14.

389. (Karikatür): “İntihabatta haksızlık:

- Caimeno... Niçin ağlıyorsun yavrum?

- Mamakamo... Türkler bana sen müntehib olamazsın, diyorlar.”, s. 14.

[Bir kadın ve ağlayan bir kız çocuğu çizilidir.]

390. Otuics, “Actualités”, s. 13.

391. (Başlıksız), s. 13.

Kalem'in 10. ve 11. sayısında yer alan şekilli bilmecelerin cevabı verilir.

Kazanan kişiler açıklanır.

392. (Karikatür): “Sarah Bernhardt.”, s. 12.

[Portre]

393. Memnoun-Agha, “Soixante – Mille Prisonnières”, s. 12.

394. Charles Baussan, “Les Nouvelles Orientales”, s. 11.

Nr. 14, 20 Teşrinisani 1324/ 3 Aralık 1908

395. (Karikatür): “Orduya... aziz.... lik”, s. 1.

[Portre]

396. “İtizâr”, s. 2.

On altı sayfalık iyi kâğıt bulmak zor olduğu için, *Kalem*'in sekizer sayfalık kâğıtlara basıldığı belirtilir. Bu durumun yol açtığı iki günlük gecikme için özür dilenerek diğer sayı için şimdiden çalışmalara başlandığı belirtilir.

397. “*Musavver Muhit*”, s. 2.

Musavver Muhit adlı derginin, beşinci sayısından itibaren İzzet Melih, Ahmet Haşim ve Faik Sabri'nin müdürlüğünde çıktığı duyurulur.

398. “*Adalet Yerini Buldu*”, s. 2.

Osmanlı edibelerinden Fehime Nüzhet Hanımın *Adalet Yerini Buldu* adlı beş perdelik dramının duyurusuna yer verilir.

399. “Mösyö Zonaro'nun Salonları”, s. 2.

Mösyö Zonaro'nun, açtığı salonların hasılatını Beşiktaş Mektebi'ne bıraktığı belirtilir. Perşembe günleri, bu salonların Müslümanlara ayrıldığı duyurulur.

400. “Fransızca Dersleri”, s. 2.

Mösyö Deybu'dan Fransızca dersi almak isteyenlerin *Kalem* idarehanesine başvurabilecekleri duyurulur.

401. “*İstişare*”, s. 2.

İstişare adlı haftalık derginin on birinci sayısının çıktığı duyurulur. Yazının sonunda, diplomalı Fransızca öğretmeninden piyano ve Fransızca dersleri almak isteyen kişilerin başvurabilecekleri adres verilir.

402. “*Davul*”, s. 2.

Davul'un, çarşamba günleri çıkan edebî mizah gazetesi olduğu belirtilir.

403. “Bafra”, (Reklam), s. 2.

404. “Une Exposition Sensationnelle”, s. 2.

405. “Société Commerciale Ottomane”, s. 2.

406. “Haftalık Dedikodu”, s. 3.

Yazının ilk bölümünde, Meclis-i Mebusan'ın açılışı için yapılan hazırlıklardan bahsedilir. Kutlamalara katılmak isteyen insanlar, hürriyete doğru uçan pervanelere benzetilir. Halk tarafından Meclis-i Mebusan'a seçilen siyasilerin de, hürriyete yaraşır kişiler olacağı alaylı bir dille anlatılır. Yazının devamında; Belçika'nın, 2 milyon liralık sermaye harcayarak İstanbul'da telefon hattı kurma projesinin kabul edilmediği belirtilir.

407. “Kutb-i Şimâlî Seyahati”, s. 3-4.

Hürriyetin ilanından sonra serbest hâle gelen seyahat hakkı ile bir âlimin kutup seyahatine kalkışması anlatılır. Âlimin tek korkusu buz sahillerinde yolunu nasıl bulacağı, ayrıldığı noktaya tekrar nasıl döneceğidir. Bu soruna bulduğu çare ise,

mürekkep dökerek geçtiği yerleri belirlemektir. Fakat sis, kar ve fırtınayı hiç düşünmemiştir. Bıraktığı izler yok olup dönüş yolunu şaşırdığında, manasız bir girişimde bulunduğunu fark etmiştir. Bütün vücudu donmak üzereyken tüm beyazlık siyah, derin bir uçurum olur. Son pişmanlıkla gökyüzüne bakabilir.

408. (Karikatür): “- İki gözüm havalar soğuk. Haliç’e buyurun. Koridorda üşümez misiniz?”, s. 4.

[Bir gemi ve bu gemiyi davet eden bir adam çizilidir.]

409. (Karikatür): “İntihab güreşleri. Bir pehlivan namzeti.”, s. 5.

[İbrahim Hakkı Paşa, pehlivan olarak çizilidir.]

410. (Karikatür): “Ecnebi karikatürlerinden:

- Artık kimseyi korkutamıyorum.
- Yalnız beni.”, s. 6.

[Alman İmparatoru II. Wilhelm ve çevresindeki askerler çizilidir.]

411. “Bütün Bir Çocuklukta”, s. 6.

Yazar, dedesinin kendisine anlattığı savaş anılarını, düşmanları ve dağları aktarır. Bunların yanında peri, cadı ve hortlak hikâyeleri de vardır. Çocukken farkına varmadan dinlediği bu hikâyeler, geleceğinde önemli bir yere sahip olmuştur. Bugün yolda yürürken dönüp dönüp arkasına bakmasının ve bir hayalden kaçmasının nedeni, bu hikâyeleri dinleyerek geçen çocukluğudur.

412. (Karikatür): “Ne denir?

- Yumurcak, bu saate kadar nerede sürttün?
- Niyazi Beyin geyiğini görmeye gittim.”, s. 7.

[Kızgın bir adam ve küçük bir çocuk çizilidir.]

413. (Karikatür): “Çingenelerin hisse-i nümayişinden:

- Yaşasın adalet, yaşasın uhuvvet!
- Yaşasın müsavat, yaşasın hürriyet!”), s. 8.

[Oynayan bir Çingene çizilidir.]

414. (Karikatür): “10 sene sonra, 20 sene sonra, 50 sene sonra. Bir numune-i kanun-ı tekâmül. (Topçu yüzbaşısı Abdullah Latif Beye)”, s. 9.

[Bir yapının giderek yok olması dört ayrı karikatürde gösterilir.]

415. “Bilmece Halli”, s. 9-10.

“Yevmi ve siyasî gazetelerin en iyisi hangisidir?” sorusuna gelen 122 cevabın 44’ü *Tanin* gazetesi demiştir. 44 kişi arasında yapılan çekiliş sonucunda, *Tanin* gazetesinin bir senelik aboneliğini kazanan kişi açıklanmıştır.

416. (Karikatür): “Ş... Paşa, Kürt Teâvün Cemiyeti azasından.”, s. 10.

[Portre]

417. “İkinci Resim Müsabakamız”, s. 10.

Yarışmaya katılan 192 kişiden 43 oy ile birinciliği kazanan resim, 8. sayıda bulunan “İslahata Doğru”dur. Bu resme oy verenler arasında yapılan çekiliş sonucunda duvar saati kazanan kişi açıklanmıştır.

418. (Karikatür): “Hüzn-i gurâb. Afak-ı siyasî açılıyor. Muharebe yok.”, s. 16.

[Ağacın bir dalına tünemiş olan karganın altında kafatasları ve kemikler çizilidir.]

419. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 15-14.

420. Otuics, “Un Monument à la Liberté”, s. 14.

421. Jean Loyal, “Les Réverbères”, s. 13.

422. Un Abonné de *Kalem*, “Confidences d’un Diplomate”, s. 13.

423. “Bilmece”, s. 13.

“İstanbul’da çıkan gazete ve risaleler içinde en dişlisi hangisidir?” diye sorulur. En çok hangi gazete veya dergi oylanırsa; bu oyları veren kişiler arasında yapılacak olan çekiliş sonunda birinciye, seçilen gazete veya derginin bir yıllık, ikinciye ise altı aylık aboneliği verilecektir.

424. (Karikatür): “Bizim Tekir deliğin karşısında iken farelerin sesi bile çıkmıyor.”, s. 12.

[Fare deliğinin önünde bekleyen bir kedi çizilidir.]

425. Le Sonneur, “Carillons”, s. 12.

426. Memnoun-Agha, “A Propos Du Boycottage”, s. 11.

427. “Courtisanerie Étrangère”, s. 11.

428. “L’esprit Des Autres”, s. 11.

Nr. 15, 28 Teşrinisani 1324/ 11 Aralık 1908

429. (Karikatür): “Hafif süvari alayları kumandanı.”, s. 1.

[Portre]

430. “Ucuz Bir Otomobil”, (İlan), s. 2.
431. “A Vendre Voiturette Automobile Contal”, s. 2.
432. “*Kalem*’in Hediyeleri”, s. 2.
İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.
433. “*Kalem*’in Fotoğraf Hediyesi”, s. 2.
Kalem’e ilk abone olan 500 kişinin, Febus Fotoğrafhanesi’nde bir fotoğraf çekirtmeye hak kazanacağı duyurulur. Abone makbuzu ile birlikte verilecek biletin Febus Fotoğrafhanesi’ne gösterilmesinin gerekli olduğu belirtilir.
434. “*Musavver Muhit*”, s. 2.
Musavver Muhit adlı derginin, beşinci sayısından itibaren İzzet Melih, Ahmet Haşim ve Faik Sabri’nin müdürlüğünde çıktığı duyurulur.
435. “*Adalet Yerini Buldu*”, s. 2.
Osmanlı edibelerinden Fehime Nüzhet Hanımın *Adalet Yerini Buldu* adlı beş perdelik dramının duyurusuna yer verilir.
436. “Mösyö Zonaro’nun Salonları”, s. 2.
Mösyö Zonaro’nun, açtığı salonların hasılatını Beşiktaş Mektebi’ne bıraktığı belirtilir. Perşembe günleri, bu salonların Müslümanlara ayrıldığı duyurulur.
437. “Fransızca Dersleri”, s. 2.
Mösyö Deybu’dan Fransızca dersi almak isteyenlerin *Kalem* idarehanesine başvurabilecekleri duyurulur.
438. “*İstişare*”, s. 2.
İstişare adlı haftalık derginin on ikinci sayısının çıktığı duyurulur.
439. “Bafra”, (Reklam), s. 2.
440. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.
İlk olarak, Millet Meclis’inin açılışı üzerinde durulur. Meclis-i Mebusan’ın yerinin ve milletvekillerinin hazır olduğu belirtilir. Buna rağmen meclis için başka bir yer aranmasının gündemde olduğu duyurulur. İkinci olarak, Millet Meclisi’nin açılmasından önce ortaya çıkan seçim alayları ve milletvekili adayları üzerinde durulur. Üçüncü olarak, Avusturya mallarının hiçbir yerde kabul görmemesi üzerinde durulur. Avusturya’nın, bu zararı ne gibi yollara başvurarak kapatacağı merak edilir. Bu zararın bir bölümünü karşılayabilecek önerilerde bulunulur. Bu

önerilerden biri, Osmanlı'ya satılmadığı için elde kalan feslerin, Avusturya'nın milli başlığı olarak ilan edilmesi ve bu sayede satışların devamının sağlanmasıdır. Dördüncü olarak, Balkanlardan esen siyasî rüzgârın, Sırpı rahatsız ettiği belirtilir. Son olarak, Alman İmparatoru II. Wilhelm'in elinden alınan siyasî yetkileri üzerinde durulur.

441. (Karikatür):

“- Matmazel sizi dünyanın ucuna kadar takip ederim.
- Evim o kadar uzak değil.”, s. 4.

[Alafranga kıyafetli bir kadın ve onun peşindeki erkek çizilidir.]

442. “Begos”, s. 4-5.

İlk aşkın insanı nasıl etkilediği anlatılır. Begos adlı 20 yaşlarındaki bir delikanlının fiziksel görünüşü verilir. Aile durumu anlatılır. Bir dükkânda çalışan Begos'un, keyifli olduğu zamanlarda gazel ya da şiirler okuduğu, evlerinin yakınında oturan bir kıza âşık olduğu belirtilir.

443. “Bir Muhabirin İfadesi”, s. 5.

Bir muhabirin, bir milletvekili ile yaptığı görüşmeye yer verilir. Muhabir: “Kimleri mebus seçeceksiniz?”, “Seçimde nasıl bir yol izleyeceksiniz?”, “Oy dağılımını önlemek için tedbirleriniz var mı?” gibi soruları milletvekiline yöneltir. “Ya şundadır, ya bunda helvacının kızında” diyerek bir seçim yapacağını vurgulayan milletvekili görüşmeyi sonlandırır.

444. “Mensiyât”, s. 5, 7.

Bahriye Nazırı hakkındaki bir müzakerede Cevad Paşa ile Hasan Paşa arasında geçen diyaloglara yer verilir. Cevad Paşa, Hamidiye zırhlısının tamamlanıp tamamlanmadığını sorar. Bu zırhlının inşasına başlandığında bir mektepli olduğunu, şimdi ise sadrazam olduğunu fakat zırhlının bitmediğini söyler. Hasan Paşanın cevabı nettir: “Mektepten çıkıp sadrazam olmak için sarfedilen hız, bir zırhlının inşasına yeterli değildir.”

445. (Karikatür): “Arslan Anadolu. Anadolu ne idi? İstihâlâ. Anadolu ne olacak?”, s. 6.

[Değişimin ortasında Türk askeri yer alır. Vatanın batı kesiminin giderek bir aslanı andırmaya başladığı görülür.]

446. Sahib-kalem, “Yeni Eğlenceler”, s. 7, 10.

Hürriyetle birlikte çocuklar için yeni eğlencelerin ve oyunların meydana çıktığı belirtilir. Türk, Rum, Ermeni ve Musevi Osmanlılarından oluşan ve yaşları sekiz ile on üç arasında değişen bir kabile çocuk: “Yaşasın İngilizler, mahvolsun düşmanlar!” diye bağırmaktadırlar. İçlerinden biri, muharebe oynamayı teklif eder. Oyuna göre bir taraf Avusturya, diğer taraf ise Osmanlı olacaktır. Fakat herkes Osmanlı olmak isteyince oyun bozulur. Bu sefer de adalet oyunu oynamaya başlarlar. Herkesin özgür olduğu bir oyuna “Yaşasın hürriyet” diyerek geçerler. Fakat bu sefer de; bir kısmı köşe kapmaca oynamayı, bir kısmı koşmayı, diğerleri başka bir oyunu tercih edince her biri birbirine çarpmaya, birbirlerinin oyunlarını bozmaya başlarlar. Uyarılara ise, “Hürriyet var, istediğimi yaparım” diye karşılık verirler. Bu duruma şahit olan yazar: “Hürriyet de kolaydır zannetmeyin. Lakin kavga etmeyin, sabredin; hep alışırsınız” diyerek fikrini ortaya koyar.

447. (Karikatür): “Cerideciler arasında cirit oyunu.”, s. 8.

[Gazetelerin imtiyaz sahipleri cirit oynarken çizilidir.]

448. (Karikatür): “Futbol”, s. 9.

[Maârif ve dâhiliye arasında top gibi atılan İbrahim Hakkı Paşa'nın kafasıdır.]

449. Karikatür: “İrticâiyyun fırkasından bir nefer.”, s. 10.

[Topal bir atın üstünde, yüzü görünmeyen bir kişi çizilidir.]

450. (Başlıksız), s. 10.

Kalem'in beşinci sayısında yer alan gayriresmî lakablara yeni bir liste eklenir.

451. (Karikatür): “Meşrutiyet ve 113'üncü madde.”, s. 16.

[Beşikte küçük bir kız çocuğu ve çocuğun başının üstünde bir mermi gibi duran 113. madde görülür.]

452. Memnoun-Agha, “Ma Candidature – Mon Programme”, s. 15.

453. (Karikatür): “Yeni polis elbisesi:

Hırsız – Affedersin polis efendi. Yeni elbise giymişsiniz de tanıyamadım. Yoksa huzurunuzda çalar mıydım?”, s. 14.

454. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 13-12.

455. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan’ın küşadıyla düşecekleri tabii olan vükelanın bir taraflarını incitmemeleri için ikinci fırka terzihanesinde imal edilmiş mahsus kapitone elbise.”, s. 12.

[Üzerindeki kıyafetlerin kabuk görünümünde olduğu bir adam çizilidir.]

456. Le Sonneur, “Carillons”, s. 11.

457. “Gazetophagie”, s. 11.

458. “Le P’tit Ministère”, s. 11

Nr. 16, 4 Kânunievvel 1324/ 17 Aralık 1908

459. (Karikatür): “Fes fabrikalarını sıyânet maksadıyla Avusturya imparatoru kendisi ve Avusturya ordusu için fesi serpûş-ı resmî olarak kabul etmiştir.”, s. 1.

[Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph, başında bir fesle çizilidir.]

460. “*Kalem Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlânât Tarifnamesi*”, s. 2.

461. “*Fani Teselliler*”, s. 2.

Faik Ali’nin *Fani Teselliler* adlı kitabı tanıtılır.

462. “*Mehasin*”, s. 2.

Mehasin adlı dergi tanıtılır.

463. “Konser”, s. 2.

Beyoğlu’nda, hasılatının Bahriye-i Osmaniye’ye bırakılacağı bir konser düzenlendiği duyurulur.

464. “*İstişare*”, s. 2.

İstişare adlı haftalık derginin on ikinci sayısının çıktığı duyurulur.

465. “11. Numaralı Bilmecenin Halli”, s. 2.

Bilmecenin cevabı ve bilmeceyi doğru bilen kişiler duyurulur.

466. “*Musavver Muhit*”, s. 2.

Musavver Muhit adlı derginin, beşinci sayısından itibaren İzzet Melih, Ahmet Haşim ve Faik Sabri’nin müdürlüğünde çıktığı duyurulur.

467. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.

İlk olarak; *Şurayı Ümmet*, *İkdam* ve *Serbesti* gazeteleri arasında geçen bir tartışma üzerinde durulur. Bu gazetelerin, satışlarını arttırmak için kavgalı oldukları belirtilir. Bu yüzden artık gazetecilerin değil, gazetelerin sürülmesi

gerektiği söylenir. İkinci olarak, hafta içinde açılan üç davadan söz edilir. Bunlardan ilki, *Şurayı Ümmet*'e Ali Kemal Beyin; ikincisi, *Yeni Gazete*'ye Hakkı Beyin; üçüncüsü de *Kalem*'e, Almanya ile ilgili makalesinden dolayı Dâhiliye Nezareti'nin yani Hakkı Beyin açtığı davalardır. Yazıda özellikle *Kalem*'le ilgili olan dava üzerinde durulur. Dünyanın hiçbir yerinde kabul edilmeyecek şekilde bir gazete sahibinin tutuklandığı ve hakkında dava açıldığı belirtilir. Tamamen buna benzer bir olay için Osmanlı hükûmeti, Almanya hükûmetine şikâyetle bulunsa, Almanya'nın bu şikâyetle ilgilenmeyeceği belirtilir. Basının serbest olduğunu, dolayısıyla mizah gazetelerine de herhangi bir kanun uygulanamayacağını düşünen Almanya'nın bu tavrı eleştirilir. *Kalem*'in bir mizah gazetesi olduğu hatırlatılır.

468. (Karikatür): “Girit ve Yunanistan. Çengeli taktık ama akıntı kuvvetli.”, s. 4.

[Yunaistan'ın, Girit'e çengel attığı görülür.]

469. “Meclis-i Mebusan'a Doğru”, s. 4-5.

Yazar, üstü başı perişan, her hâlinden İstanbul'un yabancı olduğu belli olan bir ihtiyara yaklaşır. Merak edip ne işi olduğunu, nereden geldiğini sorar. Yaşlı adam derdini anlatmaya koyulur. Birkaç sene önce vergi borcu yüzünden hapse atıldığını, tarlasını rehin verdiğini, arzuhaller, borçlar, mahkeme derken elde avuçta ne varsa harcadığını belirtir. Tüm bu başına gelenleri, Meclis-i Mebusan'dakilere anlatmaya gelmiştir. Yazar, “Seni dinlemezler, söyleyeceklerini kâğıda yazmalısın” diye bu ihtiyara akıl verir. İhtiyar, kaç kişiye arzuhal verdiğini yine de olmadığını söyler. İçini çeker. Çünkü ne arzuhal, ne de pul parası vardır. Burada da derdini anlatamayacağını anlayarak yoluna devam eder.

470. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan duvarları resimlerinden”, s. 5.

[Nargile içen bir papaz ve sigara içen sarıklı bir kişi karşılıklı otururken çizilidir.]

471. “Begos”, s. 5-7.

On beşinci sayıda yer verilen Begos isimli gencin anlatımına devam edilir. Begos'un ilk aşkı olan genç ve güzel Rum kızının fiziki özelliklerine yer verilir. Karşılıksız bir aşk besleyen Begos'un gözünde bu genç kızdan başkası yoktur. Her anını, bu güzel kızı düşünerek geçirmektedir. Yine böyle bir günde, çalıştığı fotoğrafçıya bir kız gelir. Fotoğraf çektirmek için içeriye giren kişi, âşık olduğu

kızın kendisidir. Fakat bu karşılaşma Begos'u çok heyecanlandırır. Kızın fotoğrafını çekeceği sırada düşüp bayılır. Uyandığı zaman ise annesinin: "Uyan oğlum, kendine gel!" sesiyle karşılaştığında, bunun bir rüya olduğunu anlar.

472. (Karikatür): "Edirne Mebusu Rıza Tevfik Beyin hazırlıkları:

Müdâfaa-ı hukuk-i millet için pek bî-lüzum olmayan bir idman.", s. 6.

[Rıza Tevfik, boks antrenmanı yaparken çizilidir.]

473. "İd-i Ekber-i Millî", s. 7, 10.

Kanun-ı Esasi'nin hazırlıklarının ve Meclis-i Mebusan'ın açılışının meydana getirdiği sevinç anlatılır. Otuz milyon Osmanlı, neşe ve saadetle çırpınan hürriyet âşıklarına benzetilir. Çünkü bu kutlu gün, Osmanlıların ilk îd-i ekber-i millîsidir. Osmanlı'nın en sakin ve yorgun günü ise, 5 Kânunıevvel 1324 Cuma günüdür. Kutlamalardan yorgun düşen halk, bu tarihte dinlenecektir. 6 Kânunıevvel Cumartesi günü ise meclisin göreve başlayacağı gündür.

474. (Karikatür): "İki mebus arasında:

- Yahu mebus olduk ama epeyce de yorulduk.
- Merak etme bundan sonrası rahat.", s. 8.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

475. (Karikatür): "Yıldız'daki kasa:

- Acaba bu 60 lira ne oldu?
- İçindekilerine sor.", s. 9.

[Kamil Paşa ve sarıklı bir kişi, içinden fareler çıkan boş bir kasanın önünde çizilidir.]

476. (Karikatür): "Yaramaz çocuklar:

- Babam dün diyordu ki, şimdi idare-i meşrutiyette bir gazete ile bir nazır düşürülebilir. Bakalım düşecek mi?", s. 10.

[Elindeki gazeteyle duvarda asılı bir resme vurmaya hazırlanan bir çocuk görülür.]

477. (Karikatür): "Meşrutiyet ve 113'üncü madde", s. 16.

[Kanun-ı Esasi, aslan şeklinde çizilidir. Aslanın üzerinde durduğu alanda "uhuvvet", "müsavat" ve "hürriyet" yazılıdır. En alttaki basamakta da "113. madde" yazısı görülür.]

478. "Nouveau Tarif Réduit De Publicité", s. 15.

479. Memnoun-Agha, "İnterpellation", s. 15.

480. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 14-13.
481. (Karikatür): “Varidat geldi. Acaba bu paralar yetişebilecek mi?”, s. 13.
[Elindeki mumla para çuvallarının yanından kasaya doğru yaklaşan bir adam çizilidir.]
482. Le Sonneur, “Carillons”, s. 12.
483. (Karikatür):
“Franz Joseph – Ne dersin Giyom ateşleşem mi?
Giyom – Dur ben biraz açılıyım da öyle. (*Bahir*’in tarafından)”, s. 12.
[Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph ve Alman İmparatoru II. Wilhelm bir topun başında çizilidir.]
484. Jean Loyal, “A Tort Et à Travers... La Politique”, s. 11.

Nr. 17, 12 Kânunievvel 1324/ 25 Aralık 1908

485. (Karikatür): “Hakikat ve tercümanı”, s. 1.
[Başının üstünde “hakikat” yazan genç bir kız ile sakallı ve şişman bir adam çizilidir.]
486. (Başlıksız), s. 2.
Selanik Bonmarşesi’nin reklamına yer verilir.
487. “C’est Au Bon Marché De Salonique”, s. 2.
488. “Bafra”, (Reklam), s. 2.
489. “İstişare”, s. 2.
İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.
490. “*Fani Teselliler*”, s. 2.
Faik Ali’nin *Fani Teselliler* adlı kitabı tanıtılır.
491. “Tiyatro”, s. 2.
Tahir Efendi tarafından İstanbul’da ilk defa “transformation” denilen, şekil ve kıyafet değişimine dayanan bir oyun oynanacağı duyurulur.
492. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.
İlk olarak, Meclis-i Mebusan’ın otuz iki sene sonra açıldığı müjdelendir. Haklarını yeniden kazanan halkın tek şikâyeti siyasileri tanıyamamak, onlarla görüşmemektir. İkinci olarak, Meclis-i Mebusan’daki açılış nutkunun nasıl hazırlandığı üzerinde durulur. Bu nutukta geçen bazı sözlerin milletvekillerini gücendirdiği belirtilir. Üçüncü olarak; jurnalciliğin ortadan kalkmadığı,

hafiyelerin ise vatanperver olarak gösterildikleri belirtilir. Rütbe ve nişan alma ricası olarak görülen jurnaller, yeniden ortaya çıkmıştır. Son olarak, Dâhiliye Nezareti'ne yapılacak atamalarda dikkat edilecek hususlar üzerinde durulur.

493. (Karikatür): “Hepsi kapanda ama ne çare ki yay bozuk.”, s. 4.

[Bir kapanın içinde, “Kanun-ı Esasi” yazısının çevresinde toplanmış fareler çizilidir.]

494. (Karikatür):

“Avusturya topu – Hey arkadaş ne titriyorsun? Dağ tepesinde üşüyorsun galiba. Karadağ topu – Benim ateşim fazla bile istersen sana biraz vereyim.”, s. 5.

[Karşılıklı iki tepede duran Avusturya ve Karadağ topları çizilidir.]

495. “Millet Meclisi'nin Resmi Küşadı”, s. 5-7.

Meclisin açıldığı gün, tüm şehirde görülen sevinç üzerinde durulur. Bu mutlu günde herkesin şık, temiz ve nazik olduğu vurgulanır. Daha sonra, Meclis-i Mebusan'da neler yaşandığına değinilir. Mecliste, gazetecilere ayrılmış olan bölümün basık ve karanlık oluşundan şikâyet edilir. Ayrıca hiç kimsenin konuşmadığı bu toplantıda Hüseyin Cahit Beyin, basın bulduğu bölüme bakarak *Tanin* gazetesine makale yazdığı belirtilir.

496. (Kef). (Kef), “Baba İle Oğul”, s. 7.

Yazar, meclisin açıldığı gün sokakta rastladığı bir baba ve oğlu arasında geçen diyaloglara yer verir. Baba, çocuğun meraklı sorularını yanıtlamakta zorlanmaktadır. Çocuğun siyasetle ilgili soruları ve bu konulara karşı çocukça yaklaşımı dikkat çekicidir.

497. “Netice-i Dava”, s. 7, 10.

Almanya İmparator'u hakkındaki yazı dolayısıyla *Kalem*'e açılan davanın gidişatı bildirilir.

498. (Karikatür): “Mahmud Sadık Beye:

Elli sene sonra Türkiye.”, s. 8.

[Kalabalık bir cadde ve planöre binmiş bir kadın çizilidir.]

499. (Karikatür): “113. maddenin yakıldığı gün.”, s. 9.

[113. maddenin yakıldığı ateşin çevresinde dönen çöşkulu insanlar çizilidir.]

500. (Karikatür):

“Çocuğun biri – Şimdi vurursam kafanı patlatırım.

- Diğeri – Haddine mi düşmüş benim babam mebus.”, s. 10.

[Kavga eden iki çocuk çizilidir.]

501. (Karikatür):

“- Adam! Paşa şakaya da kızılır mı ya?”, s. 16.

[Kamil Paşa ve başında haçlı bir taç olan bir kişi çizilidir.]

502. “Nouveau Tarif Réduit De Publicité”, s. 15.

503. Memnoun-Agha, “A La Chambre – Interpellation”, s. 15.

504. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 14-13.

505. Le Sonneur, “Carillons”, s. 12-11.

506. (Karikatür):

“Terazidir yed-i adil men der-firâş razı

(بیای) müddeî (بنکر) refikdir burc-i mizanist” s.12.

[Portre]

507. Gavrochette, “Tramwayana”, s. 11.

508. “L’esprit Des Autres”, s. 11.

Nr. 18, 18 Kânunievvel 1324/ 31 Aralık 1908

509. (Karikatür):

“- Nasıl evlat, kendine bir iş bulabildin mi?

- Evet efendim! Bir Rum mebusunun tercümanlık vazifesini ifâ ediyorum.”, s. 1.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

510. “Kalem Gazetesinin Tenzilâtlı Yeni İlânât Tarifnamesi”, s. 2.

511. (Başlıksız), s. 2.

Selanik Bonmarşe’sinin reklamına yer verilir.

512. “C’est Au Bon Marché De Salonique”, s. 2.

513. “Bafra”, (Reklam), s. 2.

514. “İstişare”, s. 2.

İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.

515. “Washington Lambaları”, (Reklam), s. 2.

516. O. Nour, “Unique En Turquie!”, s. 2.

517. “Ucuz Bir Otomobil”, (İlan), s. 2.

518. “A Vendre Voiturette Automobile Contal”, s. 2.

519. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.

İlk olarak, dört beş aydan beri her yerde siyasetin konuşulması üzerinde durulur. Tiyatrolarda bile siyasetin hüküm sürdüğü, hürriyet şarkısı olmayan oyunların hoşla gitmediği vurgulanır. Ayrıca lokantalarda da yemeklerin adı siyasetle ilişkilendirilmiştir. İkinci olarak, milletvekillerinin marttan önce tamamlamayı düşündükleri bütçe üzerinde durulur. Bütçe görüşmelerinin gizli yapılması, gazetecilerin alınmaması düşünülmektedir. Fakat siyasiler arasında bulunan gazeteciler için nasıl bir önlem alınacağı açıklanmamıştır. Üçüncü olarak, Meclis-i Mebusan’ın gitgide uzayan müzakereleri üzerinde durulur. Son olarak, basının her konuda suçlanmasının verdiği rahatsızlık üzerinde durulur.

520. (Karikatür): “Zabtiye Nezareti müfettiş-i umûmîsi”, s. 4.

[Portre]

521. “Düyûn-ı Gayrimuntazama”, s. 4-5.

Maliye Nezareti’nin bütçe hesapları ile meşgul olduğu belirtilir. İçinden çıkılmayacak hesaplarla uğraşan Maliye Nezareti’nin, alacaklıların paralarını denkleştiremeyeceği düşünülür.

522. (Karikatür): “Şehremini beyefendiye:

İstanbul sokakları tanzim edilinceye kadar –şehir emaneti kararıyla- otomobillerin sûret-i istimâli.”, s. 5.

[Taşlı ve bozuk bir yolda ilerleyen faytonun atları, bir kişi tarafından çekilirken çizilidir.]

523. Doktor Panglos, “Hıfz-üs-sıhha-ı Mebusan”, s. 5-7.

Parlamento hayatının, sağlığa zararlı olduğu belirtilir. Milletvekillerinin, sağlıklarını koruyabilmeleri için dikkat etmeleri gereken bazı önerilerde bulunulur. Bu öneriler; rüşvetten kaçınmak, milletin alın teriyle düzenlenen vükela ziyafetlerinden uzak durmak, parlamentodaki ciddi görüşmelerde başarı sağlamak için Selim Sırrı’nın Terbiye-i Bedeniyye adlı okulunda boks çalışmaları yapmak, alkış alan konuları tekrar tekrar okuyarak zihin meşguliyeti sağlamak, temizlik ihtiyaçlarını makamlarındaki kişilere gördürmek ve nefse ait isteklerden kurtulmak şeklindedir.

524. (Karikatür): “Ecnebi karikatürlerinden:

Giyom – Aleyhimde epeyce idare-i lisan edildi. Artık bana da söz söylemek zamanı geldi.

Avrupa – Aman merhamet! Eğer yeni bir nutuk daha îrâd ederseniz bütün Avrupa bir hafta baş ağrısından kendisini alamayacak.”, s. 6.

[Alman İmparatoru II. Wilhelm’in karşısındaki Avrupa, kadın şeklinde çizilidir.]

525. “Avrupa’ya Giderken”, s. 7.

Pasaport ve polis kelimelerinin geçmişteki olumsuz çağrışımlarına yer verilir. Pasaport almanın geçmişte ne kadar zor olduğundan, Avrupa’ya gitmek düşüncesinin firar olarak görüldüğünden bahsedilir. Şimdi ise pasaportun kısa bir sürede çıktığı, polislerin de nazik ve terbiyeli olduğu belirtilir.

526. M. (Kef). R., “Muhavere”, s.7, 10.

Yazının ilk kısmında, bir bakan ile bir gazeteci arasındaki diyaloglara yer verilir. Bakanın, telefon sayesinde on kişiye bedel hizmet verdiği vurgulanır. Yazının ikinci kısmında, *Servet-i Fünun*’da yayımlanan bir yazı, anlaşılması zor olduğu için eleştirilir. Yazının sonunda, *Kalem*’in beşinci ve on beşinci sayılarında yer alan gayriresmî lakablara yeni bir liste eklenir.

527. (Karikatür): Sofya’da:

Mabeynci – Haşmetmeab! Posta hareket etmek üzere... Osmanlı mebusanına göndereceğiniz tebrikname hazır mıdır?

Ferdinand – Evet. Fakat nasıl imza atacağımı kestiremiyorum. Birinci Ferdinand mı, yoksa umûm-i Bulgarlar Çarı mı?

Mabeynci – Haşmetmeab! Hiçbiri değil. Daha iyisi sabık Rumeli-i Şarkî valisi diye imza edin. Çünkü Osmanlılar sizi başka nam ile tanıyamazlar.”, s. 8.

[Bulgaristan Kralı Ferdinand ve yardımcısı çizilidir.]

528. (Karikatür):

“Bahriye Nazırı – Amiral! Size bu efendileri takdim ederim. Memleketimizin ileri gelir eskicilerindendir.

Amiral – Pekâlâ. Fakat bunlar benden ne istiyorlar?

Bahriye Nazırı – Haliç’teki gemileri bunlardan başka kim alır?”, s. 9.

[Bahriye Nazırı, amiral ve üç tane eskici çizilidir.]

529. Bilmece, s. 10.

Bilmeceye yer verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda bir kişiye saat hediye edileceği duyurulur.

530. (Karikatür): “Âhir zaman haydutlukları:

- Ya mallarımı alırsın, yahud karışmam!”, s. 16.

[Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph, Kamil Paşa'nın boğazına yapışmış bir vaziyette çizilidir.]

531. “1909”, s. 15.

532. “Il Faut L'être – Quoi? – Député”, s. 15.

533. Le Sonneur, “Carillons”, s.14.

534. (Karikatür): “Gemisini kurtaran kaptandır.”, s. 14.

[Portre]

535. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 13-12.

536. (Karikatür): “1909 senesi yarın başlayacak. Acaba âleme neler hazırlıyor?”, s. 12.

[“1909” yazısının aralarından top namluları görülür.]

537. “Les “Gaffes” De L'Officiel”, s. 11.

538. (Karikatür): “Avusturya, Osmanlı Meclis-i Mebusan'ını nasıl tebrik ediyor?”, s. 11.

[Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph; bir tarafta elinde çiçekleri, diğer tarafta ise ordusuna Bosna-Hersek'i işaret ederken çizilidir.]

Nr. 19, 25 Kânûnevvel 1324/ 7 Ocak 1909

539. (Karikatür): “En büyük kuvveti teşkil eden ittihatır.”, s. 1.

[Birbirine bağlı iki kişi çizilidir.]

540. (Başlıksız), s. 2.

Blezeti fitillerinin reklamına yer verilir.

541. “*Hicranlar*”, s. 2.

Tahsin Nahit Beyin *Hicranlar* adlı bir perdelik oyunu tanıtılır.

542. “*Musavver Muhit*”, s. 2.

Musavver Muhit adlı derginin, beşinci sayısından itibaren İzzet Melih, Ahmet Haşim ve Faik Sabri'nin müdürlüğünde çıktığı duyurulur.

543. “Konser ve Konferans”, s. 2.

Cemil ve Zeki Bey tarafından verilecek olan konser ve *İkdam* gazetesi başyazarı Ali Kemal Beyin vereceği konferansın duyurusuna yer verilir.

544. (Başlıksız), s. 2.

Selanik Bonmarşesi'nin reklamına yer verilir.

545. “C'est Au Bon Marché De Salonique”, s. 2.

546. (Başlıksız), s. 2.

Kalem, tüm okuyucularının Kurban Bayramı'nı kutlar.

547. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-5.

Hürriyetin ilanıyla birlikte yükselen halkın sesinin kesildiği; halkın, kendi yerlerine vekillerin söylemesini, haykırmasını beklediği belirtilir. Fakat Millet Meclisi'nde bir grup sürekli kendini göstermek, söz söylemek isterken diğer grubun ise sustuğu görülmektedir. Yazının devamında milletin, memleketi kalkındırmak için imar çalışmaları yapacağından ve keşiflerde bulunacağından bahsedilir.

548. (Karikatür): “- Amma aksi hayvan ha! Çekiyorum çekiyorum da bir türlü şu binaya sokamıyorum.”, s. 4.

[Elindeki eşeği çekiştiren bir adam çizilidir.]

549. (Karikatür): “Doktor Süleyman Numan Paşa”, s. 5.

[Portre]

550. Dahhâk-ı Mazlum, “Bir Hadise-i Cevviye”, s. 5-6.

Dünya ve yıldızlar üzerinde etkili olacak değişikliklere yer verilir. Bir âlimin, güneşin bile batıdan doğabileceğini iddia ettiği belirtilir. Bu durumda, insanların hayatında ve çeşitli gazetelerde yaşanacak değişiklikler üzerinde fikir yürütülür.

551. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“Sulh-i marîz. Bu kadar etbânın sa'y ve gayretine rağmen ömrümün nihayete vardığını hissediyorum.”, s. 6.

[Barış, hasta yatağında yatan yaşlı bir kadın olarak çizilidir.]

“İngiliz ve Alman harbiyesi yiyip şişiyorlar. Bu gidişle birbirleriyle vuruşmak şöyle dursun, galiba artık yerlerinden kımıldayamayacak bir hâle gelecekler.”, s. 6.

[İki şişman kişi çizilidir.]

552. “Feylesof”, s. 7, 10, 11.

Filozof olarak tanıtılan, hiç kimseyle konuşmayan bir adamın dış görünüşü alaylı bir dille aktarılır. Evinin durumuna ve uşağıyla olan ilişkilerine değinilir.

553. (Karikatür): “Bu resme en güzel bir hikâye tertip edip gönderene tuhaf bir hediye takdim edeceğiz.”, s. 8.

[Bir ayının karşısında kendini savunan, üstü başı perişan bir adam çizilidir.]

554. (Karikatür): “- Saat dokuza gelmiş, haneme ne yalan uydurmalı? Buldum tramvayla geldim derim.”, s. 9.

[Sokak lambasının altında endişeli bir vaziyette duran bir erkek çizilidir.]

555. (Karikatür):

“- Aman kulun olayım Ali Ağa. Müsade buyurunuz da şu mallarımı çıkarayım.

- Hayır olmaz. Evvelden aklın neredeydi. Şimdi Ali Ağa’ya yalvaracağına milletin kalbini yap da sonra.”, s. 10.

[Limandaki görevliye yalvaran Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph çizilidir.]

556. “Paso”, s. 11.

Asayişli sağlayan kişilere şimendiferlerde, tramvaylarda, vapurlarda kolaylık sağlamak için paso verildiği belirtilir. Milletvekillerine ise milletin vekili olduklarından, milletin haklarını müdafaa ettiklerinden paso verildiği dile getirilir.

557. Muhabir Tunglos, “Meclis-i Ayan ve Mebusan’da”, s. 11.

Görüşmelerin düzenlenmesi ve bilgilerin genişletilmesi hususunda her iki şubenin düşündükleri aktarılmıştır.

558. (Karikatür): “1909”, s. 16.

[Topun üstüne oturmuş, kanatlı genç bir kız çizilidir. Arkasında parlayan ışığın içinde “1909” yazılıdır.]

559. “Nouveau Tarif Réduit De Publicité”, s. 15.

560. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 15-14.

561. Atchik-Koulak, “Dans Les Couloirs De La Chambre”, s. 14.

562. “Carillons”, s. 13.

563. “Le Députe Modèle”, s. 13.

564. (Karikatür):

“Madam – Mösyö, bana son moda bir şapka vadettiğinizi unutmayınız.

Mösyö – Pekâlâ, pekâlâ azizem! Sonra konuşuruz.

Madam – (Asabiyetle) Hayır, hayır. Bu işin münakaşasını şimdi talep ederim.”, s. 13.

[Sinirli oldukları görünen kadın ve erkek çizilidir.]

565. Anais Aslan, “Le Rêve Autrichien”, s. 12.

Nr. 20, 1 Kânunısani 1324/ 14 Ocak 1909

566. (Karikatür):

“- Evet, tevessü-i mide.

- Lakin doktor nasıl olabilir? Dört beş aydır ağzıma abur cubur bir şey koyduğum yok.

- Doğru. Fakat evveleri?”, s. 1.

[Hastasını muayene eden bir doktor çizilidir.]

567. “Kalem Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlanât Tarifnamesi”, s. 2.

568. “Kalem’in Fotoğraf Hediyesi”, s. 2.

Kalem’e ilk abone olan 500 kişinin, Febus Fotoğrafhanesi’nde bir fotoğraf çekirtmeye hak kazanacağı duyurulur. Abone makbuzu ile birlikte verilecek biletin Febus Fotoğrafhanesi’ne gösterilmesinin gerekli olduğu belirtilir.

569. “Kalem’in Hediyeleri”, s. 2.

İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.

570. “Ucuz Bir Otomobil”, (İlan), s. 2.

571. “A Vendre Voiturette Automobile Contal”, s. 2.

572. “Musavver Muhit”, s. 2.

Musavver Muhit adlı derginin, beşinci sayısından itibaren İzzet Melih, Ahmet Haşim ve Faik Sabri’nin müdürlüğünde çıktığı duyurulur.

573. “İstişare”, s. 2.

İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.

574. “Blezeti Fitilleri”, (Reklam), s. 2.

575. “*Kalem*’in Nüsha-i Fevkaladesi”, s. 3.

Hasılatı İtalya depreminde zarar gören vatandaşlara gönderilmek üzere bir sayının çıkarılacağı duyurulur.

576. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.

Yazının ilk bölümünde, Bulgaristan ve Bosna-Hersek arasındaki meselenin, Girit’teki karışıklıkların sürdüğü ve bir çözüme ulaştırılmadığı belirtilir. Yazının devamında, hayatta herkesin eşit olduğu belirtilir. En sefil konumda bulunanlarla en üst düzeyde bulunanlar arasında bir fark görülmez. Örneğin, Mahmutpaşa’da yapılan bir pazarlığın benzerine siyasette de rastlamak mümkündür.

577. (Karikatür): “Muhterem mebuslarımıza bir iki saatlik meşgale.”, s. 4.

[Üzerinde “Meclis-i Mebusan” yazan bir binaya küfelerle belge taşındığı görülür.]

578. (Kef). (Kef), “Müstakbel Bir Mebus”, s. 4-6.

Milletvekili olmak isteyen ve gelecek seçimleri düşünen bir kişiyle yapılan görüşme aktarılır. Bu kişiye, Millet Meclisi hakkındaki fikirleri ve uygulayacağı programın içeriği sorulur. Milletvekili adayı, her şeyden önce gazetelerle ilgili düzenlemelerde bulunmak istemektedir. Hatta gazeteleri kapatmak için bir kanun bile çıkaracaktır. Milletvekili olunca yapacağı bir diğer iş, çeşitli memuriyetlerde görevlendirilmek üzere Avrupa’dan deneyimli kişiler getirtmektir. Hatta milletvekillerinin de Avrupa’ya tahsil için gitmelerini savunur. Tüm bu cevapları dinleyen yazar, milletvekilinden bu fikirleri kendisine saklamasını öğütler. Eğer duyulacak olursa başkalarının bunlardan ilham alacağını dile getirir. “Sizin yerinize onlar mebus olur.” diyerek bu kişiyle alay eder.

579. (Karikatür): “Bosna Hersek’te hutuvât-ı medeniyet.”, s. 5.

[Haritada Bosna-Hersek’in üzerinde duran çizimler çizilidir.]

580. (Karikatür): “Ecnebi karikatürlerinden:

Fransa ve Almanya, tarafına ait balonları muratlarına tard edebilecek kuvvette suni rüzgâr vücuda getiriyorlar.”, s. 6.

[Balonlara yön veren hava boruları çizilidir.]

581. Giryân-ı Zalim, “Mendil”, s. 7.

Giriştiği her kavgadan galip çıkan Cabbar Bey tanıtılır. Fakat bu cesur kişinin de yenildiği birisi vardır. Bu kişi, 14-15 yaşlarında Hamiyet adlı bir kızdır. Cabbar Beye yüz vermeyen bu genç kız, sonunda Cabbar Beyle tanışmaya razı olur. Onlar aralarında anlaşırken, Hamiyet'in annesi gençleri görür ve onları hemen evlendirmeyi düşünür.

582. (Başlıksız), s. 7.

Kalem'in on yedinci sayısında yer alan bilmeceye doğru cevap veren olmadığından, bu bilmecenin süresinin bir hafta daha uzatıldığı duyurulur.

583. (Karikatür):

“- Bunu terhin etmek istiyorum. Kabul eder misiniz?

- (Ba'de-l-muayene) Taşlar gösterişi sahteye benziyor. Ne kadar istiyorsunuz?

- Çok bir şey değil, bedelini ödeyecek kadar.

- Allah akıllar versin. Pabucu büyüğe kadar yolun var.”, s. 8.

[Tacını karşısındakine gösteren Bulgaristan Kralı Ferdinand'tır.]

584. (Karikatür):

“Kemal-i metanetle geçiyor eyvahhh! Bizim ümitlerin hepsi havaya uçtu. Elveda tatlı hayaller.”, s. 9.

[Ellerindeki pasolarla turnikeden geçmek için sıraya girmiş olan rütbeli kişiler ve Kamil Paşa çizilidir.]

585. (Karikatür): “Hudut boyunda:

- Yahu iş daha kızışacak mı dersin?

- Ben ondan vazgeçtim. Bari soğuk bizi dondurmasın.”, s. 16.

[Kalın giysilere sarınmış iki asker çizilidir.]

586. “Nouveau Tarif Réduit De Publicité”, s. 15.

587. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 15.

588. (Karikatür): “Mâide-i hükümdârân”, s. 14.

[Yabancı ülke liderleriyle bir masaya oturmuş olan Kamil Paşa çizilidir. Masanın ortasındaki tabağın içinde “Balkanlar” yazılıdır.]

589. Le Sonneur, “Carillons”, s. 14.

590. Memnoun-Bey, “Mon Oncle Horhor Ahga”, s. 13-12.

591. (Karikatür): “Rüsûmât emini”, s. 12.

[Portre]

592. “Catacloum”, s. 11.
 593. Atchik-Koulak, “Indiscrétions”, s. 11-10.
 594. (Karikatür): “Monmartr artisti Henri Yan”, s. 11.

[Portre]

595. (Karikatür): “Posta ve telgraf nazırı beyefendiye:
 Postalarımızda ıslahat.”, s. 10.

[Çitlerin yanına uzanmış, elindeki gazeteleri okuyan bir postacı çizilidir.]

596. Le Kalem, “A Nos Lecteurs”, s. 10.

Nr. 20, 1 Kânûnısanı 1324/ 14 Ocak 1909

597. (Karikatür): “Müze-i Osmanî müdürü üstâd-ı şehir Hamdi Bey tarafından ihdâ olunmuştur.”, s. 1.

598. Cenap Şahabettin, “İhanet-i Derya”, s. 2.

Yazı, Messina şehrinin coğrafi güzelliklerinin anlatımıyla başlar. Daha sonra bu bölgede meydana gelen depremin yıkıcı gücünden bahsedilir. Deprem, üç yüz binden fazla insanı diri diri toprağa gömdüğü belirtilir. Toprağın altında saatlerce yaşam savaşı vermiş olan kişilerin yaşadıkları düşünülür. Son araştırmalara göre, insaniyet üzerine böyle bir faciayı yağdıran ve yeryüzünü titreten şeyin deniz olduğu ortaya çıkmıştır. Suların gizli gizli zemini oyup çürüttüğü düşünülmektedir. İnsanlara dost görünen denizin, bu feci sonu hazırlamasına şaşırılır. Yazının sonunda, bu acıları biraz olsun hafifletmek amacıyla Türklerin yardım göndermeye devam edeceği belirtilir.

599. “Teşekkür”, s. 2.

Bu sayının bütün hasılatının, Sicilya ve Kalabre bölgesinde yaşanan depremden zarar gören kişilere gönderileceği belirtilir. Bu özel sayının oluşması için katkıda bulunan kişilere teşekkür edilir.

600. (Karikatür): “Hamdi Bey’in âsâr-ı bedîasından bir tablo”, s. 3.

601. (Karikatür): “İtalya Kralı haşmetli Victor Emmanuel (Klişesi *La Turquie* gazetesi müdüriyeti tarafından ihdâ edilmiştir.)”, s. 4.

602. (Karikatür): “Ressam-ı şehir Mösyö L. De Mango tarafından ihdâ edilmiştir.”, s. 5.
603. (Karikatür): “Zât-ı padişahının baş ressamı üstâd-ı şehir F. Zonaro tarafından hediye edilmiştir.”, s. 8.
604. Lucien Sciuto, “Charité!”, s. 7.
605. Pierre Le Goff, “La Solidarité Humaine”, s. 7.
606. Gustave Séon, “Pour L’Italie”, s. 7-6.
607. (Karikatür): “Ressam-ı şehir Mösyö L. De Mango tarafından ihdâ edilmiştir.”, s. 6.
608. Le Kalem, (Başlıksız), s. 6.

Nr. 21, 8 Kânunısani 1324/ 21 Ocak 1909

609. (Karikatür):
 “- İkametgâhınız?
 - Meclis-i Mebusan...”, s. 1.
 [Zayıflıktan bitap düşmüş bir kişi ve ona sorular soran bir memur çizilidir.]
610. “*Kalem Gazetesinin Tenzilâtlı Yeni İlânât Tarifnamesi*”, s. 2.
611. “*İstişare*”, s. 2.
İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.
612. Bafra, (Reklam), s. 2.
613. “Blezeti Fitilleri”, (Reklam), s. 2.
614. “Milli Marş”, s. 2.
 Tevfik Fikret Bey tarafından söylenip Hasan Refik Bey tarafından bestelenen milli marşın basıldığı duyurulur.
615. “*Emrâz-ı Aklîyye*”, s. 2.
 Derviş Paşa tarafından yazılan *Emrâz-ı Aklîyye* adlı kitabın ikinci sayısının çıktığı, üçüncü cildinin de yakın zamanda çıkacağı duyurulur.
616. “İhtar”, s. 2.
 İtalya’daki afetzedelere yardım amacıyla çıkarılan sayıdan temin etmek isteyenlerin idarehaneye başvurabilecekleri duyurulur.
617. Hûş-yâr, “Haftalık Dedikodu”, s. 3, 4, 5, 7.

Yazının ilk bölümünde, Meclis-i Mebusan'daki müzakerenin Büyükkada'daki yankıları verilir. Çünkü Büyükkada'da eski meclis erkânı bulunmaktadır. Mecliste görüşülen ilk konu, bu kişilerin başka bir yere nakledilmesidir. İkinci konu ise, rütbe ve nişanlarının geri alınmasıdır. Ayrıca bu kişilerin yakınlarına öncelik sağlanması engellenecektir. Bu kararın alınmasından önce üst kademelere yerleşen kişilerin durumunun, Harbiye Nezareti'nin adaletli tutumuyla çözülebileceği belirtilir. Yazının devamında, mecliste sürekli aynı kişilerin konuşmasının dikkat çekici olduğu vurgulanır. Bu kişilerin içinde Türkçe'yi hiç bilmeyenlerin olduğu da iddaa edilir. Bu sessizliğe rağmen parlamentonun ciddi bir devreye girdiği belirtilir. Bu devrede, kadınları ilgilendiren önemli kararların alınacağı vurgulanır. Avrupa parlamentolarını örnek alan milletvekillerinin, hanımların müzakerelerde bulunma isteklerini kabul edebilecekleri belirtilir. Bu durumun aile içi yaşantıya nasıl yansıtacağı üzerinde durulur.

618. (Karikatür): “Daima ittifak:

Edward – Bu bir timsahtır.

Victor – Yanlış bu bir makarna sofrasıdır.

Nikola – Bana kalırsa bu havyardan başka bir şey değildir.

Fallières – Hadi be siz de? Bu bir istakoz değil mi?”, s. 4.

[Yabancı ülke liderlerinin inceledikleri Girit'tir.]

619. (Karikatür):

“İmparator Franz – Usta, bu iki köşkü de bu büyük bina rengine boyar mısın?

Boyacı – Peki babalık. Fakat bunları sana iki buçuk milyon Osmanlı lirasından aşağı vermezler.”, s. 5.

[Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph'in boyanmasını istediği binaların üzerinde “Bosna-Hersek” yazılıdır. Büyük binada ise, “Avusturya” yazısı görülür.]

620. (Karikatür):

“- Ne dersiniz paşa. Tebrik edelim mi?

- Onu tebrikten ziyade birbirimizi taziyet edelim...””, s. 6.

[Ferit, Said ve Kamil Paşalar çizilidir.]

621. “Şehir Mektubu”, s. 7, 10.

Eskiden doktorların gazete ve dergileri tek tek gezerek muayene ettikleri belirtilir. Çünkü her bir yayının çeşitli hastalıklarının olduğu düşünülmüştür. Şimdiki zamanda da bu muayenelere ihtiyaç olduğu belirtilerek gazete ve dergiler tek tek ele alınır ve bu yayınların hastalıkları açıklanır. Kiminin soğuk aldığı, kiminin renginin solduğu, kiminin ise verem olduğu belirtilir.

622. (Karikatür):

“- Efendi, neyse biz babadan anadan kalanlarla kavrulduk. Fakat şu çocuk?

- Hanım ne düşünüyorsun? O gelinlik oluncaya kadar harîf ianesini tevzî ederler de onun cihâzı çıkar.”, s. 8.

[Mangalın başında oturan karı koca çizilidir.]

623. (Karikatür):

“- Karagöz! Kamil Paşa’yı nasıl bilirsin?

Zeybek – Onu Karagöz ne bilir, bir bana sorsan!” , s. 9.

[Zeybek, Karagöz ve Hacivat çizilidir.]

624. (Karikatür):

“Zevc – Duydun mu azizem? Mebusan, millete muzır olan bendleri çıkarmak için Kanun-ı Esasi’yi tekrardan tedkiki talep etmiş.

Zevce – (Deruni) Pekâlâ fakat acaba içlerinden hiçbiri küfüvsüz olan izdivaçların tedkikini talep etmeyecek mi?”, s. 10.

[Bir masada karşılıklı oturan karı koca çizilidir.]

625. “18 Numaralı Nüşamızdaki Bilmecenin Halli”, s. 10.

Kalem’in on sekizinci sayısında yer alan bilmecenin doğru cevabı verilir Doğru cevap verenler arasında yapılan çekiliş sonucunda saat kazanan kişi duyurulur.

626. (Karikatür): “7500 kuruş maaşlı bir biçarenin tezyîd-i maaşına kadar temin-i maîşeti için.”, s. 16.

627. “Nouveau Tarif Réduit De Publicité”, s. 15.

628. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 15-14.

629. “L’esprit Des Autres”, s. 14.

630. “Carillons”, s. 13.

631. (Karikatür): “Marki Pallavicini külliyyâtı.”, s. 13.

[Kitaplar arasında çalışmakta olan bir adam çizilidir.]

632. Griff, “Le Citateur”, s. 12.
633. (Karikatür): “Beyoğlu mutasarrıfı”, s. 12.
[Portre]
634. L. S., “Lettre À Mon Député”, s. 11.
635. Le Kalem, “Notre Numéro Spécial”, s. 11.

Nr. 22, 15 Kânunısani 1324/ 28 Ocak 1909

636. (Karikatür): “- Kuzum, Ebu Said Efendi! Böyle kelepirlere düştükçe beni unutma.”, s. 1.
[Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph’e bir anahtar uzatan ve karşılığında bir kese altın alan Kamil Paşa çizilidir.]
637. “*Kalem Gazetesinin Tenzilâtlı Yeni İlânât Tarifnamesi*”, s. 2.
638. “*Emrâz-ı Aklîyye*”, s. 2.
Derviş Paşa tarafından yazılan *Emrâz-ı Aklîyye* adlı kitabın ikinci sayısının çıktığı, üçüncü cildinin de yakın zamanda çıkacağı duyurulur.
639. “İhtar”, s. 2.
Kalem’in sekizinci sayısının tamamen bittiği, yedinci sayısının da az kaldığı koleksiyon yapmak isteyen okuyuculara duyurulur.
640. “*Kalem*’in Hediyeleri”, s. 2.
İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.
641. “*İstişare*”, s. 2.
İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.
642. “Bafra”, (Reklam), s. 2.
643. “Balo”, s. 2.
Musevi Karileri Cemiyeti tarafından düzenlenecek olan balonun duyurusuna yer verilir.
644. Hûş-yâr, “Haftalık Dedikodu”, s. 3-5.
İlk olarak, Fedâkâran-ı Millet Cemiyeti’nin devleti alt üst etme planları olduğu haberini alan bir zabıta nazırının, bu cemiyetin üyelerini yakalaması üzerinde durulur. Fakat bu tutuklamanın haksız olduğu belirtilir. Hürriyetin, nedensiz yere kırk kişinin zindana atılmasına izin veremeyeceği vurgulanır. Bunun yanında,

ortadan kaybolan kişilerin gün geçtikçe çoğaldığı belirtilir. Mebusan açılınca bu tür kayıpların yaşanmayacağı düşünülüyor, fakat beklenildiği gibi olmadığı altı çizilir. Daha önce bu tür kayıp haberlerinin Avrupa gazetelerinde görüldüğü, fakat şimdi başa geldiği belirtilir. Bu durumun medeniyet gereği olduğu alaylı bir ifadeyle vurgulanır. İkinci olarak, köprünün bir parçasının kaybolduğu, bulan kişinin ödüllendirileceği duyurulur. Ayrıca köprüyü en çok zedeleyenler arasında İngiliz vapurları gösterilir. İngiliz taraftarı olan Kamil Paşa bu durumun sorumlusu olarak gösterilir. Son olarak, mecliste yapılan konuşmalarda herkesin uyukladığı belirtilir.

645. (Karikatür):

“- Âşıklarımız, vereceğimiz bu sahbâ-i muhabbetin nişvesini, humârı geçince pek ra'nâ anlayacaklardır.”, s. 4.

[Eteklerinde “Bosna” ve “Hersek” yazan iki genç kızın karşısında, yine eteklerinde “Alsace” ve “Lorraine” yazan iki genç kız vardır.]

646. “Şu, Bu”, s. 5-6.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

647. (Karikatür): “Hay aksi hay. Bulgaristan’ı yutmakta o kadar acele etmişim ki daha birçok şey boğazımdan geçmedi.”, s. 5.

[Bulgaristan Kralı Ferdinand çizilidir.]

648. (Karikatür): “Zeynep müellifi”, s. 6.

[Portre]

649. “Eski Bir Model Daha”, s. 6-7.

Filozof olduğu düşünülen bir kişinin fiziksel özellikleri verilir. Gün içinde yaptıkları, hareketleri nakledilir. Bu kişinin evinin görünüşü, hizmetçisi Toni’nin çocuklarla olan ilişkileri anlatılır.

650. (Karikatür): “Doktor Raşid Tahsin Bey”, s. 8.

[Portre]

651. (Karikatür): “Kanun-ı Esasi’nin tedkiki:

O kadar müşkilâta rağmen ameliyat hüsn-i neticeye iktirân edecektir.”, s. 9.

[Yatakta yatan genç bir kız ve ellerindeki makaslar, testereler, bıçaklar ve kerpetenler ile yatağın çevresinde toplanmış erkekler çizilidir.]

652. (Karikatür): “Eski dost düşman olmaz.

- Maşallah... Gördünüz mü, dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur.

- Nasıl oldu da zat-ı fahîmânenizi bırakacak kadar eser-i gaflet gösterdiler?”, s. 16.

[Ferit Paşa ile el sıkışan şapkalı bir adam çizilidir.]

653. Lucien Sciuto, “Kalem... Bredaines”, s. 15-14.

654. “Le Bal Belmont”, s. 14.

655. (Karikatür): “Viyolonselist Cemil Bey”, s. 13.

[Portre]

656. (Karikatür):

“Dişçi – Haşmetmeab, dişinizi çıkarmak pek yazık, ona bir korun {•} yapayım!

Ferdinand - Bir tanesi başıma birçok belalar açtı. İkincisinden Allah saklasın.

{•} Korun: Yeni usul dişçilikte çürük dişlere geçirilen madenî gılâf veyahut hükümdârân tacı.”, s. 12.

[Dişçi koltuğunda oturan Bulgaristan Kralı Ferdinand’tır.]

657. Memnoun-Agha, “Chose Vécue”, s. 12-11.

658. Le Sonneur, “Carillons”, s. 11.

659. Au Peuple Italien, (Başlıksız), s. 10.

660. Albert Lecointre, “Sursum Corda!”, s. 10.

661. (Karikatür):

“- Orada ne işin var?

- Hemen memleketime gitmek istiyorum.”, s. 10.

[Telgraf tellerine asılı bir kişi çizilidir.]

Nr. 23, 22 Kânunısani 1324/ 4 Şubat 1909

662. (Karikatür): “Köprüde rasânet:

- Hay aksi şeytan yalnız küreğimin ucu dokundu.”, s. 1.

[Yıkılan köprüden düşen insanlar çizilidir.]

663. “Kalem Gazetesinin Tenzilâtlı Yeni İlânât Tarifnamesi”, s. 2.

664. “Ucuz Bir Otomobil”, (İlan), s. 2.

665. “A Vendre Voiturette Automobile Contal”, s. 2.

666. “Bekir’in Hazır Elbise Mağazası”, (Reklam), s. 2.

667. (Başlıksız), s. 2.
Mustafa Şamlı adlı mağazanın reklamına yer verilir.
668. “*İstişare*”, s. 2.
İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.
669. “*Kalem*’in Hediyeleri”, s. 2.
İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.
670. “Bî-kes Çocuklar Menfaatine”, s. 2.
Musevi Kadınlar Cemiyeti tarafından müsamere düzenleneceği duyurulur.
671. Hûş-yâr, “Haftalık Dedikodu”, s. 3, 5, 6.
İlk olarak, Bulgaristan’ın askeri hazırlıkları üzerinde durulur. Bulgaristan’ın, Edirne’ye girmek için yaptığı hazırlıklar blöf olarak görülür. İkinci olarak, memlekette birçok yetenekli mühendis olduğu vurgulanarak Avrupa’dan gelen planlara önem verilmemesi gerektiği belirtilir. Gündemde olan köprü projelerinin güzergâhları verilir. Üçüncü olarak, adada bulunan eski devirdeki siyasilerin müdafaaanname hazırladıkları açıklanır. Dördüncü olarak, İstanbul’daki karakolların kaldırılmaya başlanmasıyla birlikte, hırsızlık olaylarının arttığı söylenir. Bu durumun medeniyet gereği olduğu alaylı bir dille vurgulanır. Halkın, karakolsuz medeniyeti kabul etmediği söylenir. Yazının sonunda, harbiye öğrencilerinin yabancı dil öğrenmek istememedikleri belirtilir. Öğrenciler, yabancı bir dille yazılmış kitapları okuyarak beyinlerini doldurmayacaklarını ifade etmektedirler.
672. (Karikatür): “Kadıköy:
- Voliyi çevirdik ama bakalım avı yakalayabilecek miyiz?”, s. 4.
[Bir kayıgın içinde ağlarını atmış bekleyen üç erkek çizilidir.]
673. (Karikatür):
“- Sizi gidi haylaz çapkınlar sizi. İhtiyarlığımda bana bakarlar diye şefkat ve muhabbetle besledikçe siz adeta kuduruyorsunuz.”, s. 5.
[İki çocuğun ellerinden tutmuş olan kadının belinde “Avrupa” yazılıdır. Çocukların şapkalarında ise “Sırbistan” ve “Karadağ” yazısı görülür.]
674. (Karikatür):
“Madam - Bu sene behemehâl yaz mevsimini adada geçirmeliyiz. Bunu şiddetle talep ederim.

Mösyö – Fakat unutupyorsun ki ben devr-i sabık memurlarımdım. Eğer adaya gidersem beni de müsâfirîn-i kirâm adedine ithal edecekler.”, s. 6.

[Karşılıklı karı koca çizilidir.]

675. “Eski Bir Model Daha”, s. 7.

Kalem’in yirmi ikinci sayısında yer alan hikâyenin devamına yer verilir. Filozof ve hizmetçisi Toni’nin ev içindeki durumları anlatılır.

676. (Karikatür): “Lüksemburg müzesinden:
Esir taciri”, s. 8-9.

[Kamil Paşa, yanındaki genç kızı Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph’e sunarken görülür.]

677. (Karikatür):
“- Alamazsın!
- Alırım.”, s. 16.

[Kamil Paşa ile gözlüklü ve sakallı bir adam ellerindeki mühürlü mektubu çekiştirirken çizilidir.]

678. “Kalem... Bredaines”, s. 15.

679. Henri Golant (Pour Copie Conforme: Lucien Sciuto), “La Revue”, s. 15-14.

680. (Karikatür): “Vezne kapanmış, bir daha gelmeli.”, s. 12.

[Elinde taç ve oyuncak bir tren bulunan bir adam çizilidir.]

681. Le Sonneur, “Carillons”, s. 13-12.

682. “Traitements De Journalistes”, s. 12.

683. Karikatür: “Müze-i Osmani müdürü”, s. 12.

[Portre]

684. “L’esprit Des Autres”, s. 12.

685. L. S., “Interview”, s. 11.

686. (Karikatür):

“- Koleksiyonumda şu iki çiçek eksikti. Yaşasın talih! İki buçuk milyonla beni onlara da sahip etti.”, s. 10.

[Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph’in iki yanında üzerlerinde “Bosna” ve “Hersek” yazılı iki kız görülür.]

687. M. Reinal, “On Travaille!... Dans Ce Ministère”, s. 10.

Nr. 24, 29 Kânunısani 1324/ 11 Şubat 1909

688. (Karikatür):

“- İnn-Allahe maa-s-sâbirîn! Bu herif ile de belaya çattık... Cem yine ne geldin be adam? Başka işin gücün yok mu?

- Belki bir şeye ihtiyacınız vardır diye geldim.”, s. 1.

[Yatak odasında oturan genç bir kız, elinde mumla kapıda bekleyen bir adam ve onu kovmaya çalışan Kamil Paşa çizilidir.]

689. “*Kalem Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlânât Tarifnamesi*”, s. 2.

690. “*İstişare*”, s. 2.

İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.

691. “*Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası*”, s. 2.

Ahmed Şuayb, Rıza Tevfik ve Mehmed Cavid Bey tarafından on beş günde bir yayımlanan *Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası* adlı dergi tanıtılır. İkinci sayısının çıktığı duyurulur.

692. “*Lem’a-i Hürriyet*”, s. 2.

Dans öğretmeni Pisalti’nin *Nazariye* ve Mösyö Baldi’nin *Müzika* adlı kitapları tanıtılır.

693. “*Midhat Paşa*”, s. 2.

Faik Ali Beyin *Midhat Paşa* adlı eseri tanıtılır.

694. “*Théâtre Des Petits-Champs*”, s. 2.

695. “*Tonguc*”, s. 2.

Mirza Said Bey tarafından *Tonguc* adlı günlük bir gazete çıkarılacağı duyurulur.

696. Hûş-yâr, “*Haftalık Dedikodu*”, s. 3-5.

İlk olarak zabıtalının, kayıp kişileri bulamaması eleştirilir. Ayrıca cinayetlerin bile gittikçe Avrupa cinayetlerini andırdığı vurgulanır. Bir kadının, aşk meselesi yüzünden başka bir kadını vurması bu duruma bir örnektir. İkinci olarak, bakan olmanın her devirde geçerli olan en ideal meslek olduğu belirtilir. Son olarak, Manyasizadenin yönetimi altına aldığı mahkemelerin durumuna değinilir. *İkdam* gazetesi yazarı Ali Kemal Beyin Doktor Bahaddin Şakir Bey aleyhine, Roma

sefiri Hakkı Beyin ise *Yeni Gazete* aleyhine açtıkları davaların bir karara bağlanmadığı duyurulur.

697. (Karikatür): “Zabtiye nazırı paşaya:

Kuvvet mâ-fiş fanteziye kesîr!

Bir meşâhid vaka – (Telaşla) Aman komiser efendi! Dışarıda halk birbirine geçiyor, geceleri soyulan soyulana. Etrafta ne polis, ne...

- Rica ederim işgal etmeyiniz. Tuvaletim bitsin de sonra.”, s. 4.

[Aynanın karşısında süslenen bir komiser ve telaş içindeki yardımcısı çizilidir.]

698. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“Belgrat’ta hareket-i arz:

Kral Petro – Ne oluyor? Yoksa ben Kalabre Kralı mı oldum?”, s. 5.

[Tahtının üzerinde sallanan Kral Petro çizilidir.]

699. Ali Râvî, “Rivayetler”, s. 5-7.

Sabah’ın pembe sayfalarının basında büyük bir yenilik olduğu vurgulanır. Rekabet amacıyla *Tanin* gazetesinin, *İkdam* gazetesinin ve *Yeni Gazete*’nin de bu yeniliği takip edebileceği belirtilir. Arapça ve Farsça kelime kullanımına karşı çıkan Türk Derneği’nin oluşmakta olduğu duyurulur. Yeni açılacak olan kulüpler ile yeni kurulacak olan gazete ve dergilere duyulmamış isimler bulacak olan bir isimlendirme idarehanesinin açılacağı duyurulur. Türk Derneği üyesinin vapurda karşılaştığı bir durum aktarılır. Nezle yüzünden burunları tıkanan bakanların, artık burundan konuşma imkânlarının da kalmadığı belirtilir. Şehir emanetinin erkeklerden sonra kadınları da düşünmeye başladığı, artık kadınlar için de tesisler inşa edeceği müjdelenir. Son olarak, Ebüzziya Tevfik Beyin milletvekili olmayı hak etmediği alaylı bir dille vurgulanır.

700. (Karikatür): “Roma sefir-i kebîrî Hakkı Beye:

Cadı çıkıyor.”, s. 8.

[“Basın Kanunu” yazan tahtayla aralanan tabuttan, iskelet şeklindeki sansürün çıktığı görülür.]

701. (Karikatür): “Ba’de-mâ muhâkemedede sadrazam başına icrâî tahlîf olunmasını talep ederim.”, s. 9.

[Kürsüde konuşan sivri bıyıklı bir adam çizilidir.]

702. (Karikatür):

“- Devam ediniz, şiddetle protesto ediniz, tehdit ediniz.

- Ya kulak asmazlarsa?

- Ne zararı var. Blöf daima az çok işe yarar.”, s. 16.

[Masa başında çalışan kişiye emir veren rütbeli bir kişi çizilidir.]

703. Henri Golant (Pour Copie Conforme: Lucien Sciuto), “Kalem... Bredaines”, s. 15-14.

704. “Les Chansonniers De Péra”, s. 13.

705. Y. De L’Etang, “A La Chambre”, s. 13.

706. (Karikatür): “Constans cenaplarına: Yaşasın Constans! Şey constitution diyecektim.”, s. 13.

[Portre]

707. (Başlıksız), s. 13.

708. Le Sonneur, “Carillons”, s. 12.

709. (Karikatür): “Mündericatsız hikâye”, s. 12.

[Yemek yiyen Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph’e dilenen iki kişinin üzerlerinde “Sırbistan” ve “Karadağ” yazılıdır.]

710. Memnoun-Agha, “La Solution Du Problème Mahsousséen”, s. 11.

711. (Karikatür):

“- Aman açlıktan ölüyorum.

- Deftere kaydettim, bir hafta sonra gel!” s. 10.

[Gişedeki kişiye dilenen bir deri bir kemik kalmış bir adam çizilidir.]

712. (Karikatür): “Papuş parası”, s. 10.

[Ayakları görünmeyen rütbeli bir kişi çizilidir.]

713. “Anacdotes”, s. 10.

714. “L’esprit Des Autres”, s. 10.

Nr. 25, 5 Şubat 1324/ 18 Şubat 1909

715. (Karikatür), (Yazısız), s. 1.

[Kafasını elinde tutan başsız adam Kamil Paşadır.]

716. “*Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası*”, s. 2.

Ahmed Şuayb, Rıza Tevfik ve Mehmed Cavid Bey tarafından on beş günde bir yayımlanan *Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası* adlı dergi tanıtılır. İkinci sayısının çıktığı duyurulur.

717. “*İstişare*”, s. 2.

İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.

718. “Théâtre Des Petits-Champs”, s. 2.

719. “*Tonguc*”, s. 2.

Mirza Said Bey tarafından *Tonguc* adlı günlük bir gazete çıkarıldığı duyurulur.

720. “*Midhat Paşa*”, s. 2.

Faik Ali Beyin *Midhat Paşa* adlı eseri tanıtılır.

721. “Ucuz Bir Otomobil”, (İlan), s. 2.

722. “A Vendre Voiturette Automobile Contal”, s. 2.

723. “*Kalem*’in Hediyeleri”, s. 2.

İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.

724. Hûş-yâr, “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.

Son dönemde sayıları gittikçe artan kayıpların bilançosu verilir. *Tanin*, *İkdam* ve *Proodos* gazetelerinde meclisteki partiler hakkında yazılan haberlere yer verilir. Bakanların istifaları üzerinde durulur. İstifa eden bakanların yokluğunun, halka huzur bahşettiği belirtilir. Hariciye Bakanı Tevfik Paşa’nın on seneden beri ısıttığı makamını terk etmemesi, istibdat terbiyesi almış olmasına bağlanır. Son olarak, İstanbul’da görülen asayiş eksikliğinden şikâyet edilir.

725. (Karikatür): “Yarınki matbuat”, s. 4.

[Kalem tutan bir el, kilit altında çizilidir.]

726. Gâve-i Zalim, “Zülf-i Yâr, s. 5-7.

Meşrutiyetle birlikte açılıp saçıldığı belirtilen “zülf-i yâr” terkinin, yeniden şiirlerde yerini bulduğu belirtilir. Eski ve yeni örnekler verilerek eskilerin daha güzel olduğu vurgulanır.

727. (Karikatür):

“- Hiç görünmüyorsunuz?

- Hergün Meclis-i Mebusan’a gidiyor, müzâkerâtı dinliyorum.

- Oraya kadar gitmenize ne hâcet. Gazetelerde okumak kâfi.

- Hayır, maksadım usul-i hitabet öğrenmektir.”, s. 5.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

728. (Karikatür): “En son gazi”, s. 6.

[Elinde tüy tutan bir adam, oyuncak bir at üzerinde çizilidir.]

729. Ali Râvî, “Rivayetler”, s. 7.

İlk olarak, son on senede Almanya’da ortaya çıkan yeni sanat dalları üzerinde durulur. Meşrutiyetin ilanıyla Osmanlı’da da görülen yeni sanatlar eleştirilir. İkinci olarak Osman Hamdi Beyin, eski defter ve evrakları müzede sergilemek istediği belirtilir. Son olarak, *İkdam* gazetesi başyazarı Ali Kemal Beyin Avrupa’da hangi işlerle meşgul olduğu sorulur. Bu konu hakkındaki rivayetler aktarılır.

730. (Karikatür): “Ahhh! Evladım! 1 Şubat”, s. 8.

[Sirkteki atların üstünden düşen Kamil Paşa ve rütbeli bir kişi çizilidir.]

731. Karikatür: “Aman oğlum yeter... Dizimde kuvvet kalmadı düşeceğim. 31 Kânunısanı”, s. 9.

[Sirkteki atların üstünde akrobatik hareketlerde bulunan Kamil Paşa ve rütbeli bir kişi çizilidir.]

732. (Karikatür):

“Haydi paşam haydi... İster Mısır’dayız, ister Avrupa’da. Fakat çabuk gel.”, s. 16.

[Bir askeri uğurlamakta olan Kamil Paşa çizilidir.]

733. Henri Golant (Pour Copie Conforme: Lucien Sciuto), “Kalem... Bredaines”, s. 15-14.

734. (Karikatür): “Müsta’filerden biri”, s. 13.

[Portre]

735. “L’esprit Des Autres”, s. 13.

736. Le Loup Blanc, “La Chute Du Ministère”, s. 13.

737. “Trablement De Terre”, s. 13.

738. Le Sonneur, “Carillons”, s. 12.

739. (Karikatür): “Balkanlarda kartopu oyunu.”, s. 12.

[Kartopu oynayan ülke liderleri çizilidir.]

740. D’après Corneille, “Plaintes de Don Diègue”, s. 11.

741. Le Loup Blanc, “Les Imprécations De Kiamil”, s. 11-10.

742. (Karikatür):

“Şah – Bu nedir?

Vezir – Hürriyet için yek-diğerini kırıp geçiren ahali. Nasıl, men edelim mi?

Şah - Zinhâr! Bilakis git kendilerini son ferdi kalmayınca kadar devam için teşvik et.”, s. 11.

[Şah, kavga eden halkı izlerken çizilidir.]

743. (Karikatür):

- Zavallı dostum, bu hâl ile nereye gidiyorsun?

- Bir gazete imtiyazı istemeye.

- Pekâlâ. Fakat başını ne yaptın?

- Ne olur ne olmaz. İhtiyaten emin bir mahalde hıfz ettim.”, s. 10.

[İki kişiden biri başsız olarak çizilidir.]

Nr. 26, 12 Şubat 1324/ 25 Şubat 1909

744. (Karikatür):

“Düşman üzerine hücum olunacak, top başına.”, s. 1.

[Geminin dümeni başında, elinde çan tutan bir adam çizilidir.]

745. “*Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası*”, s. 2.

Ahmed Şuayb, Rıza Tefvik ve Mehmed Cavid Bey tarafından on beş günde bir yayımlanan *Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası* adlı dergi tanıtılır. İkinci sayısının çıktığı duyurulur.

746. “*Bağçe*”, s. 2.

Siyasî, edebî ve sosyal konuları içeren *Bağçe* adlı dergi tanıtılır.

747. “*İstişare*”, s. 2.

İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.

748. “*Konser*”, s. 2.

Konser duyurusuna yer verilir.

749. “*Midhat Paşa*”, s. 2.

Faik Ali Beyin *Midhat Paşa* adlı eseri tanıtılır.

750. “*Leylî ve Nehârî Burhan Terakki Hamid Mektebi*”, s. 2.

Koska'da bulunan okulun ücretlerine yer verilir.

751. “*Tonguc*”, s. 2.

Herkesin anlayabileceği bir üsluba sahip olan *Tonguc* adlı günlük gazete tanıtılır.

752. “*Catacloum*”, s. 2.

753. “*Ucuz Bir Otomobil*”, (İlan), s. 2.

754. “*A Vendre Voiturette Automobile Contal*”, s. 2.

755. Hûş-yâr, “*Haftalık Dedikodu*”, s. 3-5.

İlk konuda, Meclis-i Mebusan'da gazetecilere ayrılan yerin darlığından ve karanlığından şikâyet edilir. Yazar, meclisin bu bölümünden dinlediği konuşmaları aktarır. Bunlardan birisi de Selanik Milletvekili Cavid Beyin borçlar hakkındaki konuşmasıdır. Borçlar yüzünden fakirleşen devletin durumunun gittikçe kötüleştiği belirtilir. Diğer devletlerin bu konu hakkındaki yorumlarına yer verilir. Daha sonra yeni kabine tanıtılır, programlarının içeriği özetlenir. Bu programların içinde matbuat nizamnamesine hiç değinilmemesine dikkat çekilir. İkinci konuda, İstanbul'daki hırsızlık olayları üzerinde durulur. Asayiş eksikliğinden ve yeni açıklanan bilgilere göre şehirde on bin serserinin oluşundan bahsedilir. Ayrıca soygunun sadece hırsızlar tarafından değil, çeşitli kurumların adına düzenlendiği belirtilen konferanslarla ve alımının zorunlu tutulduğu biletlerle de yapıldığı belirtilir.

756. (Karikatür): “*Yeni Gazete*'nin yeni muharrir-i sersütunu”, s. 4.

[Portre]

757. (Karikatür): “*Hüseyin Hilmi Paşa*”, s. 5.

[Portre]

758. (Karikatür): “*İş adamı*:

- Nihayet iş buna kaldı. Biraz da böyle geçinelim”, s. 6.

[Örgü ören Kamil Paşa çizilidir.]

759. Ali Râvî, “*Rivayetler*”, s. 6-7.

Hürriyet, eşitlik ve adaletin sadece yabancı pasaporta sahip olanlara uygulanmasından şikâyet edilir. Zabitanın gücünün bu kişilere yetmediğinden bahsedilir. Fakat bu yabancıların çoğunun da serseri olduğu ve serseri nizamnamesinin uygulanması gerektiği belirtilir. Zabitanın hırsızlık ve cinayet

olaylarının önüne geçemediği belirtilir. Bu yüzden, eski devirdeki gibi hafiyelere başvurulacağı düşünülür. Körler için bir okul açmak isteyen Esad Paşa'nın, bu konuda başarı sağlayamadığı belirtilir. Esad Paşa, bu başarısızlığının üzerine yaptığı konuşmada; Avrupa'da, körlere verilen değerden ve onların elde ettiği başarılarından bahseder. Son olarak, bir doktorun hastasıyla olan diyaloglarına yer verilir.

760. (Karikatür):

“- Vakayı âhire hakkındaki fikr-i devletleri merkezdedir?

- Benim anladığıma göre kavga bizim yorgan içinmiş, yorgan gitti kavga bitti.”, s. 8.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

761. (Karikatür), (Yazısız), s. 9.

[Kanoya binmiş iki kişi çizilidir.]

762. (Karikatür):

“Nikola – Aferin! İşte böyle şıçrarsan kamçıya hâcet kalmaz.”, s. 16.

[Gayda çalan bir kişinin karşısında oynayan bir adam çizilidir.]

763. Henri Golant (Pour Copie Conforme: Lucien Sciuto), “Kalem... Bredaines”, s. 15-14.

764. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“Alman ve İngiliz sulh ve silah timsalleri – Kemal-i muhâlesetle elini sıkamak isterim. Fakat önce şu boks eldivenini çıkar da öyle. (*Simplicissimus*)”, s. 13.

765. “L'esprit Des Autres”, s. 13.

766. Memnoun-Agha, “Nouvelle Loi Sur La Presse”, s. 13.

767. Le Sonneur, “Carillons”, s. 12-11.

768. (Karikatür):

“- Ne o Karagöz Ağa selam sabah yok mu?

- Ne yapalım kimin arabasına binersem onun türküsünü çağırırım.”, s. 12.

[At arabasının arkasında oturan Karagöz ve arabayı kullanan sivri bıyıklı bir adam çizilidir.]

769. Memnoun-Agha, “Nos Enquêtes”, s. 11.

770. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan'da Makedonya kiliseler meselesi:

Bu çan gürültüleri arasında riyaset çingırağı nasıl işitilir?”, s. 10.

[Kürsünün yanında çalınan çanların üstünde “Yunan” ve “Bulgar” yazılıdır.]

771. Alfred Capus, “Nouveau Ministre”, s. 10.

Nr. 27, 19 Şubat 1324/ 4 Mart 1909

772. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan reis-i muhteremi.”, s. 1.

[Portre]

773. “İhtar”, s. 2.

Abonelik koşullarıyla ilgili bilgi verilir.

774. “*Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası*”, s. 2.

Ahmed Şuayb, Rıza Tevfik ve Mehmed Cavid Bey tarafından on beş günde bir yayımlanan *Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası* adlı dergi tanıtılır. Üçüncü sayısının çıktığı duyurulur.

775. “*Bağçe*”, s. 2.

Siyasî, edebî ve sosyal konuları içeren *Bağçe* adlı dergi tanıtılır.

776. “*İstişare*”, s. 2.

İstişare adlı haftalık dergi tanıtılır.

777. “*Zalimin Encâmı*”, s. 2.

Hakkı Paşanın kızı Fehime Nüzhet Hanımefendinin *Zalimin Encâmı* adlı kitabı tanıtılır.

778. “Catacloum”, s. 2.

779. “Ucuz Bir Otomobil”, (İlan), s. 2.

780. “A Vendre Voiturette Automobile Contal”, s. 2.

781. (Başlıksız), s. 2.

Abdülhak Hamit Tarhan’ın *Tezer* adlı oyununun Burhanettin Bey Kumpanyası tarafından oynanacağı duyurulur.

782. Hûş-yâr, “Haftalık Dedikodu”, s. 3-5.

Hilmi Beyin başkanlığında görülen Necip isimli kişinin mahkemesi üzerinde durulur. Rütbelere konusunda mecliste yapılan müzakerelere yer verilir. Hemen hemen her kişinin bir rütbeye sahip olması eleştirilir. Son olarak, ahmaklık ve delilik hakkında yapılan konferansların aslında çok eğlenceli geçebileceği birkaç örnekle ispatlanır.

783. (Karikatür): “En ufağı kan kırmızı aldatmak mümkün mü!”, s. 4.

[Bir adamın çevresini saran bayraklı ve düdüklü çocuklar çizilidir.]

784. (Karikatür):

“Acaba sebebi nedir bir bakayım? Bu saat otuz iki senedir işlemiyor. Tevekkeli değilmiş, bak şimdi... Hey gidi hey!” ,s. 5.

[Saati açıp içinden çıkan fareyi gösteren adamın hareketleri dört ayrı karikatürde çizilidir.]

785. “Şu, Bu”, s. 5-6.

Yazarın, çok dinleyen ve az konuşan bir kişinin ağzından laf almak için verdiği uğraşlar anlatılır.

786. (Karikatür):

“Müfettiş – Posta hareket etmek üzere... Yarım saattir ne yapıyorsun, daha bitmedi mi?

Memur – Of. İnn-Allahe maa-s-sâbirîn!” , s. 6.

[Çuvalların içindeki mektupların başında duran çaresiz bir adam çizilidir.]

787. Ali Râvî, “Rivayetler”, s. 6-7.

Avrupa’daki boşanmaların farklı olduğu Paris’te şahit olunan bir örnekle anlatılır. Mahkemede bulunan bir çiftin, birbirlerine karşı ne kadar saygı ve sevgi dolu olduklarını gösteren diyalogları verilir. Yazar, bu çiftin evlenmek üzere orada bulunduğunu düşünür. Fakat daha sonra aslında boşanmak üzere oldukları anlaşılır. Bu durumun, Avrupa’da bir kural olmasından çok bir istisna olduğunun altı çizilir. Yazının sonunda yine karı koca arasındaki ilişkilerle ilgili olarak Yunanistan’da geçen bir olay aktarılır.

788. (Karikatür):

“- Avrupa’ya seyahat hakkındaki arzularım bilmem ne zaman imkân bulabilecek? Devr-i istibdatta korkudan şimdi de züğürtlükten...

- 113 numaralı paso ile meccânen seyahat ihtimali bâkî kaldıkça niçin ümidini kesiyorsun.” , s. 8.

[Düşünceli bir adam ile onunla konuşan bir kişi çizilidir.]

789. (Karikatür): “Bakın hayvânâtı nasıl alıştırdım. Hayatımda daha ne hayvanları terbiye ettim. Siz yalnız bana bırakın...” , s. 9.

[Eliyle sus işareti yapan Rus Çarı Nikola'nın önünde eğilmiş olan Bulgaristan Kralı Ferdinand çizilidir.]

790. (Karikatür): “Tarih müzesi:

- Baltacı ailesinin evlâd-ı zükûrî tarafından hediye edilmiş bir tablodur.”, s. 16.

[Tabloda, çadırın içini gözetleyen bir adam görülür. Ayrıca bu tabloya bakan iki kişi çizilidir.]

791. Henri Golant (Pour Copie Conforme: Lucien Sciuto), “Kalem... Bredaines”, s. 15-14.

792. Ali Samy, “C'est Mal Compris”, s. 13.

793. K. D'aïf, “Un Roi De Carnaval”, s. 12.

794. (Karikatür): “Ferdâ-yi celse:

- Salon bu sabah tertemiz. İnsanın sanki buraya dün hiç kimse gelmemiş olduğuna hükmedeceği geliyor. Değil mi?

- Evet... Çünkü dün burada 1908 istikrazı müzâkere edildi. Bilir misin ki bundan anlayabilenler pek azdır.”, s. 12.

[Yerleri süpüren iki kişi çizilidir.]

795. Memnoun-Agha, “Une Découverte Du Conseiller Financier”, s. 11.

796. Le Loup Blanc, “Blague... À Tabac”, s. 11-10.

797. “Un Homme Heroique”, s. 10.

798. Le Loup Blanc, “Petit Dictionnaire De Poche”, s. 10.

799. (Karikatür): “En büyük oyuncumuz”, s. 10.

[Portre]

Nr. 28, 26 Şubat 1324/ 11 Mart 1909

800. (Karikatür): “Cinayet mahkemesinde:

- Ben sizin, bu millet-i muazzamanın, 90000 kişinin canını kurtardım. (mâba'dı beşinci sahifede)”, s. 1.

[Mahkemenin sanık kürsüsünde konuşan bir kişi çizilidir.]

801. “İhtar”, s. 2.

Abonelik koşullarıyla ilgili bilgi verilir.

802. “*Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası*”, s. 2.

Ahmed Şuayb, Rıza Tefvik ve Mehmed Cavid Bey tarafından on beş günde bir yayımlanan *Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası* adlı dergi tanıtılır. Üçüncü sayısının çıktığı duyurulur.

803. “*Hukuk-ı Harb*”, s. 2.

Sami Bey tarafından yazılan *Hukuk-i Harb* adlı eser tanıtılır.

804. “*İstişare*”, s. 2.

İstişare adlı haftalık derginin yirmi üçüncü sayısının çıktığı duyurulur.

805. “*Tonguc*”, s. 2.

Herkesin anlayabileceği bir üsluba sahip olduğu belirtilen *Tonguc* adlı günlük gazete tanıtılır.

806. “Musiki Heveskârânına”, s. 2.

Şamlı Selim Efendinin bir nota kitabı yayımladığı duyurulur.

807. “Balo”, s. 2.

Mösyö Pisalti'nin düzenleyeceği balonun duyurusuna yer verilir.

808. “Catacloum”, s. 2.

809. “*Kalem*'in Hediyeleri”, s. 2.

İlk abone olan 1000 kişiye, çekilişle 20 parça eşya dağıtılacağı duyurulur.

810. Heyet-i Tahririye ve Tersimiye, “*Ziya-i Elîm*”, s. 3.

Adliye Bakanı Manyasizade Refik Beyin vefatından duyulan üzüntüyü anlatan bir metne yer verilir.

811. “Haftalık Dedikodu”, s. 4, 6, 7.

Yazının ilk bölümünde, vilayetlerden gelen mektuplardaki dikkat çeken yerler aynen aktarılır. Her mektupta hayatlarının tehlike altında olduğunu belirten kişiler, aynı zamanda irtica tehdidinde de dikkat çekerler. Katliamlar, asayiş yokluğu, yağmalar, isyanlar, çatışmalar bir an önce çözüm bekleyen konulardır. Tüm bu şikâyetlere rağmen Dâhiliye Nezareti, taşralardaki durumun emniyetli olduğunu savunmaktadır. Yazının sonunda, toplum hayatını düzenlemek için Zaptiye Nezareti tarafından konulan kurallardan birkaçı verilir. Tüm bu kurallar, yeni polis müfettişi olarak görevlendirilen bir yabancıнын eğlenceleri olarak görülür. Avrupa hayatından yorulan zenginlerin, Osmanlı Devleti'nin eğlenceli memuriyetlerine gönüllü olarak gelmeleri için çağrıda bulunulur.

812. (Karikatür): “Cinayet mahkemesinde:

Vekil-i müdâfi – Bomba atan caniler affedildi. Emsâli misillü müvekkilimin de affını talep ederim.

Reis – İsmi ne, babanın ismi?”, s. 5.

[Koltuğunun altında dosya taşıyan bir adam ile kürsüde oturan bir kişi çizilidir.]

813. (Karikatür): “- Müdafaa şahidlerinden.”, s. 5.

[Ağlayan bir kız çocuğu çizilidir.]

814. (Karikatür): “Polis teslîhâtı:

Zabitanın verdiği cephaneye ile revolverler hîn-i icabında düşmana karşı işte böyle isti'mâl edilir.”, s. 6.

[Elindeki tabancayı karşısındakine doğrultmuş bir polis ve elindeki bıçakla polise saldıran bir kişi çizilidir.]

815. Hûş-yâr, “Menhel Eğlenceli Memuriyetler”, s. 7.

İngiltere’den gelecek kişiler için uygun memuriyetler sıralanır.

816. Ali Râvî, “Rivayetler”, s. 7, 10.

İlk olarak, gülmenin çeşitleri üzerinde durulur. Her kişinin kendine has bir gülme şekli olduğu kadar, aynı karikatür karşısında verdiği tepkiler de farklıdır. Buna rağmen herkesin, büyük makamlarda ikiyüzlülükle şişmiş gururların yuvarlanmasına daha çok güleceği iddia edilir. Ayrıca çocukken gülünen Karagöz ve Hacivat kavgasıyla büyüklerde aynı tesiri uyandıran siyasiler arasındaki kavgalar arasında benzerlik kurulur. Daha sonra *Kalem*’in, gençlerin ve yaşlıların üzerinde meydana getirdiği gülümsemeler karşılaştırılır. Gençlerin şen kahkahaları, ihtiyarların kuru ve kesik gülüşlerine tercih edilir. İkinci olarak, dünyada her insanın bir eşinin olduğuna dair bir hikâye anlatılır. Üçüncü olarak, Ferruh Tiyatrosu’nda meydana gelen olay üzerinde durulur. Son olarak, iki kişi arasında cinayetler hakkındaki diyaloglara yer verilir.

817. (Karikatür): “Hukukî idare muallim muhteremi: Yörük Ağası Zade”, s. 8.

[Portre]

818. (Karikatür): “Âlem-i matbuatta bir darbe-i Cahidâne.”, s. 9.

[Hüseyin Cahit’in, diğer gazete sahiplerini teker teker devirdiği görülür.]

819. “Şu, Bu”, s. 10.

Yabancı vapurlarına yolcu uğurlamaya gidecekler için bazı önerilere yer verilir.

820. (Karikatür):

“Nikola müsaade et de başına bir şey giysin. Beş altı aydır açık baş dura dura bîçârenin beyni donacak.”, s. 16.

[Rus Çarı Nikola'nın karşısında, siyah uzun saçlı bir kızın arkasında duran Bulgaristan Kralı Ferdinand çizilidir.]

821. Intèrim, “Kalem... Bredaines”, s. 15-14.

822. K. D'aïf, “Mars Le Fol”, s. 13.

823. (Karikatür):

“- Mösyö iki üç haftadır sana bir şeyler oldu. Böyle sûretle düşünceli düşünceli; dalgın dalgın neler yazıyorsun?

- Yeni çıkma bir mizah gazetesini için madhek bir fıkra icadıyla meşgulüm, rica ederim beni rahat bırak.”, s. 13.

[Masası başında çalışan bir adam ve onun başında duran bir kadın çizilidir.]

824. (Karikatür):

“- Madam şu revolveri al, tiyatroya gideceğim.

- Nasıl mösyö, hırsızlardan korkmuyor musun?

- İşte onun için verdim. Revolverimi de çalmasımlar.”, s. 12.

[Elindeki silahı, karşısındaki kadına uzatan bir adam çizilidir.]

825. H. Yan, “Fables Express”, s. 12.

826. “Nouvelles Officielles”, s. 12.

827. “Dialogue Entendu Ces Jours Derniers”, s. 12.

828. Henri Yan, “Résultats Complets De La Chambre Ottomane”, s. 11.

829. (Karikatür): “Ecnebi karikatürlerinden:

Rusya zorla Türkiye'nin ceplerini dolduruyor. Hilâf-ı arzu kesb-i servet. Bulgar ta'vîz-i millisi münâsebetiyle.”, s. 11.

[Karşısındaki fesli kişinin ceplerini dolduran kalpaklı bir kişi çizilidir.]

Nr. 29, 5 Mart 1325/ 18 Mart 1909

830. (Karikatür):

“- Yakında yine bir ziyafet varmış.

- Acaba yemininde hânis olan kim?”, s. 1.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

831. “İhtar”, s. 2.

Abone olacak ilk bin kişi için seçilen eşyaların görülebileceği yer belirtilir. Ayrıca abone olan bin kişinin, Febus Fotoğrafhanesi’nde ücretsiz fotoğraf çektirebileceği duyurulur. Yazının sonunda, abonelik koşulları ve *Kalem*’in eski sayılarının mevcudu hakkında bilgi verilir.

832. “İstişare”, s. 2.

İstişare adlı haftalık derginin yirmi dördüncü sayısının çıktığı duyurulur.

833. “*Hukuk-ı Harb*”, s. 2.

Sami Bey tarafından yazılan *Hukuk-i Harb* adlı eser tanıtılır.

834. “*Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası*”, s. 2.

Ahmed Şuayb, Rıza Tevfik ve Mehmed Cavid Bey tarafından on beş günde bir yayımlanan *Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası* adlı dergi tanıtılır. Üçüncü sayısının çıktığı duyurulur.

835. “Tepebaşı’nda Kışlık Tiyatroda”, s. 2.

Tepebaşı kışlık tiyatrodaki verilecek olan konserin duyurusu yapılır.

836. “*Tonguc*”, s. 2.

Herkesin anlayabileceği bir üsluba sahip olduğu belirtilen *Tonguc* adlı günlük gazete tanıtılır.

837. “Catacloum”, s. 2.

838. “Musiki Heveskârânına”, s. 2.

Şamlı Selim Efendinin bir nota kitabı yayımladığı duyurulur.

839. Hûş-yâr, “Haftalık Dedikodu”, s. 3, 4, 6.

Teşebbüs-i şahsi ve adem-i merkeziyet üzerinde durulur. Teşebbüs-i şahsinin devlet memuriyetine girmemek, adem-i merkeziyetin ise devlet memuru olup başına buyruk davranmak anlamına geldiğini düşünen iki kişinin konuşmalarına yer verilir. Memuriyet yanlısı olan kişiyle tarlalarda ve fabrikalarda çalışılmasını uygun gören kişinin düşünceleri, okudukları gazetelerle ilişkilendirilir. Ayrıca Türklerin memuriyet kabul etmemeleri halinde yurtdışından memur ithal edilebileceği belirtilir. Yazının sonunda, Necip isimli kişinin mahkemesinden

bahsedilir. Gazete davalarının daha eğlenceli olduğu belirtilerek bu davaların bazıları örnek olarak verilir.

840. (Karikatür):

“- Garson, bu peşkir ne kadar kirli!

- Efendim, siz de pek müşkülpesent imişsiniz. Sizden evvel kırk müşteriye verdik de kimse bir şey demedi.”, s. 4.

[Masada oturan müşteri ve onun karşısında duran garson çizilidir.]

841. (Karikatür): “Seyyâhlar:

- Hani mavi semalı İstanbul bu mudur?”, s. 5.

[Paltolarına sıkıca sarılmış üç kişi çizilidir.]

842. Gâve-i Zalim, “Müjdecî Baş”, s. 6-7.

Her sene hac kafilesi için temin edilen müjdecî başlık görevi hakkında bir yazıdır. Bu görevin, Meclis-i Mebusan’ın kapandığını duyurmak için de lüzumlu olduğu belirtilir.

843. Dahhâk-ı Mazlum, (Başlıksız), s. 7.

Meclis-i Mebusan ile ilgili düşüncelere yer verilir. Verasetin sadece maddi konuları değil, baba mesleğini de kapsadığı belirtilir. Memuriyetlerin, evlat ve torundan başlayarak komşulara varasıya kadar sadece yakın kişilerle doldurulması eleştirilir.

844. (Karikatür): “Cidde mebusu”, s. 8.

[Portre]

845. (Karikatür): “Serbestî-i seyahat”, s. 9.

[Gemiye binmek üzereyken polisler tarafından yakalanan bir kişi çizilidir.]

846. (Karikatür):

“- Vaktiyle tevkif, nefy filan edildiniz mi? Jurnal olundunuz muydu? Yahut Avrupa’ya gitmiş miydiniz velev seyahat maksadıyla olsun?

- Hayır efendim.

- O hâlde ne sıfatla nazıra tavsiye edeyim be adam!”, s. 16.

[Makamında oturan bir kişi ile onun karşısında duran bir delikanlı çizilidir.]

847. Lucien Scuito, “Kalem Bredaines”, s 15-14.

848. K. D’aif, “Complainte A Mon Poêle”, s. 14.

849. (Karikatür): “Ecnebi karikatürlerinden:

- Yavrum, orduyu hududa sevk eder, kasalarımızı da alır kaçarız.”, s. 13.

[Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph ve yanında beli hançerlerle dolu bir kişi çizilidir.]

850. Henri Yan, “Le Temps Des Réformes”, s. 13.

851. Memnoun-Agha, “Une Tempête Dans Un Encrier”, s. 12-11.

852. (Karikatür):

“Eğer hizmetçiler kulübü olursa:

Madam – Ne o Marika yine mi izin?

Hizmetçi – Evet efendim. Bu akşam ictimai-i umumimiz vardır. Oraya gideceğim.”,
s. 11.

[Evin hanımı ve hizmetçisi bir kanepede otururken çizilidir.]

853. (Karikatür): “İstanbul mebusu”, s. 10.

[Portre]

854. Le Loup Blanc, “Petit Dictionnaire De Poche”, s. 10.

855. “Dialogue À Sortie De La Chambre”, s. 10.

856. “Toujours Le Boycottage”, s. 10.

857. “L’esprit Des Autres”, s. 10.

Nr. 30, 12 Mart 1325/ 25 Mart 1909

858. (Karikatür): “Ayan reisi Said Paşa”, s. 1.

[Portre]

859. “İhtar”, s. 2.

Abone olacak ilk bin kişi için seçilen eşyaların görülebileceği yer belirtilir. Ayrıca abone olan bin kişinin, Febus Fotoğrafhanesi’nde ücretsiz fotoğraf çektirebileceği duyurulur. Yazının sonunda, abonelik koşulları ve *Kalem*’in eski sayılarının mevcudu hakkında bilgi verilir.

860. “İstişare”, s. 2.

İstişare adlı haftalık derginin yirmi dördüncü sayısının çıktığı duyurulur.

861. (Başlıksız), s. 2.

Kenan İhsan Eczanesi’nin reklamına yer verilir.

862. “*İlm-i İktisad*”, s. 2.
Cavid Beyin *İlm-i İktisad* adlı eseri tanıtılır.
863. “*Haristan*”, s. 2.
Ahmet Hikmet Beyin *Haristan* adlı eseri tanıtılır.
864. “*Mâder-i Dünya*”, s. 2.
Şerif Mehmet Sadık Beyin *Mâder-i Dünya* adlı eseri tanıtılır. Eserin hasılatının, Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti’ne hediye edileceği duyurulur.
865. “Catacloum”, s. 2.
866. “Ucuz Bir Otomobil”, (İlan), s. 2.
867. “A Vendre Voiturette Automobile Contal”, s. 2.
868. Hûş-yâr, “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.
Merhum Refik Beyin yerine bir atama yapıldığı belirtilir. Mülkiye öğrencilerinin Hüseyin Cahid Bey ile Ali Kemal Beyi barıştırmaları üzerinde durulur. Fakat öğrencilere, her zaman tatlı dil ve güler yüzle başarı sağlayamayacakları söylenerek falaka ve değnekleri de hazır bulundurmaları tavsiye edilir. Kanunlara, kurallara uymayan kişilere uygulanacak olan cezaların eksik olduğu belirtilir. Yani herhangi bir maddeye aykırı hareket edenlerin hangi cezaya çarptırılacakları belli değildir. Kanundaki bu açık yüzünden, *Kalem*’in yazılarını ve resimlerini kopyalayan bir mizah dergisi hakkında herhangi bir ceza uygulanmamaktadır. Son olarak, Meclis-i Mebusan’a gelen dilekçelerin çokluğundan yakınılır. Bu durumu önlemek için dilekçe veren her kişinin, bir fidan dikmesinin zorunlu tutulması önerilir.
869. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan’da:
Bu kadar evrâk ve nizâmâtın tedkiki için değil üç ay, hatta üç sene bile kâfi değil.”,
s. 4.
[Masasının üstündeki dosyalara gömülmüş bir kişi çizilidir.]
870. Ali Râvî, “Rivayetler”, s. 4-6.
Mizahî diyaloglara yer verilir.
871. (Karikatür):
“- Birader neden sigara içmiyorsun?
- Doktor içki ve tütünü menetti.

- O hâlde benim gibi yap. Benimki de böyle söyledi. Ben hemen doktoru değiştirdim.”, s. 5.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

872. Dahhâk-ı Mazlum, “Siyasî Konferans”, s. 6.

Yazar, katıldığı istibdat ve hürriyet konulu bir konferansın bazı bölümlerini nakleder.

873. (Karikatür):

“- *Boşboğaz*'ın vefatından sonra ilk ve son tertip ettiğiniz eser-i edîbin ismini öğrenebilir miyim?

- *Ecir ve Sabır* azizim.”, s. 7.

[Hüseyin Rahmi Gürpınar ile konuşan bir kişi çizilidir.]

874. (Karikatür):

“- Baba sen her zaman hasta adamdan bahsederdin, bîçârenin acaba hastalığı nedir?

- Kızıl.”, s. 8.

[Divanda oturan bir adam ve karşısında fesli bir erkek çocuğu çizilidir.]

875. (Karikatür), (Yazısız), s. 9.

[El arabasının içindeki çuvalları iten bir adam çizilidir.]

876. (Karikatür):

“- Haşmetmeab, hele nasılsa Türk memuru gelebildi.

- Acaba kim, sefir mi?

- Hayır, kartında Bulgaristan komiseri yazılı.”, s. 16.

[Bulgaristan Kralı Ferdinand ve yardımcısı çizilidir.]

877. Henri Yan, “Chanson Rosse De Catacloum”, s. 15.

878. Lucien Sciuto, “Kalem Bredaines”, s. 14.

879. K. D'aïf, “L'embellissement De La Ville”, s. 13.

880. “Quand Les Femmes Seront Soldates”, s. 12.

881. Le Loup Blanc, “Mots”, s. 12.

882. (Karikatür): “Edirne mebusu”, s. 12.

[Portre]

883. “L'esprit Des Autres”, s. 12.

884. Memnoun-Agha, “Mon Projet”, s. 11.

885. “Sourires”, s. 10.
 886. “Nouvelles”, s. 10.
 887. (Karikatür): “Şehir emaneti muâvin-i cedîdi”, s. 10.
 [Portre]

Nr. 31, 19 Mart 1325/ 1 Nisan 1909

888. (Karikatür): “1294 ve 1325 rüesâsından”, s. 1.
 [Portre]
889. “Kalem Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlanât Tarifnamesi”, s. 2.
 890. “Eşref”, s. 2.
 Şair Eşref tarafından yayımlanan *Eşref* adlı dergi tanıtılır.
 891. “İstişare”, s. 2.
İstişare adlı haftalık derginin yirmi dördüncü sayısının çıktığı duyurulur.
 892. “Haristan”, s. 2.
 Ahmet Hikmet Beyin *Haristan* adlı eseri tanıtılır.
 893. “Union Française”, s. 2.
 894. “Ucuz Bir Otomobil”, (İlna), s. 2.
 895. “A Vendre Voiturette Automobile Contal”, s. 2.
 896. “Catacloum”, s. 2.
 897. Hûş-yâr, “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.
 İlk olarak, Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasındaki anlaşmazlık üzerinde durulur. Ayrıca Sırbistan ile Avusturya arasındaki ilişkilerin de kötüye gittiği belirtilir. İkinci olarak, meşrutiyet bakanlarından birinin, kendini tebriğe gelen kişileri bir deftere kaydetmesi anlatılır. Fakat işin tuhaf olan yanı bakanın, bu kişilerin çoğunu tanımamasıdır. Üçüncü olarak, Sebze-i Hâverân Cemiyeti'nin yakın zamanda kurulacağı duyurulur. Bu cemiyet, kıyafet ve ayakkabı imalatında sadece sebzeleri kullanacağını iddia etmektedir. Son olarak yüksek mevkilerde bulunan kişilerin, adlarına çıkan asılsız sünnet ya da düğün davetiyelerini önlemek için yayımlamak zorunda kalacakları bir ilana yer verilir.
 898. (Karikatür): “Damad Ferit Paşa”, s. 4.
 [Portre]

899. Ali Râvî, “Rivayetler”, s. 5, 7.

İlk olarak, “Muhbir-i Âtî” adıyla manzum bir gazete yayımlanacağı duyurulur. Bu gazetede yer alacak olan manzum parça örneklerine yer verilir. İkinci olarak, hekimlerin ilaç kullanmadan hastaları iyileştirme çabaları eleştirilir. Üçüncü olarak bir diplomatın, bulunduğu mevkiyi korumak için harcadığı çaba eleştirilir. Bu kişinin başlıca işi, güçlü olan tarafa yaslanmak ve esen rüzgâra göre yön değiştirmektir. Fakat tüm bu uğraşlarına rağmen yerinde kalamamıştır. Eğer yerinde kalsaydı; oğullarını, yeğenlerini ve damatlarını devlete hizmet edebilecek mevkilere yerleştireceği belirtilir. Son olarak, çocuklarda yabancı dil öğrenme merakı üzerinde durulur.

900. (Karikatür): “Eşref saat sahibi”, s. 5.

[Şair Eşref çizilidir.]

901. (Karikatür):

“Müfettiş – Haftada üç defa traş olacaksınız, günde iki defa potinlerinizi boyatacaksınız, eldivensiz gezmeyeceksiniz, elbiselerinizde toz olmayacak, daima şık görüneceksiniz.

Polis – (Kendi kendine) Ah bu açlık ne kadar fena, midemde dehşetli bir ağrı var.

Hadi ben ne ise ya çocuklar.”, s. 6.

[Müfettiş ve karşısındaki polis çizilidir.]

902. (Karikatür): “İzmir mebusu”, s. 7.

[Portre]

903. (Karikatür):

“- Hadi doğrusunu söyle beyciğim! İttihat’tan mı yoksa Ahrar’dan mısın?”, s. 8.

[Karı koca çizilidir.]

904. (Karikatür): “Tokat mebusu devletlü inâyetlü İsmail Paşa hazretleri.”, s. 9.

[Portre]

905. (Karikatür):

“- Çalarım zâhir. Hele bir ağzını aç müstebiddir, eskiden hafiye idi diye bağırırım.

Sonra görürsün.”, s. 16.

[Elindeki silahla çaresiz bir şekilde duran ev sahibi ile onu tehdit eden hırsız çizilidir.]

906. Henri Yan, “Chanson Rosse De Catacloum”, s. 15.

907. “Nouveau Tarif Réduit De Pulicité”, s. 15.
908. Lucien Sciuto, “Kalem Bredaines”, s. 14-13.
909. Nay, “Une Histoire De L’ancien Régime”, s. 13.
910. Le Loup Blanc, “Réformes”, s. 12.
911. (Karikatür): “Ecnebi karikatürlerinden:
- Muhâberât oyunuyla çok oynama, sonra etrafı kirletirsin diye sana tembih etmedik miydi? (*Simplicissimus*)”, s. 12.
- [Anne, baba ve üstü başı kirlenmiş bir çocuk görülür.]
912. Djëmal Alatett, “Grèves Comiques”, s. 11-10.
913. (Karikatür): “Bulgar matbuatından.”, s. 11.
- [Tacı kanatlanıp uçan Bulgaristan Kralı Ferdinand çizilidir.]
914. (Karikatür): “Meşrutiyet madalyası”, s. 10.
- [Madalyonun bir tarafında barış, diğer tarafında savaş vardır.]

Nr. 32, 26 Mart 1325/ 8 Nisan 1909

915. (Karikatür):
“Şahidim olduğunuzdan dolayı arz-ı minnetdârî ederim. İşin mütebâkîsini bana bırakarak artık huzûr-i kalb ile gidebilirsiniz.”, s. 1.
- [Üç kişi çizilidir.]
916. “Kalem Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlânât Tarifnamesi”, s. 2.
917. (Başlıksız), s. 2.
Vin Chignoli şarabının reklamına yer verilir.
918. “Necibler Ticarethanesi”, s. 2.
Ucuz ve zarif elbiselerin satıldığı Necibler Ticarethânesi’nin reklamına yer verilir.
919. “Eşref”, s. 2.
Şair Eşref tarafından yayımlanan *Eşref* adlı dergi tanıtılır.
920. “Catacloum”, s. 2.
921. (Başlıksız), s. 2.
Diş hekimi Vassermann’ın muayenehanesinin adresine yer verilir.
922. “İstişare”, s. 2.

İstişare adlı haftalık derginin yirmi dördüncü sayısının çıktığı duyurulur.

923. “*Haristan*”, s. 2.

Ahmet Hikmet Beyin *Haristan* adlı eseri tanıtılır.

924. Hûş-yâr, “Haftalık Dedikodu”, s. 3-5.

Basının hürriyeti olup olmadığına dair girişilecek düellolardan söz açılır. Fransızca bir eserden tercüme edildiği belirtilen düello örneğine yer verilir. İttihada ihtiyaç olunan zamanda birçok cemiyet ve fırkanın kurulduğundan bahsedilir. Ortaya çıkan bu fikir ayrılığı yüzünden yakında kişi sayısı kadar partilerin, cemiyetlerin, kulüplerin varolacağı belirtilir. Merhum Refik Beyin boş kalan milletvekilliğine aday olan kişiler açıklanır. Son olarak, tiyatrolarda oynanan istibdat ve hürriyet konulu oyunlardan halkın sıkılmaya başladığı belirtilir. Bu oyunların verdiği sıkıntıyı azaltmak için Fransız komedilerinden kalbe hoş gelen, ferah eserlerin tercüme edilmesi tavsiye edilir.

925. (Karikatür): “Amasya mebusu”, s. 4.

[Portre]

926. (Karikatür): “İki tacir arasında:

- Monşer bu İştok eldivenleri ne yapacaksın?
- Ucuz buldum. Düello modası geçmeden İstanbul’a gönderiyorum. Mühim bir kâr temin edeceğim zannedirim.”, s. 5.

[Elinde tuttuğu eldivenleri karşısındaki kişiye gösteren bir adam çizilidir.]

927. Ali Râvî, “Rivayetler”, s. 5-7.

İstanbul sokaklarında başıboş gezen köpekleri toplamak için para teklif eden bir Avrupalı’nın varlığından bahsedilir. Çünkü sokaklarda kimi zaman asayiş sağlayan, kimi zaman da temizlik işlerine yardımcı olan köpeklerin taraftarları olduğu gibi pek kindar düşmanları da bulunmaktadır. Bu yüzden de köpeklerin düşman mı yoksa sadakat timsali varlıklar mı oldukları tartışma konusudur. Yazının sonunda, merhum Refik Beyin yerine Rıfat Paşa’nın seçildiği duyurulur.

928. (Karikatür): “Zabtiye nazırı muavini”, s. 6.

[Portre]

929. (Karikatür): “Yeni İstanbul mebusu”, s. 7.

[Portre]

930. (Karikatür):

“- Korkma hemen bir asılıştta alırım.”, s. 8.

[Dişçi ve hastası çizilidir.]

931. (Karikatür): “Fenn-i kîbâle muallimi”, s. 9.

[Portre]

932. (Karikatür): “Sevgili efendilerim böyle yalnız olmaz, beşer-i onur teşrif buyurun. Mağazam cümlelerinizi de memnun edecek kadar zengindir.”, s. 16.

[Tokat Milletvekili İsmail Paşa ve tezgâhın arkasında duran bir kişi çizilidir.]

933. La Direction, “A Nos Lecteurs”, s. 15.

934. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15-14.

935. (Karikatür): “Balık pazarında:

Müşteri – Bu çağanozlar ne kadar ufak?

Balıkçı – Daha ne istiyorsun madam. Zavallı hayvanlar ilan-ı meşrutiyetten beri boğazda yiyecek bir şey bulmadılar ki.”, s. 14.

[Balıkçı ve tezgâhın önünde onunla konuşan bir kadın çizilidir.]

936. (Karikatür):

“- Meşrutiyetten memnun olmayanlardan biri daha!”, s. 13.

[Giden bir arabanın arkasından bakan üç köpek çizilidir.]

937. “Fables – Express - Orient”, s. 13.

938. “A La Brasserie”, s. 13.

939. “Alcoolique”, s. 13.

940. “D’après Hamlet”, s. 13.

941. Henri Yan, “Kalem Bredaines”, s. 12.

942. Henri Yan, “Chanson Rosse”, s. 11.

943. Nay, “On Réorganise Philanthropie & Hygiène”, s. 10.

Nr. 33, 9 Nisan 1325/ 22 Nisan 1909

944. (Karikatür): “Zayıf kalplilerden biri.”, s. 1.

[Portre]

945. “Kalem Gazetesinin Tenzilâtlı Yeni İlânât Tarifnamesi”, s. 2.

946. (Başlıksız), s. 2.

“*Kalem*’in son on beş sayısı arasında en güzel resim hangisidir?” diye sorulur. En çok oy alan resmi seçen kişiler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda bir kişiye duvar saati hediye edileceği duyurulur. Ayrıca cevapların yazılarak gönderileceği şablona yer verilir.

947. (Başlıksız), s. 2.

Karikatürist Cem tarafından bir albümün yayımlanacağı duyurulur.

948. “Katakum”, s. 2.

Beyoğlu’nda yeni açılan Catacloum isimli tiyatro tanıtılır.

949. “Diş Tabibi Vassermann”, s. 2.

Diş hekimi Vassermann’ın muayenehanesinin adresine yer verilir.

950. “Blezeti Fitilleri”, (Reklam), s. 2.

951. (Başlıksız), s. 2.

Vin Chignoli şarabının reklamına yer verilir.

952. “Vin Chignoli”, s. 2.

953. “Muhterem Karilerimize”, s. 3.

Kalem’in, Paskalya tatili dolayısıyla geçen hafta yayımlanamadığı belirtilir.

954. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.

İthalatın yarı yarıya indiği, alışverişin azaldığı dönemlerde bile kurdele ve dantel gibi kadınlara özgü eşyaların satışının durmadığı belirtilir. Kadınların süse olan düşkünlükleriyle canlanan alışveriş kimi zaman bin kişiyi ağlatmakta, bir kişiyi güldürmektedir. İstanbul esnafının zor durumda olduğu bu aralar, silah satan kişilerin yüzü gülmektedir. Çünkü korku içinde olan herkes, kendisini savunmak için bir silah almaya başlamıştır. Özellikle kendilerini tehlikede gören gazeteciler silah satışlarını arttırmıştır.

955. (Karikatür):

“- Mayn Her, Şark’tan gelen bu silah sedaları nedir?

- Ne diyorsun? Duyduğun silah sesleri değil, Almanya’ya akan Osmanlı liralalarının tıngırtıları.”, s. 4.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

956. Gâve-i Zalim, “Ge, Bili Bili Bili Bili...”, s. 4, 6.

Nemse tavuklarının özellikleri anlatılır. Boykotun kalkmasıyla beraber bu tavuklara tekrar kavuşan bir kişinin sevinci dile getirilir. Bu kişinin gözünden, tavukların kümes içindeki hareketleri anlatılır.

957. (Karikatür): “Devr-i istibdat nazırlarının kapısında:

Ashab-ı müsâlahadan biri – Nazır paşa hazretleri burada mıdırılar?

Odacı – Evet, fakat memuriyet için ise evvela mühürdar beye müracaat edin!”, s. 5.

[Elinde zarf olan bir kişi ve odacı çizilidir.]

958. Giryân-ı Zalim, “Maden Kazası, Fırtına, Piyasa”, s. 6.

İlk olarak, bir altın madeninde meydana gelen kazanın bilançosu verilir. Bu felaketin nedenlerinin araştırıldığı belirtilir. İkinci olarak, İstanbul’da meydana gelen fırtına ve dolunun zararları açıklanır. Son olarak piyasaların bir yükselip bir düştüğüne değinilir.

959. (Karikatür): “Ecnebi karikatürlerinden:

Sırbistan Kralı ile oğlu. (*Simplissimus*).”

[Elindeki okla herkesi vuran çocuk, Sırbistan Kralı tarafından sevilirken çizilidir.]

960. (Kef)., “Fırıldak”, s. 7.

Üstünde dar belli, arkası yarık ceket ve elinde baston olan bir kişinin bu kıyafeti ile hürriyet taraftarı olduğunu düşünmesi eleştirilir. Bu giyim kuşamı ile sadece tiyatro sahnesinde başarı sağlayacağı belirtilir.

961. (Karikatür):

“- Orada ne yapıyorsun?

- Ne yapacağım, Alber gazete ile üçüncü açık mektubunu yazmaya vakit bulamadı da postaya vermekliğimi emretti.

- Pekâlâ. Fakat o kadar büyük bir mektup böyle küçük bir kutuya girer mi?

- Girerse girer, girmezse çöp küfesi ne duruyor?

- Hah şimdi yerini buldun!”, s. 8.

[İki kişi çizilidir.]

962. (Karikatür):

“- Biliyor musun, bu akşam lokantada o kadar pisboğazlık etme. Çünkü bizim karıdan ancak on frank alabildim.”, s. 8.

[Şapkalı, kürk mantolu bir kadın ile fesli ve bastonlu bir erkek çizilidir.]

963. (Karikatür):

“- Beni düelloya davet edersin, ben de sana sükûnetli bir mektupla cevap veririm. Şahitleri tayin ederiz. Sen de mecidiyeyi alırsın. Sonrası benim işim.”, s. 16.

[Makamında oturan bir kişi ve karşısında emir bekleyen bir adam çizilmiştir.]

964. La Direction, “A Nos Lecteurs”, s. 15.

965. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15-14.

966. (Karikatür): “Şehir emanetini protesto.”, s. 14.

[Ağızlarında dilekçe olan köpeklerin, şehir emanetinin kapısına dayandıkları görülür.]

967. Henri Yan, “Kalem Bredaines”, s. 13.

968. (Karikatür): “*Kalem*:

Hristiyan vatandaşlarımıza paskalya hediyesi.”, s. 12.

[Yumurta şeklindeki beş kafanın her birinde *Kalem*'in bir harfi yazılıdır.]

969. Nay, “Œufs De Pâques”, s. 12.

970. Henri Yan, “Chanson Rosse”, s. 11.

971. “Brindilles”, s. 10.

972. Œil-De-Larynx, “Enseignes Perlières”, s. 10.

973. (Karikatür), (YAZISIZ), s. 10.

[İki kızılderilinin karşısında duran bir adam çizilmiştir.]

Nr. 34, 16 Nisan 1325/ 29 Nisan 1909

974. (Karikatür):

“Ah Ebulhüda neredesin? Eğer sen olsaydın bunlar başıma gelmezdi...”, s. 1.

[Düşünceli bir halde oturan II. Abdülhamit çizilmiştir.]

975. “İhtar”, s. 2.

Abone olacak ilk bin kişi için seçilen eşyaların görülebileceği yer belirtilir. Ayrıca abone olan bin kişinin, Febus Fotoğrafhanesi'nde ücretsiz fotoğraf çektirebileceği duyurulur. Yazının sonunda, abonelik koşulları ve *Kalem*'in eski sayılarının mevcudu hakkında bilgi verilir.

976. (Başlıksız), s. 2.

Karikatürist Cem tarafından bir albümün yayımlanacağı duyurulur.

977. “Katakulum”, s. 2.

Beyoğlu'nda yeni açılan Catacloum isimli tiyatro tanıtılır.

978. “Diş Tabibi Vassermann”, s. 2.

Diş hekimi Vassermann'ın muayenehanesinin adresine yer verilir.

979. (Başlıksız), s. 2.

Verilen şablon dışında herhangi bir kâğıda yazılan bilmece cevaplarının geçersiz sayılacağı duyurulur.

980. (Başlıksız), s. 2.

Vin Chignoli şarabının reklamına yer verilir.

981. “Vin Chignoli”, s. 2.

982. “*Le Courrier d'Orient*”, s. 2.

Ebüzziya Tevfik Bey tarafından Fransızca olarak çıkartılan *Le Courrier d'Orient* adlı gazete tanıtılır.

983. “Haftalık Dedikodu”, s. 3.

Meclis-i Mebusan'da tasarruf ve mülkiyet konularının ne zaman müzakere edileceği merak edilir. Bu seneki Nobel ödülünün, büyük bir milleti kurtaran kahraman Osmanlı ordusuna verilmesi gerektiği belirtilir. Kuyruklu yıldız ile istibdat arasında benzerlik kurulur. Kuyruklu yıldızdan sonra, Osmanlı üzerine felaket yağdıran Yıldız Sarayı'nın da kuyruğunun parçalandığı belirtilir. Sokaktan demir parçaları toplamaya merak sarmış birisinden bahsedilir. Son olarak, idare-i örfiyyenin ilanıyla birlikte erkeklerin, evlerine erken saatte gittikleri belirtilir.

984. (Karikatür): “Devr-i Hamidî netâicinden.”, s. 4.

[Ayının kucağında olan Bulgaristan Kralı Ferdinand'a tacını uzatan II. Abdülhamit çizilidir.]

985. (Karikatür):

“- Eyvah efendim karar verilmiş, sizinkini de kesecekler.

- Aman yarabbi ne vahşet! Söylesen a be adam niçin, kabahatimiz ne imiş?

- Kabahati? Paraları azmış da size artık aylık vermeyeceklermiş.

Geniş bir nefes alarak – Oh... Hay Allah layığı versin.”, s. 5.

[Uşak ve efendisi çizilidir.]

986. (Karikatür): “Bir hadise-i cevviyye”, s. 6.

[Gökten yağın insanlar ve çuvallar çizilidir.]

987. Gâve-i Zalim, “Kelimetü Hakkın Ürydu Bihâ Bâtilu”, s. 6-7.

İstanbul’daki İttihad-ı Muhammedî Cemiyeti’ne eş değer bir cemiyetin, Şam’da da kurulduğu belirtilir. Bu cemiyetin herkesi üyeliğe davet ettiği, fakat halkın tereddüt ettiği vurgulanır. Ayrıca bu kişilerin daha da ileri giderek sokaklarda dolaşıp üye kaydı yapmaya başladığı söylenir. Üye olmaya zorladıkları kişilerden birisi de, antikacı Jozef’tir. Cemiyetten kişiler, antikacı Jozef’in de dükkânına gelerek üye kâğıtlarını imzalamasını isterler. Jozef ise, Hristiyan olduğunu söyleyerek bu isteklerini geri çevirir. Cemiyet üyeleri, herkesin eşit olduğunu vurgulasalar da Jozef itiraz eder. İş uzar, polise kadar varır. Bu esnada Jozef birçok müşteri kaybeder.

988. Direfş-i Gâvyânî, “Tathîrât ve Tebhîrât”, s. 7.

Hürriyetin ilanı ile birlikte, memlekette istibdat mikroplarının yaşayamayacağı vurgulanır. Bu temizliğe yardımcı olacak bazı önerilerde bulunulur. Hürriyet taraftarlarının diğer kişilerden ayrılabilmesi için ceketlerine birer madalya takmaları önerilir. Çünkü bu duyurudan sonra birer madalya takan kişiler; hürriyetten korkan, foyaları meydana çıkmasını diye bu yola başvuranlar olacaktır.

989. (Karikatür): “İstibdad-ı müşahhas.”, s. 8.

[Kanlı bir kılıcı yere bırakarak darağacına bakan bir kişi çizilidir.]

990. (Karikatür): “Tahran ile Petersburg arasında:

Çar – Evet sahil teslim olmuş.

Mehmed Ali – Acaba bu ne gûna müstebiddir ki, hepimizin namusunu ihlâl etti.”, s. 9.

[İran Şahı Mehmet Ali ve Rus Çarı Nikola telefonla konuşurken çizilidir.]

991. (Karikatür):

“- Bak, ne istiyorlarsa verelim! Aff-ı umumi mi, bir iki sadrazam başı mı, senin başını mı?

- ...

- Söylesen a dilin mi tutuldu? Yoksa benim...

- (Kendi kendine) Ha şunu bileydin.”, s. 16.

[II. Abdülhamit ve pencereden bakan bir adam çizilidir.]

992. Le Chamelier - H. Yan, “Revue Hebdomadaire”, s. 15.

993. (Karikatür):

“İrticâiyyundan biri – Hadi burada açlıktan öleceksiniz. Sizi Yıldız’a götüreyim.

Köylüler – Ne diyorsun hey efendi. Açlık bizim için alçaklıktan iyidir.”, s. 15.

[Üstü başı perişan bir grupla konuşan iyi giyimli bir adam çizilidir. Arkalarında, demir parmakların ardında çorba içen bir kişi görülür.]

994. Henri Yan, “Kalem Bredaines”, s. 14.

995. Catacloum, “Chanson Rosse”, s. 13.

996. (Karikatür): “Sevgili mebuslarımızdan:

Hekim-i muhterem.”, s. 12.

[Portre]

997. Nay, “La Comédie Politique”, s. 11-10.

998. H. Y., “Fables - Express - Orient”, s. 10.

999. “Lire”, 10.

Nr. 35, 23 Nisan 1325/ 6 Mayıs 1909

1000. (Karikatür):

“- Bana bak mektepli misin, alaylı mı?

- Arslanım yiğidim ben sizin hekiminiz değil miyim?

- Ben hekim mekim tanımam alaylı mısın?

- Alaylıyım yavrum alaylı. Hiç mektepli doktor olur mu?””, s. 1.

[Silahını karşısındaki şişman adama doğrultmuş bir kişi çizilidir.]

1001. *Kalem Gazetesi* Müdürü, “İhtar”, s. 2.

Kalem’e karşı düşmanlık besleyen kişilerin, idarehanenin tahrip edildiği ve koleksiyonlara el konulduğu gibi yalan haberler çıkardıkları belirtilir. *Kalem*’in, bu söylentilere aldırılmayarak yolunda devam edeceği vurgulanır.

1002. (Başlıksız), s. 2.

Karikatürist Cem tarafından bir albümün yayımlanacağı duyurulur.

1003. “Brotman Ticarethanesi”, (Reklam), s. 2.

1004. “Katakum”, s. 2.

Beyoğlu’nda yeni açılan Catacloum isimli tiyatro tanıtılır.

1005. “Diş Tabibi Vassermann”, s. 2.

Diş hekimi Vassermann'ın muayenehanesinin adresine yer verilir.

1006. (Başlıksız), s. 2.

Vin Chignoli şarabının reklamına yer verilir.

1007. “Vin Chignoli”, s. 2.

1008. “*Kalem Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlânât Tarifnamesi*”, s. 2.

1009. “Haftalık Dedikodu”, s. 3, 6.

Olaylardan haberdar olmak isteyen meraklı kişiler için bilgi kaynağı durumunda olan telgrafçılardan bahsedilir. Telgrafçılar, memleketin dört bir yanından gelen haberlerin kaynağı durumundadırlar. Baharın gelmesiyle beraber tabiatta görülen değişim üzerinde durulur. Fakat bu güzelliklere gölge düşüren tek şey, yolların tozlu ve bozuk oluşudur. Yolların düzenlenmesi için şehir emanetinin üzerine düşen görevi yapması beklenir. Yazı geçirmek için farklı yerler arayan kişilerden bahsedilir. Artık tatili geçirmek için seçilecek yerin geçmişi de önem kazanmıştır. Bu yüzden, bu yerlerde geçmiş senelerde bir hafiyenin kalıp kalmadığının öğrenilmesi önemlidir. Son olarak, kimsede silah bulunmadığından bahar mevsiminde güven içinde sabah gezintilerinin yapılabileceği belirtilir.

1010. (Karikatür):

“Yüksel ki yerin bu yer değildir.

Dünyaya geliş hüner değildir.”, s. 4.

[Darağacında asılı bir adam çizilidir.]

1011. (Karikatür): “31 Mart'ta:

Kumandan – Ne o evlat?

Zabit – Orduda hizmet edebilmek için efendi sıfatının ağalığa tahvilini ve sicilden de mektepli sözünün kaldırılmasını istirhama geldim.”, s. 5.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1012. Gâve-i Zalim, “A'dâ Kaçan Uyur O Zaman Söylerim Sana”, s. 6.

Nedim'in bir mısrasından yola çıkarak kurulabilecek hayaller üzerinde durulur.

1013. Mırnav, “Tam Dedikodu”, s. 7.

Bir kedinin gözünden evin içindeki olaylar üzerinde durulur. İki kadının kendi aralarında erkekler hakkında yaptıkları dedikodu aktarılır. Bunun yanında erkekler, kendi aralarında jurnallerden başka bir şey konuşmamaktadır.

1014. (Karikatür): “2 Nisan 1325:

- Aaayt anam babam... Biz başka bir şey bilmezik şeriat isterik...”, s. 8.

[Sarhoş bir asker çizilidir.]

1015. (Karikatür):

“- Efendim davet olunuyorsunuz.

- Söyleyiniz af buyursunlar. Esbâb-ı elbiseye mebnî mazurum.”, s. 9.

[Bir efendi ve yardımcısı çizilidir.]

1016. (Karikatür):

“- Haşmetmeab bu güzel pastayı tenâvül buyurlar mı?

- Mersi daha önümdekini yiyip hazmedemedim.”, s. 16.

[II. Abdülhamit’in elinde tuttuğu tepsinin içinde “Rumeli” yazılıdır. Bunu Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph’e sunduğu görülür.]

1017. Le Chamelier - H. Yan, “Chronique De La Semaine”, s. 15.

1018. Henri Yan, “Kalem Bredaines”, s. 14.

1019. “Fables - Express - Orient”, s. 13.

1020. (Karikatür): “Meclis- i Mebusan’da:

Dâhiliye Nezareti müsteşarı.”, s. 13.

[Portre]

1021. Catacloum, “Chanson Rosse”, s. 12.

1022. Le Rugisseur, “Kalem Au Theatre”, s. 11.

1023. Le Bêcheur De Perles, “Quelques Perles”, s. 11.

1024. (Karikatür):

“Namık Kemal Bey – Eyvah bunlar yine ne yapıyorlar?

Mithat Paşa – İnkılâb-ı kebir tarihini ikmâl ediyorlar!”), s. 10.

[Dövüşen insanlar ve olanları şaşkınlıkla izleyen iki kişi çizilidir.]

1025. “Brindilles”, s. 10.

1026. La Direction, “Avis”, s. 10.

Nr. 36, 7 Mayıs 1325/ 20 Mayıs 1909

1027. (Karikatür): “Paris 10 Nisan:

- Ey sahib-kalem, ne var ne yok?

- Fincancı katırını ürkütmediyse bir şey yok.”, s. 1.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1028. “*Kalem Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlânât Tarifnamesi*”, s. 2.

1029. (Başlıksız), s. 2.

Karikatürist Cem tarafından hazırlanan albümün hafta sonunda yayımlanacağı duyurulur. Bu albümden sadece beş yüz adet basıldığı belirtilerek abone olmak isteyen kişilerin *Kalem* idarehanesine başvurabilecekleri duyurulur.

1030. “Katakulum”, s. 2.

Beyoğlu’nda yeni açılan Catacloum isimli tiyatro tanıtılır.

1031. “Diş Tabibi Vassermann”, s. 2.

Diş hekimi Vassermann’ın muayenehanesinin adresine yer verilir.

1032. “*Şehbal*”, s. 2.

On beş günde bir çıktığı belirtilen *Şehbal* adlı gazete tanıtılır.

1033. “Osmanlı Kütüphanesi”, (Reklam), s. 2.

1034. *Kalem Gazetesi* Heyeti, “*Tanin Gazetesi*”, s. 2.

Tanin’in yeniden yayımlanmaya başladığı duyurulur.

1035. “Brotman Ticarethanesi”, (Reklam), s. 2.

1036. “Marş Sultanı”, s. 2.

Padişah Sultan Mehmet Han için tertip edilen marşın, Şamlı Selim Efendi tarafından basıldığı duyurulur.

1037. “Lire”, s. 2.

1038. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.

Yazının ilk kısmında, bazı kişilerin değişmeyen merakları üzerinde durulur. Daha sonra, halkın gazetecilere karşı olumsuz bir tutum içinde olduğu belirtilir. Düzenlenen matbuat nizamnamesiyle gazetecilerin özgürlüklerinin kısıtlanacağı düşünülür. Yazının son bölümü, İstanbul’daki serserileri toplamanın zorluğu üzerinedir.

1039. (Karikatür): “Manend-i şecer-i nâbit olur sabit olanlar”, s. 4.

[Portre]

1040. Mırnava, “Ne Söylüyorlar?”, s. 4-6.

Bir kedinin bakış açısından, insanların kediler hakkındaki düşüncelerine yer verilir. Aslında insanların, kedilerden daha kötü huylara sahip olduğu vurgulanır. Bu konudan sonra yine kedinin dinleyip aktardığı karı koca arasındaki konuşmaya geçilir. Karı koca arasındaki diyaloglar, Yıldız Sarayı'nın ziyarete açılması ve burada bulunan mücevherlerin değeri hakkındadır.

1041. (Karikatür): “Mevki-i tatbiki konamayan projeler.”, s. 5.

[II. Abdülhamit'in kaçış planları çizilidir.]

1042. Gâve-i Zalim, “Meclis-i Mebusan Müjdecî Başılığına”, s. 6-7.

İlk olarak yazar, dört gözle beklediği Meclis-i Mebusan'ın müjdecî başılığını görevini elde ettiğini belirtir. Bu görevi üstlendikten sonra Şam'dan ve Halep'ten mektuplar aldığını, rütbelerin kaldırılacağı haberinin herkesi endişelendirdiğini dile getirir. Gelen mektuplarda, Meclis-i Mebusan'ın müjdecî başı olarak görevlendirilen yazardan, bu konuda bir şeyler yapması rica edilmektedir. Ayrıca odasına giren birkaç kişi de, görevinin gereği olarak sorunlarının çözümünü istemektedirler. Bu durumla başa çıkamayacağını düşünen yazar sonunda herkesi başından savar, istifasını vermek üzere meclise gider.

1043. (Karikatür):

“- Ooo, bu ne acele? Acep nereye teşrif?

- Artık bize burada iş kalmadı, Çamlıbel'e kadar gidiyorum.”, s. 8.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1044. (Karikatür): “Ah şu hekimler!

Allah âlim ama galiba hata ettik, sol yerine sağ kestik.”, s. 9.

[Sedyede götürülen hasta, düşünceli hekim ve masada duran kesik bacak çizilidir.]

1045. (Karikatür):

“- Mücahid-i meşrutiyet, büyük vatanperver Ali Kemal Bey siz misiniz?

- Hâşâ, kim demiş? Ben muharrir-i *İkdam*, muharrir-i sersütûn-ı *İkdam*'ım ki ibrâz-ı sadakat, ibrâz-ı kemâl-i sadakat ve ubûdiyyet eylerim.”, s. 16.

1046. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15.

1047. Le Fontainyoll, “Fables Express – Orient”, s. 15.

1048. Henri Yan, “Kalem Bredaines”, s. 14.

1049. H. Yan, “Variations”, s. 13-12.

1050. (Karikatür): “Asım Bey”, s. 11.

[Portre]

1051. Le Bêcheur De Perles, “Perles Du Bosphore”, s. 11.

1052. Henri Yan, “Chansons Rosses”, s. 10.

Nr. 37, 13 Mayıs 1325/ 26 Mayıs 1909

1053. (Karikatür):

“Gazete müvezzi – Dehşetli yazıyor hürriyet, meşrutiyet.

Eski kafalardan biri – Tuhaf şey bu gazete çoktan kapanmadı mıydı? Acaba eski nüshaları mı satıyor?”, s. 1.

[Gazete satıcısı ve düşünceli bir adam çizilidir.]

1054. “*Kalem* Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlânât Tarifnamesi”, s. 2.

1055. (Başlıksız), s. 2.

Karikatürist Cem tarafından hazırlanan albümün abone kaydına başlandığı duyurulur. Abone olmak isteyen kişilerin *Kalem* idarehanesine başvurabilecekleri belirtilir.

1056. “Osmanlı Kütüphanesi”, (Reklam), s. 2.

1057. (Başlıksız), s. 2.

İktisat muallimi ve Selanik Milletvekili Cavid Bey ve arkadaşları tarafından çıkarılan *İktisat* adlı aylık dergi tanıtılır.

1058. “Marş Sultani”, s. 2.

Padişah Sultan Mehmet Han için tertip edilen marşın, Şamlı Selim Efendi tarafından basıldığı duyurulur.

1059. “*Şehbal*”, s. 2.

On beş günde bir çıktığı belirtilen *Şehbal* adlı gazete tanıtılır.

1060. (Başlıksız), s. 2.

1061. “*Kadıköy* Gazetesi”, s. 2.

Kadıköy adlı günlük gazetenin yakında yayıma başlayacağı duyurulur.

1062. “Katakum”, s. 2.

Beyoğlu’nda yeni açılan Catacloum isimli tiyatro tanıtılır.

1063. “Diş Tabibi Vassermann”, s. 2.

Diş hekimi Vassermann'ın muayenehanesinin adresine yer verilir.

1064. “Lire”, s. 2.

1065. “Haftalık Dedikodu”, s. 3, 5.

Beyoğlu birahanelerinden birinde kulak misafiri olunan diyaloglara yer verilir. Bir delikanlı, kendisinden yaşça büyük bir kadına âşık olduğunu anlatmaktadır. Fakat muhabbet ilerledikçe söz edilen bu kadının kabine olduğu, delikanlının da milletvekili olduğu anlaşılır. Daha sonra yazarın yanına, kaleme aldığı bir perdelik eserini oynatmak için tiyatro arayan bir arkadaşı gelir. Yazara sahnenin dekorundan, aktör ve aktrislerin nasıl oynayacağından bahseder. Oyunun adının ise, “Serbestî-i Matbuat” olacağını söyler. Bunun üzerine yazar, arkadaşına bu oyundan vazgeçmesini tavsiye eder.

1066. (Karikatür): “İstanbul şehrinin tezyîni için celb edilen Mösyö Bouvard'ın İstanbul sokaklarını ilk teftişte:

- İnşallah ilk işim kaldırımların tamirini tavsiye olsun.”, s. 4.

[Taşlı bir bir yolda ayağı kayıp düşen bir adam çizilidir.]

1067. Mınav, “Bizim Evde İdare-i Örfiyye”, s. 5, 7.

Bir kedinin gözünden, erkeklerin eşlerine söyledikleri yalanlar aktarılır. Erkekler, sıkıyönetim sayesinde eve gelmemek için bir bahane bulmuşlardır. Yoldan çevrildikleri için eve gelemedikleri yalanına sığınmaktadırlar. Bu durumdan sıkılan evin hanımı da, evin içinde idare-i örfiyye ilan ederek kocasının dışarı çıkmasına yasak koyar. Karı koca arasındaki bu diyalogların aktarımı, kedi odadan kovulana kadar sürer.

1068. (Karikatür):

“Fedakâr muhabir – Her ne kadar iki üç yerimden yaralanmış isem de mükemmel resimler alabildim.”, s. 6.

[Elinde tuttuğu fotoğraf makinesiyle sedyede taşınan bir kişi çizilidir.]

1069. (Karikatür): “Dürbün cilveleri 1325-1293:

- Ah yanlış bakıyormuşum! 14 Nisan 1325”, s. 8.

[II. Abdülhamit dürbünü ters tuttuğu için halk uzakta görülür. Fakat düzgün baktığında halkın aslında yanbaşımda oldukları görülür.]

1070. (Karikatür):

“Ektiğim tohum o sevmediğim mahlûku memâliğime kondurmayacak kadar neşv ü nemâ buldu. Fakat Allah vere de şu mahûf buluttan dolu yağmasa.”, s. 9.

[Toprağa ekili olanlar top ve süngülerdir. Seilmeyen ise gökte duran meşrutiyettir. Konuşan kişi ise, arkası dönük bir şekilde çizilen II. Abdülhamit'tir.]

1071. (Karikatür): “Hürriyet Ordusu kumandan muhteremi.”, s.16.

[Portre]

1072. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15.

1073. “Perles Du Bosphore”, s. 15.

1074. Henri Yan, “Kalem Bredaines”, s. 14.

1075. (Karikatür):

“- Mösyö Frank gazetem elâlem maskarası oldu. Getirdiğiniz resimler Fransız ressamlarından saman kâğıdı ile aşırma imiş. Sıkılmadan nasıl imza koyuyorsunuz? Buna intihâl derler.

- Müdür Bey, intihâl hakkında size de söz söylemek düşer ya!”, s. 13.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1076. “Boîte Aux Mots De Pandore”, s. 13.

1077. Nay, “Historie Du Palais”, s. 12.

1078. Henri Yan, “Chansons Rosses”, s. 11.

1079. (Karikatür): “Gülme komşuna, gelir başına”, s. 10.

[Portre]

1080. Kastne, “Specimen Du Compte – Rendu”, s. 10.

1081. “Fables Express – Orient”, s. 10.

Nr. 38, 21 Mayıs 1325/ 3 Haziran 1909

1082. (Karikatür):

“- Ah senin kadrini, kıymetini bilemedim. Meğerki sen bin istimbota milyonlarca ata bedel imişsin!”, s. 1.

[Balkondan, uzaktaki balona bakan II. Abdülhamit çizilidir.]

1083. “Kalem Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlânât Tarifnamesi”, s. 2.

1084. “Şehbal”, s. 2.

On beş günde bir çıktığı belirtilen *Şehbal* adlı gazete tanıtılır.

1085. (Başlıksız), s. 2.
1086. “Katakulum”, s. 2.
Beyoğlu’nda yeni açılan Catacloum isimli tiyatro tanıtılır.
1087. “Diş Tabibi Vassermann”, s. 2.
Diş hekimi Vassermann’ın muayenehanesinin adresine yer verilir.
1088. “Lire”, s. 2.
1089. “Atelier De Photo - Zincographie”, s. 2.
1090. (Başlıksız), s. 2.
İktisat muallimi ve Selanik Milletvekili Cavid Bey ve arkadaşları tarafından çıkarılan *İktisat* adlı aylık dergi tanıtılır.
1091. “Osmanlı Kütüphanesi”, (Reklam), s. 2.
1092. “Kadıköy Gazetesi”, s. 2.
Kadıköy adlı günlük gazetenin yakında yayıma başlayacağı duyurulur.
1093. “Haftalık Dedikodu”, s. 3.
Tensikattan sonra hafiyeliği meydanda olduğu için memuriyetten çıkarılmış, kadro dışında bırakılmış, özürlü maaşı verilip beklemeye alınmış kişilerin kartvizitlerinin nasıl olacağı tartışılır. Rütbelerin kaldırılabilmesi de göz önünde tutularak bazı örnek kartvizitlere yer verilir. Balonla havalanma denemelerindeki başarısızlıklardan yılmamak gerektiği öğütlenir. Yüksekte bulunan II. Abdülhamit bile düşmüşken balonların düşmesinin normal olduğu belirtilir. Yıldız Sarayı bahçelerinin ziyarete açılması üzerinde durulur. Son olarak İstanbul’un, Avrupa eğlenceleri için çok uygun bir şehir olduğu belirtilir. Rağbet gösterenlerin çok olacağı, Osmanlı topraklarının da Avrupa gibi olacağı düşünülür. Bu durumun şehrin yeniden yapılandırılmasına yarayacağı, yolların durumunun iyileşeceği, caddelerin ve meydanların yapılacağı vurgulanır.
1094. (Karikatür): “*Sabah*’ın D. K. muharriri”, s. 4.
[Portre]
1095. Gâve-i Zalim, (Başlıksız), s. 5.
Yazının ilk bölümünde, Yıldız’ı ziyaret eden kişilerin diyaloglarına yer verilir. Bu konuşmalar, daha önce sarayda bulunan hayvanların şimdi çeşitli işlerde çalıştırılması üzerinedir. Yazının devamında, nezaretlerdeki kalabalığın önüne

geçebilmek için büyük bir kalbur yaptırma fikri öne sürülür. Meşrutiyet kalburu adı verilen bu kalburdan elenip içinde kalabilenlerin memur olarak seçilmesi önerilir. Fakat kardeşlik ve eşitlik ilkesinin benimseneceği böyle bir kalburun yapılmasının imkânsız olduğu belirtilir.

1096. (Karikatür): “Bir eski muharrir.”, s. 6.

[Portre]

1097. Mırnav, “Evde Manevralar”, s. 7.

Bir kedinin gözünden, evin içindeki insanlar anlatılır. Özellikle hizmetçinin ikiyüzlü davranışları eleştirilir.

1098. (Karikatür):

“Bu Yıldız sefasına pek bayıldım! Acaba *Tasvir-i Efkar*’a nasıl ibtidâr edeyim?”, s. 8.

[Kayığında denize düşmüş bir adam çizilidir.]

1099. (Karikatür):

“Benim mini mini yavrum da büyüyecek asker olacak, müşîr olacak. Babacığı akşamları evde kalsın diye idare-i örfiyye ilan edecek. Ahbap davetleri, tiyatro eğlenceleri filan olmayacak değil mi ruhum?”, s. 9.

1100. (Karikatür): “Emraz-ı ayniyye tabîb mütehassısı.”, s. 16.

[Portre]

1101. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15-14.

1102. “Perles Du Bosphore”, s. 14.

1103. (Karikatür):

“- Ah Mösyö Loran yine geliyor! Acaba yine nemizi kesecek?”, s. 14.

[Yatakta yatan kadın ve karanlık bir fonda çizilmiş çantalı bir adam görülür.]

1104. Henri Yan, “Kalem Bredaines”, s. 14.

1105. Nay, “Confusion”, s. 12.

1106. (Karikatür): “Bitpazarında bir müzayede-i bahriye.”, s. 11.

[Masaya sıralanmış küçük gemiler çizilidir.]

1107. (Karikatür):

“Madam balonunuz hangi saat havalanacak.”, s. 11.

[Şişman bir kadın ve bir çocuk çizilidir.]

1108. (Karikatür):

“- Bir havagazı müdüriyeti ne ile tenvîr olunuyor?”, s. 11.

[Sırtındaki yüküyle birlikte bir kapıdan girmekte olan bir kişi çizilidir.]

1109. Henri Yan, “Chanson De L’ancien Régime”, s. 10.

Nr. 39, 28 Mayıs 1325/ 10 Haziran 1909

1110. (Karikatür): “31 Mart faciası fâili tahtında müstetir hu!”, s. 1.

[Tahtın altına gizlenmiş II. Abdülhamit çizilidir.]

1111. “*Kalem Karilerine*”, s. 2.

Koleksiyon yapmak isteyenler için, 8. sayı hariç olmak üzere eski sayılardan 150 takım hazırlandığı ve abone olanlara dağıtılacağı belirtilir.

1112. (Başlıksız), s. 2.

İktisat muallimi ve Selanik Milletvekili Cavid Bey ve arkadaşları tarafından çıkarılan *İktisat* adlı aylık dergi tanıtılır.

1113. “*Şehbal*”, s. 2.

On beş günde bir çıktığı belirtilen *Şehbal* adlı gazete tanıtılır.

1114. (Başlıksız), s. 2.

1115. “*Kadıköy Gazetesi*”, s. 2.

Kadıköy adlı günlük gazetenin yakında yayıma başlayacağı duyurulur.

1116. “*Lire*”, s. 2.

1117. “*Osmanlı Kütüphanesi*”, (Reklam), s. 2.

1118. “*Etablissement Français*”, s. 2.

1119. “*Atelier De Photo - Zincographie*”, s. 2.

1120. “*Kataklum*”, s. 2.

Beyoğlu’nda yeni açılan Catacloum isimli tiyatro tanıtılır.

1121. “*Diş Tabibi Vassermann*”, s. 2.

Diş hekimi Vassermann’ın muayenehanesinin adresine yer verilir.

1122. “*Haftalık Dedikodu*”, s. 3.

Yazının ilk kısmında, hayatın çeşitli cilvelerle dolu olduğu belirtilir. Hayatın insanlara hazırladığı sürprizler ve tesadüflerin karşısında hayatı tahlil eden romancıların bile şaşırıp kalacakları iddia edilir. Çünkü her olayın altında önemli

bir nedenin olmadığı, bazen ufak tefek önemsiz şeylerin bile önem kazanabileceği vurgulanır. Yazının devamında insanların ciddiyet, akıl ve hikmet uğruna hayatın lezzetini kaçırdıkları belirtilir. Hayattan zevk almak için, hislere ve heveslere önem verilmesi gerektiği vurgulanır. Her ne kadar insanlar, hırs ve çalışmakla bir yerlere gelse de bazı kişiler için bu durumun geçerli olmadığı belirtilir. Özellikle bakanların, hayatın lezzet ve saadetinden vazgeçmeden sevdiklerini kayırmasında bir mahsur olamayacağı alaylı bir dille aktarılır.

1123. (Karikatür): “Maliye nazır esbaki”, s. 4.

[Portre]

1124. “Bu Da Bir Dedikodu”, s. 4-5.

Yazının ilk kısmında, matbuat nizamnamesinin tüm yazarları kara kara düşünmeye sevk ettiği belirtilir. Kanunda yer alan nakit cezalar yüzünden gazeteler zor duruma düşmüştür. Bu durum devam ettiği takdirde gazetelerin birer birer kapanacağından endişe edilir. Yazının sonunda ise, Üsküdar’daki entari yasağına değinilir. Bu yasağın sadece şık beyleri sevindirdiği, halkı ise memnun etmediği belirtilir.

1125. (Karikatür): “Bir dersane-i istibdat”, s. 5.

[Öğretmen kürsüsünde oturan ve öğrencilere ders veren II. Abdülhamit çizilidir.]

1126. (Karikatür): “Doktorlar hep bir ağızdan:

- Oh ne âlâ işimiz iş.”, s. 6.

[Paten kayma salonunun önündeki doktorlar çizilidir.]

1127. Mırnav, “Bizim Evde Tensikat”, s. 6-7.

Bir kedinin gözünden, evde yapılacak değişikliklere ve uygulanacak bütçe kısıtlamalarına yer verilir. Kedi, sahiplerinin tasarruf etmek için başvurduğu yöntemleri aktarır.

1128. (Karikatür):

“- Söylediğiniz nama bizde bir para yoktur.

- Tanımadınız galiba...””, s. 8.

[Gişenin önünde II. Abdülhamit çizilidir.]

1129. (Karikatür): “Bu gidişle gazeteler ne olacak?

- Hadi şuradan bir gazete alalım.

- Birader ne yapıyorsun? Biraz daha dur, birkaç gün sonra sekiz yeni guruşa alınız.”, s. 9.

[Bir gazete satıcısı ve iki adam çizilidir.]

1130. (Karikatür):

“- Girit’i almak için bayrağınızı bu renge boyamalısınız.”, s. 16.

[Asker, elinde tuttuğu Türk bayrağını göstermektedir.]

1131. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15-14.

1132. (Karikatür): “Artık gazetecilerde birbiriyle uğraşp düelloya davet etmek ve bunun üzerine sahifeler doldurmaktan başka iş kalmadı.”, s. 15.

[Gazete okuyan bir kişi çizilidir.]

1133. (Karikatür):

“Fakir – Ah efendim sebze ne kadar pahalılaşıp. Hatta belediye oktruvat-ı resmî de koyacakmış.

Zengin – Bana ne sebzevât yediğim yok ki oktruvattan korkayım.”, s. 15.

[Şık giyimli bir kişiyle üstü başı perişan bir kişi çizilidir.]

1134. (Karikatür):

“- İzzet Holo, istibdadı iade için büyük makasta bir cemiyet teşkil ediyor.”, s. 14.

[Merdivenin tepesinde oturan bir kişi çizilidir.]

1135. (Karikatür): “Bir nazır-ı gayrimesul daha.”, s. 14.

[Portre]

1136. Henri Yan, “Chansons Rosses”, s. 13.

1137. H. Yan, “Les Hafiés – Minstrels”, s. 12-10.

1138. (Karikatür): “Bir vâsıta-i istihlâs:

1 – Oh ne güzel böyle ikimiz, iki sevdazede yan yana gezmek.

2 – Amanın kocam.

3 – Ooo korkmayınız madam işte burada bir arı kovanı.

4 – Aşk olsun arılara çok şükür tanınmadık.”, s. 10.

[Dört ayrı karikatürle sevgililerin, arı kovanı sayesinde kadının kocasına yakalanmaktan kurtulmaları anlatılır.]

1139. (Karikatür): “9 Nisan meclis-i milli-i umumide:

- Yaşasın Brütüs!
- Brütüs sen de mi?”, s. 1.

[II. Abdülhamit kollarını birbirine kavuşturmuş vaziyettedir, kılıcı yerededir. Yanında ise, elinde kılıcı olan Said Paşa görülür.]

1140. “*Kalem Karilerine*”, s. 2.

Koleksiyon yapmak isteyenler için, 8. sayı hariç olmak üzere eski sayılardan 150 takım hazırlandığı ve abone olanlara dağıtılacağı belirtilir.

1141. (Başlıksız), s. 2.

İktisat muallimi ve Selanik Milletvekili Cavid Bey ve arkadaşları tarafından çıkarılan *İktisat* adlı aylık dergi tanıtılır.

1142. “*Şehbal*”, s. 2.

On beş günde bir çıktığı belirtilen *Şehbal* adlı gazete tanıtılır.

1143. (Başlıksız), s. 2.

1144. “*Lire*”, s. 2.

1145. “*Osmanlı Kütüphanesi*”, (Reklam), s. 2.

1146. “*Etablissement Français*”, s. 2.

1147. “*Atelier De Photo - Zincographie*”, s. 2.

1148. “*Kataklum*”, s. 2.

Beyoğlu’nda yeni açılan Catacloum isimli tiyatro tanıtılır.

1149. “*Diş Tabibi Vassermann*”, s. 2.

Diş hekimi Vassermann’ın muayenehanesinin adresine yer verilir.

1150. “*Haftalık Dedikodu*”, s. 3, 6.

Yazının ilk kısmında, Yıldız Sarayı’nın bahçesinin ziyarete açıldığı duyurulur. Yazının devamı, istikbali parlak olan bir sanat dalı olarak görülen tiyatro hakkındadır. Tiyatrolara olan ilgi dikkate alındığında, matbuat nizamnamesi yüzünden işsiz kalan yazarların ve kadro haricinde kalan gençlerin bu sanata yöneleceği düşünülür. Fakat bu alanda eserler verecek olan kişiler çok dikkatli davranmalıdır. Özellikle yazarların, gazete sütunlarında gösterdikleri tedbirsizliklere kapılmadan milletvekillerini gücendirmeyecek oyunlar

yazmalarının şart olduğu vurgulanır. Çünkü basından sonra tiyatro sahasını kapsayan kanunlar çıkarsa, bu sanat dalının da geleceği tehlikeye girecektir.

1151. (Karikatür):

“- Bu kim?

- Terbiye-i Bedeniye Cemiyeti reisi.”, s. 4.

[İki zayıf ve bir şişman adam çizilidir.]

1152. (Karikatür):

“- Bundan evvelki mektup İzmir’den üç ayda gelmişti. Şimdi bir buçuk ayda geldi. Eğer ıslahat böylece devam ederse mektuplar fi-mâba’d tarih-i tahrîrden evvel vasıl olacaklar.”, s. 5.

[Postacı ve elinde mektup tutan bir adam çizilidir.]

1153. Mırnav, “Evden Eve”, s. 6-7.

Bir kedi tarafından komşu evde işitilen karı koca sohbeti aktarılır. Artık eşler arasında bile politika, kadro ve borçlar üzerine yoğunlaşan sohbetlerin görüldüğü belirtilir.

1154. (Karikatür):

“- Bu sokakların darlığından artık başımıza bir şapka bile koyamayacağız.”, s. 7.

[Büyük şapkalar giymiş iki kadın çizilidir.]

1155. (Karikatür):

“- Hayırdır inşallah, işlere odadan başladık.”, s. 8.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1156. (Karikatür): “Üsküdar’da entari:

- O nedir?

- Sokağa asılmış buldum. Bundan ne kadar cezâ-yı nakdî alınacak?”, s. 9.

[Memur, elinde tuttuğu geceliği makamında oturan kişiye gösterirken çizilidir.]

1157. (Karikatür): “Mebusan’da saat ihtilafi:

- Vakit geçmiş gidiyorum.

- Çok şükür gecikmedim.”, s. 16.

[Meclisten çıkmakta olan bir adam ile meclise girmek üzere olan bir kişi çizilidir.]

1158. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15.

1159. Henri Yan, “Chansons Rosses”, s. 14.

1160. Irphy, “La Bourse”, s. 13.
1161. Henri Yan, “Chanson Ironique”, s. 12.
1162. Professor H. Kastner, “Sciences”, s. 11-10.
1163. (Karikatür): “Bir akarsu.”, s.11.
- [Portre]
1164. (Karikatür): “Su yalnız maddi lekeleri temizler.”, s. 10.
- [Eli ve yüzü simsiyah bir kişi çizilidir.]
1165. “Fables Express – Orient”, s. 10.
1166. “A Propos Des Réductions De Traitement À La Chambre”, s. 10.

Nr. 41, 11 Haziran 1325/ 24 Haziran 1909

1167. (Karikatür):
- “Bir top attı milletin tüttü dumanı göklere
Şah-ı İran kesti mebusları tönbeği gibi.”, s. -.
- [İran Şahı, elindeki kılıçla üzerinde “Meclis-i Mebusan” yazan yerde bulunan siyasileri doğrarken çizilidir.]
1168. (Karikatür):
- “Hami Paşa – O kadar dolaştırmışlar ki bakalım tel kırmadan nasıl açacağız.”, s. -.
- [Birbirine karışmış telleri açmaya çalışan bir kişi çizilidir.]
1169. “*Kalem Karilerine*”, s. 1.
- Koleksiyon yapmak isteyenler için 8. sayı hariç olmak üzere eski sayılardan 150 takım hazırlandığı ve abone olanlara dağıtılacağı belirtilir.
1170. “*Kalem Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlânât Tarifnamesi*”, s. 1.
1171. “*Şehbal*”, s. 1.
- On beş günde bir çıktığı belirtilen *Şehbal* adlı gazete tanıtılır.
1172. (Başlıksız), s. 1.
- İktisat muallimi ve Selanik Milletvekili Cavid Bey ve arkadaşları tarafından çıkarılan *İktisat* adlı aylık dergi tanıtılır.
1173. “*Lire*”, s. 1.
1174. “*İlan*”, s. 1.

Karikatürist Cem tarafından hazırlanan albümün çıktığı duyurulur. Beş yüz adet basılan albümden sadece elli adet kaldığı belirtilir.

1175. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk olarak, şehir emaneti tarafından satılığa çıkarılan Galata Sarayı hakkında yazar ve arkadaşının diyaloglarına yer verilir. Biri Galata Sarayı'nın otel yapılmaya müsait olduğunu iddia ederken, diğeri ise burada bir tiyatro yaptırmanın en uygun fikir olduğunu ileri sürer. Onları dinleyen diğeri bir kişi de bu konuşmaya katılır. Hep birlikte para kazanmanın yollarını ararlar. Yıldız bahçesinden bile para kazanılıyorsa, kendilerinin ticarete atılmalarının gerekli olduğuna karar verirler. Avrupa tarzı eğlencelerin revaçta olduğunu göz önüne alarak bu eğlenceleri memlekete uygun bir hâle getirirler. Hangi kabinenin başkanlığa geleceği hakkında bir bahis yarışması düzenleyerek ortaya koyulan paraları bir kasada toplamayı düşünürler.

1176. (Karikatür): “Şeyh-ül-meb'ûsîn”, s. 3.

[Portre]

1177. (Karikatür):

“- Entari ile sokağa çıktığınızdan dolayı mahkûm olunuyorsunuz!

- Efendim bendeniz somnambulum. Uykumda haberim yok iken sokağa çıkıvermişim.

- Yavrum öyle ise entarisiz yatmalıydın.”, s. 4.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1178. “Biraz Tarih-i Tabî”, s. 4-5.

Altı ay içinde değişen dükkân levhaları üzerinde durulur. Hürriyetin ilanıyla beraber adalet, eşitlik, kardeşlik gibi kelimelerin ön plana çıktığı; bu kelimelerin dükkân levhalarında da sıkça görüldüğü belirtilir.

1179. (Karikatür), (Yazısız), s. 5.

[Portre]

1180. Gâve-i Zalim, “İpek Böcekleri”, s. 5-6.

Kadınlar ile ipek böcekleri arasında benzerlik kurulur. İkisinin de israfı sevdiği; birinin kozasını, diğeri ise cüzdanları delik deşik ettiği belirtilir. İpek böceklerinin kozayı kemirmesi gibi, kadınların da erkeklerin zavallı kalplerini

içten içe kemirdikleri vurgulanır. Ayrıca kadınlar her ne kadar hassas görünse de, yırtıcı yönlerinin çok olduğundan bahsedilir. Bekledikleri ilgiyi göremediklerinde bu çirkin yüzlerini göstermelerinden yakınılır.

1181. (Karikatür): “Hekimlerimizden.”, s. 6.

[Portre]

1182. Mırnav, “Miting”, s. 6, 7, 10.

Yazının ilk bölümünde bir kedinin bakış açısından, insanların köpekleri hangi yönleriyle sevdikleri anlatılır. Kedilerin, köpeklerden daha haysiyetli oldukları belirtilerek bu konuya dair örnekler verilir. Köpeklerin, insanlara yaranmak için tüm hayvanlara düşman oldukları belirtilir. Yazının devamında, eskiden bekçilerin ve polislerin görevlerini üstlenen köpeklerin sokaklardan kaldırılması konusuna değinilir. Bu tehlikeyi sezen köpeklerin nasıl davranacağı merak edilir.

1183. (Karikatür): “Bir emanetçi.”, s. 7.

[Portre]

1184. (Karikatür):

“- Constantara biraderler işi için...

- Canım benim de dükkânı kapadılar ağızımı açtım mı? Çelebi’ye söyle böyle şeyleri hoş görüversin.”, s. 8.

[II. Abdülhamit ve karşısında emir bekleyen bir kişi çizilidir.]

1185. (Karikatür):

“- Ne iyi tesadüf, biz de mehtabı çıkarmak için size geliyorduk.

- !!!”, s. 9.

[Karı koca, iki çocuk ile onların karşılaştıkları asker görülür.]

1186. (Karikatür): “Elvâh-ı siyah:

Bir kâbus-ı nadir.”, s. 16.

[Yatağında yatan çocuk, darağacına asılmış bir kediye bakarken çizilidir.]

1187. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15.

1188. Henri Yan, “Chansons Rosses”, s. 14.

1189. (Karikatür): “Bana verilen maaşı çok görüyorlar. Bari gazetelerde ismime bir pâre-i resm tayin etseler de onu verseler, eski tahsîsâtımı geçerdî.”, s. 13.

[Gazete okuyan bir kişi çizilidir.]

1190. Professor H. Kastner, “Sciences”, s. 12-11.

1191. Guy, “Théo”, s. 11.

Nr. 42, 18 Haziran 1325/ 1 Temmuz 1909

1192. (Karikatür):

“- Haşmetmeab size kımıldamamanızı ihtar ettim, dinlemediniz. Eğer böyle inat edip rahat durmayacak olursanız korkarım ayağınızı kesmeye mecbur olacağım.”, s. 1.

[Ayağı sargılı bir hasta ile konuşan doktor çizilidir.]

1193. “Hanımlara Müjde”, s. 2.

Hanımlara yönelik *Mehasin* adlı gazetenin yakında tekrar yayımlanacağı duyurulur.

1194. “*Kalem* Karilerine”, s. 2.

Koleksiyon yapmak isteyenler için 8. sayı hariç olmak üzere eski sayılardan 150 takım hazırlandığı ve abone olanlara dağıtılacağı belirtilir.

1195. “*Şehbal*”, s. 2.

On beş günde bir çıktığı belirtilen *Şehbal* adlı gazete tanıtılır.

1196. (Başlıksız), s. 2.

İktisat muallimi ve Selanik Milletvekili Cavid Bey ve arkadaşları tarafından çıkarılan *İktisat* adlı aylık dergi tanıtılır.

1197. “Tütüncü Dükkânı”, (Reklam), s. 2.

1198. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-5.

İlk olarak, Cavid Beyin maliye nazırı olduğu belirtilir. İkinci olarak, sadrazamın siyasetteki kabiliyetini kehanetlerde bulunarak kanıtlamaya çalışması üzerinde durulur. Üçüncü olarak, her gazetede köpeklere dair bir başlığa rastlanıldığı söylenir. Herkes köpeklerin bir an önce sokaklardan temizlenmesi hususunda hemfikirdir. Son olarak, vapurların yavaşlığının eleştirildiği diyaloglara yer verilir.

1199. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan’da:

- Uyan yahu. Temdîd-i müddet müzâkere edilecek!”, s. 4.

[Uyuyan siyasiler çizilidir.]

1200. Süleyman Nazif, “Matbuat Kanunu’na Dair”, s. 5.

Yıldız Sarayı'ndaki bir gezinti sırasında karşılaşılan İranlı iki kişinin durumları anlatılır. Aralarında geçen konuşmaların, matbuat nizamnamesi yüzünden aktarılamayacağı belirtilir. Getirilen yasaklar yüzünden bir kişiye sıfat verirken bile düşünülmesi gerektiği belirtilir.

1201. Gâve-i Zalim, "Misafirlikte Bir Gece", s. 5, 7.

Entari yasağının, bazı semtlerin tadını kaçırdığı söylenir. Sokakta entariyle gezen kişilerden para alındığı belirtilir.

1202. (Karikatür):

"Entarisiz, aşksız, çiçeksiz

Öksüz gibi kaldı Üsküdar'ım.", s. 6.

[Entarili bir adamı yakalamaya çalışan insanlar çizilidir.]

1203. "Nafile", s. 7, 10.

Kısa zamanda zengin olmak umuduyla, maden imtiyazı peşinde koşan bir kişinin gün içinde yaşadıklarına yer verilir. Bu kişinin, her sözünün sonunda nafile kelimesini eklediği belirtilir.

1204. (Karikatür): "Şanlı ordumuz rüesâsından.", s. 8.

[Portre]

1205. (Karikatür):

"- Kâtip efendi bugün yine pek dalgınsınız?

- Nasıl dalgın olmam, tensîkate baksana.

- Tensîkattan sana ne, yoksa haberim olmadan şûrâ-yı devlet azası mı tayin edilmiştin?

- Demem o deme değil. Sanki rakipler çoğalacak da bize burada ekmek kalmayacak derim.", s. 9.

[Kadın ve erkek karşılıklı otururken çizilidir.]

1206. (Karikatür): "Beyoğlu'nda kapmaca...", s. 11.

[Paten kayan kadınlı erkekli bir grup çizilidir.]

1207. (Karikatür):

"- Vükela-yı sabıkadan... Paşa'ya kırk bin lira vermiştim.

- Sanatınız? Banker misiniz?

- Hayır, paşanın uşağı!", s. 16.

[Mahkemedeki kişi, üstü başı yırtık bir vaziyette çizilidir.]

1208. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15.
 1209. Henri Yan, “Chansons Rosses”, s. 14.
 1210. Professor H. Kastner, “Sciences”, s. 13-12.
 1211. “Perles Du Bosphore”, s. 12.

Nr. 43, 25 Haziran 1325/ 8 Temmuz 1909

1212. (Karikatür): “Maliyede en büyük kıymet.”, s. 1.

[Kasanın içinde Cavid Bey çizilidir.]

1213. “*Kalem Karilerine*”, s. 2.

Koleksiyon yapmak isteyenler için, 8. sayı hariç olmak üzere eski sayılardan 150 takım hazırlandığı ve abone olanlara dağıtılacağı belirtilir.

1214. “*Kalem Gazetesinin Tenzilâtı Yeni İlânât Tarifnamesi*”, s. 2.
 1215. “Tütüncü Dükkânı”, (Reklam), s. 2.
 1216. “Osmanlı Kütüphanesi”, (Reklam), s. 2.
 1217. “*Şehbal*”, s. 2.

On beş günde bir çıktığı belirtilen *Şehbal* adlı gazete tanıtılır.

1218. (Başlıksız), s. 2.
 1219. “Lire”, s. 2.
 1220. “Haftalık Dedikodu”, s. 3.

Yıldız Sarayı’nda unutulmuş olan eşyalar üzerinde durulur. Bundan bir sene önce böyle bir şey olsaydı; nasıl herkesin seferber edileceği, jurnaller yazılacağı, hikâyeler uydurulacağı düşünülür. İkinci olarak, Meclis-i Mebusan üyelerinin Fransa’ya yaptıkları geziden bahsedilir. Fakat bu misafirlik, Fransa meclisinin tatiline denk gelmiştir. Bu yüzden de, siyasete dair bir fikir elde edilememiştir.

1221. “Resm-i Geçitte”, s. 3-5.

Ertuğrul yatının rıhtıma yaklaşmasıyla halkta görülen sevinç aktarılır. Girit’e giden gemilerin padişahı selamlamasını iki torunuyla birlikte izleyen bir ihtiyarın diyaloglarına yer verilir.

1222. (Karikatür), (Yazısız), s. 4.

[Temizlik yapan bir adam görülür.]

1223. Gâve-i Zalim, “Yıldız’da”, s. 5.

Osmanlı Musiki Cemiyeti tarafından Yıldız Sarayı’nda verilen konser anlatılır. Bağçedeki bir ağaca kurulmuş olan salıncakta çocukların sallandığı belirtilir. Bu salıncığın maroken döşemeleri, yazarı hayallere sürükler. Yazar, bu salıncakta sallananın güzel bir kız olduğunu hayal eder.

1224. (Karikatür): “Mebuslarımız, Meclis-i Mebusan kürsüsünde.”, s. 6.

[Kürsüde konuşan bir kişi çizilidir.]

1225. “Fener Bağçe”, s. 7.

Neşe ve mutluluk içinde olan İstanbul halkının, Fener eğlencelerine daldığı belirtilir. Fener’deki manzaralar, arabalar, kişilerin kıyafetleri anlatılır.

1226. (Karikatür):

“- Çalmasını biliyorsun ama bakalım nasıl oynayacaksın?”, s. 8.

[“Girit” yazan pencere altında duran Yunanlı ve onu kovalamaya hazırlanan Türk çizilidir.]

1227. (Karikatür): “Eski kitaplar arasında yeni bir vak’anüvîs.”, s. 9.

[Kitapların içine gömülmüş bir kişi çizilidir.]

1228. (Karikatür):

“- Güzelim artık dönsek değil mi?

- Ne o yoruldunuz mu?

- Evet.

- O hâlde aceleniz neden?”, s. 16.

[Ağaca yaslanmış bir erkek ve karşısında bir kadın çizilidir.]

1229. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15.

1230. (Karikatür): “Dehân mütehassıslarından.”, s. 14.

[Portre]

1231. Henri Yan, “Kalem Bredaines”, s. 13.

1232. (Karikatür):

“Yaramazdır yaramaz

Kendi düşen ağlamaz.”, s. 12.

[Bindiği dalı kestiği için düşen II. Abdülhamit çizilidir.]

1233. Professor H. Kastner, “Sciences”, s. 11-10.

Nr. 44, 2 Temmuz 1325/ 15 Temmuz 1909

1234. (Karikatür):

“Yolcu – Trablus’a bir bilet

Acenta – Trablus Arab? Yoksa Trablus Şam?

Yolcu – Hangisi yakın ise bizim şojuk şok hasta imiş.”, s. 1.

1235. (Karikatür):

“Eski terbiye-i askeriye:

Zabit – Sen çavuşa ne borçlusun?

Nefer – İtaat.

- Çavuş sana ne borçlu?

- Seksen kuruş.”, s. 2.

[Bir grup asker çizilidir.]

1236. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.

Yazının ilk kısmında, rütbelerin kaldırılmasının ne gibi sonuçlar ortaya çıkaracağı tartışılır. Postalarda yaşanacak sorunları önlemek için, eski rütbelerin yanına yenilerinin eklenmesi önerilir. “Paşa” sıfatına alışanların, bu sıfatı kaybettiklerinde yaşayacağı üzüntü anlatılır. Yazının devamında, Kadıköy vapurlarından bahsedilir. Haydar Paşa vapurlarının ve iskelelerinin güzel ve beyaz olduğu, Kadıköy’ünkülerin ise pis ve siyah olduğu vurgulanır.

1237. (Karikatür): “Bir antika mütehassısı.”, s. 4.

[Portre]

1238. Gâve-i Zalim, “Hürriyet Lokantası’nda”, s. 4-5.

Karaköy’de bulunan Hürriyet Lokantası anlatılır. Bu lokantada bulunması gereken yemeklerin olmadığını görülür. Çünkü ne meşrutiyet çorbası, ne adalet salçalı köfte, ne de eşitlik tatlısı vardır.

1239. “Şenlik”, s. 5.

10 Temmuz şenliklerinde neler yapılabileceği hakkında fikirleri sorulan kişilerin cevaplarına yer verilir.

1240. (Karikatür): “Rüyalarından:

Yaşmağı başında

Rastığı kaşında
 On üç on dört yaşında
 Vay küçük hanım”, s. 6.

[Yüzünü örterek kimliğini gizlemeye çalışan II. Abdülhamit çizilidir.]

1241. (Karikatür): “Gâve-i Zalim’e:

Hayâl ve hakikat.
 Maroken salıncak”, s. 7.

[İlk karikatürde salıncakta sallanan genç bir kızken, ikinci karikatürde salıncaktaki bir Arap’tır.]

1242. (Karikatür):

“Müze memuru – Bunlar ne?
 Hamal – Eski nişân defterleri.”, s. 12.

[Hamalların sırtlarında defter taşıdıkları görülür.]

1243. (Karikatür):

“- Efendi benim erbâb-ı rütbeden olduğumu unutuyorsunuz.
 - Evet, ben de onu aklınıza getirmek istiyorum.”, s. 11.

[Yere düşürülen bir adam ve ona gülen kişiler çizilidir.]

1244. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 10-9.

1245. Professor H. Kastner – P. C. C. H. Yan, “Sciences”, s. 9-8.

1246. (Karikatür): “Girit adasının akıntıya kapılmaması donanmamızın kuvvetine bağlıdır.”, s. 8.

[Girit’e demir atmış donanmalar çizilidir.]

Nr. 45, 9 Temmuz 1325/ 22 Temmuz 1909

1247. (Karikatür):

“- Para ile değil sıra ile bırakın biraz da sahibi sağısın.”, s. 1.

[Üzerinde “Osmanlı” yazan bir ineği koruyan ve gelen yabancıları kovan Türk askerleri görülür.]

1248. (Karikatür): “Yeni Fransa Almanya ahenk-i mürettebe:

Fallières – Lütfen layı verir misiniz?
 Giyom – Zahmet etmeyin, bu iki sazı akorde etmek nâ-kabil.”, s. 2.

[Elinde boru tutan Almanya İmparatoru II. Wilhelm ve kemanıyla Fransa Cumhurbaşkanı Fallières çizilidir.]

1249. “10 Temmuz”, s. 3.

Meşrutiyetin, birinci senesini doldurduğu belirtilir. Bu sevinç ve mutluluğu yaşatan İttihat ve Terakki Cemiyeti’ne ve Mahmut Şevket Paşa’ya teşekkür edilir.

1250. Gâve-i Zalim, (Başlıksız), s. 3.

Osmanlı Musiki Cemiyeti tarafından bestelendikten sonra Alatini Köşkü önünde söylenecek olan besteye yer verilir.

1251. (Karikatür): “Diplomat bir zevc:

- Dairede tensikat yapılsın benden ne istersen iste demiştin. İşte şimdi senden bir küpe isteyeceğim.
- Evet, iste demiştim ama alırım dememiştim zannedersen.”, s. 4.

[Sinirli bir erkek ve karşısında oturan kadın çizilidir.]

1252. Gâve-i Zalim, “Sahne-i Milliye’nin Elemanları”, s. 4-5.

Sahne-i Milliye’nin, bozuk bir Türkçe’yle yazılan ilanları üzerinde durulur. Ayrıca burada çalışanların vasıfsızlığı, oyuncuların sahnede bağırıp çağırımları eleştirilir.

1253. Ahfeş, (Başlıksız), s. 5, 6, 8.

Yazar, *Kalem*’in müdürüyle olan ilk görüşmesini anlatır. *Kalem*’de yazı yazmak isteyen yazar, bu hususta gerekli tecrübeye sahip olduğunu vurgular. Daha önce sadrazam ve vükelâya resmi kâtiplik yaptığını belirtir. Bu kişilerin yazdırdıklarının da tuhaf birer mizah örneği olduğuna dair örnekler verir. Zaten ciddi gazetelerin bile mizaha el attığı; milletvekillerinin sahip oldukları gazetelerin, meclis müzakerelerini tuhaf bir şekilde kaleme aldıkları vurgulanır. Yazının sonundaki notta yazar, *Kalem*’in misafir yazarı olarak işe alındığını belirtir.

1254. (Karikatür): “Tâliî yaverlerden biri.”, s. 6.

[Portre]

1255. (Karikatür): “Matbuat kanunu değil a matbûhât-ı kanunî de olsa yemeğimi bırakıp elimi kaldıramam.”, s. 7.

[Yemeğini bitirmekle meşgul bir kişi çizilidir.]

1256. (Karikatür):

“Mevlâ Hafız – Almanya ve Fransa üstümde öpüşürken bari biraz dikkat etseler.
(*Ulk*, Berlin)”, s. 8.

[Alman ve Fransız liderlerinin kılıcının ucundaki kişi Mevlâ Hafız’dır.]

1257. (Karikatür):

“Kayser – İşittiğime göre yeni bir donanma inşa ettiriyormuşsunuz. Acaba ne maksatla?

Nikola – Ne maksatla olacak sizin maksadınız gibi sulh. (*Punch*)”, s. 8.

[Almanya İmparatoru II. Wilhelm ve Rus Çarı Nikola çizilidir.]

1258. (Karikatür): “Rüyalarından:

Ah keşke kuş olaydım.”, s. 8.

[II. Abdülhamit, kuş olup kafesten kaçarken çizilidir.]

1259. (Karikatür): “Eski zabıta:

- Efendim, rica ederim yolda bir polise rast geldiniz mi?

- Hayır!

- Öyle ise uçlanın mangırları bakalım.

- !!!”, s. 12.

[Elindeki hançerle köşebaşında bekleyen bir kişi çizilidir.]

1260. (Karikatür):

“- Söyle bakayım bey, bugün Meclis-i Mebusan’da ne yaptınız?

- Bütçe.

- Bütçe nedir?

- Ben ne bileyim daha yapmadık ki!” s. 11.

[Karşılıklı duran karı koca çizilidir.]

1261. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 10-9.

1262. Nay, “Une Merveilleuse Invention”, s. 9.

Nr. 46, 16 Temmuz 1325/ 29 Temmuz 1909

1263. (Karikatür): “Çifte ayın.”, s. 1.

[“Ayın” harfine benzetilen iki şişman kişi çizilidir.]

1264. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak, 10 Temmuz sabahı anlatılır. Ertuğrul adlı geminin, Rumeli ve Anadolu sahilindeki süzülüğü tasvir edilir. Geminin, sandaldaki padişahı nasıl selamladığı üzerinde durulur. İkinci olarak, Yıldız'ın haşmet ve saltanatının sönmediği vurgulanır. Bu sefer de, meşrutiyetin neşe ve servetini kendisine çağırdığı belirtilir.

1265. (Karikatür):

“- Türkiye’yi uzaktan nasıl görüyorlar. Çubuğunu savurarak keyif ediyor. Yakından nasıl? Hilali tamir ile meşgul.”, s.3.

[Söz konusu göz yanılması iki karikatürle anlatılır.]

1266. “Mâh-ı Hürriyet”, s. 4.

Temmuz ayına artık hürriyet ayı denilmesinin uygun olduğu vurgulanır. Bu ayın en güzel gününün ise 10 Temmuz olduğu belirtilir.

1267. Gâve-i Zalim, “Altın, Kadın”, s. 4-5.

Ticarette değerli olan altınken, hayatta değerli olanın kadın olduğu belirtilir. Birinin maddi, diğerinin manevi değerinin olduğu vurgulanır. Kadınsız altının, altınsız da kadının bir şey ifade etmeyeceği belirtilir.

1268. Ferhan Ziyad, (Başlıksız), s. 5-6.

Musavver Muhit gazetesinin bir sayısında yer alan “Yalan” adlı bir sone ve yine aynı sayıdaki serbest şiir üzerinde durulur. Bu türlerin yanlış anlaşılmasının sonucunda, istedikleri gibi yazanların çoğaldığı ve ortaya anlamsız dizeler çıktığı vurgulanır. Örnekler verilir. Eski şairlerin, vezinleri şaşırmağa başladığı için mi bu tür şiirler yazdıkları sorulur.

1269. (Karikatür): “Saffeti Ziya”, s. 6.

[Portre]

1270. Ahfeş, “Koku”, s. 7, 10.

Bir çocukluk anısına yer verilir. Çocukları tekmeleriyle sakat bırakan bir dolap beygirinin, gençliğinden yaşlılığına uzanan hikâyesi anlatılır.

1271. (Karikatür): “Durûb-ı emsâl-i Osmaniyye’den:

Ev yeni, duvar yeni, eleğim seni nereye asayım.”, s. 8.

[Ceketini asmak için yer bulamayan şişman bir adam çizilidir.]

1272. (Karikatür): “10 Temmuz resm-i geçidinde:

Ayan çadırı münâzırından.”, s. 9.

[Çadırın içindeki siyasiler çizilidir.]

1273. (Karikatür): “10 Temmuz resm-i geçidinden:

Meclis-i Mebusan çadırı.

- Yahu olur şey değil deminden beri dikkat ediyorum. Herif yarım saatte üç limonata yuvarladı.

- Bir şeycik demem, boğazında kalsın.”, s. 11.

[Çadırın içinde sarıklı ve fesli kişiler görülür.]

1274. (Karikatür): “Vükela çadırı gölgesinde:

10 Temmuz geçidinde.”, s. 16.

[Huzursuz bir şekilde çizilen üç kişiden biri Ferit Paşa’dır.]

1275. Le Chamelier, (Başlıksız), s. 15.

1276. (Karikatür): “Kabine:

Ben size muvazeneti bozmayalım dedim. Gördünüz mü işte, balon başka istikamet aldı. Galiba düşüyoruz.”, s. 14.

[Düşmekte olan bir balonda bulunan kişiler çizilidir.]

1277. Professor H. Kastner – P. C. C. H. Y., “Revue Hebdomadaire - Sciences”, s. 13-12.

1278. (Başlıksız), s. 12.

1279. “İhtar-ı Mahsus”, s. 12.

Gazete dağıtıcılarının kötü niyetini önlemek için, üzerinde abone damgası olan gazeteleri satan kişilerin *Kalem* idarehanesine bildirilmesi rica olunur.

Nr. 47, 23 Temmuz 1325/ 5 Ağustos 1909

1280. (Karikatür): “Şeref ...li bir zabıt.”, s. 1.

[Portre]

1281. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yazının ilk kısmında, *Tanin*’in birinci senesini kutlamak için verilen ziyafet üzerinde durulur. Bu bir senenin ne türlü çilelerle doldurulduğu benzetmeler aracılığıyla alaylı bir dille anlatılır. Bu gecede söz alan Cahid Beyin basınla ilgili sözlerinin karın doyurmadığı belirtilir. Orada bulunanların bu sözlere tepki

vermemesi eleştirilir. Yazının sonunda, *Kalem*'in birinci yılını Kâğıthane'de kutlayacağı duyurulur.

1282. (Karikatür): “Durûb-ı emsâl-i Osmaniyye'den: At başı beraber. Kaim peder ve damat.”, s. 3.

[Yan yana oturan baba ve oğlunun rütbelerinin karşılaştırıldığı görülür.]

1283. Ahfeş, “Sandık”, s. 3, 4, 6, 7.

Bütün zamanını sandık odasında geçiren, kimseyle ilgilenmeyen bir kadın ile kocası arasında geçen kavga aktarılır. Kendisine ilgi gösterilmediğinden yakınan kocasına, karısı: “Sandıktan bul!” diyerek beddua eder. Bir buçuk sene sonra bu beddua tutar. Kocasını hastalanır, hiçbir doktor derdine derman bulamaz. Sonunda, sandık diye sayıklayan adamın aslında jurnal sandıklarından bahsettiği ve bunlardan korktuğu ortaya çıkar.

1284. (Karikatür):

“Şah – Hamid Efendi birader köşkünüzde bir müddetçik bana bir daire kiralayabilir misiniz?

- Mazurum. Müstebid misafir kabulüne himmetim manidir.”, s. 5.

[İran Şahı ile II. Abdülhamit, telefonla konuşurken çizilidir.]

1285. (Karikatür): “İstifadan sonra: Hazım Bey, cemiyet-i umumiye-i belediye.”, s. 6.

[Kapıdan uzanan ellerden kaçan bir adam görülür.]

1286. Gâve-i Zalim, “Petre Harabelerinde Bir Muaşaka”, s. 7, 10.

Bir grup Amerikalı ile seyahate çıkan yazarın, grupta bulunan dul bir kadın ile münasebeti ele alınır.

1287. (Karikatür): “Durûb-ı emsâl-i Osmaniyye'den:

Erişir menzil-i maksûdına aheste giden.”, s. 8.

[Kaplumbağa tarafından çekilen tramvay çizilidir.]

1288. (Karikatür): “Durûb-ı emsâl-i Osmaniyye'den:

At çalındıktan sonra ahırın kapısını kapar.”, s. 9.

[Karısının tuttuğu ışıktaki kapıyı kilitlemeye çalışan bir erkek çizilidir.]

1289. (Karikatür):

“- Hep sizi bekliyoruz. Teşrif etmeyecek misiniz?

- Rica ederim meşgul etmeyin, çünkü meşguliyetim pek mühimdir.”, s. 16.

[Çağırılan İbrahim Hakkı Paşa, bir bayanla konuşurken çizilidir.]

1290. “*İhsâiyyât*”, s. 15.

Maliye Bakanı Cavid Beyin *İhsâiyyât* adlı eseri tanıtılır.

1291. “Atelier De Photo – Zincographie”, s. 15.

1292. “İhtar-ı Mahsus”, s. 15.

Gazete dağıtıcılarının kötü niyetini önlemek için, üzerinde abone damgası olan gazeteleri satan kişilerin *Kalem* idarehanesine bildirilmesi rica olunur.

1293. “*Şehbal*”, s. 15.

On beş günde bir çıktığı belirtilen *Şehbal* adlı gazete tanıtılır.

1294. “*Kalem Karilerine*”, s. 15.

Koleksiyon yapmak isteyen okuyucuların istekleri göz önüne alınarak yeni abone olacak kişilere dağıtılmak üzere eski sayılardan yüz elli takım hazırlandığı duyurulur.

1295. (Başlıksız), s. 15.

Resimli bir bilmeceye yer verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda bir senelik abonelik verileceği duyurulur.

1296. Professor H. Kastner – P. C. C. H. Y., “Sciences”, s. 14-13.

1297. (Karikatür): “İbrahim Paşa.”, s. 13.

[Portre]

1298. (Karikatür): “İstanbul’da Bulgar misafirlerimiz:

Yaşasın hürriyet! Yaşasın Genç Türkler! Yaşasın Bulgarlar!”, s. 12.

[Başında tacı, elinde şemsiyesi ve matarası ile şişman bir adam çizilidir.]

1299. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 11.

Nr. 48, 23 Temmuz 1325/ 5 Ağustos 1909

1300. (Karikatür):

- Balıkçıdan aldım, bakkal da verdi. Fakat kasap, efendi borcu temizlemeden ciğer bile vermem diyor.

- Mebus olduğumu söylemedin mi?”, s. 1.

[Karşılıklı iki adam çizilidir.]

1301. Ahfeş, “Haftalık Dedikodu”, s. 2-4.

Bursa'ya gitmek için bir vapura binen yazar ve arkadaşının izlenimlerine yer verilir. Vapurda görülen insanların dış görünüşlerinden, güvertenin pisliğinden bahsedilir. Orada bulunan birkaç yabancıнын hal ve hareketlerinin ne kadar özenli olduğu vurgulanır. Vapurdan indiklerinde Bursa'ya varmak için kullandıkları şimendiferin yavaşlığından yakınılır. Bursa'nın tarihteki önemi üzerinde durulur.

1302. (Karikatür): “John Bull (İngiltere) ile Michel Alman (Almanya) sulh-i müsellâh ağacı sulamakla uğraşıyorlar.”, s. 3.

[İki ağacı sulamakla meşgul iki kişi çizilidir.]

1303. (Karikatür): Hind milleti:

İngiltere – Kalenin yıkılmasından korkuluyor.”, s. 3.

[Yıkılmak üzere olan yükseltinin tepesinde bir asker çizilidir.]

1304. (Karikatür):

İngiltere Tahran duvarları dibinde içerdeki Rus'a hitaben:

- O! Siz içinde miydiniz?”, s. 3.

[Duvarın bir tarafında Rus, diğer tarafında da İngiliz çizilidir.]

1305. Gâve-i Zalim, “Vodvilin Birinci Perdesi”, s. 4, 6.

Yazar ve arkadaşının hazırlamak istedikleri bir vodvil üzerinde durulur. Vodvilin konusu bir baba, iki oğul ile bir anne, iki kız arasında gelişecek bir aşk hikâyesidir. Yazar ve arkadaşı, bu vodvile canlı bir zemin oluşturmak için Göksu'ya giderler. Üç kadınlı, üç erkekli sandal ve kayık aramaya koyulurlar. Hayatta her zaman görülebilecek aktör ve aktrisleri bulmak tek amaçlarıdır. Fakat bu arayışlarından sonuç alamayınca, kendileri aktör olmaya karar vererek kadınların olduğu bir sandala yaklaşırlar. Giderek tuhaflaşan bu işin karışık bir hâl alacağı endişesiyle vodvilden vazgeçerler.

1306. (Karikatür):

“Yorgaki kavga dediğin işte bundan çıkar.”, s. 5.

[Girit, bir genç kız olarak çizilidir. Türk'ün, kıza doğru yaklaşan Yunan'a kızdığı görülür.]

1307. Ahfeş, “İstikraz-ı Edebî”, s. 6, 11.

Maliye Bakanı Cavid Bey ile görüşmeye giden yazarın izlenimleri aktarılır. Cavid Bey, Mösyö Loran ile borçlar hakkında konuşmaktadır. Mösyö Loran'ın

zahmetsizce birkaç milyon lirayı nasıl kazanabileceklerine dair öne sürdüğü fikir her ikisini de kahaalara boğmuştur. Mösyö Loran'a göre; 350 sandık jurnal, içeriğine göre bir değer biçildikten sonra akçe gibi kullanılabilir duruma getirilmelidir. Bu da hükûmete büyük bir servet kazandıracaktır. Journallerin yazı ve konularına göre bir kıymet biçilecek olan bu duruma, istikrâz-ı edebî demenin en doğru tabir olacağı vurgulanır.

1308. (Karikatür):

Şah mahlu' – Çocuğum bu büyük tacı kaldıramayacak, müsaade buyurursanız biraz yardım edeyim.”, s. 7.

[Küçük bir çocuğun başındaki tacı almaya çalışan İran Şahı çizilidir.]

1309. (Karikatür): “İdare-i mahsusa vapurunun gömleğinden dolayı fazla müşterilerini kaybetmemek ve bu vesile ile banyo gibi sıhhi bir eğlence tertib eylemek, halkı bu suretle götürmeye karar vermiştir.

İdare-i mahsusanın Kozlu vapuruyla Bursa seyahati.”, s. 8.

[Dolu olan vapur ve halatlara tutunarak denizin içinde giden yolcular çizilidir.]

1310. (Karikatür):

- Ne düşünüyorsun?
- Tensîkatı.
- Kaç senedir dilencisin?
- Yirmi beş.
- Merak etme, rütbende kalırsın.”, s. 9.

[Bir dilenci ve ihtiyar bir adam çizilidir.]

1311. (Karikatür): “İspanya ve Fas.

Keskin sirkenin zararı kendi kabınadır.”, s. 10.

[Silahı elinde patlayan kişinin karşısında Mevlâ Hafız görülür.]

1312. (Karikatür): “Kalem kuvveti”, s. 16.

[Hüseyin Cahit'in, elindeki kalemle yerinden kaldırmaya çalıştığı Ferit Paşa çizilidir.]

1313. “İhsâiyyât”, s. 15.

Maliye Bakanı Cavid Beyin *İhsâiyyât* adlı eseri tanıtılır.

1314. “İhtar-ı Mahsus”, s. 15.

Gazete dağıtıcılarının kötü niyetini önlemek için, üzerinde abone damgası olan gazeteleri satan kişilerin *Kalem* idarehanesine bildirilmesi rica olunur.

1315. “Tenvîrât Elektrik”, (Reklam), s. 15.

1316. “Atelier De Photo – Zincographie”, s. 15.

1317. “*Şehbal*”, s. 15.

On beş günde bir çıktığı belirtilen *Şehbal* adlı gazete tanıtılır.

1318. (Başlıksız), s. 15.

Şekilli bir bilmeceye yer verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda bir kişiye cep saati hediye edileceği duyurulur.

1319. “Notice Explicative”, s. 15.

1320. H. Yan, “Un Nouveau Jeu”, s. 14.

1321. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 13-12.

1322. (Karikatür): “Melih bir muharrir”, s. 12.

[Portre]

Nr. 49, 6 Ağustos 1325/ 19 Ağustos 1909

1323. (Karikatür): “*Rübâb-ı Şikeste* fakat Sultanî bir müdür.”, s. 1.

[Portre]

1324. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak, Talat Beyin Dâhiliye Nezareti’ne geçtiği haber verilir. İkinci olarak, siyasette başarı sağlamak için meşrutiyet aşkı ile tutuşan gençlerden nasıl yararlanılacağı üzerinde durulur. Üçüncü olarak, Süleyman Nazif ile mebusan arasındaki kavgalar eleştirilir. Dördüncü olarak, özellikle Makedonya ve Rum vatandaşların bulunduğu yerlerde ortaya çıkan “Yunan Parmağı” tabiri üzerinde durulur. Bu durum bir mikroba benzetilerek daha fazla çoğalmadan bir an önce bundan kurtulmanın yollarının aranması gerektiği vurgulanmıştır. Girit’te bu durumun düzelmeye başladığı müjdelenmiştir.

1325. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“Kutbun Almanlaştırılması.

Wilhelm – Cihanın kutupta nihayet buluşu ne felaket!”, s. 3.

[Almanya İmparatoru II. Wilhelm, kutuptaki penguenler ve kutup ayıları ile birlikte çizilidir.]

“İspanya ve Fas.”, s. 3.

[İspanyol bir boğa güreşçisi ve boğa şeklinde bir Faslı çizilidir.]

“Fallières – Haşmetmeablar, ne güzel mülakat!

Çar ile İngiltere Kralı (Fransa reis-i cumhurunun şişman vücuduna nigerân olarak) – Ne işkembe!”, s. 3.

[Fıçının üstünde yatan şişman bir adam ve çevresinde duran iki kişi çizilidir.]

1326. Ahfeş, “Yıldız Ziyareti”, s. 4, 6.

Yıldız Sarayı’na yapılan bir gezide görülenler aktarılır. Yıldız kelimesinin bir gökyüzü cismi olmaktan çıkıp çirkinlikleri, vahşetleri, zalimlikleri anlatan bir kelime hâlini almış olduğu hatırlatılır. II. Abdülhamit’in kendisine yakın temasta bulunan her şeyi bozup soysuzlaştırmış olduğu vurgulanır. Yıldız komisyonuna memur olan doktorun “burun mütehassısı” olduğu öğrenildiğinde ortaya çıkan komik durum verilerek yazı bitirilir.

1327. (Karikatür): “Bir sergüzeşt:

1. Hah piyango çıktı! 2. Efendim sadakat... Yıldız’a arz et müsta’cel. 3. Mabeynci: Efendimiz pek memnun oldular. 4. Malumatta tab olunmak üzere Tahir Beyefendiye. 5. Acaba bu gürültüyü arz etsem sadrazam olabilir miyim? 6. ... 7. Küllü şeyin yercu’u ilâ aslihi.”, s. 5.

[Sokakları süpüren bir kişinin, yerde bulduğu kâğıt sayesinde rütbe sahibi oluşu ve daha sonra dövülerek tekrar eski görevinin başına getirilmesi yedi karikatürle anlatılır.]

1328. (Karikatür): “İstikbali ve hâl-i hazırı:

Ticaret-i bahriye-i Osmaniye’nin hâl-i hazır ve istikbali.”, s. 6.

[Şimdiki gemiler eski, gelecekteki gemiler ise yeni ve donanımlı olarak çizilidir.]

1329. Gâve-i Zalim, “Meşrutiyet Dondurması”, s. 7.

Sokaktan geçen bir satıcının dondurmaları “Meşrutiyet dondurması” adı altında kısa bir sürede sattığını gören yazar, bu durumu diğer alanlara uygulandığı zaman ne gibi sonuçlar alınabileceğini düşünür. Bu durumu, kendi adından “zalim”i atıp yerine “meşrutiyet”i koymayı düşünmeye kadar vardırır.

1330. (Karikatür): “Şehir emanetine hediye:

Ey Şark! Ey masdar-ı envâr-ı masaffa! (Viktor Hugo)”, s. 8.

[Dar bir yol ve yıkık dökük evler çizilidir.]

1331. (Karikatür):

“Abdülhamid – Beni irtica ile itham ediyorlar. Hâlbuki ben ihtilali, tesis-i cumhuriyet maksadıyla hazırlamıştım.”, s. 9.

[II. Abdülhamit ve karşısındaki uşağı çizilidir.]

1332. Gâve-i Zalim, “Vodvilin İkinci Perdesi”, s. 10.

Kalem'in 48. sayısında yer alan vodvilin ikinci perdesine yer verilir. İlk perdede mekân olarak düşünülen Göksu yerini bir lokantaya bırakır. Bir lokantaya giren yazar ve arkadaşı orada bulunan iki kişiyi şamdan ve lamba olarak şifrelendirirler. Konuşmalarını da bu yönde sürdürürler. Bu esnada takma ad verdikleri bayanda tebessümler görürler. Gecenin sonunda, bu vodvili hazırlamaktan vazgeçerler.

1333. (Karikatür): “Kamil Paşa'nın sadârete gelmesi:

... Hayat-ı siyâsiye için Kamil Paşa vefat etmiştir. Bu nokta-i nazardan kendisine Allah taksîrâtını affetsin diyebiliriz. (*Tanin*, 1 Ağustos 1325)”, s. 16.

[Kamil Paşa, parçalanmış bir kukla olarak çizilidir.]

1334. “47 Numaralı Bilmecenin Halli”, s. 15.

1335. “Çikolatalı Tereyağı”, (Reklam), s. 15.

1336. “Beurre Au Chocolat Camiléri”, s. 15.

1337. “Hakiki Gramofon”, (Reklam), s. 15.

1338. “Sinematograf”, (İlan), s. 15.

1339. “Bilmecenin Halli”, s.15.

47 numaralı sayıda yer alan bilmeceyi doğru yanıtlayanlar liste halinde verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılan çekiliş sonucunda *Kalem*'in bir senelik aboneliğini kazanan kişi açıklanır.

1340. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14-13.

1341. (Karikatür): “Yıldız komisyonuna memur burun mütehassısı bir doktor.”, s. 13.

[Portre]

1342. H. Y., “Fables Express – Orient”, s. 13.

1343. (Karikatür): “Âbide-i hürriyet:

Arzdan kamere seyahat on kuruş, asker ve çocuk beş.”, s. 12.

[Top namlusundan bir heykel çizilidir.]

1344. Henry Yan, “Chanson Rosse”, s. 11.

Nr. 50, 13 Ağustos 1325/ 26 Ağustos 1909

1345. (Karikatür): “Haydi şahinim göreyim seni.”, s. 1.

[Başsız bir kişinin, elinde tuttuğu şahine hedef olarak gösterdiği II. Abdülhamit'tir.]

1346. (Başlıksız), s. 2.

Kalem okuyucularına, belirli mağazalardan alınacak olan eşyalarda indirim uygulanacağı müjdesi verilir. Bundan sonraki sayılarda, her mağazaya ait sadece o hafta için geçerli olacak kuponların derginin içinde yer alacağı duyurulur.

1347. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak meclisin tatile girmesi ele alınır. Bu tatille ilgili hiçbir yorumda bulunmamayı tercih eden *Tanin* gazetesinin, vükela heyetinde temizlik yapılmasını istediği belirtilmiştir. İkinci olarak Nâfia Bakanının, nezaretle ilgili işleri kendi özeli olarak algılayıp kimseyi bu konulara karıştırmaması eleştirilir. Kendisini savunan bakan, başvuruların işlerini yapmayacak olursa kendisini *Tanin* gazetesine şikâyet etmekle tehdit eden kişilerin olduğunu ileri sürer. Çünkü memurlar *Tanin*'de çalışmaktadır. Bunun için de bakan, memurların *Tanin*'de çalışmasını ve *Tanin* okumalarını bile yasaklamıştır. Üçüncü olarak, Rusya'nın öne sürdüğü boğazlar meselesi üzerinde durulur.

1348. (Karikatür): “İngiltere'nin hiddeti:

İngiltere – Benim gemilerim ne işe yarayacak? Artık Fransız horozu kanatlarını isti'mâl ediyor.”, s. 3.

[Çevresinde gemiler dizili olan adanın üstünde rahatça oturan bir kişi çizilidir.]

1349. (Karikatür):

“Saint Sebastien'da.

- Şevketlüm Barselon ateş içinde, Fas'ta da bir muharebe kaybettik.

- Karamba! Sus, birinciliği kazanamayacağım.”, s. 3.

[Tenis oynayan kravatlı bir kişi ve karşısındaki asker çizilidir.]

1350. “Elkab-ı Resmiye”, s. 4.

Eskiden maliye ve dâhiliye bakanlarına nasıl hitap edileceğinin büyük bir sorun olduğu belirtilir. Örneğin eski devirde, bir vezire “hamiyetlü” demenin dönüşü olmayan bir hata olduğu hatırlatılır. Eskilerin tam da bu yüzden yani “hamiyetlü” olmadıkları için görevlerinden uzaklaştırıldıkları belirtilir. Bu kişilerin, yalandan bile olsa bu sığata layık olamadıkları vurgulanır.

1351. Ahfeş, “Gramofon”, s. 4, 6.

Gramofonun sesi, musiki konservesine benzetilir. Tadsız tutsuz olan bu sesin, insanı doktora muhtaç edecek kadar rahatsız ettiğı belirtilir. Ayrıca gramofon, sahip olduğu çirkin sesiyle meşrutiyetten sonra varlığını kabul ettirenler arasında gösterilir.

1352. (Karikatür):

“Müddeî – Efendim sizin hüsn-ü niyetinizden eminim fakat teraziniz bozuk...”, s. 5.

[Fesli bir kişinin yargılandığı mahkemede bulunanlar Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph, Almanya İmparatoru II. Wilhelm ve onların yanında bulunan iki kişidir.]

1353. (Karikatür):

“Niyâmından çıkınca tîg-i devlet

Doğar afak-ı siyâsiyyâtta hakikat.”, s. 6.

[Giderek ay-yıldıza dönüşen bir bayrak çizilidir.]

1354. Gâve-i Zalim, “Nijer Vapurunda Kabine Teşkilî”, s. 7, 10.

Kendi aralarında bir kabine oluşturan yazar ve arkadaşlarının başından geçen bir vapur yolculuğu aktarılır. Hayali olan bu kabine de kavgalarla başlar, ardından siyasî değişimler birbirini izler.

1355. (Karikatür): “Girit meselesi.

Türk – Ne inatçı hayvan, Avrupa treni kendisini ezecek anlamıyor.”, s. 8.

[Raylardan eşeği çekmeye çalışan bir Türk çizilidir.]

1356. (Karikatür): “Devre-i ictimâiyenin hitâmı:

Biz yedik Allah arttırsın.”, s. 9.

[Para kesesi elinde, bohçası sırtında bir adam ve onu şaşkınlıkla seyreden bir çaycı çizilidir.]

1357. (Başlıksız), s. 10.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

1358. (Karikatür): “Resm-i geçitte hassa kumandanı.”, s. 16.

[Portre]

1359. “Bilmece Numara 50”, s. 15.

Şekilli bir bilmeceye yer verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda bir kişiye cep saati hediye edileceği duyurulur.

1360. “Notice Explicative”, s. 15.

1361. “İhtar”, s. 15.

Bilmecelerin cevaplarının, her bilmecenin yer aldığı sayıdan iki sayı sonra yayımlanacağı duyurulur.

1362. “Katrân Hakkı Ekrem”, (Reklam), s. 15.

1363. “Foklînt Askerî Dürbünleri”, s.15.

1364. “Çikolatalı Tereyağı”, (Reklam), s. 15.

1365. “Beurre Au Chocolat Camiléri”, s. 15.

1366. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14.

1367. Henri Yan, “Conseils Pratiques”, s. 13, 11.

1368. (Karikatür): “Girit’te Yunan bayrağı.

Bayrak meselesi nasıl hallolundu.”, s. 12.

[Yunan bayrağını makasla kesen bir Türk çizilidir.]

Nr. 51, 20 Ağustos 1325/ 2 Eylül 1909

1369. (Karikatür): “Muhtar Paşa hazretleri.”, s. 1.

[Portre]

1370. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Tanın davasının ortaya çıkardığı garip hikâyelerden, şakalardan bahsedilir. Bir kişinin kendisine değer biçerek mahkemeye başvurup para talep etmesi bu durumun bir örneğidir.

1371. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“Meraklı seyirler.

İşte efendiler şu karşığı kafeslerde gördüğünüz adamlar dünyanın en meşhur işe yaramaz iki adamıdır.”, s. 3.

[Kafeslerde II. Abdülhamit ve İran Şahı Muhammed Ali görülür.]

“Sulhun idâmesi için en büyük tedâbîr.”, s. 3.

[Despot olarak kabul edilen liderlerin bir kafese kapatıldığı görülür.]

“İran’da İngiltere ve Rusya.

Asya kıtasında daha yamyamların vücudu hiss olunmaktadır.”, s. 3.

[Haritada “İran” yazan yeri yemeye çalışan iki kişi çizilidir.]

1372. Hüseyin Suad, “Şarkı”, s. 4.

Sevgiliyi ve aşkı konu edinen, Musiki-i Osmani Cemiyeti’ne verilmek üzere yazılmış şarkı sözleri yer alır.

1373. (Karikatür), (Yazısız), s. 4.

[Çeşitli müzik aletlerini çalan bebekler çizilidir.]

1374. (Karikatür): “Bir mahkûmun son arzusu.

Ölmeden evvel Alatini’dekini görsem iki çift söz söylesem.”, s. 5.

[Üç askerin arasında elleri bağlı bir kişi çizilidir.]

1375. (Karikatür): “İttihad-ı Anasır.”, s. 6.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

1376. Ahfeş, “Bir Hasbihâl”, s. 6-7.

Meşrutiyetle birlikte başlayan faaliyetten bahsedilir. Herkesin manevi anlamda gereğinden çok fikre sahip olduğunun fakat maddi anlamda bir ilerleme sağlanamadığının altı çizilir. Genç nesil sayesinde ilerleme sağlanacağı belirtilir.

1377. Gâve-i Zalim, “Bekârlar Kulübü”, s. 7, 10.

Selanik’te, meşrutiyetin verdiği özgürlük ortamında insanlığa hizmet etmek amacıyla Bekârlar Kulübü’nün kurulduğu duyurulur. Bu kulübe üye olmak isteyenlerde aranan; yaş, boy, eldiven ve ayakkabı numaraları bir tablo halinde alaylı bir dille verilir. Evlenecek olan kişilerin hangi kategorilere ait bir evlilik yapabileceği dört başlık altında incelenmiştir. Bu ana başlıklar: İktisadî, ictimâî, ahlâkî ve sevdâvî şeklindedir.

1378. (Karikatür): “Bir muâdele-i cebriye.

İki güç bir yangın yerini tutar. İstanbul sokakları bu hâlde kalırsa bir güç iki yangın yerini tutacak.”, s. 8.

[Eşyalarla dolu bir araba görülür.]

1379. (Karikatür): “Girit kumsallarında.

Düvel-i hâmiye – Çocuklar nafile kavga etmeyin bayrak direği kumda kök tutup yeşillik vermez.”, s. 9.

[Türk ve Yunan çocuklar, kendi bayraklarını kuma dikmeye çalışırken görülür.]

1380. (Karikatür): “Karambol:

- Ne oluyoruz, zelzele mi oluyor?

- Merak etmeyin madam. Kadıköy vapuru, köprü ile şakalaşıyor.”, s. 16.

[İskele üzerinde sarsılan ve düşen kişiler çizilidir.]

1381. (Başlıksız), s. 15.

Kalem okuyucularına bir hizmet olarak, belirli mağazalardan alınacak olan eşyalarda indirim uygulanacağı müjdesi verilir. Bundan sonraki sayılarda, her mağazaya ait sadece o hafta için geçerli olacak kuponların derginin içinde yer alacağı duyurulur.

1382. “Katrân Hakkı Ekrem”, (Reklam), s. 15.

1383. (Başlıksız), s. 16.

Kalem dergisinin, Türkçe’den Arapça’ya tercüme yapabilecek bir yazar aradığı duyurulur.

1384. “Çikolatalı Tereyağı”, (Reklam), s. 15.

1385. “Beurre Au Chocolat Camiléri”, s. 15.

1386. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14.

1387. “48 Numaralı Bilmecenin Halli”, s. 13.

48 numaralı sayıda yer alan bilmeceyi doğru yanıtlayanlar liste hâlinde verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılan çekiliş sonucunda cep saati kazanan kişi açıklanır.

1388. “Foklînt Askerî Dürbünleri”, (Reklam), s.13.

1389. “Hakiki Gramofon”, (Reklam), s. 13.

1390. (Karikatür):

“- Geçen ayın tebâşîrlerini duyun-u gayr-ı muntazamaya ithal ettik ya, daha ne istiyorsun?”, s. 12.

[Elinde çay tepsisi ile nargile tutan bir adam ve karşısında oturan fesli bir kişi çizilidir.]

1391. Henry Yan, “Chanson Rosse”, s. 11.

Nr. 52, 27 Ağustos 1325/ 9 Eylül 1909

1392. (Karikatür): “Matbuat ile mebusan arasından geçen kara kedi.”, s. 1.

[Dersim Milletvekili Lütü Fikri, kara bir kedi şeklinde çizilidir.]

1393. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak, padişahın Bursa’da halkla buluşması üzerinde durulur. Bu duruma zemin hazırlayan meşrutiyete teşekkür edilir. İkinci olarak, *Tanin* ile Nâfia Bakanı arasındaki davaya yer verilir. *Tanin*’de Cahid Bey tarafından yazılan bir makale, mizahî olması nedeniyle alaya alınır. Böyle giderse tüm mizah gazetelerinin, *Tanin*’den korkacağı söylenir. Son olarak, idare-i mahsusanın satıldığı duyurulur. Bundan sonra vapurların daha hızlı, emniyetli ve rahat olacağı temenni edilir.

1394. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“İttifak-ı müselles: Giyom aynı zamanda Berlin, Roma ve Viyana’da icrâî saltanat ediyor.”, s. 3.

[Berlin, Roma ve Viyana üzerinde duran Almanya İmparatoru II. Wilhelm çizilidir.]

“Giyom, Avrupa ittifak tertibini hazırlıyor.”, s. 3.

[Bir karışım hazırlamakla meşgul olan Almanya İmparatoru II. Wilhelm çizilidir.]

“13. Alphonse ve iki asi çocuğu: Katalonya ve Fas.”, s. 3.

[İki çocuğu kucağında tutan bir adam çizilidir.]

1395. Hüseyin Suad, “Şarkı”, s. 4.

Sevgiliyi ve aşkı konu edinen, Musiki-i Osmani Cemiyeti’ne verilmek üzere yazılmış şarkı sözlerine yer verilir.

1396. (Karikatür), (Yazısız), s. 4.

[Çeşitli müzik aletlerini çalan bebekler çizilidir.]

1397. “İ’tizâr”, s. 4.

51. sayıda yer alan şarkıdaki bir kelimenin yanlış basıldığı belirtilerek düzeltme yapılır.

1398. (Karikatür):

“Yolcu – Kartal’a şimdi hangi vapur gidecek? Eğer çürük bir vapursa rica ederim bekleyeyim.

Biletçi – Merak etme baba artık idare-i mahsusa yasak etti. Kaza olmayacak.”, s. 5.

[Gişede bilet almak için bekleyen bir adam çizilidir.]

1399. (Karikatür): “Mekteb-i Askeriye Nazırı Tevfik Paşa”, s. 6.

[Portre]

1400. Gâve-i Zalim, “Matbuatta İhtilal”, s. 7.

Basında yer alan dil meselesi üstünde durulur. Herkesin farklı fikirlere sahip olduğu belirtilir. Kiminin dili sadeleştirme yanlısı olduğu, kimisinin ise dilin elden gittiğini savunduğu belirtilir. Bu meselenin *Tasvir-i Efkâr* sayfalarında yeniden alevlendiği vurgulanır.

1401. (Karikatür): “Türkiye ve Girit:

Düvel-i hâmiye – Bu sefer biz kefil olduk tekdir etmeyin. Ümit ederiz ki artık uslu oturur.”, s. 8.

[Yabancı ülke liderlerinin getirdiği Girit, genç bir kız olarak çizilidir. Onu teslim alan bir Türk'tür.]

1402. (Karikatür): “Bursa köylüsü.

Yaşası.....n meşrutiyet”, s. 9.

[Bağırarak çevresindeki cisimleri havalandıran bir kişi çizilidir.]

1403. “Mahalle Beyi”, s. 10-11.

Yazarın gözünden, kahvede bulunan kişilerin dış görünüşleri aktarılır. Bunların içinde en şık olanının konuşmalarına yer verir. Bu beyefendi başından geçen gönül maceralarını anlatmaktadır. Fakat hikâyenin sonunda, kandırdığı genç kızın annesi tarafından dövülür.

1404. “Letâif”, s. 11.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

1405. (Karikatür): “Trabya’da sancağa selam.”, s. 12.

[Gemide selam veren iki kişi ve yüzen bir adam görülür.]

1406. (Karikatür):

“Napolyon – Bizde de kumandayı deruhde etmek için elli yaşına kadar beklememiz lazım geleydi büyük kumandanların hiçbiri olmazdı. Benim bütün deliliklerim kırkıktan sonradır.”, s. 16.

[Napolyon ve karşısında duran fesli bir adam çizilidir.]

1407. Müdüriyet, (Başlıksız), s. 15.

Kalem'in birinci senesi münasebetiyle bir cilt yaptırılacağı, bu ciltten almak isteyen kişilerin idarehaneye başvurabilecekleri duyurulur.

1408. “*Selim-i Sâlis*”, s. 15.

Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven tarafından yazılan *Selim-i Sâlis* adlı tiyatro eserinin yakında sahneye konacağı duyurulur.

1409. (Başlıksız), s. 15.

Daha önce belirtilen indirim kuponlarının bu sayı içinde bulunduğu hatırlatılır.

1410. “Mehpare Mağazası”, (Reklam), s. 15.

1411. “Katrân Hakkı Ekrem”, (Reklam), s. 15.

1412. (Başlıksız), s. 15.

Tuna Şekercisi'nin reklamına yer verilir.

1413. (Başlıksız), s. 15.

1414. Le Chamelier, “Chronique De La Semaine”, s. 14-13.

Nr. 53, 3 Eylül 1325/ 16 Eylül 1909

1415. (Karikatür): “Köprü tamir olunuyor.

Düştüğüme yüreğim yanmaz pantolonun dizi yırtıldı diye yine karı ile kavga var.”, s. 1.

[Köprüden düşen bir kişi çizilidir.]

1416. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak, *Tanin*'in sivri uçlu kaleminin bakanları yerinden ettiği belirtilir. İkinci olarak, bu seneki iftarda saray kapılarının kapandığı ve dış kirasının verilmeyeceği duyurulur. Millet inleye inleye verdiği bu paralarla Yıldız'da kurulan sofraların aç gözlüleri doyurduğu belirtilir. Şimdiye kadar biriktirilse bir meclis kurulacak kadar çok olan bu ziyafet ve dış kirası paralarının, meşrutiyetle birlikte kalkmasına sevinilir. Son olarak, ramazan aylarının vazgeçilmezi olarak görülen Karagöz oyunları üzerinde durulur.

1417. (Karikatür):

“- Yaptığın böreği kimse yiyemedi. Bu kadar masrafa yazık.

- Nasıl kimse yemedi madam. Biz mutfakta hepsini yedik.”, s. 3.

[Evin hanımı ve hizmetçisi çizilidir.]

1418. (Karikatür): “Türkleri korkutmak için daha nasıl giyinmeli bilmem.”, s. 3.

[Etekli, bıyıklı ve belinde hançeri olan bir adam çizilidir.]

1419. Süleyman Nazif, “Şarkı”, s. 4.

Hayat ile ölümü konu edinen, Musiki-i Osmani Cemiyeti’ne verilmek üzere yazılmış şarkı sözlerine yer verilir.

1420. M. Enver, “Şarkı”, s. 4.

Sevgiliyi ve aşkı konu edinen, Musiki-i Osmani Cemiyeti’ne verilmek üzere yazılmış şarkı sözlerine yer verilir.

1421. (Karikatür), (Yazısız), s. 4.

[Çeşitli müzik aletlerini çalan bebekler çizilidir.]

1422. Gâve-i Zalim, (Başlıksız), s. 5-6.

Yazı, “C. Ş.”den alındığı belirtilen bir epigrafla başlar. Evliliklerin gündüz çifte hırlama, gece ise çifte horlama olduğunu savunan yazar; bu konuda örneklere yer verir.

1423. (Karikatür):

“Balıkçı – Madamlar bizi beğenmezler ama modayı bizden alıyorlar.”, s. 6.

[Balıkçının başının üstünde taşıdığı tezgâh ile kadınların şapkası arasında benzerlik kurulduğu görülür.]

1424. Ahfeş, “Ramazan Hazırlığı”, s. 7.

Ramazanın gelmesiyle birlikte yapılacak alışverişlerin esnafın yüzünü güldürmesi beklenir. Geçen senelerle bir kıyaslama yapmak isteyen yazar; reçelcilere, yağcılara ve havyarcılara başvurmaya karar verir. Geçmiş senelerde daha çok alışveriş olduğu, bu örnekler üzerinden kanıtlanır.

1425. (Karikatür): “Yeni bir marş-ı askerî (Meşhur karikatürist Caran d’Ache resminden intihâlen)”, s. 8.

[Mahmut Şevket Paşa, piyano başında çizilidir.]

1426. (Karikatür):

“Rus – Artık bu kapıyı açsak.

Türk – Kolay ama evvela kapının önündeki hırdavatı kaldırmalı.”, s. 9.

[Açılmak istenen kapının üstünde “boğazlar” yazılıdır. Kapının önündeki engellerin ise kapitülasyonlar olduğu görülür.]

1427. (Karikatür): “Devlet-i Osmaniye hangi tarafa temayül edecek?”, s. 10.
[Bir tarafta İtilaf, diğer tarafta İttifak Devletleri çizilidir.]
1428. (Karikatür): “Mahlu’ padişahlar kârbânı:
Yunan Kralı – Rica ederim biraz bekleyin ben de geliyorum.”, s. 16.
[Ellerindeki bavullarıyla ilerlemekte olan ülke liderleri çizilidir.]
1429. “Mehpare Mağazası”, (Reklam), s. 15.
1430. “Çikolatalı Tereyağı”, (Reklam), s. 15.
1431. “Beurre Au Chocolat Camiléri”, s. 15.
1432. (Başlıksız), s. 15.
Tuna Şekercisi’nin reklamına yer verilir.
1433. “50. Nüşamızdaki Bilmecenin Halli”, s. 15.
50 numaralı sayıda yer alan bilmeceye doğru cevap verenler arasında yapılan çekiliş sonucunda cep saati kazanan kişiler açıklanır.
1434. “*Selim-i Sâlis*”, s. 15.
Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven tarafından yazılan *Selim-i Sâlis* adlı tiyatro eserinin yakında sahneye konacağı duyurulur.
1435. “*Elhân-ı Hürriyet*”, s. 15.
Bestekâr Mehmet Baha Bey tarafından çıkarılan *Elhân-ı Hürriyet* adlı dergi tanıtılır.
1436. Müdüriyet, (Başlıksız), s. 15.
Kalem’in birinci senesi münasebetiyle bir cilt yaptırılacağı, bu ciltten almak isteyen kişilerin idarehaneye başvurabilecekleri duyurulur.
1437. “Skating Palace”, s. 15.
1438. “Tenvîrât Elektrik”, (Reklam), s. 15.
1439. H. Yan, “Voyage A Salonique”, s. 14-13.
1440. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 12-11.
1441. (Başlıksız), s. 11.
Elli numaradaki şekilli bilmecenin cevabı verilir.

Nr. 54, 10 Eylül 1325/ 23 Eylül 1909

1442. (Karikatür): “Varan iki

Balonu sukuttan kurtarmak için bir torba ağırlık daha atmak lazım.”, s. 1.

[Balondan, aşağıda duran kazıkların üstüne atılan insanlar çizilidir.]

1443. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk olarak, yurdun her yanında eğitime karşı merak uyandırdığı belirtilir. Tarlasının başındaki çiftçi ile tek odalık bir barakadaki işçinin bile edebiyata dair kitaplar okuyacağı, gazeteleri takip edeceği ve bilimsel gelişmeleri bileceği günler hayal edilir. Bu şekilde meclise, âlim olan milletvekillerinin gönderilebileceği vurgulanır. İkinci olarak, Avrupa’ya tahsil için giden milletvekillerinin durumu üzerinde durulur. Avrupa’da üç sene devam edecek öğrenciliklerinde milletvekili sıfatlarının düşeceği belirtilir. Yazının devamı yine Avrupa’ya tahsile giden milletvekilleriyle ilgili olmakla beraber, bu sefer eski devir ile yeni devir karşılaştırılır. Son olarak, *Kalem*’in matbuat nizamnamesi gereğince göndermesi gereken sayıları yollamadığı gerekçesiyle hakkında açılan bir davaya ve davanın sonucuna yer verilir. Bu davada sözü geçen sayıların, *Kalem*’in bulunamayan sayıları olduğu ve davayı açan kişinin de koleksiyonunun eksik kalmamasını istediği için bu yola başvurduğu belirtilir.

1444. (Karikatür):

“- Bana bakınız ben pek meraklı bir adamım. Resmim gayet iyi olmalı.

- Merak etmeyiniz o kadar güzel yapacağım ki, siz bile tanıyamayacaksınız.”, s. 3.

[Fotoğrafçı ve karşısında oturan müşterisi çizilidir.]

1445. Gâve-i Zalim, “Türk Derneği”, s. 4-6.

Dil meselesi üzerinde devam eden tartışmaların bir sonucu olarak Türk Derneği adıyla bir cemiyet kurulduğu belirtilir. Bu derneğin amacının, dilin sadeleştirilmesi olduğu vurgulanır. Yazar, buradan yola çıkarak gelecekte mecliste Türkçe hitabetle ilgili gerçekleşmesi mümkün olan diyaloglara yer verir.

1446. (Karikatür): “Gayrimüslimlerin askerliği:

- Aleko muhabere olursa gidecek misin?

- Ya Artin sen?”, s. 5.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1447. (Karikatür): “Tensikat-ı zedegândan. Elli sene hizmetten sonra.”, s. 6.

[Ceplerinin boş olduğunu gösteren bir adam çizilidir.]

1448. Ferhan Ziyad, “Ramazan Eğlenceleri”, s. 7.

Türk Derneği'nin bulduğu yeni kelimelere yer verilir. Bu kelimeleri kullanarak İstanbul'daki bir öğrencinin, sevgilisine nasıl bir mektup yazabileceği gösterilir. Şairlerin de yavaş yavaş bu duruma alışmaları temenni edilir.

1449. (Karikatür): “Eski muallim ve talebe:

- Bunu hangi hayvan oğlu hayvan döktü?

- Oğlunuz İsmail Efendi.”, s. 8.

[Sinirli bir öğretmen ve suçlu bir vaziyette duran bir öğrenci çizilidir.]

1450. (Karikatür): “Hükûmet-i Osmaniye'nin en son zabtiye nazırı.”, s. 9.

[Portre]

1451. (Karikatür):

“Kadın – Tuvaletimi nasıl buluyorsunuz?

- Onu bana sorma Üsküdar mutasarrıfına sor.”, s. 16.

[Kolkola duran kadın ve erkek çizilidir.]

1452. (Başlıksız), s. 14.

Resimli bir bilmeceye yer verilir. Doğru cevap verenler arasında yapılacak olan çekiliş sonucunda bir kişiye cep saati hediye edileceği duyurulur

1453. “*Kalem*'in İskontolu Kuponları”, s. 14.

Kalem okuyucularına bir hizmet olarak, belirli mağazalardan alınacak olan eşyalarda indirim uygulanacağı müjdesi verilir. Bundan sonraki sayılarda, her mağazaya ait sadece o hafta için geçerli olacak kuponların derginin içinde yer alacağı duyurulur.

1454. “Katrân Hakkı Ekrem”, (Reklam), s. 14.

1455. “Mehpare Mağazası”, (Reklam), s. 14.

1456. “Çikolatalı Tereyağı”, (Reklam), s. 14.

1457. “Beurre Au Chocolat Camiléri”, s. 14.

1458. “*Selim-i Sâlis*”, s. 14.

Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven tarafından yazılan *Selim-i Sâlis* adlı tiyatro eserinin yakında sahneye konacağı duyurulur.

1459. “Skating Palace”, s. 14.

1460. “52. Nüshamızdaki Bilmeceyi Doğru Halleden Zevât-ı Sâirenin İsimleri”, s. 14-15.
1461. (Başlıksız), s. 15.
53. sayıdan itibaren *Kalem*'in ikinci senesinin başladığı belirtilir. Dergi aboneliğiyle ilgili bilgi verilir.
1462. “Abonnements Graitis Au Kalem”, s. 15.
1463. (Başlıksız), s. 15.
1464. “Atelier De Photo – Zincographie”, s. 15.
1465. “Sinematograf”,(İlan), s. 15.
1466. “Tenvîrât Elektrik”, (Reklam), s. 15.
1467. “Hakiki Gramofon”, s. 15.
1468. “Foklînt Askerî Dürbünleri”, (Reklam), s. 15.
1469. H. Yan, “Fragments”, s. 13-12.
1470. (Karikatür):
“- Niko politika ile uğraşacağına biraz bizim mutfakla uğraşsan.”, s. 12.
[Kadın ve erkek çizilidir.]
1471. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 11-10.
1472. (Karikatür): “Çelebi bir tercüman Baron de Hubch”, s. 10.
[Portre]
1473. H. Y., “Fables Express – Orient”, s. 10.

Nr. 55, 17 Eylül 1325/ 30 Eylül 1909

1474. (Karikatür): “Hükûmet-i seniyye hesabına Avrupa'ya tahsile giden talebelerden: Mahmud Esad Efendi.”, s. 1.
[Portre]
1475. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk olarak, meşrutiyetin ilanıyla birlikte her alanda faaliyetin arttığı belirtilir. Doktorlar da bu faaliyete katılmak ve varlıklarını göstermek için isteklerini nezarete sunmuştur. Bunun üzerinde nezaret, bu durumun tedavisi ve bu müracatın gereğini anlamak için Doktor Raşid Tahsin Beye başvurup bir rapor hazırlamasını istemiştir. Doktor, bu hastalığın adının isteme hastalığı olduğunu belirterek soğuk

su içilmesi gerektiğini öğütlemiştir. İkinci olarak, Amerikalıların icat meraklarından bahsedilir. Amerikan gazetelerinde bu konuyla ilgili hangi örneklerin yer aldığı belirtilir.

1476. (Karikatür): “Bizde maârif nasıl yürüyor?”, s. 3.

[Tekerlekli bir ata binmiş bir çocuk ve sarıklı bir hoca tarafından sıraya dizilmiş çocuklar görülür.]

1477. (Karikatür):

“Küçük Şah – Bu ne?

Rus – Size oyuncak bir darağacı.”, s. 3.

[Küçük Şah ve karşısında duran rütbeli bir adam çizilidir.]

1478. Gâve-i Zalim, “Meşrutiyet Rüyası”, s. 3-5.

Matbaaya gelen bir kişinin gördüğü rüya ve yazar tarafından bu rüya hakkında yapılan yorum aktarılır. Fakat sonradan bu kişinin işinin, rüyalarını anlatarak herkesten para almak olduğu ortaya çıkar. Bunun üzerine yazar hiddetlenir. Tam bu esnada duyulan bir sesle yazar da uyanır. Tüm bu anlatılanların bir rüyadan ibaret olduğu anlaşılır.

1479. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“Avrupa Oteli’nde Edward milel saire ile bilardo oynuyor.”, s. 4.

[Bilardo oynayan şişman bir adam çizilidir.]

“En ziyade havada uçulan memleket Rusya’dır. Darağaçları ve bombalarla.”, s. 4.

[Darağaçlarının ve silahlı insanların üstünde duran bombanın üstüne oturmuş bir adam çizilidir.]

“Almanya evvela fakir iken vatan için ceplerini boşaltıyordu. Bugün zengin oldu, vergi vermiyor.”, s. 4.

[İlk karikatürde ellerindeki eşyaları vermek için bekleyen insanlar, ikinci karikatürde ise kapıdan bile girmek istemeyen şişman bir adam çizilidir.]

1480. Ahmet Rasim, “Öte Beri”, s. 6.

İlk olarak bir sokakta gizlice buluşan iki sevgilinin, uzaktan ışığı yansıyan bir kandili mahalleli sanarak korkup kaçmaları hikâyeye edilir. İkinci olarak tensikatla ilgili diyaloglar ve kadro haricinde kalanlarla ilgili diyaloglara yer verilir.

1481. Ferhan Ziyad, “Ramazan Eğlenceleri”, s. 7.

Ramazan ayında verilen dış kiralari üzerinde durulur.

1482. (Başlıksız), s. 7.

Beşiktaş İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından açılan Terakki Mektebi'nin vereceği konserin duyurusu yapılır.

1483. (Karikatür): “Evâmir-i belediye:

1. madde – Dükkânlardan sokağa bir santimetre bile çıkıntı ihdâsı memnudur.
2. madde – Her dükkâncı günde iki defa dükkânının önünü bol su ile yıkayacaktır.
3. madde – Küfeciler mütemadiyen seyyar bir halde bulunup müşteriye bir şey satmak için yolun en tenha ve mürûr ü ubûru bi'n-nisbe az olan yerlerde duracaktır.
4. madde – Dükkânların tenteleri kaldırımdan iki metre mürtefi'olacaktır. (Ya dükkânlar bir buçuk metre olursa?)
5. madde – Eşya sandıkları sokakta açılmayıp dükkânların içinde açılacaktır.
6. madde – Her satıcı tezkiresinde mukayyed miktardan fazla küfesinde eşya bulunduracak olursa fazlası müsâdere olunacaktır.
7. madde – Belediye memurlarından mâadâ kimse sokağa ağaç vesaire dikmeye me'zûn değildir.”, s. 8-9.

1484. (Karikatür): “İdare-i mahsusa adam olacak:

- Hoca efendi, biz bunu bir türlü adam edemedik. Size teslim ediyoruz. Ne isterseniz yapınız, eti sizin kemiği bizim.”, s. 16.

[İdare-i mahsusa, üstü başı perişan bir çocuk olarak çizilidir. Emanet edildiği kişi ise İngiltere'dir.]

1485. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 15, 13.

1486. (Karikatür):

“Madam – Efendi lütfen kalkar mısınız, benim iskemleye oturmuşsunuz.

Mahmud Esad Efendi – Affedersiniz madam, hukuk-i tasarrufiye hakkındaki tetebbuât ile kafam şişmiş de dikkat etmeden oturmuşum.”, s. 14.

[Vapurda bir bayanın yerine oturmuş olan Mahmud Esad Efendi çizilidir.]

1487. (Karikatür): “Genç Mısırlılar İngiltere işgalini protesto etmişlerdir.”, s. 12.

[Piramitlere yaslanmış olan İngiliz ve onun çevresinde küçücük çizilen Mısırlılar görülür.]

1488. H. Yan, “Sciences Et Voyages”, s.11-10.

Nr. 56, 24 Eylül 1325/ 7 Ekim 1909

1489. (Karikatür): “Diplomatlarımızdan Şemsettin Bey”, s. 1.

[Portre]

1490. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak, bu hafta çıkan gazetelerin hepsinin kadınlardan bahsettiği belirtilir. Napolyon’un, her olay ve hissiyatı idare edenin bir kadın parmağı olduğunu iddia eden görüşünün, Şark’ta nasıl bir değişime uğrayabileceği merak edilir. İkinci olarak, hürriyeti en iyi anlayanın Rumeli Şimendifer Kumpanyası olduğu bir örnekle açıklanır. Trenlerin saatlerini değiştiren kumpanyanın hür olduğu kinayeli bir dille aktarılır.

1491. Firkete, “Aşk ve Firâk”, s. 3-4.

Bir erkeğin, ülkesine geri dönen yabancı sevgilisinin ardından döktüğü gözyaşları ve yaşadığı üzüntü aktarılır. Yazara, onunla geçen bir buçuk ayının nasıl mutlulukla dolu olduğunu anlatır. Ardından eve gitmeye mecbur olduğunu, bunun yanında bir de yalan aramak zorunda kaldığını belirtir. Çünkü söz konusu kişi evlidir. Fakat o bu evliliği bir bela olarak görmektedir. Peçelerin açık olmasını yasakladıkları gibi evlilerin de eve gitmelerini yasaklamalarını beklemektedir.

1492. Gâve-i Zalim, “Türk Derneği Heyetince Kabul Edilip Bir Sûreti Matbaamıza Gönderilen Nâ-Şinîde Bir Liste”, s. 4-6.

Türk Derneği tarafından bazı kelimeler için önerilen yeni karşılıklar verilir. Bu kelimelerle yazılabilecek olan şiir, tebrik yazısı ve dilekçe örneklerine yer verilir.

1493. (Karikatür): “Posta ve telgraf nezaretinde:

- Nezaret için otomobil alınmasına dair verdiğim istid’â’ ne oldu?
- Yollar yapılmaya kadar otomobil alınmamasına karar verdiler.
- Otomobil almak için yolların yapılmasını beklersek vay halimize.”, s. 5.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1494. (Karikatür):

- Ahmet geciktik haydi gece dersine gidelim.
- Defol oradan iki saat çalışıyoruz bir para vermiyorlar.”, s. 6.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1495. Ferhan Ziyad, “Ramazan Eğlenceleri”, s. 7.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

1496. (Karikatür):

- Affedersiniz ben serseri değilim erkân-ı matbuattanım, müvezziyim.”s. 8.

[Üstü başı perişan bir genç ve karşısında fesli bir adam çizilidir.]

1497. (Karikatür):

“- Artık ayrılıyorz. Hükûmet beni tahsil için Avrupa’ya gönderiyor.

- Moulin Rouge artistlerinden Madam Mathilde’ye bir tavsiyename vereyim, istifade edersiniz.”, s. 9.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

1498. (Karikatür): “*Journal Amusant*’tan bir sahife.”, s. 10.

[Kedi ve köpek arasındaki olaylar çizilidir.]

1499. (Karikatür):

“Anadolu’da *Tanın*:

- Babalık söyle bakalım şikâyetin ne?

- Tarlada benimle beraber çalışan oğlumu zorla mektebe koydular da yalnız kaldım.

Bunun bir çaresi.”, s. 16.

[Elinde dosya tutan bir adam ve çevresindeki ihtiyar köylüler çizilidir.]

1500. “Mehpare Mağazası”, (Reklam), s. 15.

1501. “Katrân Hakkı Ekrem”, (Reklam), s. 15.

1502. “*Kalem*’in İskontolu Kuponları”, s. 15.

Kalem okuyucularına bir hizmet olarak, belirli mağazalardan alınacak olan eşyalarda indirim uygulanacağı müjdesi verilir. Bundan sonraki sayılarda, her mağazaya ait sadece o hafta için geçerli olacak kuponların derginin içinde yer alacağı duyurulur.

1503. “Çikolatalı Tereyağı”, (Reklam), s. 15.

1504. “Beurre Au Chocolat Camiléri”, s. 15.

1505. (Başlıksız), s. 15.

Bahçekapı Mağazası’nın reklamına yer verilir.

1506. (Başlıksız), s. 15.

Tuna Şekercisi’nin reklamına yer verilir.

1507. “Skating Palace”, s. 15.

1508. “*Selim-i Sâlis*”, s. 15.

Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven tarafından yazılan *Selim-i Sâlis* adlı tiyatro eserinin yakında sahneye konacağı duyurulur.

1509. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14.

1510. (Karikatür):

“Ey Nikola! Men bedergâh-penâh ordayım
Nîstî ve hacet ve cürm ve günah ordayım.”, s. 13.

[İran Şahı ve Rus Çarı Nikola çizilidir.]

1511. Professor H. Kastner, “Sciences”, s. 12.

1512. H. Yan, “Histoire Negro – Marseillaise”, s. 11.

Nr. 57, 1 Teşrinievvel 1325/ 14 Ekim 1909

1513. (Karikatür): “Mahmut Şevket Paşa Almanya’da.”, s. 1.

[Mahmut Şevket Paşa ve Almanya İmparatoru II. Wilhelm çizilidir.]

1514. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak, *Tanin*’de çıkan bir medyum ilanı üzerinde durulur. Aranılan medyumun, akıllı geçinen deliden başkası olamayacağı savunulur. Maaşları yerinde olan bu medyumların, bu ilana başvurmayacakları iddia edilir. İkinci olarak, Türk Derneği’nin bulduğu tabirler üzerinde durulur. Son olarak, bayram ziyaretlerinde *Tanin*’i ziyaret etme konusunda kararsız kalındığı belirtilir.

1515. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“Çin ve Japonya komedisi. 1. Evvela güreş. – 2. Herkes seyrediyor. – 3. Birbirlerine kabarıyorlar. – 4. Zavallı Yunan’ın başına patlıyor.”, s. 3.

[İlk başta kavga eden Çinli ve Japon’un, daha sonra birleşerek Yunanlı’nın üstüne yürüdükleri görülür.]

“Avusturya – Yedinci Edward’a naz eden son hükûmet.”, s. 3.

[Kendisini reddeden kadına sarılmış bir erkek çizilidir.]

“Şah-ı mahlu’ ve Sultan-ı mahlu’ ve İmparator Giyom.

Gülme eşine gelir başına”, s. 3.

[İran Şahı ve II. Abdülhamit’i izleyen kuş şeklinde bir kişi çizilidir.]

1516. Gâve-i Zalim, “19 Eylül 325 Mühim Bir Gün”, s. 3-4.

Donanmanın, Selanik rıhtımına yaklaşması ve donanmayı sevinç içinde karşılayan halk üzerinde durulur. Bu duruma tezat olarak, körfezin ucunda panjurları ve pencereleri sıkı sıkıya kapalı bir köşk olduğu belirtilir. Köşkün penceresinde duran kişinin, zırhlıdan yükselen şehit ruhlarından korkarak karanlık ve kuytu bir yer aradığı düşünülür. Kaçacak bir yer bulamayan bu kişinin acı feryadının kapalı pencerelerden yükselmeye başlaması ise siyah bir bahar olarak tanımlanır.

1517. (Başlıksız), s. 4.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

1518. (Karikatür): “Meşrutiyetin Karagöz ile Hacivatı.”, s. 5.

[Karagöz ile Hacivat’ın yüzlerinde fotoğraf bulunur.]

1519. (Karikatür): “Doktor Cook ile kutb-i şimâli kapıcısı arasında mülakat.”, s. 6.

[Kutup ayısıyla tokalaşan bir adam çizilidir.]

1520. “İcmâl-i Ahvâl”, s. 6.

Bir kira arabasının sürücüsünün ve atlarının durumu üzerinde durulur. Var gücüyle koşturulan atların yokuşa geldiklerinde durması, zamanın şartlarıyla özdeşleştirilir. Acele edip her şeyin olmasını isteyen kişilerin yaya kalacağına altı çizilir. Doğrusunun, orta yolu bulup yavaş yavaş ilerlemek olduğu vurgulanır.

1521. Ahmet Rasim, “İnşâ Cedîd Numunesi”, s. 6-7.

Yazının ilk kısmında kinayelerin, cinasların ve tabirlerin de yenileştiği ve değiştiği belirtilir. Bir âşığın, sevgilisine yazdığı mektup bu duruma örnek gösterilir. Bu mektupta, sevgi kelimelerinden çok siyasî olayların yer alması dikkat çekicidir. Yazının sonunda ise, mizahî diyaloglara yer verilir.

1522. Firkete, “Firkete”, s. 7, 10.

Yazar, kendisine “Firkete” ismini seçinceye kadar hangi isimler üzerinde durduğu hakkında bilgi verir. Daha sonra, canlı bir varlık gibi kabul edilen firketenin hayatı anlatılır. Genç kızların saçlarını nasıl süslediği, akşamları ise saçlarından ayrılmak zorunda oluşunun nasıl bir kıskançlık yarattığı üzerinde durulur. Firkete, güzel günler geçirdikten sonra nasıl eskiyip başka işlerde kullanıldığından yakınıdır. Hikâye buraya geldiğinde yazar araya girer. Kendisinin

de on beş yaşından otuz yaşına kadar iyi gün geçireceğini, fakat daha sonra durumunun kötüleşeceğini düşünerek başka bir isim bulmak ister. Ama arkadaşları, onu bu isteğinden vazgeçirir.

1523. (Karikatür):

- Hayırlısı ile şu mahalleden kurtulsam. Sokak değil derya. Gece fener yok, çamur dizlerde.

- Dua et de mahallenize bir mebus taşın. Bizim pis sokaktan o sayede kurtulduk.”, s. 8.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1524. (Karikatür): “Şevket Paşa Fransa’da:

Reis-i Cumhur – Bu kadar merakla nereye bakıyorsunuz?

Şevket Paşa – Alatini Köşkü’ne.”, s. 9.

[Bir kulenin tepesinde, elindeki dürbünle uzaklara bakan Mahmut Şevket Paşa çizilidir.]

1525. (Karikatür):

“Çakırcalı – Ben bu çemberden daha çok vali atlatırım.”, s. 16.

[Ateş çemberinden geçirilen atlı bir adam çizilidir.]

1526. “Bilmece Halli”, s. 15.

Bilmecenin cevabı ve bilmeceyi doğru bilenler liste hâlinde verilerek kazanan kişi duyurulur.

1527. (Başlıksız), s. 15.

Tuna Şekercisi’nin reklamına yer verilir.

1528. “Katrân Hakkı Ekrem”, (Reklam), s. 15.

1529. “*Selim-i Sâlis*”, s. 15.

Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven tarafından yazılan *Selim-i Sâlis* adlı tiyatro eserinin yakında sahneye konacağı duyurulur.

1530. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14.

1531. Professor H. Kastner, “Science Et Endustrie”, s. 13-11.

1532. (Karikatür): “Hoca Efendi, iftar vaktini top haber veriyor ama nerede olduğunu haber veren yok.”, s. 12.

[İki ihtiyar adam çizilidir.]

1533. (Karikatür):

“- Birader o ne kıyafet? Pantolonun dizlerine ne oldu.

- Sormayınız tiring tiring tam iki yüz elli kuruş saydım. Birgün içinde dizleri torba gibi oldu. Ne olacak boykotajın acıları sizin gibi böyle yerli malı almayanların kesesinden çıkacak.”, s. 11.

[Karşılıklı iki kişiden birinin pantolonunun dizleri bol bir vaziyette çizilidir.]

1534. H. Yan, “Histoire Multicolore”, s. 11.

Nr. 58, 8 Teşrinievvel 1325/ 21 Ekim 1909

1535. (Karikatür): “*Sabah*’ın başmuharriri D. K.

Bizde taksim-i a’ mâlin tatbîkat-ı ictimâiyyesi”, s. 1.

[Odun kıran bir kadın, bebek bakan bir erkek ve yemek pişiren bir çocuk çizilidir.]

1536. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İkdam ve *Sabah*’ın bayramın ilk günü çıktığı belirtilir. *İkdam* ve *Sabah*, bayramda dinlenmek için birbirlerine tatilname imzalatan gazeteler tarafından eleştirilir. *İkdam*’ın bu eleştirilere cevap vermediği, *Sabah*’ın nasıl davranacağıнын merak konusu olduğu söylenir. İkinci olarak, bayram izlenimleri aktarılır. Süs ve güzelliğin sadece parada değil, zevkte saklı olduğu hanımlara anlatılır. Üçüncü olarak mecliste, kadınlara da yer verileceği yönünde çıkan haberlerin asılsız olduğu açıklanır. Son olarak, Beyoğlu’nda gezerken sarhoşların omuz darbelerinden kaçmanın mümkün olmadığı belirtilir.

1537. (Karikatür): Ecnebi karikatürlerinden:

“Cumhuriyet balonu:

İntizara rağmen reis-i cumhur pervanesi işlemediğinden dolayı cumhuriyet kurbanlarının cenazesinde bulunamamıştır.”, s. 3.

[Şişman bir adam çizilidir.]

“Peary Cook davası:

Doktor Cook’un mahkemeye ibrâz edeceği şahitler.”, s. 3.

[Şahit olarak fok, kutup ayıları ve penguenler görülür.]

“İngilizlerde eğlence – iş”, s. 3.

[Silah tutan bir adam çizilidir.]

1538. Gâve-i Zalim, (Başlıksız), s. 3-4.

Yazı, “C. Ş.”den alınan bir epigrafla başlar. Bir karı kocanın hayatları anlatılır. Nedim Beyin her gece tekrar eden yemek yeme, gazete okuma ve dışarı çıkma alışkanlıklarından bahsedilir. Karısı ise hiç ses çıkarmadan bir makine gibi ona hizmet etmektedir. Karısı, kocasından bir gece evde kalmasını ister. Nedim Bey, bu durumdan hiç hoşlanmasa da bu isteği yerine getirir. Karısı, kocası yanında olduğu için çok mutlu olur. Kocasını eğlendirmek için her şeyi dener. Fakat kocası, bir süre sonra yazı odasına çekilir. Yanına gelen karısına gösterdiği makalenin başlığı, kendi durumunu özetler niteliktedir: “Zevce, insanı evde can sıkıntısına mıhlayan bir çekiçtir.”

1539. Gâve-i Zalim, “Vodvilin Üçüncü Perdesi”, s. 4, 6.

İdarehaneye bırakılan ciddiyetten uzak iki mektubun içeriği nakledilir.

1540. (Karikatür): “Devletler Girit konferansı hakkında henüz bir karar ittihâz etmemişlerdir.”, s. 5.

[Üzerinde “Girit” yazılı bir yanardağ çizilidir. Bu yanardağın yanında içlerinde Rus, İngiliz ve Alman’ın da bulunduğu dört kişinin oturduğu görülür.]

1541. (Karikatür): “Emin bir masaj muallimi”, s. 6.

[Portre]

1542. Lâl, “İhtiyar Sözü”, s. 7.

Tramvaya parası olmadığı hâlde binen ve biletçiyle kavgaya tutuşan, çevresindekilere nasihat veren ihtiyar ve topal bir kadın anlatılır.

1543. (Karikatür):

1. Baba niye kardeşime yirmi, bana on para verdin. Müsavat yok mu?

- Şimdi tepelerim ha!

2. Hele tepele de bak babam istircâ’ yapıyor diye mektepte yayarım.”, s. 8.

[Baba ve oğul çizilidir.]

1544. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan’da kadınlar locası:

- A ayol hiç eğlenceli değil! Bizden mebus yapaydılar da görmeliydin. Kurşuncu Habibe ortalığı gülmekten katırtırdı.

- Pek doğru vallahi sıkıldım. Çok şükür ki loca parası almıyorlar.”, s. 9.

1545. (Karikatür): “Beyoğlu kayma salonu vukuatından:

Hükûmetle oyun olmaz.”, s. 16.

[Ayağında patenlerle tutuklanan bir kişi görülür.]

1546. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 15.

1547. “*Selim-i Sâlis*”, s. 15.

Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven tarafından yazılan *Selim-i Sâlis* adlı tiyatro eserinin yakında sahneye konacağı duyurulur.

1548. “Katrân Hakkı Ekrem”, (Reklam), s. 15.

1549. “*Resim Dersleri*”, s. 15.

Celal Esad Bey tarafından resme yeni başlayanlar için hazırlanan *Resim Dersleri* adlı eser tanıtılır.

1550. “*Ressam ve Mimarlara Mahsus Menâzır*”, s. 15.

Celal Esad Beyin, manzaralar hakkında bilgi veren *Ressam ve Mimarlara Mahsus Menâzır* adlı kitabı tanıtılır.

1551. “*Ressamlara Rehber*”, s. 15.

Celal Esad Beyin *Ressamlara Rehber* adlı resimli kitabı tanıtılır.

1552. “*Renkler ve Renkli Resimler*”, s. 15.

Celal Esad Beyin; yağlı boya, sulu boya, pastel ve guaj tekniklerini anlatan *Renkler ve Renkli Resimler* adlı kitabı tanıtılır.

1553. “*Istilahât-ı Mimariyye*”, s. 15.

Celal Esad Beyin *Istilahât-ı Mimariyye* adlı kitabının tamamlanmak üzere olduğu duyurulur.

1554. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14-13.

1555. (Karikatür): “Kadıköy ve Haydar Paşa yolcuları içinde cimnastik bilmeyenlerin İstanbul’a taşınacakları haber alınmıştır.”, s. 13.

[Gemiye atlayan bir adam ve onu izleyen kişiler çizilidir.]

1556. (Karikatür): “Bak yavrum, yorgancı babayı buradan kaçırдың mı bütün dünya da aklını kaçırırverir ha...”, s. 12.

[Mahmut Şevket Paşa, bir asker ile Alatini Köşkü önünde görülür.]

1557. H. Yan, “L’affaire Du Skating”, s. 11.

1558. Frey, “Conférence”, s. 10.

1559. H. Yan, “Conte Rimé”, s. 10.

Nr. 59, 15 Teşrinievvel 1325/ 28 Ekim 1909

1560. (Karikatür):

Takip Müfrezesi Çavuşu – Çoban, Çakırcalı'ya rast geldin mi?

Çoban – Bu tarafa doğru geçti.

Çavuş – Öyle ise arkadaşlar biz de aksi tarafa gidelim!”, s. 1.

[Üç asker ve bir çoban çizilidir.]

1561. Cin, “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

Meşrutiyetten sonra artan Avrupa seyahatlerinden bahsedilir. Peşte'de bulunan kişilerden; Macaristan'ın kızlarını, Türkiye gençleriyle kartpostal değişimine ikna etmeleri istenir. Çünkü yine böyle bir kartpostal değişimiyle, Berlin'in genç kızlarının Afrika'nın siyahi delikanlılarına âşık oldukları hatırlatılır. Bu kartpostalların değişiminde uyulacak kurallar sıralanır. Aşk ve muhabet konusunda Osmanlı delikanlılarının, Avrupa'daki gençlerden geride oldukları belirtilir.

1562. (Karikatür): “Bethemy teyyareleri münasebetiyle reis-i cumhurun korkulu rüyalarından.”, s. 3.

[Sırtındaki pervane ile havalanmış olan bir kişi görülür.]

1563. (Başlıksız), s. 3-4.

Yazının ilk kısmında, yöneticilerin verdiği emirler yanlış anlaşıldığında ortaya çıkabilecek sorunlar üzerinde durulur. Daha sonra, yabancıların fikir olarak sunduğu Taksim Meydanı'nın iki sene süresince kiralanması konusuna geçilir. Burayı kiralamak isteyen kişinin, bir sergi açma düşüncesinde olduğu ve bunun Osmanlı sanayi ve ticaretine etki edeceği belirtilir. Son olarak, insanın hakikate ulaşamadığında hayal ile teselli bulduğu vurgulanır.

1564. (Karikatür): “İspanya'da Ferrer'in idamı.

Meğer hedef pek müthişmiş.”, s. 5.

[Hedef tahtası hâline getirilen bir kişiyi elindeki tüfekle vuran bir adam çizilidir.]

1565. (Karikatür): “Bahriyenin eski emektarları:

Kasımpaşa'nın önünde yatan gemiler

Atar iflas topunu divanhâne ikiler”, s. 6.

[Kırık dökük gemiler çizilidir.]

1566. Firkete, “Muallime-i Garâm”, s. 6-7.

Bir madamın etrafında toplanan ve onunla birlikte olabilmek için yarışan erkeklerin durumları verilir. Her gece madamın odasında toplanan bu erkeklerin sırasıyla çeşitli nedenlerle uzaklaştırıldığı anlatılır. Buradan hareketle kadın kalbinin, erkeklerde üç şeye dikkat ettiği öne sürülür. Bunlar: İlk bir ay yakışıklılığı, sonraki iki ay zekâsı ve kadın ruhundan anlaması, son olarak da iflas edinceye kadar olan zenginliğidir.

1567. (Başlıksız), s. 7.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

1568. (Karikatür): “Siyâsiyyât-ı rûhiyemiz”, s. 8-9.

[Mesire yerlerindeki kadın ve erkeklerin durumu sekiz ayrı karikatürde çizilidir.]

1569. (Karikatür): “Eski devirde müzika-i hümâyûn:

Nazır – Efendimiz bekliyor niçin çalmıyorsunuz?

- Akorde ediyoruz.

- Canım şimdi çalın da akordeyi sonra boş vaktinizde yaparsınız.”, s. 16.

[Müzik aletlerini akort eden müzisyenler çizilidir.]

1570. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 15.

1571. “*Selim-i Sâlis*”, s. 15.

Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven tarafından yazılan *Selim-i Sâlis* adlı tiyatro eserinin yakında sahneye konacağı duyurulur.

1572. “Propos De Saison”, s. 15.

1573. “*Resim Dersleri*”, s. 15.

Celal Esad Bey tarafından resme yeni başlayanlar için hazırlanan *Resim Dersleri* adlı eser tanıtılır.

1574. “*Ressam ve Mimarlara Mahsus Menâzır*”, s. 15.

Celal Esad Beyin, manzaralar hakkında bilgi veren *Ressam ve Mimarlara Mahsus Menâzır* adlı kitabı tanıtılır.

1575. “*Ressamlara Rehber*”, s. 15.

Celal Esad Beyin *Ressamlara Rehber* adlı resimli kitabı tanıtılır.

1576. “*Renkler ve Renkli Resimler*”, s. 15.

Celal Esad Beyin; yağlı boya, sulu boya, pastel ve guaj tekniklerini anlatan *Renkler ve Renkli Resimler* adlı kitabı tanıtılır.

1577. “*Istilahât-ı Mimariyye*”, s. 15.

Celal Esad Beyin *Istilahât-ı Mimariyye* adlı kitabının tamamlanmak üzere olduğu duyurulur.

1578. “Preservatifs”, s. 15.

1579. “Açık Muhâbere”, s. 15.

Kalem’e gönderilen imzasız mektuplara cevap verilmediği belirtilir.

1580. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14-13.

1581. (Karikatür): “İki mebus arasında:

- Beni tenkit ediyorsunuz ama Meclis-i Mebusan’da bir defa olsun ağzınızı açmadınız.
- Nasıl, açmadım mı? Siz ne vakit söze başladınızsa esnemekten ağzımı kapayamadım.”, s. 13.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1582. (Karikatür): “İstikraz!”, s. 12.

[Delikli bir fiçiya doldurulduça boşalan altınlar çizilidir.]

1583. Xidi, “Petits Potins”, s. 11.

1584. H. Yan, “Chanson Rosse”, s. 10.

Nr. 60, 22 Teşrinievvel 1325/ 4 Kasım 1909

1585. (Karikatür): “Atina eğlenceleri”, s. 1.

[İki asker tarafından oynatılan kuklalar çizilidir.]

1586. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-4.

İstanbul’da artan hırsızlık olaylarından bahsedilir. Bunun sebebi olarak, mahalle bekçilerinin sopa kullanmalarının yasaklanması ve köpeklerin şehir emaneti tarafından kaldırılması gösterilir. Sopa sesi duyulmadığından bekçilerin görevlerini yapıp yapmadıklarının kontrol edilemediği vurgulanır. Köpekler de olmayınca, sokakları sessiz sedasız bulan hırsızların arttığı anlatılır. Donanmanın karşılama törenine değinilir. Kamil Paşa’nın, Millet Meclisi’nin fedakârlığıyla

donanmayı büyütme isteğinde olduğu belirtilir. Islahata yardım için Avrupa'dan getirilen kişilerden bahsedilir. Hizmetlerinden yararlanan bu kişilerin bazen olumsuzluklara yol açabileceği vurgulanır. Posta ve telgraf idaresine gelen yabancının huzursuzluk yarattığı belirtilir. Böyle bir huzursuzluğun nedeninin: “Kirli çamaşırlarımızı kendimiz yıkayalım, yabancılara göstermeyelim!” düşüncesi olabileceği açıklanır. Çakırcalı Mehmet ile görüşmek isteyen bir gazetecinin sözlerine yer verilir. Son olarak, Avrupa'ya iş bulmak ve para kazanmak için giden kişilerin durumu aktarılır. Bazılarının düşüncesinin ise, işten çok yabancı bir kadınla evlenmek olduğu belirtilir.

1587. (Karikatür): “Aklâm-ı devâire yemek borusu”, s. 3.

[Boru çalan şişman bir adam çizilidir.]

1588. Gâve-i Zalim, “Naziresiz Şiirler”, s. 4.

Türk Derneği üyelerinin kimseye kulak asmayarak seçtikleri yolda ilerlemek düşüncesinde oldukları belirtilir. Dernek üyesinden Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun *Haristan ve Gülistan* adlı eseri ele alınır. Bu eseri yazan kişinin, derneğin en ateşli savunucusu olmasına şaşırılır. Kişilerin değişken bir tabiata sahip oldukları belirtilerek eleştiride bulunulur. Yazar, renksiz ve kokusuz çiçeklere benzettiği bu gibi eserlere de naziresiz şiirler adını verdiğini söyler. Bu durum, Üsküdar'daki elbise yasağına benzetilir. Naziresiz şiirlere örnek olarak şehir emanetinin projesi de zikredilir. Alınan bir milyon lira borcun nerelerde gereksizce harcanacağı açıklanır.

1589. (Karikatür): “Peşte'de Osmanlı seyyahları:

Feylesof Rıza Tevfik Beyin nutku”, s. 5.

[Bir heykelin üstüne çıkmış olan adamı dinleyen kalabalık çizilidir.]

1590. (Karikatür): “Girit'in vaziyet-i hâzırası.”, s. 6.

[Türk ve Yunan askerlerinin ortasında, bir halka şeklinde yabancı ülke liderleri çizilidir.]

1591. (Kef), “Ah Mebus Olaydım!”, s. 6-7.

Çırağan Sarayı'nın zenginliklerini gördükten sonra milletvekili olma isteği duyan bir kişinin düşüncelerine yer verilir. Milletvekili olma fikrine nereden kapılmış olabileceği hakkında fikir yürütülür.

1592. (Karikatür):

“- Benim tonton sakallı kocacığım. Elindekini ver de tahtalar kuruyuncaya kadar sen de kahvede otur olmaz mı?”

“- Mutfakta bir dirhem yağ yok.

- Ya ben de...”

“- Yahu! Hani kahve? İki saattir bağıryorum. Ana evlat ikiniz duymazsınız ki!”

“- O cadı annen duymasın.

- O şıllık karıya bir şey söyleme.”

“- Ben de şimdi idare-i örfiyye ilan ediyorum.”

“- Tepemde baykuş gibi dolaşma, işte yine peri-i şiirimi kaçırdın.”

“- Rozalie, git beyi yine sen giydiriver de romanımı bitireyim.”

“- Artık çok şükür yalnız kaldık.”, s. 8-9.

[Aile hayatıyla ilgili sahneler altı ayrı karikatürde çizilidir.]

1593. (Karikatür):

- Biraz freni gevşetseniz pek yavaş gidiyoruz.

- İniş aşağı olduğumuzu unutuyorsunuz. Düze gelemim de öyle.”, s. 16.

[Tramvayı durduran Mahmut Şevket Paşa çizilidir.]

1594. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 15.

1595. “*İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 15.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1596. “Vient De Paraître”, s. 15.

1597. “Propos De Saison”, s. 15.

1598. “*Resim Dersleri*”, s. 15.

Celal Esad Bey tarafından resme yeni başlayanlar için hazırlanan *Resim Dersleri* adlı eser tanıtılır.

1599. “*Ressam ve Mimarlarla Mahsus Menâzır*”, s. 15.

Celal Esad Beyin, manzaralar hakkında bilgi veren *Ressam ve Mimarlarla Mahsus Menâzır* adlı kitabı tanıtılır.

1600. “*Ressamlara Rehber*”, s. 15.

Celal Esad Beyin *Ressamlara Rehber* adlı resimli kitabı tanıtılır.

1601. “*Renkler ve Renkli Resimler*”, s. 15.

Celal Esad Beyin; yağlı boya, sulu boya, pastel ve guaj tekniklerini anlatan *Renkler ve Renkli Resimler* adlı kitabı tanıtılır.

1602. “*Istilahât-ı Mimariyye*”, s. 15.

Celal Esad Beyin *Istilahât-ı Mimariyye* adlı kitabının tamamlanmak üzere olduğu duyurulur.

1603. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14-13.

1604. (Karikatür):

“- Çerçeve dâhilinde kalırsanız bana bir yüzük alacağımızı vadetmişsiniz.

- Öyle ama güzelim, daha çerçevenin yıldızlanmasına kadar beklemek lazım.”, s. 13.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

1605. (Karikatür): “Matbuatta bir tadrîc-i ma’kûs:

- O, henüz Garb-ı âsâr temasını tedkike muhtaç bir gençtir.

- O, sanat-ı temaşada Garptakilere yaklaşır büyük bir artisttir.

- O, hiçtir.

- Sanat-ı temaşada o daha dünkü çocuktur.”, s. 12.

[Belirtilen cümlelere uygun dört karikatüre yer verilir.]

1606. Professor H. Kastner, “Sciences”, s. 11.

1607. H. Yan, “Chanson Rosse”, s. 10.

Nr. 61, 29 Teşrinievvel 1325/ 11 Kasım 1909

1608. (Karikatür): “Bayrağın şerefini muhafaza için.”, s. 1.

[İki kişi tarafından çekiştirilen Yunan bayrağı çizilidir.]

1609. Cin, “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

Yazının ilk bölümünde; Amerika’dan Britanya’ya, oradan da Fransa’ya sıçrayan kadın hareketlerinden bahsedilir. Kadınların, siyasette ve yönetimde yer almak için çalıştıkları vurgulanır. Bunun yanında, kadınları seçimlere dâhil etmemek için öne sürülen gerekçeler üzerinde durulur. Kadınların akıllarıyla değil, hisleriyle hareket etmeleri eleştirilir. Fakat erkeklerin yönetiminin başarısızlığı göz önüne

alındığında, kadınların bu kusurlarının bir sorun teşkil etmeyeceği düşünülür. Yazının devamında, köpeklerin ortadan kaldırılması için öne sürülen fikirlerin, merhamete aykırı olduğu için kabul edilmediği belirtilir. Bu fikirlerden biri; İstanbul'daki köpeklerin, köpek etinin yenildiği yabancı ülkelere gönderilmesidir.

1610. (Karikatür):

“- Kirkor, bu aydan itibaren senin aylığını iki misli yapıyorum. Fakat bir daha defterde fazla hesaplar görmeyeyim.

- Teşekkür ederim. Fakat benim ziyan ettiğimi tabi istemezsiniz. Çünkü ancak o hesaplarla aylığım iki misli olacak.”, s. 3.

[Bir efendi ve hizmetçisi çizilidir.]

1611. Firkete, “Sanayi-i Nefise Niçin Yoksul?”, s. 4, 6, 7.

Kalem'in geçmiş sayılarında yer alan kartpostal değişimi ile ilgili makaleyi protesto edip yalanlayacağını söyleyen bir kişinin başından geçen bir olay anlatılır. Üç sene önce bir matmazel ile mektuplaşmaya başlayan bu beyefendi, sonunda matmazeli İstanbul'a çağırır. Bu çağırışı, bir Şark seyahati ve Şarklı birine kavuşma olarak gören matmazel de bu teklifi kabul eder. Fakat fakir olduğu için gelemeyeceğini üzülerek belirtir ve onu hatırlaması için bir fotoğrafını yollar. Fotoğraf, yirmi beş yaşlarında güzel bir genç kıza aittir. Fotoğrafi görüp kızı beğenen bu bey, gelmesi için gerekli olan parayı kendisine yollar. Fakat beklediği genç kız yerine, elli yaşlarında bir kadının geldiğini görünce büyük bir şaşkınlık yaşar. Başından geçen bu olayı anlattıktan sonra; *Kalem*'deki yazıya göndermede bulunarak çirkinlerle acuzelerin olduğu bir hayatta, güzel sanatların hep yoksul ve hasta kalacağını ekler.

1612. (Karikatür), “İspirizm:

1. Aman birisi geliyor. Nereye kaçsam. Şu masanın altı fena değil.

2. Yahu *Tanin*'deki makaleyi bu akşam tatbik etsek. Ellerinizi şöyle koyun ve hiçbir şey düşünmeyin. Bakalım masa hareket edecek mi?

3. Baba kalkıyor!

4. Aman yahu masa gidiyor. Bir şeye yüreğim yanmaz, örtüyü yeni aldım.”, s. 5.

[Masanın altına saklanan hırsızın, ruh çağırma için toplanan aileyi korkutması dört ayrı karikatürde çizilidir.]

1613. (Karikatür):

“- Kalpak sana o kadar yaraştı ki, ben senin yerinde olsam hemen jandarmaya yazılırdım.

- Ya o zaman sizi kim idare edecek?”, s. 6.

[Kalpak giymiş bir kadın ve yanında bir erkek çizilidir.]

1614. (Karikatür): “Ayrılırken:

Ne çare kaderde varmış ayrılmak

Kabil mi hiç güzelim...” s. 8.

[Kalenin burçlarında duran miğferli bir asker ve aşağıdan ona selam veren fesli bir kişi çizilidir.]

1615. (Karikatür):

“- Sadâreti kabul buyurmakzi...

- Olmaz efendim kabul edemem olmaz.

- Kuuuuuzum.

- Olmaz.

- Caaaaaanım.

- Olmaz.

- Hoş hoşunuz olalım.

- Artık dayanamayacağım ne ise kabul.

- Pişşş sahih mi zannettiniz.” s. 9.

[Konuşmaların muhatabı İbrahim Hakkı Paşa'dır.]

1616. Ahfeş, “Bloknot”, s. 10.

Bloknotun ne olduğu, hangi amaca yönelik kullanıldığı açıklanır. Bir encümen salonunda kalemlerin yanında kurbanlık koyun gibi yatan bloknotların durumları hakkında değerlendirmelerde bulunulur. Yazılan her gereksiz yazı bir cinayete, yazarlar ise katillere benzetilir. Müzakerenin sonunda toplanılan kâğıtlara bakıldığında, tüm üyelerin konuyla ilgilenmediği ve gereksiz şeyler karaladığı görülür. İhtiyaç olmadıkça, faydalı şeyler yazılmadıkça bu defterlerin kullanılmaması rica edilir.

1617. (Karikatür):

“- Ortalığı nasıl görüyorsun?

- Bırak Allah'ımı seversen ağzımı mı arıyorsun? Eskiden ne ise öyle, nasıl olacak?", s. 16.

[Sarıklı iki kişi çizilidir.]

1618. "Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.", (Reklam), s. 15.

1619. "İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası", s. 15.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul'da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1620. "Vient De Paraître", s. 15.

1621. "Mayer Mağazası", (Reklam), s. 15.

1622. "Habillements", s. 15.

1623. (Başlıksız), s. 15.

10.000 parçalık kumaş sergisinin açıldığı duyurulur.

1624. Le Chamelier, "Revue Hebdomadaire", s. 14.

1625. (Karikatür): "Ahvâl-i rûhiyyemiz:

1. Peder beyefendi hazretlerine arz-ı ihtiram ederim.

2. Zarar yok paşam ben temizlerim cancağızın sağolsun.", s. 13.

[İlk karikatürde sınıfta öğretmeniyle konuşan çocuk, ikinci karikatürde yatağını kirletmiş olarak çizilidir.]

1626. (Karikatür): "Bazı itiyâdâtımızdan:

Gazete sahibi – Müsaadenizle sahifeyi çeviriyorum.", s. 13.

[Yanıdakinin gazetesini okumaya çalışan bir adam çizilidir.]

1627. (Karikatür): "Yeni bir muâdele:

Biri – Canım her gün serseri götürüyorlar, bunlar neden şehrimizde çoğalıyor?

Öbürü – Gazete satışlarının eksilmesinden müvezzileri serseri sınıfına naklediyorlar.", s. 12.

[Bir iple birbirlerine bağlanmış delikanlılar ve yürümleri için onları iten bir kişi çizilidir.]

1628. (Karikatür): "Köprüde:

Köprü memuru – Yirmiliği gürültüye getirmeyin ağalar! Hangi taraftan geliyorsunuz?

- Konya'dan hemşehrim.”, s. 12.

[Dağılmış olan eşyaları toplamaya çalışan bir kişi ve diğerinin sakalını çeken bir görevli çizilidir.]

1629. Le Procureur Général - P. P. C. H. Yan, “Le Tunnel”, s. 11.

Nr. 62, 5 Teşrinisani 1325/ 18 Kasım 1909

1630. (Karikatür): “Mebuslar avdet ediyor:

- Sizi zayıflamış görüyorum mebus efendi, geçen sene daha şişmandınız.

- Geçen devre-i ictimâînin verdiği bir semen-i kâzib idi.”, s. 1.

[Güvertede bulunan insanlar çizilidir.]

1631. Gâve-i Zalim, “Kıymetli Bir Defter”, s. 2-3.

Yazar, güvertede bulduğu bir defterde yazılanları aktarır. Birlikte seyahat ettiği ihtiyar akrabalarından dert yanan bir madam, Türklere duyduğu sevgi ve hayranlığı bu deftere yazmıştır. Özellikle Türk erkekleriyle tanışmanın en büyük arzusu olduğunu belirtmiştir. Bir Türk erkeğiyle birlikte olamamasının en büyük nedeni olarak da yanındaki ihtiyarları görmektedir.

1632. (Karikatür): “(*Punch*):

Bir temayül-i gayriihtiyari.”, s. 3.

[Eteğinde “Rusya” yazan bir kız ve üç yabancı ülke lideri çizilidir.]

1633. (Karikatür): “Şair-i şehîr Celal Sahir Beyin *Cedîde* risalesindeki resmine nazire.”, s. 4.

[Bir kadın portresi çizilidir.]

1634. Gâve-i Zalim, “Seyahat Hatıralarından”, s. 4-5.

Yazar ve arkadaşının, Kudüs'ten Eriha'ya olan seyahatinde yaşadıkları aktarılır. Lut kavminin boğulduğu bir çukur olarak tasvir edilen Eriha şehrinin müdürüyle olan görüşme üzerinde durulur. Müdür, meşrutiyet zamanında hırsızlar ve katiller için sopa kullandığını; hürriyetle birlikte, sopanın hükmünün kalmadığını belirtir. Sopanın, meşrutiyet kahramanı olduğunu vurgular. Yazar, bu duruma alaylı bir yaklaşımda bulunur ve bu müdürün yüksek mevkileri hak ettiğini belirterek yazıyı bitirir.

1635. (Karikatür): “Mürûr u ubûrun teshîli belediyenin birinci vazifesidir. Köprüde:

Ufaklık, yok oraya!”, s. 5.

[Kalabalığa yol gösteren bir kişi çizilidir.]

1636. (Karikatür): “Şehir emaneti tensîkatı:

- Paraları ver bakalım. Şehir emaneti esnaf tezkiresini borca vermiyor.
- Yavrum, şehir emaneti borca tezkire vermiyor. Ama bizi size borçlu gezdiriyor.”, s. 6.

[Müşterisinden para isteyen bir kahveci çizilidir.]

1637. Süleyman Nazif, “Şarkı”, s. 7.

Musiki-i Osmani Cemiyeti’ne verilmek üzere yazılmış şarkı sözlerine yer verilir.

1638. Celal Sahir, “Terennüm”, s. 7.

Sevgiliyi ve aşkı konu edinen, Musiki-i Osmani Cemiyeti’ne verilmek üzere yazılmış şarkı sözlerine yer verilir.

1639. (Karikatür): “Beyoğlu barlarında:

- Artık çok içtiniz yetişir. Biraz da dışarıda gezip hava alsak.
- Ben de yarım saatten beri onu düşünüyorum. Ama bu yüksek sandalyelerin üstüne adam çıkıp da iki viski yuvarladı mı, yuvarlanmadan inmek müşkil.”, s. 8.

[Bar sandalyelerinde oturan bir erkek ve onun yanında duran bir kadın çizilidir.]

1640. (Karikatür): “Şehir uşaklarının askerliği.

1. Çavuş – Blooooook dur... Dursanıza be!
2. Şimdi zabite ne cevap vermeli. Karavana şehir uşaklarının ölçüsünde yapılmamış derim.”, s. 9.

[İlk karikatürde asker talimi, ikincisinde ise köpekler tarafından yenilmekte olan karavana çizilidir.]

1641. (Karikatür): “İran istikrâz-ı cedîdi:

- İsteddiğiniz paraya mukabil bu kadar rehin kâfi değildir.
- Eski şahın kellesini apartırsak diyeceğiniz kalmaz a!”, s. 16.

[Tezgâhın üzerinde İran Şahı Muhammed Ali’nin kıyafetleri görülür. Arkada ise, kafasını elinde tutmuş bir vaziyette duran İran Şahı Muhammed Ali’nin heykeli vardır.]

1642. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 15.

1643. (Başlıksız), s. 15.

Atina felaketzedelerinin yararına düzenlenecek olan konserin duyurusu yapılır.

1644. “Mayer Mağazası”, (Reklam), s. 15.

1645. “Habillements”, s. 15.

1646. (Başlıksız), s. 15.

10.000 parçalık kumaş sergisinin açıldığı duyurulur.

1647. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14.

1648. (Karikatür): “Dünya varmış ya ki yok olmuş ne umrum.”, s. 13.

[Taburenin üstünde, duvara yaslanmış uyuyan bir ihtiyar çizilidir.]

1649. (Karikatür): “Köy kahvesinde:

- Ahmet Ağa ne düşünüyorsun?

- Ne düşünmeyeyim, Edirne’de Şark Fırkası’ndan dört bin telefât varmış. Bizim oğul da orada. Aceb öldü mü ki?

- Canım manevralı şakadan muhârebe.

- Şimdi meşrutiyetin şakası makası yok, ne söylersin.”, s. 12.

[Bir kahvede oturan kişiler çizilidir.]

1650. H. Yan, “Chansons Rosses De Catacloum”, s. 11-10.

Nr. 63, 12 Teşrinisani 1325/ 25 Kasım 1909

1651. (Karikatür): “Kastamonu mebusu – Halef, selef.”, s. 1.

[Sarıklı ve cübbeli bir kişi ile çantalı bir adam çizilidir.]

1652. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

Ayan meclisinin iç yüzünün ne olduğu üzerinde durulur. Meşrutiyetin bu şubesi hakkında basında yer alan olumlu düşüncelerin boşa çıktığı, hayal kırıklığı yaşandığı belirtilir. İkinci olarak, gazetelerde Meclis-i Mebusan’daki parti eksikliğiyle ilgili çıkan haberlere yer verilir. Üçüncü olarak, *Tanin* gazetesinin medyum ilanından bahsedilir. Son olarak İzzet Holo’nun, Mısır’da kabul gördüğü ve şerefine verilen ziyafetleri kaçırmadığı belirtilir. Bu kişinin, her sorulan soruya verdiği “Ben bilmem, anlamam” cevabı eleştirilir. Önceden her şeyi bilip Osmanlı’yı felakete düşüren bu kişinin, şimdi bu şekilde bir kenara çekilmesi eleştirilir.

1653. (Karikatür), (Yazısız), s. 3.

[Elinde “genç Mısırlılar” yazısı taşıyan bir kişinin, miğferli bir askere seslendiği görülür.]

1654. Gâve-i Zalim, “Buseler”, s. 4.

Yazı, “C. Ş.”den alınan bir epigrafla başlar: “O handeler ki birer pembe buse olmak için, leb-i muhabbete karşı rica eder gibidir.” Bu cümleden hareketle, busenin neleri çağrıştırdığı üzerinde durulur.

1655. (Karikatür):

“- Elimde bir diploma olmasını istiyorum ama senelerce mektebe gidip gelmek lazım...

- Polis mektebine gir evladım. Buradan daha az müddette ikmâl-i tahsil edecek bir yer bulamazsın.”, s. 5.

[Bir delikanlı ile ihtiyar bir adam çizilidir.]

1656. (Karikatür): “Nesl-i ahîr.”, s. 6.

[Anne ve babası tarafından dövülen bir çocuk çizilidir.]

1657. (Karikatür):

- Manevrada mı yaralandılar?

- Hayır, skatingte...”, s. 6.

[Bar sandalyesinin üstünde oturan bir adam ve yanında duran kolu sargılı bir asker çizilidir.]

1658. Gâve-i Zalim, “Paravananın İç Yüzü”, s. 7.

Paravanelerin özellikleri ile insanlar arasında benzerlikler kurulur. Paravanelerin iç yüzlerinin her zaman hakikati temsil ettiği belirtilir. Dış yüzleri ise, gerçeği saklayan bir örtü gibi görülür. Paravanelerin dış süsüne, enfes oymalarına karşılık; içlerinin sönük ve sade olduğu vurgulanır. Aynı şekilde kadınların dış ve iç süslerinin bir olmadığı; erkeklerin ise, dış görünüşleriyle tabiatlarının ve mesleklerinin örtüşmediği savunulur. Bu düşünceleri destekleyen hatıralar nakledilir.

1659. (Karikatür):

“- Yahu tohumluklar geldi.

- Çok şükür meşrutiyete, kaç senedir tohum yüzü görmedikti.”, s. 8.

[Ocağın başında oturan köylüler çizilidir.]

1660. (Karikatür):

Zevce – Açılalı kaç gün oldu, hesap etsene a bakalım.

- Meclis-i Mebusan mı?

- Hayır canım, aylık yağ tenekesini soruyorum.”, s. 9.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

1661. (Karikatür):

“- Korkmayın güzelim sizi yemem.

- Pek açgözlüye benziyorsunuz da...” s. 16.

[İki bayana yaklaşmaya çalışan bir erkek çizilidir.]

1662. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 15.

1663. “Tashîh”, s. 15.

Süleyman Nazif’in geçen nüshada yer alan şarkısında, ilk mısranın yanlış dizildiği belirtilerek düzeltme yapılır.

1664. “*İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 15.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1665. “Vient De Paraître”, s. 15.

1666. “Mayer Mağazası”, (Reklam), s. 15.

1667. “Habillements”, s. 15.

1668. (Başlıksız), s. 15.

10.000 parçalık kumaş sergisinin açıldığı duyurulur.

1669. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14-13.

1670. (Karikatür): “*Beyaz Gölgeler* müellifi”, s. 13.

[Portre]

1671. (Karikatür):

“Polis – Deminden beri niçin aralıktan bakıp duruyorsun?

Çocuk – Efendim içeriye giren madam: “Kuzum kimse gelmesin beni gözetleyiver.” dedi de...” s. 12.

[Polis tarafından azarlanan bir çocuk ve onlara bakan bir kadın çizilidir.]

1672. H. Yan, “Chansons Rosses De Catacloum”, s. 11-10.

Nr. 64, 19 Teşrinisani 1325/ 2 Aralık 1909

1673. (Karikatür): “Telefon başında nazırla görüşen maiyeti.”, s. 1.

[Telefonda konuşurken bile saygılı bir vaziyette duran kişiler çizilidir.]

1674. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk olarak, her gazetede yer alan Lynch meselesi üzerinde durulur. İşin aslını bilmeden konuşanlar ve halkı şaşırılanlar eleştirilir. İşin içine karışan ve her meseleyi inkârla çözmeye çalışan siyasilerin tutumlarının ise, kendilerinin aleyhine olduğu vurgulanır. *Köylü* gazetesinde yer alan Çakırcalı hikâyelerinin artık sıkıntı vermeye başladığı belirtilir. Bunlara bir son verilmesi istenir. Son olarak, gazetelerin satış grafikleri üzerinde durularak basın sorunlarına yer verilir.

1675. (Karikatür): “Girit meselesi:

Tarafeyn-i Girit için tekrar Avrupa kabinelerine teşebbüsât-ı ciddiye bulunmuşlardır. (Gazeteler)”, s. 3.

[Kaynayan bir kazana benzetilen Avrupa'nın kapısında duran kişiler çizilidir.]

1676. Gâve-i Zalim, “Mösyö Mansonj”, s. 4, 6.

Şam'dan hareket eden bir trenin yavaşlığına, sürekli gecikmesine kızan bir Alman'ın her kelimesinin sonunda “mansonj” kelimesini kullanmasıyla alay edilir.

1677. (Karikatür): “Avrupa'da erbâb-ı mütâlaa ve tedkik istatistikleri münasebetiyle:

Efrâd ve tefrît-i mütâlaada nisbet.

1- Garb'ta: 1909 sene kadar.

2 Şark'ta: 10 Temmuz 1324 senesinden itibaren.”, s. 5.

[Batı ve Doğu'nun kitap okuma oranlarının karşılaştırıldığı görülür.]

1678. Ferhan Ziyad, (Başlıksız), s. 6-7.

Ayan meclisinde yer almak isteyen Eşref'in bir kitasına yer verilir. *Kalem* dergisinin, Eşref'in bu isteğini desteklediği belirtilir. Fakat ayan meclisindeki sağlam ayakların, tecrübeli adımlar attıkları ve çukura yaklaştıklarını anladıklarında geri döndükleri vurgulanır. Zamana uyan ve her şeyle hoş geçinen bu kişiler yüzünden Eşref'e yer kalmamasından endişe edilir.

1679. (Karikatür):

“- Baba, işte asker oldum ama iyi asker olmak için manevra yapmak lazım. Kimi düşman-ı mefrûz yapayım?

- Kim olursa olsun. Mesela anneni farz edebilirsin yavrum.”, s. 16.

[Anne, baba ve elinde tüfek tutan bir çocuk çizilidir.]

1680. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 15.

1681. “*İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 15.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1682. “Vient De Paraître”, s. 15.

1683. “Mayer Mağazası”, (Reklam), s. 15.

1684. “Habillements”, s. 15.

1685. “*Letâif-i Hoca Nasreddin*”, s. 15.

Letâif-i Hoca Nasreddin adlı dergi tanıtılır.

1686. “*Bir Seyahat Jurnalı*”, s. 15.

İngiliz edebiyatçılarından Cerom tarafından yayımlanan *Bir Seyahat Jurnalı* adlı dergi tanıtılır.

1687. (Başlıksız), s. 15.

10.000 parçalık kumaş sergisinin açıldığı duyurulur.

1688. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14-13.

1689. (Karikatür):

“Zevce – Şunu yine tamir ettirelim bari.

- Sen rahatına bak güzelim! Üzerinden azıcık daha zaman geçer geçmez antika diye satarsak daha kârlı çıkarız.”, s. 13.

[Eski bir sobanın başında duran karı koca çizilidir.]

1690. (Karikatür):

“- Azizim bu şapka çıkarmak âdeti kalkmadıkça bir daha tiyatroya gitmeyeceğim.”, s. 12.

[Büyük bir şapka takmış olan kadın ve fesli bir erkek çizilidir.]

1691. H. Yan, “Chansons Rosses De Catacloum”, s. 11-10.

1692. (Karikatür): “Mâder-i hürriyete karşı.”, s. 8-9.

[Askerin tuttuğu bayrak direğine tırmanan çocuk, güneş içinde beliren Fransa’ya bakarken çizilidir.]

1693. Artin Alpiar, “Fantaisies Orientales”, s. 7.

Nr. 65, 26 Teşrinisani 1325/ 9 Aralık 1909

1694. (Karikatür): “İstanbul’da teyyare müsabakaları:

Kıskançlık.”, s. 1.

[II. Abdülhamit, ayaklarından bağlı bir kuş olarak çizilidir.]

1695. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

Jurnallerin yayımlanması düşüncesinin meydana getirdiği korku ve endişe üzerinde durulur. İkinci konu, bir tepeden uçurulması planlanan uçak hakkındadır. Bu uçuşun amacı, boğazı kuşbakışı görmek ve tarihe geçmektir. Fakat sürekli ortaya çıkan sorunlar yüzünden bu uçuş gerçekleşemez. Bunun üzerine fenciler, uçuşun başarıyla gerçekleşmesi için Yıldız tepesinin en uygun yer olduğunu belirtirler. Çünkü o tepeden otuz üç senelik istibdat kâbusunun bile uçurulabildiği görülmüştür. *Tanin* gazetesinin Anadolu’ya göndermeyi düşündüğü hapların, sağlık kurumundan onay beklediği duyurulur. Son olarak Meclis-i Mebusan’ın, sürekli kendi dertleriyle uğraştığından kimsenin derdine derman olamayacağı belirtilir.

1696. (Karikatür): “Aydın dağlarında:

Nefer – Kellesi gülle, kolları çelik, ayakları demir, karnı cephane, ağzı top, gözleri yangın. Nedir bil bakalım onbaşı?

- Nah sana guguk, beni Çakırcalı’yı bilmez mi sanıyon be?”, s. 3.

[Karşılıklı iki asker çizilidir.]

1697. Ceyhun, “Sanatı Teşvik Edelim”, s. 4.

Kendisini tanıdığını iddia eden birisi tarafından dövülen bir kişinin başından geçenler aktarılır. Birisini dövmek istediği için bu kişiyi seçtiğini belirten suçlu yakalanır. Olayla ilgilenen komiser, bu durumu gazetelere yazıp reklam yapmalarını tavsiye eder.

1698. (Karikatür): “Sulukule’de Dûrub-ı Emsâl-i Osmaniyyeden:

Biri yer biri bakar kıyamet ondan kopar.”, s. 5.

[Yemek yiyen bir adama bakan iki köpek çizilidir.]

1699. (Karikatür): “İstanbul da asker veriyor.

1. Tatlı sabahlar!

2. Şehir uşağının çizme getirişine bak! Hemşehri sen bunu ciğer mi sandın?”, s. 6.

[İlk karikatürde askerler, boru sesiyle uyanırken; ikincisinde ise çizmeleri sopaya takıp getirirken çizilidir.]

1700. Ferhan Ziyad, “Nasıl Bu Taze Maârifle Eskiler Alayım”, s. 7.

Bir hattatın, “Nasıl bu taze maârifle eskiler alayım” şeklinde yazdığı yazısını; ayana, mebusana, maârife, bahriye nezaretine, şehir emanetine, *Tanin*'e, *Yeni Gazete*'ye götürdüğü fakat ne kadar dolaşırsa dolaşsın satamadığı belirtilir. *Kalem* idaresine geldiğinde hattata, bu yerlerin her birisi için uygun birer kelime eklemesi tavsiye edilir. Bu fikre çok sevinen hattat, bunun bir karşılığı olarak *Kalem*'in istediği bir cümleyi yazıp idarehaneye getireceğini söyler. Ticaretin serbest olduğu düşünülerek idarehanede bile bu levhanın satılabileceği belirtilir.

1701. (Karikatür): “Hüsn, servet ve izdivaç”, s. 8-9.

[Dört ayrı karikatürde, dört ayrı kadın çizilidir.]

1702. (Karikatür):

“- Hanım ne düşünüyorsun?

- Ne düşüneceğim. Baksana jurnaller neşrolunacakmış. Senin hâlin ne olur?

- Hiç merak etme benimkiler lâyiha tarzındadır.”, s. 16.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

1703. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 15.

1704. “*İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 15.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul'da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1705. “Vient De Paraître”, s. 15.

1706. “Mayer Mağazası”, (Reklam), s. 15.

1707. “Habillements”, s. 15.

1708. “*Letâif-i Hoca Nasreddin*”, s. 15.

Letâif-i Hoca Nasreddin adlı dergi tanıtılır.

1709. “*Bir Seyahat Jurnalı*”, s. 15.

İngiliz edebiyatçılarından Cerom tarafından yayımlanan *Bir Seyahat Jurnalı* adlı dergi tanıtılır.

1710. (Başlıksız), s. 15.

10.000 parçalık kumaş sergisinin açıldığı duyurulur

1711. Le Chamelier, “*Revue Hebdomadaire*”, s. 14-13.

1712. Artin Alpiar, “*Fantaisies Orientales*”, s. 13-12.

1713. (Karikatür): “*Ecnebi karikatürlerinden:*

Almanya İmparatoru’nun tasvir-i mütekellimi. (*Rire*)”, s. 12.

[Portre]

1714. H. Yan, “*Chansons Rosses De Catacloum*”, s. 11-10.

Nr. 66, 3 Kânunievvel 1325/ 16 Aralık 1909

1715. (Karikatür):

“- Beyefendi gül gül...

- ...

- Hürriyet gülü efendim, hürriyet gülü.

- Şimdi...””, s. 1.

[Çiçekçi ve arkasından gittiği bir erkek çizilidir.]

1716. “*Haftalık Dedikodu*”, s. 2-3.

Yazının başında, Lynch meselesi hakkında her kafadan bir ses çıktığı belirtilir.

Yazının devamında ise, Meclis-i Mebusan’da yaşanan çalkantılar anlatılır.

Meclisin açıldığı gün yapılan sert konuşmalara yer verilir.

1717. (Karikatür): “*Ecnebi karikatürlerinden:*

Almanya İmparatoru’nun teyyare nüfûzu. (*Ulk – Berlin*)”, s. 3.

[Kartallar tarafından çekilen uçaktaki çuvalların içinden aşağıya bir şeylerin döküldüğü görülür.]

1718. Ahfeş, “*Fafa*”, s. 4-5.

Yazar, kardeşinin beş yaşındaki kızı Fatma’yı tanıtır. Asıl adının Fatma olduğu, fakat herkesin ona Fafa diye seslendiği söylenir. İnatçı ve hırçın bir kız olan

Fafa'nın vücudundaki yaraların her birinin bir hikâyesi olduğu belirtilir. Bu hikâyelerden biri anlatılır.

1719. (Karikatür):

“- Bak rıhtımdaki seyyâhlara! Bu mevsimsiz zamanda Avrupa'ya seyahat esbâbını anlayamadım.

- Bunda anlaşılmayacak bir şey yok. Journallerin neşri havadisi üzerine İstanbul'dan uzaklaşmak için ihtiyâtkârâne bir hareket.”, s. 6.

[Rıhtımda duran iki kişi çizilidir.]

1720. Ferhan Ziyad, “Yeni Bir Sigorta Şirketi”, s. 7.

Birkaç zengin, paralarına yüzde yedi faiz getiren bir sigorta şirketi kurduklarından bahsedilir. Bu sigorta şirketinin amacı, bakanlara hayat sigortası yapmaktır. Bu yüzden de hayat sigortası yaptırmak isteyen bakanların uyması gereken şartlara yer verilir.

1721. (Karikatür):

“- Biraz daha dişimizi sıkalım. Mücrimîn-i siyâsiyye için kanun lâyihası yapılmıyormuş.

- Biz böyle esrarkeş hâle geldikten sonra ne isterlerse yapsınlar...” s. 8.

[Nargile içen iki erkek çizilidir.]

1722. (Karikatür):

“- Mösyo, bana bu yolda bir teklifte bulunmaktan utanmıyor musunuz?

- Afedersiniz madam bu bir teşebbüs-i şahsidir. İtiraz kabul etmez.”, s. 9.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

1723. (Karikatür): “Henry Bataille’in *Çıplak Kadın* nam-ı eseri münasebetiyle:

- İlanda çıplak kadın var diyorsunuz. Oyunun nihayetine kadar sabrettim, ne sahnede ve ne dışarıda böyle bir kadın görmedim. Paramı iade ediniz. Bu bir nevi dolandırıcılıktır.”, s. 16.

[Bilet gişesinin önünde duran sinirli bir adam çizilidir.]

1724. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 15.

1725. “*İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 15.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul'da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1726. "Vient De Paraître", s. 15.

1727. "Mayer Mağazası", (Reklam), s. 15.

1728. "Habillements", s. 15.

1729. "*Letâif-i Hoca Nasreddin*", s. 15.

Letâif-i Hoca Nasreddin adlı dergi tanıtılır.

1730. "*Bir Seyahat Jurnalı*", s. 15.

İngiliz edebiyatçılarından Cerom tarafından yayımlanan *Bir Seyahat Jurnalı* adlı dergi tanıtılır.

1731. (Başlıksız), s. 15.

10.000 parçalık kumaş sergisinin açıldığı duyurulur

1732. Le Chamelier, "Revue Hebdomadaire", s. 14-13.

1733. "Fantaisies Orientales", s. 13.

1734. (Karikatür): "Baronun teyyaresi münasebetiyle:

- Efendiler! Hatırınız için üç defa havalandım. Yine muvaffakiyetimi takdir etmiyorsunuz. Ber-hayat oluşumdan fazla maharet mi arıyorsunuz?", s. 12.

[Ellerinde fotoğraf makineleri olan bir grup çizilidir.]

1735. H. Yan, "Chansons Rosses De Catacloum", s. 11-10.

Nr. 67, 10 Kânunievvel 1325/ 23 Aralık 1909

1736. (Karikatür): "Lynch münasebetiyle:

Mahir bir oyuncu.", s. 1.

[Portre]

1737. (Başlıksız), s. 2.

Kalem dergisi, tüm okuyucularının Kurban Bayramı'nı kutlar.

1738. "Haftalık Dedikodu", s. 3.

Çocuk gibi bayram tatilini bekleyen ve meclisteki müzakereler yüzünden yorgun düşen siyasilerden bahsedilir. Meşrutiyet gereği birbirleriyle bayramlaşmaları, Avrupa'da da görülen yılbaşı ziyaretlerine benzetilir. İkinci olarak, mecliste

görüülen kanunlara yer verilir. Son olarak, jurnallerin tasnifi tamamladığında ne gibi durumlarla karşılaşılacağı hakkında fikir yürütülür.

1739. (Karikatür): “Bir hayal-i siyasi.”, s. 4.

[Kelebek şeklinde çizili olan Girit’i yakalamaya çalışan Yunanlı, uçurumdan düşerken görülür.]

1740. Gâve-i Zalim, “Hafiyeler Nezareti”, s. 4, 6, 7.

Hafiyelerin ıslahı için hafiyeler nezaretinin açılacağı duyurulur. Bu nezaretin hangi şubelerden oluşacağı belirtilir. Bu şubelerin içinde en önemlisinin, istibdada hizmet eden jurnalleri yazmış olan büyük rütbeli hafiyelerin bulunacağı bölüm olduğu vurgulanır. Bu dairenin işleyiş düzeni anlatılarak bundan böyle kayıp kişilerin bu nezaretten sorulabileceği belirtilir.

1741. (Karikatür): “Bizans surları:

Delil – Asıl bu duvarların resimlerini alınız antikadır.

Madam – Bunlar Bizans’ın meşhur surları değil mi?

Delil – Evet, evvel öyle imiş. Şimdi taş ocakları oldu.”, s. 5.

[Fotoğraf makineleri olan bir çifte, çevreyi gezdiren rehber çizilidir.]

1742. (Karikatür):

“- İsminiz?

- Hamid!

- Başka yerde memuriyet ara.”, s. 6.

[Masasında oturan bir kişi ve onun karşısında eğilen bir delikanlı çizilidir.]

1743. (Karikatür): “Takvimden bir yaprak...”, s. 8.

[Duvarda asılı olan yazıyı okuyan bir adam çizilidir.]

1744. (Karikatür): “Tensîkat münasebetiyle:

Talih kimini iter, kimini çeker.”, s. 9.

[Kocaman bir el tarafından seçilen insanlar çizilidir.]

1745. (Karikatür):

“- Kadro haricinde kalmaklığım sizi sevmekliğime men değildir.

- Evet... Ama benim sizi sevmekliğime manidir.”, s. 16.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

1746. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 15.
1747. “*İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 15.
Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.
1748. “Vient De Paraître”, s. 15.
1749. “*Kalem’in Ciltleri*”, s. 15.
Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.
1750. “Türkçe İlk Vodvil Tarzında Yazılmış Tiyatro”, s. 15.
Hüseyin Suad Beye ait olan *Kirli Çamaşırlar* adlı vodvilin sahneye konulacağı duyurulur.
1751. “*Letâif-i Hoca Nasreddin*”, s. 15.
Letâif-i Hoca Nasreddin adlı dergi tanıtılır.
1752. “Maison A. Mayer”, s. 15.
1753. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14-13.
1754. Artin Alpiar, “Fantaisies Orientales”, s. 13.
1755. (Karikatür): “İdare-i mahsusa:
- Geçen gün beni beklettiniz madam.
- Kabahat bende mi? Bu vapurlarla söz tutmak kabil değil.”, s. 12.
[Kadın ve erkek çizilidir.]
1756. H. Yan, “Chansons Rosses De Catacloum”, s. 11-10.

Nr. 68, 17 Kânunievvel 1325/ 30 Aralık 1909

1757. (Karikatür):
“- İçim sıkılıyor. Bu akşam tiyatroya gideceğim valideciğim...
- Bari tiyatrodan çıkarken eve yalnız gelme. Geç vakit korkarsın yavrum.”, s. 1.
[Yaşlı bir kadın ile genç bir kız çizilidir.]
1758. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.
Tanin gazetesinin tatil edilmesi üzerinde durulur. Gazetenin kapanmasının ardından *Yeni Tanin* adını duyanların şaşırıldığı vurgulanır. Bu konuya bir açıklama

getirilir. Cahid Bey için, *Tanin*'in üç tane olduğu belirtilir. Eğer *Yeni Tanin* de kapatılırsa, gazeteyi *Musavver Tanin* adıyla çıkaracağı duyurulur. İkinci konu, atasözlerinin anlamları ve kullanım yerleri hakkındadır. Yerinde kullanılmayan bir atasözünün, anlamı bulanıklaştıracağı ve kötü sonuçlar doğurabileceği bir örnekle ele alınmıştır. Üçüncü konu, kadro haricinde kalan işsizlere tavşan ya da tavuk beslemelerini öneren bir kişi üzerinedir. Dördüncü konuda, garip olayların yaşanma sıklığında Amerika ile yarışır bir noktaya geldiği vurgulanır. Beşinci konuda, seyyar sergiler üzerinde durulur. Son olarak, vükelânın çekilip çekilmeyeceği konusunda gazetelerde yer alan haberler aktarılır. *Yeni Gazete*'nin, maddi menfaatlerini korumak için; Hüseyin Hilmi Paşa'nın görevine devam etmesini dilemekten başka bir çaresi olmadığı belirtilir.

1759. (Karikatür): “Hallaçyan Efendi”, s. 3.

[Portre]

1760. Gâve-i Zalim, “Teşebbüs-i Şahsi Süthanesi”, s. 3, 5.

Teşebbüs-i şahsi fikrinden bir sonuç alınamamasının nedeni olarak halkın yıllarca baskı altında yaşaması görülür. Genç neslin teşebbüs sahibi olmasını ve hürriyete sadık bireyler olarak yetişmesini sağlamak için bir sütçü açıldığı duyurulur. Teşebbüs-i Şahsi Süthanesi adlı bu yerin, sütü bozuk kimse kalmayana kadar sütlerini dağıtmaya devam edeceği belirtilir.

1761. (Karikatür):

“- Ne günlere kaldık! Avukata müracaat ettim. Okuma yazmam olmadığından reddettiler.

- Gülünecek şey!”, s. 4.

[Sarıklı iki ihtiyar çizilidir.]

1762. (Karikatür): “*Kirli Çamaşırlar* münasebetiyle:

- Doğrusu şimdiki müelliflerde kadınlara hürmet yok. *Kirli Çamaşırlar*'ı tiyatroya kadar çıkarıyorlar.”, s. 6.

[Sigara içen bir kadın çizilidir.]

1763. (Karikatür):

“- Madam size devamım yalnız lisan öğrenmek içindi.

- Öyle ama diliniz henüz istediğim gibi dönmüyor.”, s. 16.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

1764. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 15.

1765. “İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası”, s. 15.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1766. “Vient De Paraître”, s. 15.

1767. “Kalem’in Ciltleri”, s. 15.

Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1768. “Türkçe İlk Vodvil Tarzında Yazılmış Tiyatro”, s. 15.

Hüseyin Suad Beye ait olan *Kirli Çamaşırlar* adlı vodvilin sahneye konulacağı duyurulur.

1769. “Şehbal”, s. 15.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

1770. “Letâif-i Hoca Nasreddin”, s. 15.

Letâif-i Hoca Nasreddin adlı dergi tanıtılır.

1771. “Maison A. Mayer”, s. 15.

1772. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 14-13.

1773. H. Y., “Fables – Express”, s. 13.

1774. (Karikatür): “Mündericatsız hikâye”, s. 12.

[Bisiklet süren kadın ve erkeğin, yoldan geçen adamı farkına varmadan ezdikleri görülür.]

1775. H. Yan, “Chansons Rosses De Catacloum”, s. 11-10.

1776. (Karikatür):

“- Eğer kendisine bu kadar sadık olmasanız, size karşı ihanete cüret etmezdi. Acaba bir tecrübe etseniz.

- Hareminiz bunun da iyi bir çare olmadığını söyledi azizem.”, s. 9.

[Düşünceli bir kadın ve onunla konuşan bir erkek çizilidir.]

1777. (Karikatür): “Kadro dahili Albert Giyom’un âsârından:

- Ah eski sabahlar! Meşrutiyet iyi ama bu sabah kalkması olmasa...”, s. 8.

[Yataktan yeni kalkmış bir adam çizilidir.]

1778. (Karikatür), (Yazısız), s. 7.

[*Kalem*'in süslü bir yazısına yer verilir.]

1779. Hadidjé (Pour Copie Comforme: Artin Alpiar), “Fantaisies Orientales”, s. 7.

Nr. 69, 24 Kânunievvel 1325/ 6 Ocak 1910

1780. (Karikatür): *Tasvir-i Efkâr*'a:

“Her horoz kendi çöplüğünde öter.”, s. 1.

[İbrahim Hakkı Paşa horoz şeklinde çizilidir.]

1781. Müdüriyet, “Kariîn Kirâma”, s. 2.

Kalem'in bu haftaki sayısının bulunduğu dosya kaybolduğu için, idarenin bu sayıyı çıkarmamayı düşündüğü belirtilir. Daha sonra ise, sadece sekiz sayfadan oluşan Türkçe bir sayı çıkarmayı uygun gördükleri belirtilerek okuyuculardan özür dilenir.

1782. “Haftalık Dedikodu”, s. 2, 3, 5, 6.

Hüseyin Hilmi Paşa kabinesinin düşüş sebebinin belirsizliği anlatılır. Ayrıca yeni kabinenin kurucusu olan Hakkı Beyin daha Roma'dan dönmediği, oradaki eğlencelere daldığı belirtilir. Meşrutiyetin gereği olarak meclisteki partilerin de gittikçe çoğaldığı belirtilir. Yunanlılar tarafından kurulacak olan bir partide yer alan Yunan milletvekilinin, Osmanlıların hissiyatını anlayamayacağı vurgulanır. Son olarak, Kadıköy hattında çalışan vapurların büyük bir felakete yol açmasından korkulduğu dile getirilir.

1783. (Karikatür):

“İzmir mebus muhteremi Seyid Bey

Eski kabinenin müdâfi-i muktediri.”, s. 4.

[Portre]

1784. (Karikatür):

“Dilenci karı – Ah efendim, ne olur biraz da bana baksan! (*Molla Nasreddin*'den)”, s. 5.

[Köşebaşında duran bir dilenci ve önünden geçen kişiler çizilidir.]

1785. “*Kirli Çamaşırlar*”, s. 6-7.

İlk Osmanlı vodvili olarak duyurulan *Kirli Çamaşırlar*'a olan ilgiden bahsedilir. Oyunu izlemek için gönderilen Gâve-i Zalim'in fikirleri aktarılır. Kendisi de tiyatro eseri yazan ve bu oyunu beğenmeyen Gâve-i Zalim'in tutumu olası bir kıskançlık olarak değerlendirilir. Bu oyun hakkında idarehaneye gelen bir mektuba yer verilir. Oyunu çok beğenen kadın okuyucu, sahnede gördüklerini ve oyuncuların repliklerini evde uygulayınca kocasıyla küstüğünü söyler. Bu eserin, evin rahatını kaçırdığını vurgular. Bu yüzden de *Kirli Çamaşırlar* aleyhinde bir makale yazılmasını ister. Okurun bu mektubuna yer verilerek yazı bitirilir.

1786. (Karikatür):

“Aman Adanalı, canım Adanalı

Hâlim fenalaştı sana dadanalı.”, s. 8.

[Tef çalan bir kişi çizilidir.]

Nr. 70, 31 Kânunievvel 1325/ 13 Ocak 1910

1787. (Karikatür):

“- Sen de soyun bakalım pehlivan başı.

- Soyunacağım ama küçüğü kestiremiyorum.”, s. 1.

[İbrahim Hakkı Paşa'nın karşısında dizilmiş olan pehlivanların içinde küçük olarak nitelendirilen Said Paşa'dır.]

1788. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Herkesin bakan olmak istediği, bu isteklilerden on tane kabine bile kurulabileceği belirtilir. Ayrıca Hakkı Beyin başkanlığında kurulan yeni kabinenin, eski kabineden bir farkı olmadığı vurgulanır. Halkın dışından tırnağından arttırarak yaptığı yardımlara karşılık zenginlerin hiçbir girişimde bulunmamaları eleştirilir. Rütbe ve nişan sahibi olabilmek için para vermekten çekinmeyen bu kişilerin yardımsever olmadıkları belirtilir. Son olarak, kışla birlikte kendini gösteren karın tehlikelerinden bahsedilir. Belediyelerin parasızlık yüzünden yolları süpüremedikleri, buzları kıramadıkları belirtilir. Fakat yaşanan kazaların geçen seneye göre daha az olduğu vurgulanır. Ayağı kayanların düşeceği zannedilse de, bir hamle ile kendilerini toparladıkları belirtilir.

1789. Ahfeş, “Nişan Merakı”, s. 3, 6.

Yabancılarla samimi olan ve eğlenceden hoşlanan Selim Efendi tanıtılır. Bu kişinin, nişan ve rütbelere düşkün olduğu vurgulanır. Bu düşkünlüğü yüzünden başına gelen bir olaydan sonra ona, Nişan Efendi lakabının verildiği belirtilir.

1790. (Karikatür): “Osmani-i Yunani mebuslarına mahsus yeni elbise-i resmiye modeli.”, s. 4.

[Yarısı Yunan, diğer yarısı ise Türk kıyafeti şeklinde giyinmiş bir adam çizilidir.]

1791. (Karikatür), (Yazısız), s. 5.

[Üstlerinde gazete isimleri yazılı olan ağırlıklara vuran kişiler görülür.]

1792. Müdüriyet, “İhtar-ı Mahsus, s. 6.

Kalem’in bundan sonra sekiz sayfa olarak çıkarılacağı ve fiyatının düşeceği duyurulur.

1793. (Karikatür):

“Yavaş yavaş kayalım.

Zamaneye uyalım.”, s. 7.

[İbrahim Hakkı Paşa paten kayarken diğerlerinin düştüğü görülür. Düşenlerin içinde Said Paşa ile Kamil Paşa da vardır.]

1794. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 8.

Nr. 71, 7 Kânunısani 1325/ 20 Ocak 1910

1795. (Karikatür): “Hüseyin Hilmi Paşanın rüyası:

Tâk-ı zaferden geçerken.”, s. 1.

[Düşmemek için “İttihat ve Terakki” yazılı taka tutunmuş bir kişi görülür.]

1796. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Halkın, vekillerin devamlarını gösteren bir çizelge tutulmasını istemesi üzerinde durulur. Bu isteği duyan milletvekillerinin telaşa kapıldıkları belirtilir. Günlük gazetelerin meclis müzakerelerini yazmalarının yasaklandığı duyurulur. Böylece mizah gazetelerinin rahat bir nefes aldığı söylenir. Kanun-i Esasi’nin bazı maddelerinin değiştirildiği ve bu konuda incelemelerin yapılacağı belirtilir. Son olarak, meşrutiyetin başından beri kimsenin dikkatini çekmemiş olan ufak tefek değişikliklere yer verilir.

1797. Ahfeş, “Kabine Teşkili”, s. 2-3.

Siyasilerin, eski ve yeni kabineyi karşılaştırdıkları diyaloglara yer verilir. Özellikle Hakkı Paşa tarafından oluşturulan kabine tartışılır. Bunun üzerine, kendi aralarında bir kabine kurmaya karar verdikleri duyurulur.

1798. “Büyük Sözler”, s. 3.

Sabah, *Tanin* ve *Köylü* gazetelerinden alınan cümleler ile mecliste geçen bir cümleye yer verilir.

1799. (Karikatür): Bâb-ı Âlî'nin yeni misafiri:

Bu oda pek rahat olsa gerek.”, s. 4.

[Lynch, Girit, Balkan ve bütçe sorunlarıyla dolu bir odaya giren İbrahim Hakkı Paşa görülür.]

1800. (Karikatür):

“- Efendim buyurun.

- Rica ederim siz buyurun.”, s. 5.

[Kapıdan geçmeye çalışan iki şişman adam çizilidir.]

1801. Harputlu Âşık Cefai, “Destan”, s. 6-7.

Destan adlı şiire yer verilir.

1802. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 8-7.

Nr. 72, 14 Kânunısani 1325/ 27 Ocak 1910

1803. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan göç ediyor.”, s. 1.

[Eşyalarını taşıyan siyasiler çizilidir.]

1804. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak, Meclis-i Mebusan'da oluşan yeni kabinenin programından bahsedilir. Özellikle yeni kabine reisine karşı siyasî iktidarlarını göstermek isteyenlerin bulunduğu söylenir. İkinci olarak, gökyüzünde görülmekte olan kuyruklu yıldız üzerinde durulur. Bu yıldızın, saadet ve bereket anlamına geldiği düşünülmektedir. Kuyruklu yıldızın bir zararı olsa bile, otuz sene Yıldız Sarayı'nın zulmüne uğrayanlara etki etmeyeceği düşünülür.

1805. (Karikatür): “Siroz hadisesi:

Konsolos – Onu bırakmalısınız. Evet canidir. Fakat Alman'dır.”, s. 3.

[İki askerin arasında silik bir şekilde çizili olan bir adam ve onlarla konuşan bir kişi çizilidir.]

1806. “Mebusan Dairesi”, s. 4.

Çırağan Sarayı’nda çıkan yangından bahsedilir. Pek çok para harcanarak yapılan bu süslü saraydan mahrum olunduğu belirtilir. Fakat kazada, vekillerin herhangi bir zarar görmemelerinin sevindirici olduğu söylenir. Meşrutiyetin muhafazası için her türlü fedakârlığa hazır olan milletin, vekillerine daha güzel bir saray yapabileceği belirtilir. Bu konuda, Meclis-i Mebusan’da ortaya çıkan görüşlerden örnekler sunulur.

1807. Ahfeş, “Yeni Şehir Emaneti”, s. 5.

Meclisten istenilen parayı alamayan belediye çalışanlarının, dairelerine çekilince istifalarını yazdıkları söylenir. Fakat ertesi gün borç alınabileceğinin haberi gelince, bu istifalarını geri çektikleri belirtilir. Bu durumun hep böyle sürdüğü, hiçbir değişiklik göstermediği vurgulanır. Şehir emanetinde çalışanların, her ay istifa vermekle ve bunları geri almakla vakit geçirdikleri söylenir.

1808. (Karikatür):

“- Aman Karagöz’üm! Kasa o kadar hafifledi ki, korkarım bu zincirleri de kırıp uçacak.

- O bir şey değil. İdareyi beraber havalandırır diye korkuyorum.”, s. 6.

[Kasayı zincirlemeye çalışan Karagöz ve Hacivat çizilidir.]

1809. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 7.

1810. “İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası”, s. 7.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1811. “Vient De Paraître”, s. 7.

1812. “Kalem’in Ciltleri”, s. 15.

Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1813. “Şehbal”, s. 7.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

1814. “*Letâif-i Hoca Nasreddin*”, s. 7.

Letâif-i Hoca Nasreddin adlı dergi tanıtılır.

1815. “Maison A. Mayer”, s. 7.

1816. Le Chamelier, (Başlıksız), s. 8.

Nr. 73, 28 Kânûnısanı 1325/ 10 Şubat 1910

1817. (Karikatür): “Sadrazam ve fırka-i muhâlîfe.”, s. 1.

[İbrahim Hakkı Paşa'nın oturduğu koltuğun çevresinde küçük adamlar çizilidir.]

1818. “Haftalık Dedikodu”, s. 2, 3, 5, 6.

Şair ve yazarların para sıkıntısı içinde oldukları, bir eser yazmanın Anadolu’da sümüklü böcek satmakla eş değer görüldüğü belirtilir. İkinci olarak; Aydın Milletvekili Abdullah Efendinin, köpekler hakkındaki fikirlerine yer verdiği makalesi üzerinde durulur. Üçüncü olarak, Paris’teki su baskınından bahsedilir. Bu olağanüstü duruma şahit olmak için, diğer ülkelerden insanların geldiği belirtilir. İstanbul’da da, yağmurlu havalardan sonra çamurlu yollarda yürüyemeyen halkın hamalların sırtında gezdiği söylenir. Fakat bu durum, Paris’te bir farklılık olarak görülmektedir. Ayrıca Paris şehrinin zararının büyük bir bölümü, burayı ziyaret eden kişilerin bıraktığı paralarla ödenebilecektir. Bu yüzden, İstanbul’un çamurları için de bu yola başvurulabileceği düşünülür. Dördüncü olarak, belediye ile ilgili mecliste yapılan borç görüşmelerinin gürültülü ve kavgalı geçen anları aktarılır. Son olarak, Meclis-i Mebusan’daki bir tartışmaya ve konuyla ilgili görüşlere yer verilmiştir.

1819. (Karikatür): “Mahsûlât-ı belde”, s. 4.

[Çeşitli sebze ve meyvelere benzetilen siyasiler çizilidir.]

1820. (Karikatür): “Mahsûlât-ı belde”, s. 5.

[Pirasaya benzetilen bir siyasi çizilidir.]

1821. (Karikatür):

“Bulgar – Çekin çekin, ne kadar çekerseniz o kadar iyi oynarım. (*Embros* gazetesinden)”, s. 6.

[Papazlar ve siyasilerin karşılıklı çektikleri bir ipte duran eli kılıçlı Bulgar çizlidir.]

1822. Le Chamelier, “Revue Hebdomadaire”, s. 7.

1823. (Karikatür): “Mündericatsız hikâyenin son resmi.”, s. 8.

[Yunan ve Türk arasındaki kavgaya karışan kişiler çizilidir.]

Nr. 74, 4 Şubat 1325/ 17 Şubat 1910

1824. (Karikatür): “Hel min mübâriz”, s. 1.

[Ayan meclisinin kapısında, elinde balta ve kuşağında zehirle bekleyen bir adam çizilidir.]

1825. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk olarak; Hıdîv-i Mısır Hacı Abbas Paşanın, bir Macar kontes ile evlenmesi ve bu evlilik hakkında Avrupa gazetelerinde yer alan yorumlara yer verilmiştir. İkinci olarak; darphane eski kimyageri Hakkı Beye, adaşı müdür Hakkı Bey aleyhine yazdığı bir yazı yüzünden açılan dava üzerinde durulur. Üçüncü olarak ayan reisinin başına gelenlerden bahsedilir ve bunlar onun çok konuşmasına bağlanır. Dördüncü olarak, kabinedeki düzenlemelerle ilgili bir diyaloga yer verilir. Son olarak, ispiritizmle ilgili çıkan kitapların çokluğu eleştirilir. Bu kitapların, büyükleri bile korkuttuğu belirtilir.

1826. Ahfeş, “Konferans”, s. 3-4.

Garp'taki gelişmelerden ve icatlardan bahsedilen, aynı zamanda Şark ile Garp arasında karşılaştırmalarda bulunulan bir konferans anlatılır. Konuşmacı, azim ve çalışmayla Şark'ın da gelişip güçleneceğine inanmaktadır. Fakat yazının sonunda konuşmacının, tüm bu fikirleri diğer konferanslardan öğrendiği ve bu konferansta sunduğu ortaya çıkar.

1827. (Başlıksız), s. 5-6.

İlk olarak Bâb-ı Âlî Caddesi'ndeki düzenlemelerden bahsedilir. Buraya döşenen parke taşları yüzünden yolun kayganlaştığı belirtilir. Bu yüzden, kışın ulaşımın kızaklarla sağlanması önerilir. Ayrıca kızakların da makam sırasına dizilmesi ve bunları izleyenlerden de para alınması teklif edilir. Son olarak, Yunanistan'daki gelişmelerden bahsedilir.

1828. (Karikatür): “Tezat müellifi”, s. 5.

[Portre]

1829. (Karikatür): “Mahsûlât-ı beldeden”, s. 6.

[Çeşitli sebze ve meyvelere benzetilen siyasiler çizilidir.]

1830. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 7.

1831. “*İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 7.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1832. “Vient De Paraître”, s. 7.

1833. “*Kalem’in Ciltleri*”, s. 15.

Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1834. “*Şehbal*”, s. 7.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

1835. “*Letâif-i Hoca Nasreddin*”, s. 7.

Letâif-i Hoca Nasreddin adlı dergi tanıtılır.

1836. “Maison A. Mayer”, s. 7.

1837. (Karikatür):

“Bulgar – Bir enfiye vereyim çeker misin?

Türk – Alışkın değilim.

Bulgar – Canım daha iyi ya. Sen hapşurursun, ben hapşururum; hiç olmazsa bir gürültü olur da canımız sıkılmaz.”, s. 8.

[“Bulgaristan – Türkiye” yazılı sınırda duran iki asker çizilidir.]

Nr. 75, 11 Şubat 1325/ 24 Şubat 1910

1838. (Karikatür):

“Venizelos (Kral Yorgi’ye) – Haşmetpenâh! Bu Girit emtiasının Yunanistan’da revaç bulacağından eminim. Bir tane alıp tecrübe ediniz, hepsi de taze. Dumanı üstünde.”, s. 1.

[Venizelos kasaların içindeki tüfekleri gösterirken çizilidir.]

1839. “Şuûn-ı Muhtelif”, s. 2-3.

Şişman ve göbekli bir Frenk tarafından arabada sıkıştırılan bir adamın başından geçenler diyaloglar hâlinde aktarılır. Kelllerin, şapkalarını kaybettiklerinde nasıl zor bir duruma düştükleri anlatılır. Ferit Paşa lâyhalarında dikkati çeken imzalar üzerinde durulur. Son olarak mecliste, belediye ile ilgili borç görüşmelerinde dile getirilen rüşvet iddialarının yankılarına değinilir.

1840. Refik Halit, “Tahsin Nahit”, s. 3, 6, 7, 8.

Ahmet Haşim’e ithâf edilen bu yazıda, Tahsin Nahit’in hayatı anlatılır. Onun edebiyat, özellikle de şiir aşkıyla dolu olduğu vurgulanır. Meziyetleri tek tek dile getirilir. Bir eseri, kısa zamanda düşünüp yazabildiği örneklerle ispatlanır. Kendi yazdığı eserlere başkalarının isimlerini koyduğu, fakat bunun için bir karşılık beklemediği belirtilir. Tahsin Nahit’in, Fecr-i Ati üyesi olduğu ve toplantılarına devam ettiği vurgulanır. *Jön Türk* adlı oyunu hakkında bilgi verilir. Oyunun sergilendiği salonun durumu, izleyicilerin tavırları ve ortaya çıkan bazı yanlış anlaşılımlar aktarılır. *Hicranlar* adlı oyunundan sonra tekrar şairliğe döndüğü belirtilir. Yeni tamamladığı *Firar* adlı komediden bahsedilir.

1841. (Karikatür):

“Yorkiyadis Efendi (Meclis-i Mebusan önünde) – Beğenmedinizse iade edin. Ben nerede olsa satarım.”, s. 4.

[Yorkiyadis Efendi, meclisten atılan taşları toplarken çizilidir.]

1842. (Karikatür): “Mahsûlât-ı dâhiliyeden”, s. 5.

[Çeşitli sebze ve meyvelere benzetilen siyasiler çizilidir.]

Nr. 76, 18 Şubat 1325/ 3 Mart 1910

1843. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan’da fırka kadrili şanjeledam.”, s. 1.

[Müzik aleti çalan ve dans eden siyasiler çizilidir.]

1844. “Sanayi-i Azim”, s. 2.

Müze müdürü Hamdi Beyin vefatının yarattığı üzüntü dile getirilir. Başsağlığı dilenir.

1845. “Şuûn-ı Muhtelif”, s. 2-3.

Meclis-i Mebusan'daki partilerden bahsedilir. Köprüden geçişlerin paralı olacağı belirtilir. Karnaval zamanı bir salonda uyuyan ve kendisine sırtlan gözü gibi parlak iki ışığın yaklaştığını söyleyen Muhsin Beyin başından geçenler anlatılır. Son olarak, Bulgarların Rusya'yla yakınlaşmasının Sırpaları tedirgin ettiği belirtilir.

1846. “Muhâverât-ı Âdiyye”, s. 3.

İlk diyaloglarda, mecliste kavga edenlerin diğer hafta barıştıkları söylenir. İkinci diyaloglar, evlilik ve boşanma üzerinedir. Üçüncü diyaloglar, taklit yeteneği hakkındadır. Yazının sonunda ise, bir bilmece üzerinden belediyenin borç konusunun eleştirildiği görülür.

1847. Refik Halit, “Celal Sahir”, s. 3, 6, 7.

Aktris Suzan Hanım'a ithâf edilen bu yazıda, Celal Sahir'in hayatı anlatılır. Servet-i Fünun'a katıldıktan sonra Fecr-i Ati'ye geçtiği vurgulanır. Asıl isminin Ahmet Celal olduğu, Faik Ali'nin takma ismi olan Zâhir'den etkilenerek adına Sahir ismini eklediği belirtilir. *Demet* isiminde bir kadın dergisi çıkardığı söylenir. *Beyaz Gölgeler* ve *Buhran* isimindeki eserlerinden bahsedilir. Genellikle kadın ve aşk konularında yoğunlaştığı vurgulanır.

1848. (Karikatür): “Gazeteler:

Abdülhamid'in hâl ve sıhhati son derece iyidir. Selanik'ten pek memnundur ve oradan ayrılmak istemiyor.”, s. 4.

[Bir dağa mihlanmış olan II. Abdülhamit, karşı tepede eğlenen kişilere hiddetle bakarken çizilidir.]

1849. (Karikatür):

“Ferit Paşa – Kanun-ı Esasi iltihab-ı (مكيكِن) kehkeşân inmeden muzdariptir. Ameliyatın hemen icrasını teklif ederim.

Diğer operatörler – Bize kalırsa o cihetleri zaten ameliyat göre göre örselendi. Şimdilik rahat uykusunda bıraksak da hiç dokunmasak daha iyi olur.”, s. 5.

[Kanunu Esasi, hasta yatağında yatan bir kız olarak çizilidir.]

1850. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 8.

1851. “Osmanlı Ressamlar Cemiyeti”, s. 8.

Osmanlı'da, resim sanatının gelişmesi için her sene açılacak olan resim sergisinden bahsedilir. Masrafları karşılamak amacıyla düzenlenecek piyangoda verilecek olan tabloların Osmanlı Ressamlar Cemiyeti tarafından hediye edildiği belirtilir.

1852. “*İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 8.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1853. “*Vient De Paraître*”, s. 8.

1854. “*Kalem’in Ciltleri*”, s. 8.

Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1855. “*Şehbal*”, s. 8.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

1856. “*Letâif-i Hoca Nasreddin*”, s. 8.

Letâif-i Hoca Nasreddin adlı dergi tanıtılır.

1857. “*Maison A. Mayer*”, s. 8.

Nr. 77, 25 Şubat 1325/ 10 Mart 1910

1858. (Karikatür): “Bulgaristan Kralı’nın Rusya’ya seyahati:

Çar (Bulgaristan Kralı’na) – Bu şiddetli muharebe havalarını çala çala birgün gaydanızı patlatacağından korkuyorum.”, s. 1.

[Rus Çarı’nın penceresinin altında gayda çalan Bulgaristan Kralı çizilidir.]

1859. “*Kalem’in Nüsha-i Fevkaladesi ve Müzayedesini*”, s. 2.

Bahriye yardımı için *Kalem’in* seksen numaralı sayısının bir nüsha-i fevkalade olarak çıkacağı duyurulur. Bu sayının sadece bir adet basılacağı, bu yüzden de sadece bir kişinin koleksiyonunun tam olacağı belirtilir.

1860. “*Haftalık Dedikodu*”, s. 2-3.

Milli hayatın hakikatlarını içeren eserler yazılmaya başlandığı duyurulur. Fakat böyle bir oyunda yer alan bazı terbiyesiz kelimelerin ve sahneye çıkan kadınların çarşafsız ve başörtüsüz oynamalarının uygun görülmediği belirtilir. İkinci olarak,

müzayedeye konulmak üzere bir Denizli horozunun hediye edildiği duyurulur. Fakat bu horozun sadece sabah uyanmak için kullanılması gerektiği belirtilir. Üçüncü olarak, ayan reisi Said Paşa üzerinde durulur. Son olarak, Meclis-i Mebusan ile ilgili konulara yer verilir. İtalya meclisindeki bir tasarının, Meclis-i Mebusan'da uygulanmasının ne gibi sonuçlar doğuracağı üzerinde durulur. Bu tasarı, meclise devam eden milletvekillerine marka verilmesi ve bu markalara göre maaşlarının belirlenmesi hakkındadır. Ayrıca bu durumun, toplumun diğer kesimlerine yansıtacağı ve ortadan bir süreliğine de olsa paranın kalkacağı düşünülür.

1861. (Karikatür):

“- Bu silahlar nedir?

- Vatanın müdafaası için bir teşebbüs-i şahsi.”, s. 4.

[İçi silah dolu bir dolabın önünde duran bir adam ve bir asker çizilidir.]

1862. (Karikatür):

“Şehir emaneti – Allah kimseyi elden ayaktan düşürmesin. Allah kimseyi başsız bırakmasın. Allah sizi dedikodu şerrinden muhafaza etsin.”, s. 5.

[Bir köpek tarafından çekilen kızakta, pamuktan yapılmış başsız bir kukla görülür.]

1863. (Başlıksız), s. 6-7.

Kadınların, seyyar satıcıların sokaktan geçiş saatlerine göre saati bildikleri belirtilir. Yazarın, aynı yöntemi nasıl kullandığı üzerinde durulur. İkinci konuda, zamanın bile meclisin müzakerelerine ve tatil zamanlarına göre bölündüğü belirtilir. Yazının devamında gazetecilerin, pazarcıların ve doktorların diyaloglarına yer verilir.

1864. R. (Gaynı), “Müfid Ratib”, s. 7-8.

Müfid Ratib'in fiziksel özellikleri anlatılır. Onun, her şeyden evvel aktör ve yazar olduğu vurgulanır. *Zor Nikâh* adlı eseriyle başarı kazandığı belirtilir. Fakat sadece hanımlara oynanacağı duyurulan *Nasıl Oldu* adlı piyeste, tüm salonun boş olduğu vurgulanır. Müfid Ratib'in *Fecr-i Ati*'de yer aldığı belirtilir. Bir hanıma ithâf edilen *Zincir* adlı bir perdelik piyesi tanıtılır.

1865. (Karikatür): “Musa Kazım Efendi”, s. 1.

[Portre]

1866. “*Kalem*’in Nüsha-i Fevkaladesi ve Müzayedesı”, s. 2.

Bahriye yardımı için *Kalem*’in seksen numaralı sayısının bir nüsha-i fevkalade olarak çıkacağı duyurulur. Bu sayının sadece bir adet basılacağı, bu yüzden de sadece bir kişinin koleksiyonunun tam olacağı belirtilir.

1867. “Haftalık Dedikodu”, s. 2, 3, 6, 7.

1326 senesinin güzel bir hava eşliğinde başladığı belirtilir. Geride bırakılan 1325 senesinde yaşanan önemli olaylar sıralanır. İkinci olarak, Reşid Bey ile Anadolu Şimendiferleri Müdürü arasında yapılacak olan düelloya yer verilir. Bu düellonun nedeni; Osmanlı sayesinde para kazandıklarını unutan yabancıların, Osmanlı memurlarına haksızlık etmeleridir. İşte bu yüzden asil ve namuslu bir Osmanlı ile Alman olan müdür çarpışacaktır. Üçüncü olarak, 5 Mayıs günü dünyaya çarpacağı söylenen Halley Kuyruklu Yıldızı üzerinde durulur. Halkın, bu yıldızdan korkmaması gerektiği söylenir. Bu çarpışmanın olacağını iddia edenlerin rahat rahat oturdukları vurgulanır. Osmanlı tebaasından olan Mandıracıoğlu’nun vefatı haber verilir. Bıraktığı mirasın Bulgaristan’a mı, yoksa Osmanlı’ya mı kalacağı tartışmalıdır. Bu paranın Osmanlı’nın hakkı olduğu savunulur. Dördüncü olarak, tramvay beygirlerinin teker teker öldüğü duyurulur. Belediyelerin, bu hayvanlarla ilgilenmediği belirtilir. Son olarak, yeni askere yazılmış olan Musevi gençlerinin konuşmalarına yer verilir. Osmanlılık fikri çevresinde tek bir vücut olan bu gençler, askerlik vazifesinin bilincindedir.

1868. (Karikatür): “Teşebbüs-i şahsi mektebi.”, s. 4.

[Satranç oynayan, nargile içen ve boş boş oturan kişiler çizilidir.]

1869. (Karikatür): “Mebus Boşo Efendi”, s. 4.

[Portre]

1870. (Karikatür): “Tünel idaresinde ıslahat-ı cedîde:

Müdür - İşler nasıl gidiyor?

İşçi – Efendim vagonu itmâm için daha dört gaz sandığına lüzum var.

Müdür – Elinizdekilerle idare-i maslahat edin. Sonra bize bu vagon çok pahalıya oturacak.”, s. 5.

[Gaz sandıklarıyla vagonların dışını kaplayan işçiler çizilidir.]

1871. (Karikatür), (Yazısız), s. 7.

[*Kalem*'in süslü yazısına yer verilir.]

1872. (Başlıksız), s. 7.

Erzurum Milletvekilleri Hacı Şevket ve Süleyman Sudi Efendilerin, İttihat Fırkası'ndan istifa etmelerini protesto edenlerin isimlerinin bulunduğu bir telgrafa yer verilir.

1873. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 8.

1874. “Osmanlı Ressamlar Cemiyeti”, s. 8.

Osmanlı'da, resim sanatının teşviki için her sene açılacak olan resim sergisinden bahsedilir. Masrafları karşılamak amacıyla düzenlenecek piyangoda verilecek olan tabloların Osmanlı Ressamlar Cemiyeti tarafından hediye edildiği belirtilir.

1875. (Başlıksız), s. 8.

Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin toplantısı duyurulur.

1876. “*İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 8.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul'da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1877. “Vient De Paraître”, s. 8.

1878. “*Kalem*'in Ciltleri”, s. 8.

Kalem'in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1879. “*Şehbal*”, s. 8.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

Nr. 79, 11 Mart 1326/ 24 Mart 1910

1880. (Karikatür): “Patrikhane itilafı:

Eşk-rîz-i tahassür olarak barıştılar.”, s. 1.

[Dökülen gözyaşları timsah şeklinde çizilmiştir.]

1881. “*Kalem*'in Nüsha-i Fevkaladesi ve Müzayedesı”, s. 2.

Bahriye yardımı için *Kalem*'in seksen numaralı sayısının bir nüsha-i fevkalade olarak çıkacağı duyurulur. Bu sayının sadece bir adet basılacağı, bu yüzden de sadece bir kişinin koleksiyonunun tam olacağı belirtilir.

1882. “Haftalık Dedikodu”, s. 2, 3, 6.

İlk olarak; Osmanlı'nın ilk meşrutiyetperver padişahına gelen ilk misafirin, Bulgaristan Kralı Ferdinand olduğu belirtilir. İkinci olarak, geçen hafta üstünde durulan Reşid Bey düellosuna yer verilir. Reşid Bey, düelloya katılabilmek için istifa etmiş, fakat hakem bu düelloyu gereksiz görmüştür. Bu kararla istifasını geri çeken Reşid Beyin görevine yine de son verilmiştir. Bu yola başvurmalarının nedeni, şanlı bir istifayı istemeyen yabancıların; Osmanlı istifa etti değil, onu biz attık demek istemeleridir. Almanlar, genç ve şanlı Türkiye'nin dostluğundan maddi ve manevi bir yarar sağlamak istiyorsa, müesseselerinde çalıştırdıkları Osmanlı memurlarına bu şekilde davranmamalıdır. Üçüncü olarak, basının en çok üzerinde durduğu konulardan birer fıkra örneği verilir. Bu konular sırasıyla: Şehir emaneti, tramvaylar, tünel, idare-i mahsusa, köprü, arabacılar ve dilencilerdir.

1883. (Karikatür): “Anadolu şimendiferlerinde memûrîn müsâdemesi.”, s. 4.

[“Otel Modern” yazan bir binaya tekmeyle sokulan bir adam çizilidir.]

1884. (Karikatür): “Yemliha, mislina, mahselina...”, s. 5.

[Yedi Uyurlar'a göndermede bulunan karikatürde, İstanbul'un bir kesiti çizilidir.]

1885. Ahfeş, “Teşebbüs-i Şahsi”, s. 6-7.

Meşrutiyetle birlikte ortaya çıkan teşebbüs-i şahsi kelimesini, herkesin farklı yorumladığı belirtilir. Hayatını mesut ve rahat geçirmek isteyenlerin bu fikrin yanında yer aldıkları, aleyhinde olanların ise bu fikri protesto ettikleri belirtilir. Teşebbüs-i şahsi uğruna az bir sermayeyle çalışmaya başlayan kişilerin, hükûmetin çıkardığı zorluklarla nasıl iflasa sürüklendikleri diyaloglar hâlinde açıklanır.

1886. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 8.

1887. “Osmanlı Ressamlar Cemiyeti”, s. 8.

Osmanlı'da, resim sanatının teşviki için her sene açılacak olan resim sergisinden bahsedilir. Masrafları karşılamak amacıyla düzenlenecek piyangoda verilecek olan tabloların Osmanlı Ressamlar Cemiyeti tarafından hediye edildiği belirtilir.

1888. “*İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 8.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul'da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1889. “*Vient De Paraître*”, s. 8.

1890. “*Kalem’in Ciltleri*”, s. 8.

Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1891. “*Şehbal*”, s. 8.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

1892. (Başlıksız), s. 8.

Bahriye yararına düzenlenen bir programın duyurusu yapılır. Ayrıca yeni yayımlanmaya başlayan *Hayal* tebrik edilir.

Nr. 80, 18 Mart 1326/ 31 Mart 1910

1893. (Karikatür): “*Mübâreze-i kalemiyye*”, s. 1.

[Birinin elinde “*Neologos*”, diğerinin elinde “*Sadayı Millet*” yazılı olan iki kişi dövüşmeye hazır bir şekilde çizilidir.]

1894. “*Nüsha-i Fevkalade*”, s. 2.

Bahriye yardımı için 80 numaralı *Kalem’in* sadece bir adet basılması kararından vazgeçildiği belirtilir. Yine yardım için daha sonra çıkarılacak olan sayının sadece fiyatının farklı olacağı duyurulur.

1895. Altın İğne, “*Haftalık Dedikodu*”, s. 2, 3, 6.

İlk olarak meşrutiyetperver padişahın ilk konuğu olan Bulgar Kralı'nın, İstanbul'dan memleketine götürdüğü manevi değerler arasında en dikkat çekeninin Osmanlı muhabbeti olduğu belirtilir. İkinci olarak, Hallaçyan Efendinin aleyhinde bulunan kişilerin nasıl bertaraf edildiği anlatılır. Üçüncü olarak, *Tan* gazetesi muhabirinin nasıl aldatıldığı üzerinde durulur. Son olarak, meşrutiyetle birlikte her

alandaki görülen ilerlemeye rağmen tiyatroların durumunun gittikçe kötüleştiği belirtilir. Her kumpanyada iki ya da üç kişinin yetenekli olduğuna değinilir. Bu durum, tiyatroların başarısını etkilemektedir. Her edebî eserin incelenebileceği bir edebî tenkit meclisi kurularak bu durumun iyileştirilebileceği düşünülür.

1896. (Karikatür):

“Ferdinand – Huduttaki bu gürültüler sazımın sedasını uzaklara işittirmiyor.”, s. 4.

[Bulgaristan Kralı Ferdinand lir çalarken çizilidir.]

1897. (Karikatür): “Meclis-i Mebusan’da:

- Ben sulh mahkemeleri aleyhinde idare-i kelâm edeceğim.
- Neden? Bu tam sizin istediğiniz bir şey. Ahali için fâideli bir teklif.
- Pek doğru söylüyorsun ama maa-t-teessüf teklif İttihat Fırkası’nın.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

1898. (Başlıksız), s. 7.

İlk olarak, İtalya’daki bir pazarda geçen olay anlatılır. Bir öküz, müşterinin elinde tuttuğu paraları yer. Bu olay İtalya gazeteleri tarafından tuhaf bulunarak sürekli anlatılır. Osmanlı’da, eski devirde bunun örneğinin çok olduğu belirtilir. Binlerce banknotu ve kıymetli şeyleri yiyenlerin işkembelerinde, İtalya öküzü kadar bile insaf görülmediği alaylı bir dille aktarılır. İkinci olarak, Fransa’dan getirilmiş olan bir mühendisin kararı üzerinde durulur. Bu mühendis, bozuk olan kaldırımların yapılmasını istemektedir. Fakat Osmanlı’da bulunan memurların bu işin üstesinden gelemeyecekleri düşünülür.

1899. “Dünyanın Sonu”, s. 7.

Macaristan’da, Halley Kuyruklu Yıldızı’nın yarattığı korku anlatılır. Burada bulunan bir köy, uzaktaki bir yangını kuyruklu yıldızın ışığına benzetir. Kıyametin yaklaştığı düşünülür. Papaz, herkesi kiliseye davet eder. Fakat halk, son zamanlarını eğlence ile geçirmek ister. Sabah olduğunda her şey anlaşılır. Herkes yaptığından pişman olur.

1900. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 8.

1901. “İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası”, s. 8.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul'da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1902. “Vient De Paraître”, s. 8.

1903. “*Kalem*’in Ciltleri”, s. 8.

Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1904. “*Şehbal*”, s. 8.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

Nr. 81, 25 Mart 1326/ 7 Nisan 1910

1905. (Karikatür):

“Konsoloslar – Menelik cenâblarının ber-hayat olduğuna kanaat kesb etmek için beheme-hâl kendisini görmek isteriz.

Mabeynci – Emin olun efendim. Menelik hazretleri hiç sizinle veda etmeden ölecek kadar politika nâ-şinâs mıdır?”, s. 1.

[Bir kabileyi ziyaret eden görevliler çizilidir.]

1906. “Nüsha-i Fevkalâde”, s. 2.

Bahriye yardımı için 80 numaralı *Kalem*’in sadece bir adet basılması kararından vazgeçildiği belirtilir. Yardım için daha sonra çıkarılacak olan sayının sadece fiyatının farklı olacağı duyurulur.

1907. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Bulgaristan Kralı Ferdinand’tan sonra meşrutiyetperver padişahın ikinci konuğunun Kral Petro olduğu söylenir. İkinci olarak, Anadolu Şimendiferleri Müdürü ile düelloya girişen Reşid Bey üzerinde durulur. *Yeni Gazete*’de Cevdet imzasıyla çıkan yazı, Anadolu Şimendiferleri Müdürü’nü savunduğu için taraflı bulunur. Üçüncü olarak günlük gazetelerin, merasim dairesinde bulunan bir dolap hakkında yazdıklarının anlaşılmadığı vurgulanır. Son olarak, bir mağazanın elektrik lambasından sıçrayan kıvılcımdan zarar gören şapkası için dükkân sahibine dava açan bir madamdan bahsedilir.

1908. Diken, “Şanlı Bir Gün”, s. 2, 3, 6, 7.

Fecr-i Ati encümeni tartışma hâlindeyken içeriye giren genç bir delikanlı tanıtılır. Bu genç, eserlerinden bazılarını okuyarak kendisinin de Fecr-i Ati'ye üye olmak istediğini söyler. Fakat eserlerinin hiçbiri beğenilmez. Üyeliği kabul edilmez. Bunun üzerine üyeler kendi eserlerinden örnekler okurlar. Fakat hepsi de anlamsız mısraların yan yana gelmesinden oluşan parçalardır.

1909. (Karikatür): “Limanda müsâdeme:

Gürcü vapuru yine sekr-i hâl olarak limanda dolaşırken Avusturya vapurlarından biri üstüne düşmüştür.”, s. 4.

[İnsan şeklinde çizilen vapurların çarpıştığı görülür.]

1910. (Karikatür): “Arzu-i maârif:

Kitapçı – Yanlış yol tutmuşuz. Peynirci olmalıymış.”, s. 5.

[Dükkânının kapısından, çevresi müşteriyle dolu olan peynirciye bakan bir kitapçı çizilidir.]

1911. (Başlıksız), s. 7.

Mizahî diyaloglara yer verilir. Yazının sonunda, *Tenkid* adlı dergi tanıtılır.

1912. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 8.

1913. “*İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 8.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul'da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1914. “Vient De Paraître”, s. 8.

1915. “*Kalem*'in Ciltleri”, s. 8.

Kalem'in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1916. “*Şehbal*”, s. 8.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

Nr. 82, 1 Nisan 1326/ 14 Nisan 1910

1917. (Karikatür): “Bulgaristan hududunda:

İki hem-civar karakollar arasında ateş teâtisine meveddeti münhall bir hareket nazarıyla bakılamaz.”, s. 1.

[Bulgaristan – Türkiye sınırında karşılıklı sigara içen iki asker çizilidir.]

1918. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk olarak, altı bin kişinin hep bir ağızdan söyleyeceği milli marşı dinlemek için Taksim’e giden kalabalık tasvir edilir. İkinci olarak, Mekteb-i Sultanî olayını protesto eden Fecr-i Ati encümeni tebrik edilir. Son olarak, Maârif Nezâreti ile Mekteb-i Sultanî müdürü arasındaki mesele üzerinde durulur. Bu konunun, tüm basını aynı fikirde birleştirdiği vurgulanır. Fedakârlık ve iyi niyetle basında da kardeşlik olabileceği belirtilir.

1919. “Maârifte Kırılısıca Bir Kalem”, s. 3.

Mekteb-i Sultanî meselesinde alınan kararın, kırılısıca bir kalem tarafından yazıldığı belirtilir. Maârif Nezâreti bu kararın ilim ve fenne önem verdiğini göstermiştir. Bu yüzden okul müdürlüğüne şair olan Tefvik Fikret’in yerine, bir âlim atamıştır. Bir şair yerine bir âlimi tercih eden bu kalem protesto edilir.

1920. (Başlıksız), s. 3, 6.

İlk olarak mizah gazetelerinden birinin, Fecr-i Ati encümenine karşı çirkin bir şakada bulunduğu belirtilir. Bu durum kınanarak mizahın edebî olursa hoş olacağı vurgulanır. İkinci olarak, *Şâkirdân* adıyla bir gazetenin hazırlandığını duyurulur. Bu gazetenin yazılarının oluşturulması için Fecr-i Ati’ye başvurulduğu söylenir. Fakat Fecr-i Ati üyelerinden birinin, gazetenin isminin değişmesi gerektiğini öne sürerek bunu kabul etmediği belirtilir. Son olarak, Meclis-i Mebusan’da görülen Lütfi Fikri meselesi ile Arnavut ve Bektâşi meselelerine yer verilir.

1921. (Karikatür): “Meşrutiyet oyuncakları.”, s. 4.

[Gensoru, ordu, kadro, vali elbisesi, donanma, bütçe konularıyla ilgili oyuncaklar çizilidir.]

1922. (Karikatür): “Kara kedi fırtınası:

Ser dümen – Telaş etmeyin. Küçük bir sağanak. Geçti gitti.”, s. 5.

[Bir gemiye toplanmış olan siyasileri, bulutların arasından görünerek korkutan Lütfi Fikri’dir. Geminin dümeninin başında ise, İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

1923. (Başlıksız), s. 6-7.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

1924. Diken, “Destan”, s. 7.

Destan adlı bir şiire yer verilir.

1925. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 8.

1926. “İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası”, s. 8.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1927. “Vient De Paraître”, s. 8.

1928. “Kalem’in Ciltleri”, s. 8.

Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1929. “Şehbal”, s. 8.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

Nr. 83, 8 Nisan 1326/ 21 Nisan 1910

1930. (Karikatür): “Son istizah:

Atladı geçti genç Osman!” s. 1.

[Atıyla birlikte engelden atlayan İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

1931. (Başlıksız), s. 2.

Vefat eden Selanikli Tefvik Efendinin ailesine başsağlığı dlenir.

1932. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-4.

İlk olarak, Mekteb-i Sultanî meselesinin bu hafta da çözülemediği duyurulur. Öğrencilerin eski müdürlerini, eski yönetimi istedikleri belirtilir. Bu sırada müdür ve öğretmen kıymeti bilmemenin cinayet olduğu söylenir. İkinci olarak, Fecr-i Ati encümeni tarafından yazılmış ve yazılacak olan piyesler üzerinde durulur. Tüm bu piyesleri sadece kendisine almak isteyen Burhanettin Beyin bu teklifi reddedilmiştir. Üçüncü olarak, bu hafta Meclis-i Mebusan’ın herhangi bir gensoru sunmamasından bahsedilir. Son olarak, ispiritizm kitaplarına olan rağbetin gün geçtikçe arttığı belirtilir. Bununla ilgili olarak Ziya adlı bir gencin başından geçen

olaylar anlatılır. Ziya, evin mürebbiyesi Liza'yı sevmektedir. Fakat ailesi buna karşı çıkmaktadır. Gençler yalnız kalabilmek için her akşam evde ispiritizm seansları düzenlemeye başlar. Aslında kendi düzenlemeleri olan bu seanslarla aile kandırılır. İşte yine böyle bir gecede, ailenin başından geçen komik olaylar aktarılır.

1933. “Çin’de Mizah ve Hiciv Gazeteleri”, s. 4, 6, 7.

Hiciv ve mizahın, bir memleketin zekâsını ortaya koyan en önemli unsurlar olduğu vurgulanır. Çin’deki örneklerin de çeşitli ve önemli olduğu belirtilir. Şangay’da ve Pekin’de çıkan iki gazete özellikle zikredilir. Bu gazetelerden örnek karikatürler alınarak tek tek incelenir. Tüm karikatürlerde en çok üzerinde durulan konular sıralanır. Sansür olduğu halde Çinlilerin birçok mizah gazetesi olduğu, Osmanlı’da ise bir iki tanesinin bile devamının zor olduğu vurgulanır.

1934. (Karikatür): “Sultaniye Mektebi hadisesi:

Âlim ve şair”, s. 5.

[Öğrenciler, Tevfik Fikret’in peşinden giderken çizilidir.]

1935. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 8.

1936. “İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası”, s. 8.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1937. “Vient De Paraître”, s. 8.

1938. “*Kalem*’in Ciltleri”, s. 8.

Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1939. “*Şehbal*”, s. 8.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

Nr. 84, 15 Nisan 1326/ 28 Nisan 1910

1940. (Karikatür):

“Müşteri – Canım bu elbisenin her tarafı kısa. Kollarım, bacaklarım hep açıkta.

Terzi (Maliye Nazırı) – Üç buçuk arşın kumaştan bu kadar çıkar. Buna da şükret ki vücudun kapanıyor.”, s. 1.

[Kolları ve paçaları kısa olan elbisenin üstünde “bütçe” yazılıdır.]

1941. (Başlıksız), s. 2.

Sultan Mahmud’un tahta çıkışının birinci senesi olduğu belirtilerek övgü dolu sözlere yer verilir.

1942. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk konuda, Meclis-i Mebusan’daki bütçe görüşmelerine yer verilir. Kürsüye çıkan konuşmacılar pehlivanlara, maliye bakanı ise başpehlivana benzetilir. İkinci olarak, Emrah Efendinin alîm ve şair sözünden sonra; Zohrab Efendinin muktesid ve edip dedikodusunun kazasız atlatıldığı belirtilir. Son olarak, Karadeniz Ereğli’de kurulan “Evlendiriciler Cemiyeti” adlı kurum hakkında bilgi verilir.

1943. “Yeni Maden Ocakları”, s. 3.

Bir gazetede görülen liste üzerinde durulur. Bu listede, milli servetin artması için fen ile uğraşan bir kişinin projelerine yer verilir. Bu fikirlerin ilk bakışta biraz garip görüldüğü belirtilir. Bu listede ıspanaktan elde edilen çelik ile donanma kurmak, havyardan iyot elde etmek, lahanadan kükürt çıkartmak gibi fikirler vardır.

1944. (Başlıksız), s. 3, 6.

Kuyruklu yıldızın dünyaya çarpmasından korkan ve bu sıkıntıya son vermek için intihara kalkışan biri anlatılır. Bu kişi tüm yolları denediği hâlde bir türlü canına kıyamaz. Daha sonra takvimin nisan ayını gösterdiğini, daha zamanının olduğunu görerek rahatlar.

1945. (Karikatür): “Meclis-i ayan.”, s. 4.

[Kalabalığa hitap eden bir kişi çizilidir.]

1946. (Karikatür): “Belediyeler herkesin ağzını kapatmak için sokakları sık sık süpürmekten başka çare bulamıyorlar.”, s. 5.

[Sokaklar süpürülürken çıkan tozdan kaçan insanlar çizilidir.]

1947. “Tuhaf Fıkralar”, s. 6-7.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

1948. (Başlıksız), s. 7.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

1949. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 8.
1950. “*İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası*”, s. 8.
Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.
1951. “Vient De Paraître”, s. 8.
1952. “*Kalem’in Ciltleri*”, s. 8.
Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.
1953. “*Şehbal*”, s. 8.
Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

Nr. 85, 22 Nisan 1326/ 5 Mayıs 1910

1954. (Karikatür):

“Mahmut Şevket Paşa – Tohunma hemşerim yasağ.”, s. 1.

[Mahmut Şevket Paşa, bir cephanenin önünde çizilidir.]

1955. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

Meclisteki bütçe görüşmelerinin olaylı bir şekilde tamamlandığı belirtilir. Maliye Nazırı’nın istifasını gerekli kılan bazı konuların uzun süre tartışıldığı vurgulanır. İkinci olarak, Fecr-i Ati encümeninin son toplantısı üzerinde durulur. Söz konusu toplantıda merhum şair Naci eleştirilmiş ve şairlikten atılmasına karar verilmiştir. Üçüncü olarak, Kadıköy Osmanlı Süthanesi’nin ilanına yer verilir. Bu ilanda teşebbüs-i şahsinin, vatan için bir hizmet teşkil ettiği vurgulanır. Bu sütlerle büyüyen çocukların istibdat değil, hürriyet yanlısı olacakları belirtilir. Dördüncü olarak, komik ve tuhaf olduğu düşünülen tiyatro ilanlarına yer verilir. Son olarak, meşrutiyetin ilk senesini doldurduğu belirtilir. Geçen sene bu günlerde yaşanan olaylar anlatılır. Ebediyen meşrutiyetin sürmesi temenni edilir.

1956. Diken, “Halley’e Karşı Ne Yapmalı?”, s. 3, 6, 7.

Halley Kuyruklu Yıldızı'nın Selanik semalarında görünmesiyle birlikte herkesin korkuya kapıldığı belirtilir. İnsanın, belirsiz bir şeyden korkmasının normal olduğu vurgulanır. Senelerce gaddar bir Yıldız Sarayı ile savaştıktan sonra kuyruklu yıldızdan korkmanın garip olduğu belirtilir.

1957. (Karikatür): "Nazırların kanlarındaki mikroplar.", s. 4.

[Dört tane bakanın kanlarına mikroskopla bakıldığında neler görülebileceği çizilidir.]

1958. (Karikatür): "Nesl-i cedîd:

- Allah bağışlasın hemşire. Kız mı, oğlan mı?

- Asker maşallah.", s. 5.

[Beşikteki bebeğin elinde silah görülür.]

1959. "Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.", (Reklam), s. 8.

1960. "İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası", s. 8.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul'da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul'un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1961. "Vient De Paraître", s. 8.

1962. "Kalem'in Ciltleri", s. 8.

Kalem'in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1963. "Şehbal", s. 8.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

Nr. 86, 29 Nisan 1326/ 12 Mayıs 1910

1964. (Karikatür): "Girit sularında Fransız gemisi:

- Aman bir demir daha at. Bu geminin suları Girit'i, Osmanlı sahillerine atacak.", s. 1.

[Girit'in üstünde duran üç adam ve önlerinde seyreden bir gemi çizilidir.]

1965. (Başlıksız), s. 2.

Meşrutiyetperver İngiltere Kralı Edward'a, Osmanlıların yanında yer aldığı için teşekkür edilir.

1966. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

Jurnallerin yayımlanması, meclisi ikiye bölmüştür. Bir grup yayımlanmasını, diğer grup ise yayımlanmamasını istemektedir. Özellikle ayan üyelerinin, meclislerinin şerefini muhafaza etmek için jurnallerin yayımlanmasını istedikleri belirtilir. Jurnallerin ne şekilde yayımlanacağı üzerinde yürütülen fikirlere yer verilir. Bu fikirlerden bir tanesi de, jurnalleri içeren bir derginin senelerce yayımlanmasıdır.

1967. “Pembe Balon”, s. 3, 6, 7.

Her devrin kendine özgü fikirleri olduğu belirtilerek yeni nesil ile rekabete girişenler eleştirilir. Edebiyat-ı Cedide mensuplarının, Fecr-i Ati aleyhine olan konuşmaları bu duruma örnek olarak gösterilir. Örnek mısralara ve terkiplere yer verilir. Fransızların aynı terkipleri ne şekilde kullandıkları belirtilir. Yirminci asra uygun bir şair olmanın tekrarlardan ve taklitten geçtiği vurgulanır.

1968. (Karikatür): “Tramvay grevi:

Grevden mutazarrır olan varsa o da biziz. Ne saman var ne arpa. Kahrolsun grev. Yine yaşasın Şişhane yokuşu.”, s. 4.

[Çelimsiz atlar çizilidir.]

1969. (Karikatür): “Muhâlifin fırkası ve heyet-i vükela:

Âmâde kapamazsın.”, s. 5.

[Sıraya girmiş olan siyasilerin, bir adama doğru yöneldikleri görülür.]

1970. Diken, “C’est La Barbe Şairi”, s. 7.

Henri Yan’ı anlatan bir şiire yer verilir.

1971. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 8.

1972. “İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası”, s. 8.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1973. “Vient De Paraître”, s. 8.

1974. “Kalem’in Ciltleri”, s. 8.

Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1975. “*Şehbal*”, s. 8.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

Nr. 87, 6 Mayıs 1326/ 19 Mayıs 1910

1976. (Karikatür):

“- Yahu birader bu hâl ne? Sen de mi sakal vergisine inandın da sakalını böyle traş ediyorsun?”

- Yok canım. Evvelden sakalı olmayanın sözünü dinlemezlerdi. Şimdi de aksine de ondan.”, s. 1.

[Traş olan bir kişi ve onu izleyen sarıklı bir adam çizilidir.]

1977. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk olarak, bütün hafta boyunca herkesin Halley Kuyruklu Yıldızı’nın yarattığı korkuyla yaşadığı belirtilir. Kıyametin nasıl kopacağına dair üretilen senaryoların korkuyu çoğalttığı vurgulanır. Fakat kuyruklu yıldız dünyaya çarpmadan geçmiştir. Yaşanan korkular ve duyulan endişeler boşunadır. Bu yüzden okuyuculardan her söze, her varsayıma hemen inanmamaları rica edilir. Son olarak, teftiş için gelen mutasarrıfı farklı bir şekilde eğlendirmek için ispiritizm masası kuran kaymakama yer verilir. İspiritizm masasına geçip Çakırcalı’nın nerede olduğu sorulur.

1978. Diken, “Tramvayda Islahat Var”, s. 3, 6.

Tramvayların kötü durumunu anlatan yazar, kalabalığı en büyük sorun olarak görür. Bir tramvay yolculuğu sırasında gördüğü rüyayı aktarır. Bu rüyada tramvayların durumu iyileştirilmiştir. Minderlerle ve süslü perdelerle donanmış olan tramvaylar, elektrikle çalışır vaziyete gelmiştir. Fakat uyandığında, türlü sesler çıkararak yavaş yavaş giden tramvaydan başkasını göremez. Bunun bir rüya olduğunu üzülenek anlar.

1979. (Karikatür): “Girit meselesi:

Tehlikeli cereyanlar.”, s. 4.

[Bir tarafta Yunanistan’a çekilen kablolar, diğer tarafta halay çekmekte olan yabancılar görülür.]

1980. (Karikatür): “Avrupa’ya seyahat edenler:

- Yahu bir şey unutmuş olmayalım?”, s. 5.

[Gemiye binmek için bekleyen yolcular çizilidir.]

1981. “Destan”, s. 7.

Destan adlı şiirde, Halley Kuyruklu Yıldızı’ndan yola çıkarak münecimler eleştirilir.

1982. “A Propos De Tapis”, s. 7.

1983. “Şark Halı Kumpanyası – The Oriental Carpet Manufacturers Ltd.”, (Reklam), s. 8.

1984. “İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası”, s. 8.

Celal Esad Bey tarafından çizilen ve İstanbul’da bulunan yapılar hakkında bilgi veren *İstanbul’un Bizans Zamanındaki Haritası* adlı eser tanıtılır.

1985. “Vient De Paraître”, s. 8.

1986. “Kalem’in Ciltleri”, s. 8.

Kalem’in ciltlerinin hazır olduğu belirtilerek idarehaneden alınabileceği duyurulur.

1987. “Şehbal”, s. 8.

Şehbal adlı gazetenin Osmanlıların zevkini yansıtan en önemli yayın olduğu belirtilir.

Nr. 88, 29 Temmuz 1326/ 11 Ağustos 1910

1988. (Karikatür): “Selanik’te konferans:

Hürriyet pazarında salyangoz satılmaz.”, s. 1.

[Halk tarafından taşlanan Lütfi Fikri çizilidir.]

1989. “Kalemiyyun”, s. 2.

Kalem’in, meşrutiyete yakışır şekilde her medeni idarenin hakkı olan iki aylık bir tatile çıktığı belirtilir. Bu mevsim tatilinin gelecek sene tüm basın tarafından kabul edileceği düşünülür. Daha sonra, *Kalem’in* tekrar yayına başlamasını tebrik eden *Tanin* ve *Karagöz* gazetelerine teşekkür edilir.

1990. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

Yazının ilk bölümünde, iki aydan beri uykuda olan *Kalem*'in çeşitli rüyalar gördüğü belirtilir. Bu rüyaları tabir edebilecek kişilerin arandığı duyurulur. Yazının devamında, taşlanan evler ve yağdırılan tehditler hakkında neler düşünüldüğüne yer verilir. Tüm bunların perilerle ilişkili olabileceği akla gelmektedir. Yazının sonunda, Hırsız Ada'daki köpeklerin durumuyla ilgili bir bölüme yer verilir. Burada bir arada yaşayan köpeklerin durumlarından memnun göründükleri belirtilir.

1991. (Karikatür): “*Rire* gazetesinden:

- Bir yeriniz kırılmadı ya?
- Hayır, fakat çatladı.”, s. 3.

[Paten kayarken düşen bir kadın ve ona yardımcı olmaya çalışan bir erkek görülür.]

1992. Ferhan Ziyad, “Şundan, Bundan”, s. 4-5.

Milli kabiliyetin giderek geliştiği ve faaliyetlerin arttığı belirtilir. Hırsız Ada'daki köpeklerin haklarını korumak için Avrupa'da protestolar yapıldığı duyurulur. Avrupalıların aynı duyarlılığı niçin Girit'te işkence gören Müslümanlar için göstermedikleri sorulur. Eğer köpekler, Avrupa eldiven fabrikalarına satılsaydı; menfaat gereği hiç ses çıkarılmayacağı vurgulanır. Yazının devamında bir öğretmenin, evlenecek olan öğrencilerine verdiği öğütler üzerinde durulur. Son olarak, Lübnanlı kadınların ruh hallerine dair bilgilere yer verilir. Lübnanlı kadınların sağ gözlerinin kocalarının, sol gözlerinin ise başkalarının olduğu söylenir.

1993. “*Devâ-yı Aşk*”, s. 5, 7, 9.

Hüseyin Suat'ın *Devâ-yı Aşk* adlı bir perdelik oyununun birinci ve ikinci bölümlerine yer verilir.

1994. (Karikatür): “*Kalem*'in sabık ressam-ı şehîri:

- Şimdilik karikatürlerimi havuç tarlasında yapıyorum.”, s. 6.

[Karikatürist Cem, elinde çapasıyla çizilidir.]

1995. (Karikatür): “Maçka'da bir ziyaret:

- Hanedan-ı saltanata ubûdiyyetim pek kadîmdir.”, s. 8.

[Karşısındaki kişiye eğilerek selam veren bir kişi çizilidir.]

1996. (Karikatür): “Cemiyet-i hafiye münasebetiyle:

Divan-ı harb mebus da tevkif eder.”, s. 10.

[İki asker tarafından tutuklanmış bir kişi çizilidir.]

1997. (Karikatür): “Yalova safâsından:

Yalova’da hükümdârân.”, s. 16.

[Yalova’ya gitmek için sıraya girmiş kişiler görülür.]

1998. “Chronique De La Semaine”, s. 15-14.

1999. (Karikatür): “*Rire* gazetesinden”, s. 14.

[Islanmış bir adam çizilidir.]

2000. Bobby Carter, “Réflexions Platoniques”, s. 13, 11.

2001. (Karikatür): “Mahsûlât-ı belde”, s. 12.

[Çeşitli sebze ve meyvelere benzetilen siyasiler çizilidir.]

Nr. 89, 5 Ağustos 1326/ 18 Ağustos 1910

2002. (Karikatür): “Nazırlar seyahati:

Ben de gittim d’Aerenthal’in aşkına... Yahey...”, s. 1.

[Seyahat hazırlığında olan İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

2003. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk olarak, siyasetin insan vücudu üzerindeki etkileri sıralanır. Bu hastalıklara, halktan gelen bedduaların sebep olabileceği belirtilir. İkinci olarak, Dâhiliye Nazırı Talat Beyin sandalyesinin müzayedede yardım amaçlı satıldığı duyurulur. Üçüncü olarak Milletvekili Pastırmacıyan Efendinin, Rusya’da tevkif edilmesi üzerinde durulur. Pastırmacıyan Efendinin tahliyesinin ne zaman gerçekleşeceği merak edilir. Dördüncü olarak, Romanya’ya seyahat edecekler için sağlanan kolaylıkların tuhaf olduğuna dikkat çekilir. Son olarak, matbaalardan bahsedilir. Yirmi yılı geride bırakan bir matbaanın yazarlarının, şu anda önemli mevkilerde olduğu belirtilir.

2004. (Karikatür): “*Rire*’den:

- Zannedersem şu dilber iyi bir metres olabilir.

- Bu bapta rey vermekte mazurum. Çünkü karımdır...”, s. 3.

[Bir kadına bakan iki erkek çizilidir.]

2005. Kirpi, “Bininci Nüshanın Meşhur Simaları”, s. 3-5.

Servet-i Fünun'un yaldızlı bininci nüshasında herkesin kendi fotoğrafını aradığı belirtilir.

2006. “*Devâ-yı Aşk*”, s. 5, 6, 7, 9.

Hüseyin Suat'ın *Devâ-yı Aşk* adlı bir perdelik oyununun üçüncü ve dördüncü bölümlerine yer verilir.

2007. (Karikatür): “Şapkalardaki modanın ancak yağmur zamanında fâidesi görülür.”, s. 6.

[Kocaman bir şapka giymiş olan kadın, şemsiye görevi yapan şapkası sayesinde yanındakileri de yağmurdan korurken çizilidir.]

2008. (Karikatür): “İdare-i mahsusanın terakkiyât-ı âhiresinden:

Adaların son postası.”, s. 8.

[Kalabalık bir vapurun, bir kaplumbağa tarafından çekildiği görülür.]

2009. (Karikatür): “İstanbul'da Avrupa'nın köhne otobüsleri:

Kuvve-i hayvâniyye şehrimizde kuvve-i mihâniyyeye fâiktir.”, s. 10.

[İç içe geçmiş durumda olan vagonların üstlerinde oturan iki at çizilidir.]

2010. (Karikatür):

“Şerif Beau - Efendi hazretleri, şeriat isteriz diye başlamalıydınız. Yanlış hareket ettiniz.”, s. 16.

[Bıyıkları sivri, şık bir beyin karşısında düşünceli duran bir papaz çizilidir.]

2011. “*Les Coups De Kalem*”, s. 15-14.

2012. (Karikatür): “*Mahsûlât-ı belde*”, s. 14.

[Çeşitli sebze ve meyvelere benzetilen siyasiler çizilidir.]

2013. Bobby Carter, “*Réflexions Platoniques*”, s. 14-13.

2014. Bobby Carter, “*Prosper Laricault*”, s. 13, 11.

2015. (Karikatür): “Kilise ve çeteler kanunu münasebetiyle:

Zamanıdır barışalım, her işe karışalım.”, s. 12.

[Birbirleriyle kucaklaşan iki papaz çizilidir.]

2016. “*Villegiature*”, s. 11.

2017. “*Theatres Et Attractions*”, s. 11.

2018. “*Theatre Des Varietes*”, s. 11.

2019. “*Jardin Du Taxim*”, s. 11.

2020. “New Skating”, s. 11.

Nr. 90, 12 Ağustos 1326/ 25 Ağustos 1910

2021. (Karikatür): “İstikraz münasebetiyle:

Cavid Bey – Pardon Mösyö Deffes, arkamı size döndüğümü başka bir şeye haml etmeyiniz. Başkalarıyla meşgulüm...”, s. 1.

[Sandalyesinde arkasını dönmüş bir şekilde oturan Cavid Bey çizilidir.]

2022. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak patrikhanede görevli bir kişinin, ispiritizm ile ilgili bilgi almak için yetkili bir kişiye başvurması anlatılır. İkinci olarak, Nâfia Bakanı Hallacyan Efendinin otomobille Erzurum’a gitme planlarından bahsedilir. Eğer başarı sağlanırsa, yolların bozukluğundan kimse şikâyet edemeyecektir. Üçüncü olarak, İngiliz bandıralı bir vapurdan atılan ve denizde mahsur kalan Şükrü Efendinin hikâyesi anlatılır. Bu kişi Giritli olduğundan geçen vapurların onu almadığı, sonunda Yunan bandıralı bir vapur tarafından kurtarıldığı belirtilir. Son olarak, meşrutiyetle birlikte eğlencelerin ve menfaat gecelerinin artması üzerinde durulur. Hep aynı tarzda olan bu eğlencelerden artık herkesin sıkıldığı belirtilir. Fakat donanma menfaatine düzenlenecek olan eğlencenin farklı olduğu söylenerek okuyuculara tavsiye edilir.

2023. (Karikatür): “*Rire*’den:

- Alçak, kızımı bed-nâm ettin. Bari çocuğunu tanı.
- Daha henüz yüzünü görmediğim için tanıyamam.”, s. 3.

[Hamile bir kadın ile genç bir erkeğin yakasına yapışmış olan yaşlı bir kadın çizilidir.]

2024. Gâve-i Zalim, “Kalaycı Dükkânı”, s. 3-4.

Yazının ilk kısmında, ramazan aylarında en kazançlı işin kalaycılık yapmak olduğu vurgulanır. Özellikle Fener’in, böyle bir dükkân açmak için uygun bir yer olduğu belirtilir. Burada kalaylanacak birçok şey olduğu ve *Tanin* gazetesinin bunları on gündür yaza yaza bitiremediği anlatılır. Yazının devamında, tiyatroların ve aktörlerin sorunlarına değinilir. Tiyatrocuların kazandıkları paralara uygulanan kesintiler insafsızlık olarak görülür.

2025. Kalem, “Mühim Bir Müjde”, s. 4.

Ramazanda sahneye konulacak olan tiyatro oyunlarının listesi verilir. Bu oyunlarla birlikte sahnelerde gerçek sanatkârların görüleceği vurgulanır.

2026. “*Devâ-yı Aşk*”, s. 5, 7, 8.

Hüseyin Suat’ın *Devâ-yı Aşk* adlı bir perdelik oyununun beşinci ve altıncı bölümlerine yer verilir.

2027. (Karikatür): “Şehir emanetine:

Hâl-i hazırda İstanbul.

Yirmi sene sonra İstanbul.”, s. 6.

[Demir yollarında yirmi sene sonra bile hiçbir değişikliğin olmadığını gösteren bir karikatüre yer verilir.]

2028. (Karikatür):

“Yandım ateşlere seni gördüm görelî.

Söndürmesi de benden.”, s. 8.

[Sevdiğine serenat yapan kişinin, kızın babası tarafından yakalandığı görülür.]

2029. (Karikatür): “Derinden sesler:

Leopold – Azizim Edward, Yalova’ya gideydik, buraya gelmezdik.

Edward – Hakkın var. Fakat meşrutiyet-i Osmaniye ayağımız çukura girdiği zaman ilan olundu.”, s. 16.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

2030. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 15, 13.

2031. (Karikatür): “Simitçi ve yeni moda.”, s. 14.

[Simitçi tezgâhları ile büyük şapkalar arasında benzerlik kurulduğu görülür.]

2032. Bobby Carter, “Réflexions Platoniques”, s. 13-12.

2033. (Karikatür):

“1- Tarîk-i hayatta işte böyle el ele yürüyeceğiz dostum.

2- Bu gamhanede felek herkese taklak attırır.”, s. 12.

[Paten kayan bir çiftin düşüşü çizilidir.]

2034. Bobby Carter, “Prosper Laricault”, s. 12-9.

2035. (Karikatür): “Tehlikât-ı hurde-bîniyye:

Cahid Beyin kanı, Necmettin Beyin kanı, Patrik Efendinin kanı, Eksarh’ın kanı.”, s.

10.

[Adı geçen kişilerin kanlarının mikroskopik görüntüleri çizilidir.]

2036. Bobby Carter, “Parci, Parla”, s. 9.

2037. Bobby Carter, “La Bourse”, s. 9.

Nr. 91, 19 Ağustos 1326/ 1 Eylül 1910

2038. (Karikatür): “Bulgar ve Yunan dostluğu:

Kedi – Makedonya elden gitti.

Tazı – Girit elden gitti.

Kedi – Gel, sarılalım dert ortağım.

Tazı – Gel, işte açıktır kucağım.”, s. 1.

[Kedi ve tazı, insan şeklinde çizilidir.]

2039. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Osmanlı tebaasında bulunan Giritli Venizelos’un, Yunan meclisine üye olarak seçildiği duyurulur. Yunan gazetelerinin bu durumdan pay çıkardığı, Türk meclisinde Yunan milletvekili sayısının artmasını istedikleri belirtilir. Rum milletvekillerinin istifaları hakkındaki haberlerin *Jön Türk* adlı gazetede yayımlandığı duyurulur. Para değerlerinin Cavid Bey tarafından değiştirildiği belirtilir. Son olarak, Ramazan Bayramı’na yetiştirilmek üzere hazırlanan *Kadın Mektupları* adlı piyes hakkında bilgi verilir.

2040. Ferhan Ziyad, “Öte, Beri”, s. 2-4.

İlk olarak, *Piyano* adlı gazetede yazılar eleştirilir. İkinci olarak, bir gazetede yer alan haber üzerinde durulur. Bu haberde, Londra’da verilen bir ziyafette Maliye Bakanı Cavid Beyin, ev sahibinin hangi tarafında oturduğu tartışılmaktadır. Üçüncü olarak, geçen sayıda üzerinde durulan ve Fener’de açılması düşünülen kalaycı dükkânından bahsedilir. Buraya çırak yazılmak üzere birçok gencin başvurduğu söylenir. Eğer bu sanat yitirilirse, bakırların kararacağı ve iç yüzlerinin ortaya çıkacağı vurgulanır. Son olarak, Kadıköy yakınlarında açılan bir sütçüden bahsedilir. Bu dükkânın amacının, memleketteki bozuk sütlerin tüketimini engellemek olduğu belirtilir.

2041. (Karikatür): “Müzayedeye konulmak üzere *Kalem*’in iâne-i milliyeye bir hediyesi.”, s. 3.

[Said Paşa, yanında para keseleri ile nargile içerken çizilidir.]

2042. Gâve-i Zalim, “Tahkikat”, s. 4, 5, 7.

Tayfur Bey adlı bir kadro haricinin hem kendisi, hem de oğulları için eş arayışı konu edilir. Kendileri için uygun bulunan iki kız ve anneleri hakkında tahkikata girişilir. Bu işle görevlendirilen kişi, öğrendiklerini Tayfur Beye aktarır.

2043. (Karikatür): “Yunanistan harbe hazırlanıyor.”, s. 5.

[Eşeğin üzerinde yol almaya çalışan bir kişi çizilidir.]

2044. (Karikatür):

“Venizelos – Kuvvetler müsavi kalmadıkça muvazenemi muhafaza edemeyeceğim.”, s. 6.

[Venizelos’un bir tarafında Türk, diğer tarafında ise Yunan görülür.]

2045. “*Devâ-yı Aşk*”, s. 7-8.

Hüseyin Suat’ın *Devâ-yı Aşk* adlı bir perdelik oyununun son bölümüne yer verilir.

2046. (Karikatür): “Mecidiyelerde küsûf-ı gayr-ı tam.”, s. 8.

[Elindeki dürbünle mecidiyeye bakan bir sarraf çizilidir.]

2047. (Karikatür): “Zamanede bir Herkül:

Venizelos – Önümden çekiliniz. Beyninizi patlatırım!” , s. 16.

[Boks eldivenlerini giymiş Venizelos çizilidir.]

2048. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 15-13.

2049. (Karikatür): “Teyze ile yeğen:

- Ah evladım! Sana bir kız buldum... Cevahir, pırlanta. Tıpkı benim gençliğim.”, s. 14.

[Kızgın bir şekilde yanındaki kadını dinleyen bir delikanlı çizilidir.]

2050. Nom, “Une Interview”, s. 13.

2051. C., “Réflexions Platoniques”, s. 13-12.

2052. (Karikatür): “Keçe ve keçi davası.”, s. 12.

[Said Paşa, şişman ve uzun boylu bir adamın yanında çizilidir.]

2053. “Du Cri De Paris”, s. 12.

2054. Bobby Carter, “Prosper Laricault”, s. 11, 9.

2055. (Karikatür):

“- Çoktan patinajda görünmüyorsunuz, madam.

- Bana bu kostümü hediye ettiğiniz günden beri yürümesini bile unuttum. Kaymak için genişçe lazım.”, s. 10.

[Dar bir elbise giymiş olan kadın ve karşısında bir erkek çizilidir.]

2056. B., “La Bourse”, s. 9.

Nr. 92, 26 Ağustos 1326/ 8 Eylül 1910

2057. (Karikatür):

“Almanya – Benden al!

İngiliz – Bende daha iyisi var...

Nazır – Bana değil, millete müracaat edin.”, s. 1.

[İngiliz ve Alman, ellerindeki gemileri Maliye Nazırını Cavid Bey'e satmak isterken çizilidir.]

2058. (Başlıksız), s. 2.

Kalem, okuyucularına hayırlı ramazanlar diler.

2059. Kirpi, “Kafî-i Seyyâhîn”, s. 2-5.

Romanya'ya seyahat eden kişilerin vapurdaki durumları, Romanya'daki gezintileri aktarılır. İstanbul'a dönüşte herkesin uyku hasreti çektiği vurgulanır.

2060. (Karikatür): “İstikraz münasebetiyle:

Gezdim diyar-ı gurbeti geldim huzuruna

Biçare ben, feleksiz de ben, baht-ı kara ben...” s. 3.

[Maliye Nazırını Cavid Bey, bir kadına yalvarırken çizilidir.]

2061. “*Hülle*”, s. 5-7.

Hüseyin Suat'ın *Hülle* adlı bir perdelik oyununun birinci bölümüne yer verilir.

2062. (Karikatür): “Kiliseler münâzaası:

Bulgar – Hükûmet bana verdi.

Rum – Patrik de bana.”, s. 6.

[Minyatür bir kiliseyi almak için birbiriyle dövüşen iki kişi çizilidir.]

2063. “Muhtar Halid Kütüphanesi”, (Reklam), s. 7-8.

2064. (Karikatür): “Karadağ Kralı ve Monako Prensi:

Aldık metâ-ı aşkî belalar mübareği.”, s. 8.

[Karadağ Kralı ile Monako Prensi çizilidir.]

2065. (Başlıksız), s. 8.

Yazının ilk bölümünde, geçen sayıda eleştirilen *Piyano* adlı gazetenin, haddini aşan saldırgan tavrına devam ettiği belirtilir. Yazının devamında ise, *Karagöz* gazetesine uyarıda bulunulur. *Karagöz*'e, aklının ermeyeceği işlere girmemesi ve ramazan da gelmişken perdesini kurup kendi hâline bakması öğütlenir.

2066. (Karikatür): “İstikşâfât-ı nezâretpenâhîden:

Bulut gözüktü, doluya tutulacağım.”, s. 16.

[Yolda ilerleyen arabaya bakan bulut Lütfi Fikri olarak çizilidir.]

2067. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 15-13.

2068. (Karikatür): “Tasvîrât-ı Yunaniye:

Acaba bu yelpaze ile komşularımın ateşlerini teskin edebilecek miyim?”, s. 14.

[Miğferli bir kişinin elindeki yelpazenin üzerinde Yunan siyasiler çizilidir.]

2069. O. Xénos, “Dialogue Turco-Hellénique”, s. 13, 11.

2070. (Karikatür): “Mündericatsız hikâye: Polis ile hırsız.”, s. 12.

[Görev başındaki bir polisin çevreye verdiği zarar on bir karikatürle anlatılır.]

2071. Bobby Carter, “Prosper Laricault”, s. 11-10.

2072. (Karikatür): “Marienbad'ta ittifak-ı müselles.”, s. 10.

[Bir erkek ve iki kadın kolkola çizilidir.]

2073. Cob, “Nouvelles Financières”, s. 9.

Nr. 93, 2 Eylül 1326/ 15 Eylül 1910

2074. (Karikatür): “Fener Meclis-i Millisi'ne:

“Kazanova sisteminde bir dretnot.”, s. 1.

2075. “Vükelanın Tâliî”, s. 2-4.

Yazı, Donanma İane Cemiyeti tarafından Şehzadebaşı'nda düzenlenen piyango hakkındadır. Bu piyangonun herkesi memnun etmek için hazırlandığı belirtilir. Vükelanın da bu piyangoya birkaç vekilini göndereceği düşünülür. Çünkü eskiden kehanetler ile belirlenen siyaset politikalarının geçerliliğini koruduğu belirtilir. Bu yüzden de herkesin bir piyango çekmesinin şart olduğu vurgulanır.

2076. (Karikatür): “Arnavutluk'ta:

- Sen hangi hurûfâtı istersin? Latin veyahut Arap?
- Mori ben bir şey istemem. Silahımı isterim.”, s. 3.

[Bir asker ve çoban çizilidir.]

2077. Kirpi, “Erzurum Yolunda”, s. 4, 7, 8.

Yazı, bir bakanın otomobille Erzurum’a yaptığı yolculuk hakkındadır. Bu yolculuk sırasında gönderilen telgraflara yer verilir. Yolculuğun zorlukları, karşılaşılan durumlar anlatılır. Buradan hareketle, Erzurum şimendifer hattının gerekliliği vurgulanır.

2078. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2079. (Başlıksız), s. 6.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2080. (Karikatür):

“- Bu otelin fiyatı ucuz mudur?

- Eğer Rum meclis-i millisi azasından isen bedavadır. Çünkü idare-i örfiye bunu sizin için kiraladı.”, s. 7.

[Üzerinde “Yeni Otel” yazan bir binanın önünde konuşan iki kişi çizilidir.]

2081. (Karikatür): “Şehrimizde zarif bir Rum bankeri.”, s. 8.

[Portre]

2082. “Hülle”, s. 8-10.

Hüseyin Suat’ın *Hülle* adlı bir perdelik oyununun ikinci ve üçüncü bölümüne yer verilir.

2083. (Karikatür): “Tokatlıyan’da:

- Madam, ne emredersiniz?

- Bir şişe şampanya. Parasını verecek bir de müşteri.”, s. 10.

[Masada oturan şapkalı bir kadın ve garson çizilidir.]

2084. (Karikatür): “Seine nehrinde oltacılık:

- Bu ne ağır balık... Oltayı koparacak.”, s. 20.

[İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

2085. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-17.

2086. (Karikatür): “Şehir emanetiyle tramvay idaresinde tarîk-i tekâmül.”, s. 18.

[Rayların üstünde yer alan durak tabelalarını takip ederek ilerleyen bir çift çizilidir.]

2087. O. Xénos, “Les Victoires De Nos Amis”, s. 17.
2088. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.
2089. “Aletoal”, (Reklam), s. 16.
2090. “A l’Etoile”, s. 16.
2091. “Station Thermale Coury-Yalova”, s. 15.
2092. (Karikatür): “Girye Oyenides cenapları (Yunan donanmasına iane için düşünürken):
Averof’un hakkı var. Parayı veren düdüğü çalar!”, s. 14.
[Paralarının başında düşünceli bir şekilde oturan bir adam çizilidir.]
2093. Bobby Carter, “A Travers La Ville”, s. 14-13.
2094. A. Hausmann, “Un Vendredi Au Gueuk-Sou”, s. 13-11.
2095. (Karikatür): “Barbaros’tan bir mevce:
Yunan sahilinde. Pabuçlar koltuğa! Bayrak göründü!”, s. 12.
[Kıyıya yaklaşmakta olan gemide Türk bayrağı görülür.]

Nr. 94, 9 Eylül 1326/ 22 Eylül 1910

2096. (Karikatür): “Cihan pehlivanlığı müsabakası:
Patrik efendi, kendini sıkı tut. Boyunduruğa geliyorsun.”, s. 1.
[Hüseyin Cahit, bir patrikle güreşirken çizilidir.]
2097. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.
İki arkadaşın vapurdaki konuşmaları aktarılır. Bu kişiler, zırhlılarla ilgili bir haberin *Sabah* gazetesinde olup olmadığını tartışmaktadırlar.
2098. “Hırsızlar”, s. 2-4.
Bir vapurdaki konuşmalara yer veren yazının konusu gitgide artan hırsızlık olaylarıdır. Bu sorunun gazetelere iletilmesi düşünülür. Fakat gazetelerde yaşanan hırsızlık olayları göz önüne alındığında, kimin kime şikâyet edileceği belirsizdir.
2099. (Karikatür):
“- İstanbul’da artık bizim için iş kalmadı.
- Madam kendinizi donanma menfaatine piyangoya koyun. Elbette bir vatanperverin üzerinde kalırsınız.”, s. 3.
[Barmenle konuşan şapkalı ve şemsiyeli şık bir kadın çizilidir.]

2100. Gâve-i Zalim, “Altın Madeni”, s. 4, 7, 8.

Yazıda, çabuk zengin olmak için bir altın madeni keşfetmenin şart olduğu vurgulanır. Yazar, kendisinin de teşebbüslerde bulunduğunu belirterek Büyükada’da başından geçen bir olayı anlatır. Saffeti Ziya’nın *Haralambo Cankiyadis* adlı oyununu dinlerken birden aklına bir fikir gelmiştir. Saffeti Ziya’nın ağzındaki altın dişlerin çokluğu ona, altın diş madeninin imtiyazını istemeyi düşündürür. Fakat bu isteği, mezarların açılmasının uygun olmadığı söylenerek idare tarafından geri çevrilir. Yazarın tüm hayalleri yıkılır. Girişimlerinde devam edeceğini belirterek yazıyı bitirir.

2101. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2102. (Başlıksız), s. 6.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2103. (Karikatür):

“- Hanımefendi, artık esaretten kurtuldunuz.

- Evet madam. Fakat şimdi de modanın esiri olduk.”, s. 7.

[Yüzleri tülle örtülü iki kadın çizilidir.]

2104. “*Hülle*”, s. 8-10.

Hüseyin Suat’ın *Hülle* adlı bir perdelik oyununun dördüncü ve beşinci bölümüne yer verilir.

2105. (Karikatür): “Fener Meclis-i Millisi’nin timsâl-i müşahhası.”, s. 9.

[Kuyruğu kapana sıkışmış bir tilki çizilidir.]

2106. (Karikatür): “Mezâhib nezaretinin tavr-ı hazırı:

Anlayana sivrisinek saz, anlamayana ramazan davulu az.”, s. 10.

[Arkasına yazı yapıştırılmış olan sarıklı ve sakallı bir kişi çizilidir.]

2107. (Karikatür): “Fener Meclis-i Millisi avdeti:

- Nereye efendi? Emniyet Oteli’ne kadar lütfen kolumu kabul ediniz.”, s. 20.

[Şapkalı bir adama kolunu gösteren bir asker çizilidir.]

2108. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-17.

2109. (Karikatür): “Büyükada Vander biletlerinden: Banker İlya Soku Efendi cenapları.”, s. 18.

2110. O. Xénos, “Evocation”, s. 17, 14, 13.

2111. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2112. “Aletoal”, (Reklam), s. 16.

2113. “A l’Etoile”, s. 16.

2114. “Station Thermale Coury-Yalova”, s. 15.

2115. (Karikatür), (Yazısız), s. 14.

[Günlük yaşam, beş ayrı karikatürle çizilidir.]

2116. Bar., “Une Enquête Postale”, s. 13-12.

2117. (Karikatür): “*Sourire*’den:

- Bana hıyanet ediyorsun. Söyle kiminle? Kiminle?

- Kiminle olacak? Hoşuma gidenle... Gidenlerle... Gitmiş ve gidecek olanlarla.

Daha bir diyeceğin kaldı mı?”, s. 12.

[Kavga eden kadın ve erkek çizilidir.]

2118. R. Haussemann, “Une Escroquerie”, s. 12-11.

Nr. 95, 16 Eylül 1326/ 29 Eylül 1910

2119. (Karikatür): “Bir istihâle-i maliye:

- Ah, şu çıkmak üzere bulunduğum çuvala Osmanlı Bankası’nı tıkabilsen...”, s. 1.

[Maliye Nazırı Cavid Bey, bir çuvalın içinde çizilidir.]

2120. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yazının ilk bölümünde, Fransa’dan borç istenildiği fakat Fransa’nın bu isteği reddettiği belirtilir. Yazının devamında Musevi vatandaşlardan Mişon, askerde onbaşılığa yükseldiği için tebrik edilir. Yazının sonunda ise, tüm rakiplerini yenen Mehmet pehlivan kutlanır.

2121. Kirpi, “Paris Yolunda”, s. 2, 3, 4, 7.

Yazıda, bakan olmanın şartları üzerinde durulur. Bu üç şart şu şekilde sıralanır: Seyahatlerde yorgunluğa dayanabilmek için sağlam bünyeli ve genç olmak, seyahatlerde derdini anlatabilmek için iyi Fransızca bilmek ve yine seyahatlerde zor duruma düşmemek için dalgın olmamak. Daha sonra, bir bakanın seyahati esnasında dalgınlık yüzünden başına gelebilecekler belirtilir.

2122. (Karikatür): “*Sourire*’den:

- Elim gittikçe itiyadını kaybediyor.

- Benimki bilakis madam, gittikçe düzeliyor.”, s. 3.

[Piyano çalan bir kadın ve onu izleyen bir erkek çizilidir.]

2123. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2124. “Aletoal”, (Reklam), s. 5.

2125. “A l’Etoile”, s. 5.

2126. (Başlıksız), s. 6.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2127. “Seviyye Tâlib”, s. 7.

Halide Salih tarafından yazılan *Seviyye Tâlib* adlı roman tanıtılır.

2128. “Hülle”, s. 7-10.

Hüseyin Suat’ın *Hülle* adlı bir perdelik oyununun altıncı ve yedinci bölümüne yer verilir.

2129. (Karikatür): “Balkan şube-i cezâresinde:

Son kadril.”, s. 8.

[Bir tarafta Yunan ve Bulgar, diğer tarafta Türk ve ona eşlik eden etekli bir erkek çizilidir.]

2130. (Karikatür): “Harbiye Nezareti misâfiriyetinin avdeti:

Kazanova – Tamam üç kilo kaybettim.”, s. 9.

[Eşyalarını sırtında taşıyan şişman bir adam çizilidir.]

2131. (Karikatür): “İdare-i mahsusada âğuş-ı iştiyâk.”, s. 20.

[İnsan şeklinde çizilen geminin, fesli bir erkekle kucaklaştığı görülür.]

2132. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-17.

2133. (Karikatür): “Hallolunmaz bir muamma.”, s. 18.

[Bir kadınla kolkola iken başka bir kadını öpen bir adam çizilidir.]

2134. O. Xénos, “Echos Pénitentiaries”, s. 17, 14, 13.

2135. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2136. (Karikatür): “Rire’den:

- Beni mi çağırdınız?

- Evet. Bana oturağı getiriniz.

- Buyurunuz.

- Hayır, hayır istemem. Donumu tercih ederim.”, s. 16.

[Küçük bir çocuk ve uşak çizilidir.]

2137. “Station Thermale Coury-Yalova”, s. 15.

2138. (Karikatür): “Şark’ın petrol kralı: Siderides cenapları.”, s. 14.

[Portre]

2139. Bobby Carter, “Deux Poids Et Deux Mesures”, s. 13.

2140. (Karikatür): “Bu sefer kaçmayalım, kaçmayalım, kaçmayalım...”

Fener’de yuva yapan Girit kartallarıyla mücadele.”, s. 12.

[Kartalla savaşıyan fesli bir adam çizilidir.]

2141. R. Haussemann, “Pastel Caravane De Tziganes”, s. 12-11.

Nr. 96, 23 Eylül 1326/ 6 Ekim 1910

2142. (Karikatür): “Bulgar ve Yunan ittifakı:

İki ahbap çavuşlar, birbirini avuçlar.”, s. 1.

[Birinin elinde silah, diğerinin elinde hançer görülür.]

2143. (Başlıksız), s. 2.

Kalem, okuyucularının Kurban Bayramı’nı kutlar.

2144. Kalem, “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Piyano adlı derginin iki yazarı tarafından hazırlanan tiyatro eleştirilir. Sanatı bilmeyen bu kişilerin, Nasreddin Hoca’yı kepaze ettikleri vurgulanır. Bu oyundan elde edilen kazanç; dolandırıcılığın, şarlatanlığın ve cehaletin bir getirisi olarak görülür.

2145. (Karikatür):

“- Kuzum Anber Ağa, doğru söyle baban da hadım mıydı?” s. 3.

[Şık bir bayan ve karşısındaki Arap çizilidir.]

2146. “Bizde Tiyatro”, s. 3, 4, 7.

Yazar, sahnelenmek üzere bir piyesini arkadaşına verir. Oyunun uzun provalar sonrasında sahneleneceği düşünür. Fakat ertesi gün her yerde ilanlarla karşılaşır. Oyunun sadece dört gün sonra izleyici karşısına çıkarılacak olmasına şaşırır. İşin aslını öğrenmek için oyunun provalarına katılır. Provalarda kimsenin oyunu anlamadığından, rolünü bilmediğinden yakınılır. Fakat oyunun sahnelendiği gece

tüm izleyiciler memnun görülür. Seyirci beğendikten sonra bu konuların üstünde durmanın anlamsız olduğu söylenerek yazı bitirilir.

2147. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2148. “Aletoal”, (Reklam), s. 5.

2149. “A l’Etoile”, s. 5.

2150. (Başlıksız), s. 6.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2151. “*Seviyye Tâlib*”, s. 7.

Halide Salih tarafından yazılan *Seviyye Tâlib* adlı roman tanıtılır.

2152. (Karikatür): “Fener Meclisi kahramanlarından:

Ghedeon derler bana... Haydi, haydi, hoppala.”, s. 7.

[Sivri bıyıkları ve kocaman gözleri ile Maliye Nazırı Cavid Bey çizilidir.]

2153. “*Hülle*”, s. 7-10.

Hüseyin Suat’ın *Hülle* adlı bir perdelik oyununun sekizinci, dokuzuncu ve onuncu bölümüne yer verilir.

2154. (Karikatür):

“- Bu elindeki çocuğun başlığı değil mi?

- Hayır, madamın son moda şapkası.”, s. 8.

[Elinde küçük bir şapka tutan hizmetçi çizilidir.]

2155. (Karikatür): “Tepeden inme: İstanbul’dan Atina’ya.”, s. 10.

[Burnu insan yüzüne benzeyen bir uçak ve bu uçağın üzerinde insanlar görülür.]

2156. (Karikatür): “Haliç’in iç yüzü:

- Varda. Şirket-i Bahriye-i Osmaniye geliyor.”, s. 20.

[Eski ve bakımsız yelkenliler çizilidir.]

2157. “Le Bairam”, s. 19.

2158. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-17.

2159. (Karikatür): “Bankerlerimizden: Siniosoglou cenapları.”, s. 18.

[Portre]

2160. O. Xénos, “Le Choléra Se Civilise”, s. 17, 14, 13.

2161. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2162. (Karikatür): “*Rire*’den

- Beni mi çağırдыңыз?
- Evet. Bana oturağı getiriniz.
- Buyurunuz.
- Hayır, hayır istemem. Donumu tercih ederim.”, s. 16.

[Küçük bir çocuk ve uşak çizilidir.]

2163. “Station Thermale Coury-Yalova”, s. 15.

2164. (Karikatür): “İfrât ve tefrît:

Pehlivan – Omuzlarım şimdiye kadar yere değmedi.

Madam- (Şûhane) Benimkiler o kadar sık değdi ki.”, s. 14.

[Karşılıklı içki içen kadın ve erkek çizilidir.]

2165. (Karikatür):

“- Kocasını öyle aldatıyor, öyle aldatıyor ki. Hiç çekinmiyor. Her istediğı yere gidiyor.

- O hâlde aldatmıyor, besliyor demek.”, s. 12.

[Şapkalı şık bir kadın ve karşısındaki erkek görülür.]

2166. Paul Marrot, “Caresse”, s. 12.

2167. R. Haussemann, “La Jaquette”, s. 12-11.

Nr. 97, 30 Eylül 1326/ 13 Ekim 1910

2168. (Karikatür): “Ali Çavuş’un seyahati:

Sirozdan Halep’e.”, s. 1.

[Odun taşıyan bıyıklı bir adam ile bastonlu ve fesli bir adam görülür.]

2169. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-4.

Fener Meclis-i Millisi ile Atina’da toplanan meclisin aynı tarihte toplantıya çağrıldığı duyurulur. Aynı tarihe denk getirilen bu toplantının amacının ne olacağı tartışılır. İkinci olarak Portekiz Kralı’nın, ülkesinden kaçarak İngiltere’ye sığınması üzerinde durulur. Bu olayın ardından Portekiz’de cumhuriyet ilan edilmiştir. Açıkça dile getirilen bu önemli haberin, II. Abdülhamit zamanında çıkan gazetelerde nasıl yazılacağı hakkında fikir yürütülür. Üçüncü olarak, Osmanlı’nın zararına olan durumların savunucusu olan *Levant Herald* adlı gazeteden bahsedilir. Bu gazete, Yunanistan aleyhinde yapılan boykotajın Atina

tüccarları için yararlı olduğunu savunmaktadır. Bu sayede Yunanlıların mallarını satacak başka müşteriler bulunduğu belirtilir. Osmanlı ile Yunanistan arasındaki düşmanlık son bulup boykotaj kaldırıldığında, Türkiye'deki eski müşterilerin de yenilerine ekleneceği vurgulanmıştır. *Tanin* gazetesinde yazan eleştirmenin, ortaya konan eserlerin hiçbirini beğenmemesi eleştirilir. *Kalem*'in son sayılarının birinde yer alan karikatür üzerinde durulur. *Tanin* gazetesinin başyazarı ile Rum patriği Yevakim Efendi'yi resmeden karikatürün, *Proodos* adlı gazete tarafından eleştirildiği belirtilir. Son olarak, Meclis-i Mebusan'ın müzakere salonunun karanlık ve basık olan tavanının değiştirilmesi gerektiği belirtilir. Milletvekillerinin ışığa ihtiyaçları olduğu vurgulanır.

2170. (Karikatür):

“- Şunları izah için acaba daha ne icat edebilirim?”, s. 3.

[Küçük darağaçları önünde düşünen bir kişi çizilidir.]

2171. Zâid Bendeleri, “Bir Cenaze-i Edebî”, s. 4, 7, 8, 9.

Fecr-i Ati'nin ölüm haberi verilir. Hayalî cenazesi, mezar taşı anlatılır. Şimdiden unutulmaya yüz tutan bir heyetin, yıllara nasıl dayanabileceği sorgulanır.

2172. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2173. “Aletoal”, (Reklam), s. 5.

2174. “A l'Etoile”, s. 5.

2175. (Başlıksız), s. 6.

Yalova'da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2176. (Karikatür): “*Rire*'den:

- Siz ne isterseniz derhal yaparım.

- Bir zümrüt yüzük getirir misiniz?”, s. 7.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

2177. (Karikatür): “Boğazda endâht talimleri:

Nikola – Bu top sesleri nedir? Osmanlı filosu Karadeniz'i mi zaptediyor?

Ferdinand – Hayır, haşmetmeab! İstanbul'un kapıları kapanıyor.”, s. 8.

[Bulgaristan Kralı Ferdinand ve sinirli bir şekilde çizilen Rus Çarı Nikola görülür.]

2178. Şâdân, “Bir Katil”, s. 9.

Her gün yüzlerce can alan, ailesini de bu meslekten kazandıklarıyla geçindiren bir adam tanıtılır. Bu kanlı katilin ölümünden sonra, büyük oğlunun bu işe başladığı söylenir. Yazının sonunda, başından beri katil olarak tanıtılan bu kişinin aslında tavukçu olduğu ortaya çıkar.

2179. “*Hülle*”, s. 9-11.

Hüseyin Suat’ın *Hülle* adlı bir perdelik oyununun onuncu bölümünün devamına yer verilir.

2180. (Karikatür):

“Fransa – Arsız çocuk! Benden para alıyorsun, gidip başkalarına veriyorsun!

İngiltere – Yavrum ben para vermek istiyorum ama teyzen razı olmuyor.”, s. 10-11.

[Azarlanan küçük bir çocuk gibi çizilen Maliye Bakanı Cavid Beydir.]

2181. (Karikatür): “Rusya Çarı İkinci Nikola hazretlerinin son hediyesi.”, s. 20.

[Kolera çizilidir.]

2182. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-17.

2183. (Karikatür): “(برند و ح) olmasından dolayı abide-i hürriyet komisyonunca reddedilmiş bir proje.”, s. 18.

[Bir topun üstünde oturan II. Abdülhamit çizilidir.]

2184. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 17, 14, 13, 12.

2185. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2186. (Karikatür): “*Rire*’den

- Beni mi çağırdınız?

- Evet. Bana oturağı getiriniz.

- Buyurunuz.

- Hayır, hayır istemem. Donumu tercih ederim.”, s. 16.

[Küçük bir çocuk ve uşak çizilidir.]

2187. “Station Thermale Coury-Yalova”, s. 15.

2188. (Karikatür):

“- Niçin bu kadar bol pantolon yaptırdınız?

- Sonra size de etek olur. Hem iki tane.”, s. 14.

[Bol paçalı bir pantolon giymiş erkek ile dar bir elbise içindeki kadın çizilidir.]

2189. Y. Héghémonidis, “Les Premiers Seront Les Derniers”, s. 12.

2190. O. Xénos, (Başlıksız), s. 12.

Nr. 98, 7 Teşrinievvel 1326/ 20 Ekim 1910

2191. (Karikatür): “Üçüncü Yevakim hazretlerini müstagırık-ı iltifat eyleyen nazır. Maâllim-ül-zâhir-i mezâhib.”, s. 1.

[Portre]

2192. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-4.

Kiliseler meselesinden sonra şimdi de gayrimüslimlerle ilgili konuların gündemde olduğu belirtilir. Patrikhanelerin bu konudan kazanç sağlamak için İstanbul’daki gayrimüslimlerin hakkını savunduğu vurgulanır. İkinci olarak, Rum patriğinden bahsedilir. Patrik, hükûmetten Fener Meclis-i Millisi’ne toplanma izni verilmesini istemiştir. Fakat hükûmet bu isteği reddetmiştir. Üçüncü olarak, Fransa’daki memur ve amelelerin grevi üzerinde durulur. Vükela reisinin, önceden bir sosyalist olduğu anlatılır. Şimdi ise, bu grevi sonlandırmak için işçilerin aleyhinde önerilerde bulunduğu söylenir. Bu kişi, geçmişini unutmakla suçlanır. Son olarak, Boğaz manzaralı evlerde oturan mahalle sakinlerinin başına gelen bir olay aktarılır. Mahalle sakinleri, sokak kaldırımlarını beğenmeyip parke döşenmesini istemiştir. Fakat sökülen kaldırım taşları yüzünden sokak çamur deryasına dönmüştür. Belediyenin ise, tüm bu şikâyetlere karşı kayıtsız kaldığı belirtilir.

2193. (Karikatür):

“- Ne garip mazhariyet! Hâmil olduğumuz zaman erkekler bizi gayrikabil tahammül buluyorlar.”, s. 3.

[Hamile bir kadın ile karşısında oturan şapkalı ve şık bir bayan çizilidir.]

2194. Kirpi, “Polislerin İmtihanı”, s. 4, 7, 8, 9.

Polis olmak için sınava girecek olan gençlerin durumu anlatılır. Sorulan sorulara yanlış cevap veren, doğru cevap söylene bile tekrarlayamayan genç polis adaylarının durumu eleştirilir.

2195. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2196. “Aletoal”, (Reklam), s. 5.

2197. “A l’Etoile”, s. 5.

2198. (Başlıksız), s. 6.

Yalova’da bulunan kaplıcanın reklamına yer verilir.

2199. (Karikatür): “Aklâm:

- Şuarâ denizlerin, koruların insanı mest-i hayâlât ettiğini söylüyor. Ben ise hayâlâtıma asıl dairede müstagrik oluyorum.”, s. 7.

[Sigarasını içen düşünceli bir kişi çizilidir.]

2200. (Karikatür):

“Kolera – Ben bunun neresini alayım?”, s. 8.

[Kolera, şapkalı ve finolu bir kadının karşısında çizilidir.]

2201. “Âlem-i Temaşada”, s. 9.

Ramazan ayında oynanan oyunlara ve yeni açılan sahneye dair haberlere yer verilir. Aktörlerin durumu eleştirilir. Ortaya konulan oyunların rezaletten başka bir şey olmadığı vurgulanır.

2202. “*Hülle*”, s. 9-10.

Hüseyin Suat’ın *Hülle* adlı bir perdelik oyununun son bölümüne yer verilir.

2203. (Karikatür): “İstikraz mesele-i müzminesi:

Sermayedar – Sermayesi bu kadar çok olan bir memlekette aradığınızı bulamamak mümkün müdür?”, s. 10.

[Cavid Bey ve arkasındaki masada oturan iki kadın görülür.]

2204. (Karikatür):

“Manuel – Anneciğim, hem tacımı aldılar, hem yerimi... Ben şimdi ne yapacağım?”, s. 20.

[Yatakta yatan bir erkek çocuğunun başından tacı alınırken çizilidir.]

2205. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-17.

2206. (Karikatür):

“İhtiyar zat – Ben bu yeni modalardan hiçbir şey anlamıyorum.”, s. 18.

[Elinde bastonuyla ihtiyar bir adam, şık ve dar elbisesinin içinde iki büklüm duran kadını gösterirken çizilidir.]

2207. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 17, 14, 13.

2208. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2209. (Karikatür): “*Rire*’den:

Halkı o minibüslere ıskarça etmek için en mahirane usul.”, s. 16.

[Yolcular, sıkışık bir vaziyette çizilidir.]

2210. “Station Thermale Coury-Yalova”, s. 15.

2211. (Karikatür):

“- Efendim gayet kullanışlıdır. Bakınız, her şey elinizin altında. Emniyet sandığı köşede, tımarhane yanında... Karşıda da mezarlık...”, s. 14.

[Evin penceresinden söylediği yerleri müşterilerine gösteren bir adam çizilidir.]

2212. O. Xénos, “On Nous Fait Crédit”, s. 13-11.

2213. (Karikatür): “Erbâb-ı haşeb ve deremden Köseoğlu cenapları.”, s. 12.

[Portre]

2214. “L’aimée”, s. 11.

Nr. 99, 14 Teşrinievvel 1326/ 27 Ekim 1910

2215. (Karikatür): “Girye Venizelos cenapları:

Yunanistan’ın başvekili, harbiye nazırı, bahriye nazırı, diktatörü, halâskârı, her şeyi.”, s. 1.

2216. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-4.

İlk olarak, ihtilaf çıktığı için Bahriye Nezâreti’nin boş kaldığı belirtilir. İkinci olarak, Venizelos’un Yunanistan Meclis-i Millisi’nde yaptığı konuşmadan bahsedilir. Üçüncü olarak İran’ın, Avrupa medeniyetine yükseltilmesini kendilerine görev edinen ülkeler eleştirilir. Bu görev için gönüllü olan ülkeler, İngiltere ve Rusya’dır. Memleketi ikiye bölüp asker göndermeye hazırlanan bu iki ülke, aynı zamanda kârlı işleri de kendilerine ayırmışlardır. Dördüncü olarak, haydut çetelerine katılan ve İstanbul’a gelemeyen oğlunu görmek için şehir şehir dolaşan bir siyasiden bahsedilir. Son olarak; sahibi İngiliz olan yarı İngilizce, yarı Fransızca bir gazete hakkında bilgi verilir. Bu gazetenin, Yunanistan’ın tavrından rahatsızlık duyduğu ve bu konuyu makalelerine taşıdığı belirtilir. Fakat bu davranış yazar tarafından şüpheli görülür. Gazetelerin, Yunanistan’ın durumuna düşmekten korktukları için böyle davrandıkları düşünülür.

2217. (Karikatür): “Karı koca kavgası:

Madam – Evde kolera varmış gibi sabahtan akşama kadar sokaktasın. Bu ne iş?

Mösyö – Sanki evde kolera yok da değil. Sen olduktan sonra...”, s. 3.

[Bir kadın ve mutsuz görünen bir erkek çizilidir.]

2218. (Başlıksız), s. 4.

Ressam Necmeddin Beyin, *Kalem* idaresine gelmesi rica edilir.

2219. Kirpi, “*Kalem*’e Nasıl Çıracak Oldum”, s. 4, 7, 8, 9.

Yazar, *Kalem*’de yazı yazmaya başlamadan önce hangi işlerde çalıştığını anlatır. Özellikle çocukların bu yazıyı okumalarını ve kesinlikle devlet memuriyetine girmelerini öğütler. Amcasının ısrarıyla bir kaleme çıracak yazılmasını, burada yaşadıklarını aktarır. Memuriyetine devam etmeden, her ay sadece maaşını aldığını belirtir. Bu maaşları hak etmeden aldığını ve bundan utanmasını gerektiğini söyleyen bir kişiyle aralarında geçen diyaloglar verilerek yazı tamamlanır.

2220. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2221. “Aletoal”, (Reklam), s. 5.

2222. “A l’Etoile”, s. 5.

2223. (Başlıksız), s. 6.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2224. (Karikatür): “Polis ile otomobil:

Polis – Numarası kaç?

Şoför – Kendin bak!”, s. 7.

[Polisin yanından hızla geçen bir araba çizilidir.]

2225. (Karikatür): “Rejinin en büyük dostu: Mösyö Portokaloğlu cenapları.”, s. 8.

[Portre]

2226. (Karikatür): “Lizbon vakayinin aks-i tesiri:

İspanya Kralı – Sağımdakini bırakmazsam, solumdakini hediye edecekler. Acaba ne yapmalı?”, s. 20.

[İspanya Kralı’nın bir tarafta mermi, diğer tarafında ise taç çizilidir.]

2227. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19.

2228. (Karikatür): “Sonbahar tefekkürâtı:

Erkekler ne kadar değişmiş. On sene evvel ben acaba masamda bir dakika yalnız kalır mıydım?”, s. 18.

[Yaşlı bir kadın çizilidir.]

2229. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 18, 17, 14, 13.

2230. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2231. (Karikatür): “Rire”den:

Halkı o minibüslere ıskarça etmek için en mahirane usul.”, s. 16.

[Yolcular, sıkışık bir vaziyette çizilidir.]

2232. “Station Thermale Coury-Yalova”, s. 15.

2233. (Karikatür): “İran”da:

İngiltere – Acaba şu yağlı kuyruğu paylaşabilir miyiz?

Rusya – Hay hay!”, s. 14.

[Tepsiye sunulan ve paylaşılmak istenen İran’dır.]

2234. O. Xénos, “L’apprentissage De Tout”, s. 13-12.

2235. J. Mazeray, “L’aimée”, s. 12-10.

2236. (Karikatür):

“Avrupa – Haydi bir karar ver oğlum. Kızlarımın hepsi şimdi seni beğeniyor. Ama boşuna vakit geçirecek olursan ihtiyarlarsın. Sonra hiçbiri dest-i izdivacını kabul etmez.”, s. 10-11.

[Şapkasında “Avrupa” yazan ihtiyar kadının, genç bir erkeğe tanıttığı kızların üstünde sırasıyla “Almanya”, “Fransa”, “İngiltere” ve “Rusya” yazılıdır.]

Nr. 100, 21 Teşrinievvel 1326/ 3 Kasım 1910

2237. (Karikatür):

“Nazır-ı dânişmend dâniş-i umumi – Kızb-i resmî, tekzîb-i resmî. Bu gazeteciler şimdi de sîga tasrîfine mi kalktılar?”, s. 1.

[Sakallı bir kişinin elinde tuttuğu gazetenin *Tanin* olduğu görülür.]

2238. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Padişahın Edirne ziyaretinin hudutta nasıl bir etki yarattığı üzerinde durulur. Demir yollarında patlayan Bulgar bombalarına verilen bu yanıtın, komşuları nasıl bir duruma sevk edeceği tartışılır. Sessizliği mi tercih edecekleri, yoksa Rumeli’de kan dökmeye devam mı edecekleri merak edilir. İkinci olarak, Mekteb-i Sultanî meselesinin Maârif Nezâreti’ni düşündürdüğü belirtilir. Mektep müdürünü

kaçırdığına üzülen bakan, her ilde bir Mekteb-i Sultanî açmak ister. Herkesin eğitim hizmetinden yararlanması gerektiğini öne sürer. Fakat bu eğitim kurumlarına yapılması gereken öğretmen tayinleri unutulur, eğitim programları yapılmaz. Bu yüzden de bakanın tutumu alaylı bir dille eleştirilir.

2239. (Karikatür): “Boks müsâraası:

- Galip geldiğiniz muhakkak. Yalnız hasmınızın sebab-i vefatını tahkik etmek lazım.”, s. 3.

[Vücudu sargılı bir kişi ve yanındakiler çizilidir.]

2240. Kirpi, “Herkes Ne Diyor?”, s. 3, 4, 7.

Herkesin ne söylediğini, politikayla ilgili neler konuşulduğunu merak edenlerin; son vapur, son tren ya da son tramvaya binmeleri önerilir. Bu son ulaşım araçlarını genelde sarhoşlar kullansa da, bu yolculuklarda geçen muhabbetlerin ciddi konular üzerine olduğu belirtilir. Buna örnek olarak yine böyle bir yolculukta geçen konuşmalar aktarılır.

2241. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2242. “Aletoal”, (Reklam), s. 5.

2243. “A l’Etoile”, s. 5.

2244. (Başlıksız), s. 6.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2245. “Station Thermale Coury-Yalova”, s. 6.

2246. (Karikatür):

“Giryе Venizelos – Haşmetmeâb! Elimde bu sopa varken Yunanistan’da karşıma çıkacak babayiğit olamaz.”, s. 7.

[Elinde sopa tutan Venizelos, zincirle yanındaki kişiye bağlı olarak çizilidir.]

2247. (Karikatür): “Patrik efendiyi ziyaret edenler:

Talat Bey – Canım burada bir odacı yok mudur?”, s. 8.

[Merdivenlerde duran üç kişi çizilidir.]

2248. “*Tecdîd-i Nikâh*”, s. 9-10.

Refik Ahmet Nuri’nin *Tecdîd-i Nikâh* adlı bir perdelik komedisinin birinci ve ikinci bölümüne yer verilir.

2249. (Karikatür):

- “Genç Türk – Beni ecnebi düşmanı zannedenler de var.”, s. 10.
[Birbirlerine sarılmış bir şekilde duran kadın ve erkek çizilidir.]
2250. (Karikatür): “İstikraz mesele-i müzminesi:
Fransa reis-i cumhuru – Bu iş galiba Almanya’ya yaradı.”, s. 20.
[Arkada bir kadın ve erkek, önde ise üç erkek çizilidir.]
2251. O. Leuvil-Ingault, “Coups De Kalem”, s. 19.
2252. (Karikatür): “Manevraların Bulgaristan’daki tesiri:
Aman ne müthiş rüya.”, s. 18.
[Korkudan yerinden sıçramış bir şekilde çizilen bir adam görülür.]
2253. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 18, 17, 14, 13.
2254. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.
2255. (Karikatür): “*Rire*’den:
Halkı o minibüslere ıskarça etmek için en mahirane usul.”, s. 16.
[Yolcular, sıkışık bir vaziyette çizilidir.]
2256. “Hayden”, s. 15.
2257. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 15.
2258. (Karikatür):
“Adliye Nazırı – Şu havayı değiştirseniz fena olmaz zannederim.”, s. 14.
[Divanda oturan sarıklı bir kişi ve karşısında duran Hristiyan din adamı çizilidir.]
2259. Jean Rameau, “Danse De Libellules”, s. 13.
2260. (Karikatür): “*Rire*’den:
Başım ağrıyor da ayaklarımı hardallı suya koydum.”, s. 12.
[Ayaklarımı suya sokmuş bir kadın ve onu izleyen bir erkek çizilidir.]
2261. O. Xénos, “Gloires Nationales”, s. 12-11.
2262. “Cinémas Orientaux”, s. 11.

Nr. 101, 28 Teşrinievvel 1326/ 10 Kasım 1910

2263. (Karikatür):
“Çar Nikola – İdare-i pederânemi İran’a da teşmîl ederek orada da takrîr-i sükûn etmeliyim.”, s. 1.
[Tahtında oturan Rus Çarı Nikola’nın arkasında darağaçları görülür.]

2264. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

Türkiye'nin, Makedonya Hristiyanlarının haklarını korumadığını söyleyen Bulgarların tavrı eleştirilir. Çünkü Bulgarlar, Hristiyanların Müslümanların zulmü altında ezildiklerini söylemektedirler. Fakat asıl zulmü yapanın; demir yollarında dinamit patlatan, silahsız ele geçirdiği Müslümanları ve Osmanlı Bulgarlarını katledenin Bulgaristan olduğu söylenir. Bulgar haydutlarının, Osmanlı'ya düşman oldukları belirtilir. Maliye Bakanı Cavid Beyi zor durumdan kurtaran ve Osmanlı'ya borç veren Almanya İmparatoru II. Wilhelm hakkında bir hikâye anlatılır. İtalya'da bulunan Shakespeare heykelinin açılışı için bakanların bile hazır bulunduğu belirtilir. Asırlar önce yaşamış bir şaire gösterilen bu önem hayranlık uyandırır. Son olarak İstanbul milletvekillerinin, şehrin ihtiyaçlarını belirlemek için toplandıkları duyurulur. Kozmidi Efendi ile *Tanin* gazetesi başyazarının aynı masada nasıl oturabildiklerine şaşırılır. Kozmidi Efendinin, her meselede patrikhanenin haklarının düşünülmediğini öne sürmesi eleştirilir.

2265. (Karikatür):

“Mösyö – Muhibbeniz Anjel'in saçları o kadar güzel ki...

Madam – Evet. Nereden aldığını söylerseniz minnettar olurum.”, s. 3.

[Şık giyimli kadın ve erkek çizilidir.]

2266. Kirpi, “Zengin ve Büyük Adam Olmanın Çareleri”, s. 4, 7, 8.

Gazetelerde yer alan bir ilana yer verilir. Bu ilanda, büyük adam olmanın yollarının ücret karşılığında öğretileceği belirtilmektedir. Yazıda, görüşülen kişinin büyük adam olmak için saydığı özellikler üzerinde durulur. Zengin ve büyük adam olmayı sağlayan üç meslek şu şekilde sıralanır: Milletvekilliği, gazetecilik ve tuhafiyecilik. Görüşülen kişi, bu mesleklere girebilmek için neler yapılacağını anlatır. Kişinin taşıması gereken özellikler belirtilir. Her alanın incelikleri vurgulanır. Hepsi dinlenildikten sonra ortaya çıkan sonuç, zengin olmanın en kolay yolunun şarlatanlıktan geçtiğidir.

2267. (Karikatür):

“Bulgaristan Kralı – Türkler hududa süngü yağmaya devam ederlerse bu oyundan vazgeçmeye mecbur olacağım zannederim.”, s. 7.

[Elindeki mermilerle ip üstünde yürüyen Bulgaristan Kralı Ferdinand'ın altında süngüler dizilidir.]

2268. (Karikatür):

“- Matmazel Flora bu akşam sahnede arz-ı endam edecekmiş.

- Acayip! Mükellef somyasını terk edip de kuru tahtalar üzerinde mi ibrâz-ı hüner edecek!”, s. 8.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

2269. “*Tecdîd-i Nikâh*”, s. 9-10.

Refik Ahmet Nuri'nin *Tecdîd-i Nikâh* adlı bir perdelik komedisinin ikinci bölümünün devamına yer verilir.

2270. (Karikatür): “Makedonya'da rahipler:

- Kardeşler, sakın terk-i husumet etmeyiniz. Silahlarınızı zinhâr hükûmete vermeyiniz.”, s. 10.

[Üstünde silah ve hançerler bulunan bir rahip çizilidir.]

2271. (Karikatür):

“Giryе Venizelos – Eskiler alayım!”, s. 20.

[Venizelos'un taşıdığı çuvalın içinde insanlar çizilidir.]

2272. O. Leuvil-Ingault, “Coups De Kalem”, s. 19.

2273. (Karikatür):

“- Matmazel, sizi dünyanın öbür ucuna kadar takip edeceğim.

- Merak etmeyiniz, karakol o kadar uzak değildir.”, s. 18.

[Kadın ve erkek çizilidir.]

2274. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 18, 17, 14.

2275. (Karikatür): “Yunanistan ricâl-i siyâsiyye-i meşhûresinden Mösyö Theotokis cenapları.”, s. 14.

[Portre]

2276. O. Xénos, “Réunions Politico-Symboliques”, s. 13-11.

2277. (Karikatür): “*Rire*'den:

- Doktor, burada siyâsiyât ile uğraşa uğraşa zihnine hiffet getirmiş bedbahtlar da var mı?

- Hayır, madam. Onlar için hususi bir yer vardır: Palais Bourbon'un müzakere salonu.”, s. 12.

2278. “Cinéma Orientaux”, s. 11.

Nr. 102, 4 Teşrinisani 1326/ 17 Kasım 1910

2279. (Karikatür):

“Acem – Acep ki eşeklerimizin ahı tutuptur ki İran'ın işleri böyle kötü gidiyor?”, s. 1.

[Üzgün bir şekilde çizilen bir eşek ve sahibi görülür.]

2280. Gâve-i Zalim, “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yaşanan siyasî olaylar şiir şeklinde verilir.

2281. (Karikatür):

“- Yakında pek mükemmel bir kafe konser açılacaktı.

- Bana ne.

- Pek zengin beyler geleceklermiş.

- Sana ne?”, s. 3.

[Şık giyimli iki kadın çizilidir.]

2282. Kirpi, “İstanbul'un İmar Ve Tezyini”, s. 3, 4, 7, 8, 9.

İstanbul milletvekillerinin, aralarındaki dargınlığa bakmadan İstanbul için görüşmelerde buldukları belirtilir. İstanbul'da yapılacak düzenlemeler, inşa edilecek binalar, alınacak vergiler ve gerçekleştirilecek projeler hakkında bilgi verilir.

2283. (Karikatür): “Bir sene daha sabretsem de yol yaptıracağıma balonlar yaptırısam.”, s. 7.

[Gökyüzündeki balona bakan düşünceli bir kişi görülür.]

2284. (Karikatür):

“- Alo, alo. Abdülhamid...

- Manuel... Acaba bendeniz için dairenizde bir yer var mıdır?

- Alphonse için hazırladığım daire boştur. Oraya buyurun.”, s. 8.

[II. Abdülhamit, telefonla konuşurken çizilidir.]

2285. “*Tecdîd-i Nikâh*”, s. 9-11.

Refik Ahmet Nuri'nin *Tecdîd-i Nikâh* adlı bir perdelik komedisinin ikinci bölümünün devamına yer verilir.

2286. (Karikatür):

“İngiliz – Köftehor, Potsdam cihetlerinde zendostlukta bulunuyordu. Yakaladım. İşte teslim ediyorum.”, s. 10.

[John Bull'un sırtında taşıdığı Rusya'dır. Teslim edileceği kişi olan Fransa, bir kadın olarak çizilidir.]

2287. “Cinéma Orientaux”, s. 11.

2288. (Karikatür): “İstikraz münasebetiyle:

Evet, imzaladım. Fakat ne teessürle.”, s. 20.

[Maliye Bakanı Cavid Bey çizilidir.]

2289. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-18.

2290. (Karikatür): “Londra'da tertip edilen melahat müsabakasına gönderilecek bir resim.”, s. 18.

[Burnu, gözleri ve boynu abartılarak çizilmiş olan bir kadın görülür.]

2291. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 17, 14.

2292. (Karikatür): “Yunanistan siyâsiyyûnundan Mösyö Rhalls cenapları.”, s. 14.

[Portre]

2293. O. Xénos, “On Est Rentré”, s. 14-12.

2294. (Karikatür): “*Rire*'den:

- Matmazel, niçin benimle izdivaca muvafakat etmiyorsunuz?
- Ben bir hım hım adamla izdivaç edemem.
- Fakat kusurum yalnız burnumdadır.”, s. 12.

[Birlikte paten kayan kadın ve erkek çizilidir.]

Nr. 103, 11 Teşrinisani 1326/ 24 Kasım 1910

2295. (Karikatür): “*Tanin* şairine:

Tak giderken meclise bir adl ü ihsân miğferi

Ey sadâret çarhının ey tostoparlak mihveri!” s. 1.

[İbrahim Hakkı Paşa'nın başı top şeklinde çizilidir.]

2296. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak, koleradan korktukları için Meclis-i Milli'nin açılışına katılmayan milletvekilleri üzerinde durulur. İkinci olarak, kolera komisyonlarından bahsedilir. Hastalığın giderek arttığı, bu komisyonların hastalığı durdurmada etkili olmadığı belirtilir. Üçüncü olarak, zor duruma düşen milletvekillerinin istifa edeceklerini söylemeleri eleştirilir. Şimdiye kadar hiçbirinin yerinden bile kıyılamadan bu tehditte buldukları belirtilir. Son olarak, bir falcının kehanetine yer verilir. Falcı, koleranın Osmanlı'dan elli bin can alacağını öne sürer. Buradan hareketle bir kişi meclise başvurur. Vekillerin her birinin elli bin Osmanlı'nın oyuyla var olduğunu belirterek içlerinden birinin fedasıyla bu sayının ödenebileceğini savunur.

2297. (Başlıksız), s. 3-4.

Hüseyin Suad ve Salah Cimcoz'un birlikte yazdıkları *Malum ve Meçhul* adlı piyesten alındığı belirtilen bir sayfaya yer verilir.

2298. (Karikatür): “*Rire*'den: Finolara yeni bir vazife daha bulundu.”, s. 3.

[Paten kayan bir kadını çeken fino çizilidir.]

2299. (Karikatür): “Tıbbiyenin kolera laboratuvarı.”, s. 4.

[Bir kişi tarafından çekilen arabanın içinde ilaç şişeleri ve kurukafalar görülür.]

2300. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2301. (Başlıksız), s. 5.

Yalova'da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2302. “Aletoal”, (Reklam), s. 5.

2303. “A l'Etoile”, s. 5.

2304. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 6.

2305. (Karikatür): “*Rire*'den:

Fare yavrusu – Şimdiye kadar hiç böyle kapan görmemiştim. Yeni icat edilmiş olacak.”, s. 6.

[Farenin karşısında, diş fırçasının yanında duran takma dişler çizilidir.]

2306. (Karikatür): “Esatir-i meşhûreden: Olimp kahramanı Mavromihalis.”, s. 7.

2307. “*Tecdîd-i Nikâh*”, s. 7-10.

Refik Ahmet Nuri'nin *Tecdîd-i Nikâh* adlı bir perdelik komedisinin ikinci bölümünün devamı ile üçüncü ve dördüncü bölümlerine yer verilir.

2308. (Karikatür): “Postaların sürati taht-ı temine alınmıştır.”, s. 9.

[Bir köpek tarafından çekilen araba çizilidir.]

2309. (Karikatür): "İttihad-ı ruhani.", s. 20.

[Birbirlerine sarılan Hristiyan din adamları çizilidir.]

2310. O. Leuvil-Ingrault, "Coups De Kalem", s. 19-18.

2311. (Karikatür): "Tutuşma. Tutuşturma.", s. 18.

[Sigaralarını yakan kadın ve erkek çizilidir.]

2312. Gheur-Ghetch, "Choses De Péra", s. 17, 14.

2313. "Tiring Galata", (Reklam), s. 16.

2314. "Osmanlı Pazarı", (Reklam), s. 16.

2315. "Hayden", s. 15.

2316. "Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası", (Reklam), s. 15.

2317. (Karikatür): "Sakalı kapıdan sığmayan bir kapı kâhyası.", s. 14.

[Portre]

2318. Ser-Berr, "Les Gens De Presse – Un Danger Social – Rapport Du Chef De La Brigade Des Mœurs A M. Le Chef De La Pureté", s. 14-13.

2319. (Karikatür): "Şarka müstenid Avrupa muvazenesi.", s. 13.

[İtilaf ve İttifak kuvvetlerini dengede tutan fesli adamın belinde "Şark" yazılıdır.]

2320. O. Xénos, "Presse Locale", s. 12-11.

2321. (Karikatür): "Esatirden Venizelos:

Ahir şunu bildim ki cihan hep bana muhtaç.", s. 11.

2322. "Cinéma Orientaux", s. 11.

Nr. 104, 2 Kânunievvel 1326/ 15 Aralık 1910

2323. (Karikatür): "Mebuslar beyinde:

Aman bu istizahlar... Uyumak bile mümkün değil!", s. 1.

[Sigara içen ve birbirleriyle konuşan kişiler çizilidir.]

2324. (Başlıksız), s. 2.

Kalem dergisi, tüm okuyucularının Kurban Bayramı'nı kutlar.

2325. "Haftalık Dedikodu", s. 2-3.

Üç hafta önce, Rus Çarı tarafından zorunlu tatile uğratılan *Kalem*'in tekrar yayımlanmaya başladığı belirtilir. *Kalem*'in, şimdiye kadar bu durumla iki kez

karşı karşıya kaldığı hatırlatılır. İlkinde, II. Abdülhamit'e yönelik eleştiriler yüzünden tatile uğratılmıştır. Fakat meşrutiyette ortaya çıkan bu durumun affedilemeyeceği belirtilir. Ayrıca Rus basınının, Osmanlı aleyhindeki yazılarının daha sert olduğu vurgulanır. Yazının sonunda ise, on beş gündür uzak kalınan Meclis-i Mebusan kavgalarından bazı cümleler aktarılır.

2326. (Karikatür): “*Rire*’den:

- Zevcemi iğfal eden şu herifi köpek gibi öldürürdüm ama... Ne çare ki bana yirmi frank borcu var.”, s. 3.

[Kapının deliğinden içerisini gözetleyen bir adam çizilidir.]

2327. “Öte, Beri”, s. 3-4.

Toplu taşıma araçlarında kolera belirtileri taşıyan bir yolcu görüldüğünde; araçların, içindeki yolcularla birlikte karantina altına alındığı aktarılır. İttihat Cemiyeti’nin üyelerinin sayısı hakkında konuşan iki siyasiye yer verilir. Bu cemiyetin üyelerinin sayısının, Balkanların nüfusundan bile çok olduğu vurgulanır. Amerika’da kadınların seçme hakkı elde etmeleri üzerinde durulur. İki kadın arasındaki diyaloglara yer verilir. Bu iki kadın; eğer kendilerine de böyle bir hak verilirse, gelecek seçimlerde hangi partiye oy vereceklerini tartışmaktadırlar. Son olarak, muhalif parti hakkında diyaloglara yer verilir.

2328. (Başlıksız), s. 4.

Kalem’in, bu sayı ile ikinci senesini tamamladığı belirtilir. Koleksiyonu eksik olanların, *Kalem* idarehanesine başvurabilecekleri duyurulur. Ayrıca, gelecek hafta tamamlanacak olan *Tecdîd-i Nikâh* adlı komediden sonra, Hüseyin Suad ve Salah Cimcoz’un birlikte yazdıkları *Malum ve Meçhul* adlı piyesin yayımlanacağı duyurulur.

2329. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2330. (Başlıksız), s. 5.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2331. “Aletoal”, (Reklam), s. 5.

2332. “A l’Etoile”, s. 5.

2333. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 6.

2334. (Karikatür): “*Rire*’den:

Fare yavrusu – Şimdiye kadar hiç böyle kapan görmemiştim. Yeni icat edilmiş olacak.”, s. 6.

[Farenin karşısında, diş fırçasının yanında duran takma dişler çizilidir.]

2335. “*Tecdîd-i Nikâh*”, s. 7-9.

Refik Ahmet Nuri'nin *Tecdîd-i Nikâh* adlı bir perdelik komedisinin dördüncü bölümünün devamına yer verilir.

2336. (Karikatür):

“İranlı – Abıhayat gibi telakki ettiğim meşrutiyet sularına dalarken elbisemi aşırılmışlar. İmdat... İmdat!”, s. 7.

[Elbiselerin üzerinde “Azerbaycan” ve “Buşir” yazılıdır. Çalanlar ise İngiltere ve Rusya'dır.]

2337. (Karikatür): “İstikrazdan sonra: Pazar Alman'da heyet-i vükela.”, s. 10-11.

[Her biri satıcı şeklinde çizilen siyasiler görülür.]

2338. (Karikatür): “Her horoz kendi çöplüğünde öter.

Meclis-i Mebusan'ın şanet kileri.”, s. 20.

2339. (Karikatür), (Yazısız), s. 19.

[*Kalem*'in süslü yazısına yer verilir.]

2340. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-17.

2341. (Karikatür):

- Beni seviyor musun?

- Seni daima seveceğim.

- Daima pek çok olur. Şu ay başına kadar sevsen kâfi!”, s. 18.

[Yaşlı bir adam ve genç bir kadın çizilidir.]

2342. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 17, 14, 13.

2343. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2344. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 16.

2345. “Hayden”, s. 15.

2346. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 15.

2347. (Karikatür): “Fener kahramanlarından Kozmidi Efendi.”, s. 14.

[Portre]

2348. O. Xénos, “Les Quatre Sténos”, s. 13-12.

2349. “Cinémas Orientaux”, s. 12.

Nr. 105, 9 Kânunievvel 1326/ 22 Aralık 1910

2350. (Karikatür): “İlk devre-i ictimâiyenin “Bini zevk zevki”:

Bu kollara istinâd edenler kolay kolay düşmez.”, s. 1.

[Dâhiliye Bakanı Halil Beyin, siyasilere iki koluyla kaldırışı çizilidir.]

2351. “İl İd-i Ekber Eyledi Biz Matem Eyledik”, s. 2.

Servet-i Fünun ailesinden Ahmet Şuayib’in vefatının yarattığı üzüntü dile getirilir. Tüm yakınlarına başsağlığı dilenir.

2352. “Haftalık Dedikodu”, s. 3-4.

Koleranın yol açtığı ölümlerin gün geçtikçe arttığını belirtilir. Tokat Milletvekili İsmail Paşa’nın, Meclis-i Mebusan’daki bir konuşmasına yer verilir. Son olarak; *Cem* dergisinde yer alan Kirpi’nin yazılarının, *Tanin* gazetesini rahatsız ettiği belirtilir. Bu konu hakkındaki savunmalara yer verilir. Kirpinin, dikenleri sayesinde kendini müdafaa ve muhafaza ettiği vurgulanır. Zamane insanların, her şeyi başkasına batırmaya meyilli oldukları söylenir. Bu yüzden, medeniyetin önemli kurallarından birinin de batmak ve batırmak olduğu belirtilir.

2353. “Lale Devrinden Bir Yaprak”, s. 4, 7.

Dağınık bir odada uyuyan Nedim, içeriye giren hizmetçileri fark etmemiştir. İçeriye girenler, odayı bir yandan toplarken bir yandan da muhabbete dalmışlardır. Bu sırada uyanan Nedim, hizmetçilerin içinden beğendiği Mest-i Naz’a yanaşır. Fakat onlar konuşurken içeriye giren Cevher Ağa onları ayırır.

2354. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2355. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 6.

2356. “Aletoal”, (Reklam), s. 6.

2357. “A l’Etoile”, s. 6.

2358. (Karikatür):

“- Mektepleri kapadım, kolera daha ziyadeleşti. Acaba maârifî kapasam eksilir mi?”, s. 7.

[Maârif Bakanı Emrullah Efendi çizilidir.]

2359. “*Tecdîd-i Nikâh*”, s. 8-10.

Refik Ahmet Nuri'nin *Tecdîd-i Nikâh* adlı bir perdelik komedisinin dördüncü bölümünün devamı ile beşinci bölümüne yer verilir.

2360. (Karikatür):

“- Nikoli, koleranın tezayüdünü perhizlere atfediyorlar. Sen ne dersin?
- Kurban Bayramı'nı unutuyorsun, Stefo.”, s. 9.

[Karşılıklı iki adam çizilidir.]

2361. (Karikatür): “Hacı yatmaz, sallanır batmaz...”, s. 20.

[İbrahim Hakkı Paşa, su üstünde sırt üstü yatarken çizilidir.]

2362. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-18.

2363. (Karikatür): “Nâfianın ağır yüklerinin meclise nakli.”, s. 18.

[Sirtında küfe taşıyan bir adam çizilidir.]

2364. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 18, 17, 14, 13.

2365. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2366. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 16.

2367. “Hayden”, s. 15.

2368. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 15.

2369. (Karikatür): “Tekzipten evvel:

İki ahbap çavuşlar.”, s. 14.

[Bir vagona karşılıklı oturan iki kişi çizilidir.]

2370. O. Xénos, “Parlementarisme”, s. 13-11.

2371. (Karikatür): “Açık duran peynire sıçanlar üşüşür.”, s. 13.

[Peynire üşüşen farelerin yüzü insan şeklinde çizilidir.]

2372. (Karikatür):

“- Ben artık evleneceğim Gaston.

- Niçin?

- Erkeklerden bıktığım için.”, s. 11.

[Şık giyimli kadın ve erkek çizilidir.]

2373. “Cinémas Orientaux”, s. 11.

Nr. 106, 16 Kânunievvel 1326/ 29 Aralık 1910

2374. (Karikatür): “Muhit-ül-maârifden: Vurdumduymaz.

- Hoca efendi, acaba bunda zımmen istiskal var mı dersin?”, s. 1.

[Maârif Bakanı Emrullah Efendiye tepki gösteren siyasiler çizilidir.]

2375. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk konu, Meclis-i Mebusan’daki kavgalar hakkındadır. İkinci konu, İstanbul Milletvekili Hüseyin Cahit Bey tarafından maârif bakanı hakkında verilen gensoru üzerinedir. Gensoru, kolera yüzünden mekteplerin bir süre kapanıp tekrar açılması üzerinedir. Bakan, mekteplerin kapanmasının öğrencilerde meydana getireceği manevi hastalığın, maddi hastalıktan daha zararlı olduğunu düşündüğü için bu kararı aldığını belirtir. Âlim olanın böyle, şair olanın ise başka türlü düşüneceğini vurgular. Bu ayrımın neye göre belirlendiği özellikle sorulur. Son olarak; milletvekillerinin, vükelanın ahını aldıkları için üç arkadaşlarını kaybettikleri belirtilir. Vükelanın yine de uyumlu davranması ve milletvekillerinin bundan ders almalarını beklemeleri tavsiye edilir.

2376. (Karikatür): “Kendi gözündeki mertegi görmez de başkasının gözündeki çöpü arar.

Vay! Genç Türkiye’nin çamaşırları arasında bir kirli mendil buldum.”, s. 3.

[“Genç Türkiye” yazılı sandığı karıştıranlar Fransa, Rusya ve İngiltere’dir.]

2377. Gâve-i Zalim, “Encümen-i Dâniş-i Tıbbîde Mühim Bir Nutuk”, s. 3-4.

Encümen-i Dâniş-i Tıbbî’nin iyileştirildiği ve resmî açılışının gerçekleştiği duyurulur. Reis ve üyelerin belirlendiği söylenir. Akıl hastalıkları doktoru tarafından verilen nutuk aktarılır.

2378. “Lale Devrinden İkinci Bir Yaprak”, s. 4, 7, 8, 9.

Kâğıthane Köşkü bahçesinde bir yaz gecesi tasvir edilir. Nedim, havuz başında kendi kendine dizeler mırıldanarak dalgın bir vaziyette oturmaktadır. Onu uzaktan izleyen İbrahim Paşa, Nedim’e olan hayranlığını dile getirir. Paşa, Nedim’in şiirinden ayrılmayı hayattan ayrılmakla eş değer görür. Ayrıca Nedim’e, havuz başında Mest-i Naz ile gezinirken eğlenip eğlenmediği sorar. Daha sonra Mest-i Naz da onların meclisine katılır.

2379. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2380. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 6.

2381. “Aletoal”, (Reklam), s. 6.

2382. “A l’Etoile”, s. 6.

2383. (Karikatür): “Eski devrin hem paracı, hem paralı bir beyi.”, s. 7.

[Portre]

2384. (Karikatür): “*Rire*’den:

Madamın kirli mektupları.

- Bu da Mösyö Gaston’dan!”, s. 8.

[Ellerindeki mektupları okuyan hizmetçiler çizilidir.]

2385. “*Tecdîd-i Nikâh*”, s. 9.

Refik Ahmet Nuri’nin *Tecdîd-i Nikâh* adlı bir perdelik komedisinin son bölümüne yer verilir.

2386. (Karikatür): “Meclis-i Millimiz pehlivanlarından:

(الضدان يجتمعان احيانا)”, s. 20.

[Dâhiliye Bakanı Halil Bey ve Lütfi Fikri çizilidir.]

2387. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-18.

2388. (Karikatür): “Bunları birleştireyim derken galiba arada ben ezileceğim.”, s. 18.

[John Bull ile Almanya İmparatoru II. Wilhelm’i birleştirmeye çalışan Bulgaristan Kralı Ferdinand çizilidir.]

2389. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 17, 14, 13.

2390. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2391. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 16.

2392. “Hayden”, s. 15.

2393. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 15.

2394. (Karikatür): “Bir Rum tabib-i edebî.”, s. 14.

[Portre]

2395. O. Xénos, “Les Hommes Du Jour”, s. 13-11.

2396. (Karikatür):

“- Bu ne iştir ki? Güneş enseme iken saat on iki oluyor?”, s. 12.

[Saate bakan bir adam çizilidir.]

2397. (Karikatür): “Meşrutiyet-i Osmaniyeimizin Barbaros’u.”, s. 10.

[Tüm gemilerin ucunda Mahmut Şevket Paşa çizilidir.]

2398. “Cinéma Orientaux”, s. 10.

Nr. 107, 23 Kânunievvel 1326/ 5 Ocak 1911

2399. (Karikatür): “Emniyet-i umumiyemizi kazanmış bir galip:

- Bu efendi kimdir?
- Fırka-i muhalifeden bir mebus.
- Vay obur, vay.”, s. 1.

[Elleriyle yemek yiyen bir adam ve onu izleyen iki kişi çizilidir.]

2400. (Başlıksız), s. 2.

Kalem’in yeni senesi tebrik edilir.

2401. “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

Meclis-i Mebusan’daki sopa ve dayak gürültüleri üzerinde durulur. Kudüs’teki bir müdürün de, meşrutiyeti halka kabul ettirebilmek için sopa kullandığı hatırlatılır. Yarım asır daha, memlekette sopenin kalkmaması gerektiği alaylı bir dille aktarılır. İkinci olarak, eğitimde görülen eksiklikler üzerinde durulur. Maârif bakanı hariç her bakanın, ilerleme sağlanması için çeşitli yollar düşündüğü ve bu uğurda çalıştığı vurgulanır. Son olarak, hafta içinde Meclis-i Mebusan’da sarfedilen sözlerden bazılarına yer verilir.

2402. (Karikatür): “Muhibb-i ziraat bir mebus.”, s. 3.

[Portre]

2403. Gâve-i Zalim, “Aş Yirme”, s. 4, 7.

Hamile bir kadının, hamileliğinin dördüncü ayından itibaren garip bir şekilde aşermeye başladığı söylenir. Aşerdiği şey, gazetelerin birinde kendi adıyla bir makale yayımlanmasıdır. Sonunda bir makale yazarak bu isteğini kocasına iletir. Fakat hiçbir matbaa bu makaleyi kabul etmez. Oğulları dünyaya geldiğinde bu mesele unutulur. Fakat gün geçtikçe çocuğun vücudunda bazı lekeler görülür. Bunlar gitgide harf halini alır. Hamileliği boyunca sürekli gazetelere bakan anne suçlanır. Baba ise, memleket için bir milletvekili yetiştireceklerini düşünerek kendisini avutur.

2404. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2405. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 6.

2406. “Aletoal”, (Reklam), s. 6.

2407. “A l’Etoile”, s. 6.

2408. “Öte Beri”, s. 8-9.

Yazının ilk bölümünde, her milletvekilinin kendine özgü bir dili ve kıyafeti olduğu belirtilir. Yazının sonunda, Fransız bir ressamın kişisel özellikleri ve başarısı üzerinde durulur.

2409. (Karikatür): “Sakallı bebek, sınıfta senden tembeli yok.”, s. 9.

[Dâhiliye Bakanı Halil Bey, öğrenci olarak çizilen Maârif Bakanı Emrullah Efendiyi azarlarken görülür.]

2410. (Karikatür): “Şüpheli a’râz, komedi iki perde:

Birinci perde. İkinci perde.”, s. 10-11.

[İlk karikatürde karnını tutmakta olan bir kadın, koleralı sanılarak dezenfekte edilmek istenir. İkinci karikatürde ise, kadının aslında hamile olduğu görülür.]

2411. (Karikatür): “Karaköy köprüsünde:

- Hey havadaki, onluğu ver de öyle geç.”, s. 20.

[Havadaki uçağa seslenen gişe memuru çizilidir.]

2412. O. Leuvil-Ingault, “Coups De Kalem”, s. 19-18.

2413. (Karikatür): “Dünyanın en kuvvetli terazisi.”, s. 18.

[Bir kolunda Rusya’yı, diğer kolunda ise Fransa’yı taşıyan John Bull çizilidir.]

2414. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 18, 17, 14.

2415. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2416. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 16.

2417. “Hayden”, s. 15.

2418. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 15.

2419. “Cinémas Orientaux”, s. 14.

2420. (Karikatür): “Bıga mebusu:

Herkese atma kemend ve tîgı daim eyleme

Hem likâ-yı ismetinden kimsenin ref’-i nikab. (*Tanin*)”, s. 14.

[Portre]

2421. O. Xénos, “Us Et Coutumes”, s. 14-13.

2422. Yapma, “Mort Aux Rats!”, s. 12.

Nr. 108, 30 Kânunievvel 1326/ 12 Ocak 1911

2423. (Karikatür): “Alman pazarında:

- Atina’ya göndermek için yılbaşı hediyesi isterim.”, s. 1.

[Masanın üstünde duran gemileri inceleyen Mahmut Şevket Paşa çizilidir.]

2424. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İstanbul Milletvekili Hüseyin Cahit Bey tarafından, maârif bakanı hakkında verilen gensorunun yapıldığı belirtilir. Herkesin istifasına kesin gözüyle baktığı maârif bakanının kendini savunduğu, şan ve şeref içinde kürsüden ayrıldığı duyurulur. Yine bu gensorunun ortaya çıkardığı gerçekler üzerinde durulur. Maârif bakanının aleyhinde oy kullanmayan muhaliflerin reisinin Boşo Efendi olduğu belirtilir. Daha sonra, Maârif Nezareti’nde yapılacak olan değişikliklerden bahsedilir. *Tanin* matbaası önünden geçen, İstanbul milletvekili ile uzaktan yakından selamlaşan ne kadar memur, öğretmen ve hademe varsa hepsinin işinden çıkarılacağı duyurulur. Son olarak, gazetelerin kazançları ve vergiler ile ilgili diyaloglara yer verilir.

2425. “Ölüm Kadar Metin”, s. 2.

Ölüm Kadar Metin adlı eser tanıtılır.

2426. Nev-zuhûr, “Eniştem”, s. 3, 4, 7, 8.

15-16 yaşlarında bir kızın ağzından eniştesi tanıtılır. Yaptığı yaramazlıklar, eniştesiyle dalga geçme çabaları, ablasını kızdırmaları anlatılır. Eniştesinin meşrutiyetperver, eşitlik taraftarı ve adalete inanan biri olduğu belirtilir. Bu yüzden de eniştesinin, ablasının ve kendisinin haklarına saldırmayacağını düşünmektedir.

2427. (Karikatür): “İstanbul mebusu ve Sükûtiler Fırkası reisi”, s. 3.

[Portre]

2428. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2429. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 6.

2430. “Aletoal”, (Reklam), s. 6.

2431. “A l’Etoile”, s. 6.

2432. (Karikatür): “Matmazel sallanır... Sallandıkça ballanır.”, s. 7.

[Almanya İmparatoru II. Wilhelm ile John Bull arasında duran kadının eteğinde “barış” yazılıdır.]

2433. (Karikatür): “Bizim Rockfeller’lardan biri.”, s. 8.

[Portre]

2434. Gâve-i Zalim, “Âyîne Mürâî Olamaz Doğruyu Söyler”, s. 8-9.

Nişanlısının evinde, evin hizmetçisiyle basılan bir gencin başından geçen olaylar anlatılır. Bu gencin, nişanlısıyla birlikte onun sahip olacağı mirası da kaybettiği belirtilir.

2435. (Karikatür): “Âyîne mürâî olamaz doğruyu söyler.”, s. 10-11.

[Ayna sayesinde bir kadının, yan odadaki olayları izleyebildiği görülür.]

2436. (Karikatür):

“İngiliz – Her yerde buna mı rast geleceğiz?

Alman – Bu zev’il-maâşeyn hayvan nereye gitsem karşıma çıkar.”, s. 20.

[John Bull’un, deveye binmiş bir vaziyette çizilen Almanya İmparatoru II. Wilhelm’den korktuğu görülür.]

2437. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-18.

2438. (Karikatür): “Rum Patriği Efendi hazretlerine *Kalem*’in sene başı hediyeleri.”, s. 18.

[Patriğin elindeki hediyelerin yüzleri insan şeklinde çizilidir.]

2439. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 18, 17, 14.

2440. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2441. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 16.

2442. “Hayden”, s. 15.

2443. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 15.

2444. O. Xénos, “L’accord Dans Les Idées”, s. 14-13.

2445. (Karikatür): “Beyoğlu’nda bir ahter-i asalet.”, s. 14.

[Şık kıyafetler içinde yaşlı bir kadın çizilidir.]

2446. Yapma, “Ultimes Concessions”, s. 12.

Nr. 109, 6 Kânunısani 1326/ 19 Ocak 1911

2447. (Karikatür):

“- Tam yüz yirmi sekiz çivi ile perçinlendim. Koparanın alınına tuba dalı takarım.”,
s. 1.

[Koltuğa çivilenmiş olan Maârif Bakanı Emrullah Efendi çizilidir.]

2448. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yaşanan siyasî olaylar hakkında söylenebilecek atasözleri üzerinde durulur. İttifak ve itilaf modasının hemen her yerde görüldüğü; Şarklıların, Garp’tan gelme bu modalara kulak asmayacakları belirtilir. Son olarak, bu haftaya deliler haftası dedirtebilecek olaylar aktarılır.

2449. “Ölüm Kadar Metin”, s. 2.

Ölüm Kadar Metin adlı eser tanıtılır.

2450. Nev-zuhûr, “*Tanin*’in Karikatürçüsü”, s. 3, 4, 7, 8.

Tanin gazetesinin karikatürçüsü, okul yıllarından başlayarak bütün hayatı ve kişisel özellikleri ile anlatılır. Hayatının birinci devresini rüya ve aşk, ikinci devresini ise sağlığı ile ilgilenerek geçirdiği söylenir. Bu kişinin, girdiği işlerde başarı sağlayamadığı için gazeteci olduğu belirtilir. Hayatta hiçbir şeyden haberi olmayan, sürekli yemek yemeyi düşünen bu insanın yazdığı yazıların herkes tarafından takdir edildiği vurgulanır. Ayrıca bu kişinin, arkadaşları arasındaki adının Büyük Sersem olduğu belirtilir.

2451. (Karikatür): “Nasıl muharrirlik eder?”, s. 4.

[Masada oturan bir adam çizilidir.]

2452. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2453. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 6.

2454. “Aletoal”, (Reklam), s. 6.

2455. “A l’Etoile”, s. 6.

2456. (Karikatür):

“- Madam, niçin yemek yemiyorsunuz?

- Affedersiniz efendim. Dişlerimi unutmuşum.”, s. 7.

[Yemek masasındaki erkeklerin içinde oturan dişsiz bir kadın çizilidir.]

2457. “Yılbaşı Hediyeleri”, s. 8.

Yılbaşı için takdim edilecek hediyelerin listesi verilir.

2458. Baha, “Hâtırâtta Bir Yaprak”, s. 8-11.

Bir gencin hatıra defterinden alındığı belirtilen sayfaya yer verilir. Yazıda, hastalıktan yeni çıkan bu gencin, yolda beğenip peşine takıldığı bir hanımla olan macerası aktarılır.

2459. (Karikatür): “Mısır’da elsine-i ecnebiye:

Mısırlı – Kendi dilim elimde kaldı.”, s. 9.

[Mısırlı; Fransızca, Almanca ve İngilizce olmak üzere üç dile sahip görülür. Kendi dili ise elindedir.]

2460. (Karikatür):

“- Nereye gidiyorsun kızım?

- Skatinge anne. Beyoğlu’ndaki en şık beyler her akşam orada toplanıyor.”, s. 10.

[Elinde patenleri tutan şık bir kız ile şişman ve çirkin bir kadın çizilidir.]

2461. (Karikatür): “Son moda teâvün şapkası.”, s. 20.

[Kocaman bir şapkanın altına sığınarak yağmurdan korunan insanlar çizilidir.]

2462. O. Leuvil-Ingault, “Coups De Kalem”, s. 19.

2463. (Karikatür):

“Guspodin Nikola – Abus Giyomos... Haneninos... Siderodromus... Türkos... Megali İdeas...

Matmazel Fransuaz – Bu fiskostan ben bir şey anlayamadım.”, s. 18.

[Almanya İmparatoru II. Wilhelm’in resminin önünde diz çökmüş bir şekilde çizilen Rus Çarı Nikola’dır. Onu izleyen Fransa ise kadın şeklinde çizilidir.]

2464. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 18, 17, 14, 13.

2465. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2466. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 16.

2467. “Hayden”, s. 15.

2468. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 15.

2469. (Karikatür): “Bir şebâb-ı ebedî enmûzeci.”, s. 14.

[Portre]

2470. O. Xénos, “Le Grand Secret”, s. 13-11.

2471. (Karikatür):

“Rus – Giyom Han, sen mene bir serlik Şiraz tömbekisi sun ki, özüm de sana bir kadeh İran şerbeti sunam.”, s. 12.

[Almanya İmparatoru II. Wilhelm ve bir Rus çizilidir.]

2472. Yapma, “Un Moyen Suprême”, s. 11.

2473. “Skating-Palace”, s. 11.

Nr. 110, 13 Kânunısani 1326/ 26 Ocak 1911

2474. (Karikatür):

“Giritli – Ah! Pişon’un yerinde Klemanso olsaydı bizi böyle kovmazdı.”, s. 1.

[Pencereden su dökülerek kovulan bir kişi görülür.]

2475. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Potsdam’da bir araya gelen Rusya ve Almanya’nın, Türkiye’ye dair görüşmelerde bulunmadıkları duyurulur. Daha sonra, istibdat ile hürriyetin karşılaştırmasını yapan bir milletvekilinin düşüncelerine yer verilir. Bu milletvekilinin aslında hürriyet pehlivanı olduğu belirtilir. Son olarak, büyük bir hırsızlık olayı aktarılır. Bunun *Tanin* gazetesinin bir oyunu olduğu söylenir. Bu olay dâhil bütün önemli bilgileri kendisinin verdiğini söyleyerek *Tanin*’in böbürlendiği vurgulanır.

2476. “Ölüm Kadar Metin”, s. 2.

Ölüm Kadar Metin adlı eser tanıtılır.

2477. (Karikatür): “Emrullah Efendinin yatak odası.”, s. 3.

[Yatak ve perdelerin *Tanin* gazetesinin sayfalarıyla kaplı olduğu görülür.]

2478. Baha, “Başka Bir Sahife”, s.3-4.

Bir gencin hatıra defterinden alındığı belirtilen diğer bir sayfaya yer verilir. Delikanlı, açık pencerelere bakmaktan hoşlanmaktadır. Buralardaki gölgeleri, gördüğü güzelleri türlü hayallerle süslemektedir. Birgün yine bu pencerelerden birine yaklaştığında, karşısında bir erkek bulur. Bu tehlike, onu artık pencerelerden uzak tutar.

2479. Arı, “Müdür Beyin Bir Günü”, s. 4, 7, 8, 9, 10.

Müdür Beyin Bir Günü adlı bir perdelik bir komediye yer verilir.

2480. (Karikatür):

“- Drahoması güzel ama kendisi pek çirkin...

- Adam sen de. Sen bir kere parayı al. Sonra istediğin kadar kadın bulursun.”, s. 7.

[Karşılıklı iki kişi çizilidir.]

2481. (Karikatür): “Marîz İran’ın Avrupalı etibbâsı.

- Biraz gayret! Bu ameliyatı iyi olmanız için yapıyoruz.”, s. 9.

[Avrupalılar tarafından kolları ve ayakları kesilen İranlı çizilidir.]

2482. (Karikatür):

“Tramvay bârgîri – Efendi, gazeteler yine elektrikli tramvaylardan bahsediyorlar mı?”, s. 20.

[Gazete okuyan bir adama soruyu soran bir attır. Diğer at ise, yere yığılmış bir vaziyette çizilidir.]

2483. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-17.

2484. (Karikatür): “Basra Körfezi’nde tâbân olmaya başlayan ahter-i ikbal.”, s. 18.

[Bir midye kabuğunun içinde John Bull çizilidir.]

2485. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 17, 14, 13, 12.

2486. (Karikatür): “İdareyi unutmayalım!

- Otur, maymun. Böyle dolaşıp durursan yarım saat sonra yine karnım acıktı, dersin.”, s. 14.

[Anne ve iki çocuğu çizilidir.]

2487. (Karikatür): “Vürûduna intizâr edilmeyen bir misafir.”, s. 13.

[Yemek yenilen bir masaya elinde tabakla yaklaşan bir kişi çizilidir.]

2488. O. Xénos, “Le Carrefour”, s. 12-11.

2489. “Cinémas Orientaux”, s. 11.

2490. “Skating-Palace”, s. 11.

2491. (Karikatür): “Eskiden Beyoğlu’nun her tarafında görülen bir sima.”, s. 11.

[Portre]

Nr. 111, 20 Kânunısani 1326/ 2 Şubat 1911

2492. (Karikatür): “Lala-yı hürriyet.”, s. 1.

[Mahmut Şevket Paşa ve üzerinde “hürriyet” yazılı küçük bir kız çizilidir.]

2493. Nev-zuhûr, “Haftalık Dedikodu”, s. 2-3.

İlk konuda, kabinenin yine düşeceğine ve rütbelerin değişeceğine dair diyaloglara yer verilir. Bu haberin kaynağı olan *Sabah* gazetesine bakıldığında,

bunun Rumca gazetelerden alınmış bir haber olduğu görülür. *Sabah* gazetesinin, *Tanin* ve *İkdam* gazetelerinden sonra, bu sefer de *Neologos* adlı gazete tarafından aldatıldığı belirtilir. İkinci konuda, maârif bakanı tarafından art arda açılan akademiler alaylı bir dille eleştirilir. Son olarak İtalyanlar, makarnacılar olarak tanıtılır. Son zamanlarda, Osmanlı'ya karşı olan düşmanca hareketleri üzerinde durulur.

2494. (Karikatür): “Mebusandan ayana.

Karolidi Efendi – Bizim hemşehriyi ayana gönderdiler. Acaba benim sıram da gelecek mi?”, s. 3.

[Merdivenlerden çıkarken aşağıda kalanlara el sallayan bir kişi çizilidir.]

2495. Bilezik, “Ah Şu Yüzükler!”, s. 4, 7.

Otuz sekiz, kırk yaşlarında bir erkeğin kadınlar hakkında anlattıkları nakledilir. Kadınların yüzüklerle eş değer olduğunu vurgulayan bu kişi, sevgilisine aldığı yüzüklerin bütçesinde meydana getirdiği zarara değinir. Ayrıca bu yüzükler, sevgilisinin ellerini tutmasına büyük bir engel teşkil etmektedir. Hikâyenin sonunda bu iki sevgilinin ayrıldığı görülür.

2496. “Immense”, (Reklam), s. 5.

2497. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 6.

2498. “Aletoal”, (Reklam), s. 6.

2499. “A l’Etoile”, s. 6.

2500. Kaydırak, “Acıklı Eğlenceler”, s. 7-8.

Avrupa’daki kar eğlencelerinin pek hoş olduğu söylenir. Şark’taki eğlencelerin ise acıklı olduğu vurgulanır. Çünkü köprüde, vapurda, yollarda düşenlerin sayısının yüksek olduğu belirtilir.

2501. (Karikatür): “Rire’den:

Ressam – Şu köpek de etrafı ne kadar şenletiyor!”, s. 8.

[Köpeğin resmini çizmeye çalışan pipolu bir adam görülür.]

2502. “Şu, Bu”, s. 9.

Yazının ilk bölümünde, Yemen için oluşturulan gönüllü alayları üzerinde durulur. Gönüllülerin çok olduğu belirtilerek yolların, trenlerin, limanların yapımında çalıştırılmak üzere bu kişilerin alınabileceği belirtilir. Bunlar için

kurulacak gönüllü alaylarıyla ilk kazmanın vurulabileceği söylenir. Yazının son bölümü, İstanbul ile Selanik arasında seyahat eden filozof bir siyasi hakkındadır. Bu kişinin uzun süren nutukları olduğu ve meşhur bir politikacı sayılabileceği alaylı bir dille ele alınır.

2503. “*Ölüm Kadar Metin*”, s. 9.

Ölüm Kadar Metin adlı eser tanıtılır.

2504. (Karikatür): “Doktorlarımız:

- İşte şimdi hapı yuttuk. Kolera bitti. Acaba vebayı getirsek nasıl olur?”, s. 20.

[Düşünceli bir şekilde çizilen üç kişi görülür.]

2505. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 19-18.

2506. (Karikatür):

“Kaçakçı – Burası biraz tehlikelice! Kimseye sezdirmeden geçebilirim kurtuldum demektir.”, s. 18.

[Türkiye-Bulgaristan sınırındaki kaçakçının sırtında taşıdığı çuvalın üstünde “kapitilasyon” yazılıdır.]

2507. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 18-17.

2508. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 16.

2509. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 16.

2510. “Hayden”, s. 15.

2511. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 15.

2512. (Karikatür): “Acaba kolera avdet mi etti?”, s. 14.

[Şık giyimli yaşlı bir kadına bakarak konuşan bir erkek çizilidir.]

2513. Durnab, “Abus De Confiance”, s. 14-13.

2514. Yapma, “Une Parade”, s. 13-11.

2515. (Karikatür): “Mündericatsız hikâye.

Rüzgârla çarşaf.”, s. 12.

[Rüzgârda etekleri açılan bir kadın çizilidir.]

2516. “Skating-Palace”, s. 11.

2517. (Karikatür):

“- Vay! Galiba bunlar üşüyorlar. Ne tuhaf şey! Ben yanıyorum.”, s. 10.

[Sarhoş bir adam, kürklü kadınlara bakarken çizilidir.]

2518. “Cinémas Orientaux”, s. 10.

Nr. 112, 27 Kânunısani 1326/ 9 Şubat 1911

2519. (Karikatür): “Efendiler, buyurun. Size bir de encümen-i dâniş.”, s. 1.

[Maârif Bakanı Emrullah Efendi çizilidir.]

2520. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2521. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 2.

2522. “Bazar Ottoman”, s. 2.

2523. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yazının ilk bölümünde, maârif bakanı hakkındaki diyaloglara yer verilir. Bakanın aslında programsız bir kişi oluşu eleştirilir. Yazının devamında, gazetelerde yer alan hikâye şeklindeki reklamlar üzerinde durulur.

2524. (Karikatür): “Berber dükkânında:

Müşteri – Usta, burnumu o kadar sıkma. Nefes alamıyorum.”, s. 3.

[Berber ve müşterisi çizilidir.]

2525. Mahalleli, “Bâb-ı Âlî Önünde”, s. 3-4.

Yazıda, iki kadın arasında geçen diyaloglara yer verilir. Bu iki kadın Bâb-ı Âlî yangınından ve mahallede olan olaylardan bahsederler. Tüm bu olayların ve yangınların, köpeklerin ahı tuttuğu için meydana geldiğini savunurlar.

2526. Nev-zuhûr , “Odeon Balosunda”, s. 4-8.

Yazar, *Kalem*’e çirak yazıldığı için üçüncü haftasında aldığı maaşla Odeon’daki bir baloya katılır. Yazısında da buradaki insanların durumlarını aktarır.

2527. (Karikatür): “Bulgar hayâlâtı.”, s. 5.

[Bulgaristan Kralı Ferdinand çizilidir.]

2528. (Karikatür):

“- Zevcim ticarethanesini şeriğine devretti.

- Evet, işitmişim ama... Galiba her türlü muamelattan büsbütün sarf-ı nazar etmemiş.”, s. 6.

[Şık bir bayan ve bir erkek çizilidir.]

2529. (Karikatür): “Tarih kavgası:

Sene-i maliye – Benim yerime kabul etmek istedikleri şıllık benden hem daha ihtiyar, hem daha çirkin. Ama ne yaparsın ki son modaya göre giyinmiş.”, s. 8.

[Şık giyimli bir kadın ile şalvarlı ve başörtülü bir kadın çizilidir.]

2530. “*Ölüm Kadar Metin*”, s. 9.

Ölüm Kadar Metin adlı eser tanıtılır.

2531. (Karikatür): “Beyoğlu Caddesi’nden çamurlara batmadan geçmek için yegâne çare.”, s. 16.

[Hamal tarafından taşınan şık bir erkek çizilidir.]

2532. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2533. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 15.

2534. “A l’Etoile”, s. 14.

2535. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2536. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.

2537. “Hayden”, s. 13.

2538. O. Leuvil-Ingrault, “Coups De Kalem”, s. 13-12.

2539. (Karikatür): “Bulgar emtiasına mahsus gümrük barakası.”, s. 12.

[Suyun üstünde yüzen bir baraka çizilidir.]

2540. Gheur-Ghetch, “Choses De Péra”, s. 11-10.

2541. (Karikatür): “Hem sağa, hem sola baka baka hevl-i mütebâide uğrayacak olan bir sipâhsâlâr.”, s. 10.

[Bir tarafında Arnavutluk, diğer tarafında Yemen bulunan Mahmut Şevket Paşa çizilidir.]

2542. O. Xénos, “M. Le President!”, s. 9.

2543. “Skating-Palace”, s. 9.

2544. “Cinémas Orientaux”, s. 9.

Nr. 113, 3 Şubat 1326/ 16 Şubat 1911

2545. (Karikatür): “Irak mektupları:

- Vay canına! Bunlar ne tehlikeli oyuncakmış!”, s. 1.

[Nazım Paşa, elinde iki küçük adamı tutarken çizilidir.]

2546. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2547. “Osmanlı Pazarı”, s. 2.

2548. “Bazar Ottoman”, s. 2.

2549. Nev-zuhûr, “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yazar, kış mevsiminin eğlenceleri üzerinde durur. Kartopu oynamanın, kızak kaymanın yanında eskiden yapılan helva sohbetlerinin en iyi eğlence olduğunu belirtir. Eğitimle ilgili konuşmaların ise bu eğlenceleri aratmadığı vurgulanır.

2550. (Karikatür): “Bütçe layihaları:

Mini mini özü var, dürüm dürüm sözü var!” s. 3.

[Maliye Bakanı Cavid Bey, uzun bir ruloyu açarken çizilidir.]

2551. “Siyâsiyât”, s. 3-4.

Fecr-i Ati tarafından sunulan bir beyanname üzerinde durulur. Bu beyannamede toplantılar hakkında bilgi verilir. *Fecr-i Ati* adlı bir dergi çıkarılacağı duyurulur. Daha sonra, Fecr-i Ati dağılırsa bundan en çok Maârif Nezareti’nin etkileneceği belirtilir. Çünkü buradan ayrılarak mekteplere dâhil olmak isteyen gençlerin diplomaları olmadığı için sorun yaşanacağı vurgulanır.

2552. (Karikatür): “Skatingte:

- Yürümüyor musun?

- Kayıyorum ya!” s. 5.

[Şık giyimli kadın ve erkek çizilidir.]

2553. Arı, “Şu, Bu”, s. 5-7.

İlk olarak, Ebüzziya Beyle ilgili vapurda geçen konuşmalar aktarılır. İkinci olarak; yazarın, Dâhiliye Nezareti’ni reddeden bir kişiyle olan görüşmesine yer verilir. Bu kişinin, her şeye engel teşkil eden kiloları yüzünden görevi kabul etmediği belirtilir.

2554. (Karikatür): “Yer üstünde babam başı!” s. 6.

[Dâhiliye Bakanı Halil Bey çizilidir.]

2555. R. C., “Aile Sahnelerinden”, s. 7-10.

Eve geç gelen kocasını, sözleriyle bayıltan bir kadının diyaloglarına yer verilir.

2556. (Karikatür): “İslahat:

Fabrika harıl harıl kafa yapıyor.

İyi çalışıyorlar fakat daha siparişler gelmemiş.”, s. 8.

[Bir tarafta vitrinde sergilenen kafalar görülür. Diğer tarafta ise, çalışmakta olan başsız insanlar çizilidir.]

2557. (Karikatür): “İki hizmetçi:

- A! Yerinden çıktın mı?

- Aman. Hanım olacak karı o kadar kıskanç ki, hiç peşimi bırakmıyor!”, s. 10.

[İki hizmetçi çizilidir.]

2558. “*Ölüm Kadar Metin*”, s. 10.

Ölüm Kadar Metin adlı eser tanıtılır.

2559. “Odacının Hasbihâli”, s. 11-13.

Hariciye Nezâreti’nde çalışan bir odacının anlattıklarına yer verilir. Özellikle İtalyanların ve İngilizlerin görünümüne değinilir. Odacının, görevi sırasında kendisine sorulan sorulara verdiği cevaplar aktarılır.

2560. (Karikatür): “İki ecnebi muhabir:

- Nasıl yeni bir havadis var mı azizim?

- Dostlarımdan birisinin kendi ahbabından bir zatın rivayetine atfen bana verdiği bir havadise nazaran Makedonya’da bir Hristiyan öldürülmüş imiş.

- Ooo!... O halde hemen telgrafı çekiniz.

- O zaten oldu, azizim. Hem havadisi biraz salçalamak için Makedonya’da yüz Hristiyan kesilmiştir, dedim.”, s. 12.

[İki kişi çizilidir.]

2561. “Küçük Havadisler”, s. 13.

Gündemdeki olaylara dair mizahî duyurularda bulunulur. İlk olarak, dâhiliye bakanının, Paris’ten bir karın korsesi ısmarladığı duyurulur. İkinci olarak, Berat Milletvekili İsmail Kemal Beyin, Arsen Lüpen maceralarının toplatılmasını istediği belirtilir. Üçüncü olarak, Gümülcine Milletvekili İsmail Beyin, nezle olduğu için dâhiliye bakanının istifası hakkında düşünmeye vakit bulamadığını belirtilir. Dördüncü olarak, *Cem* dergisinin mizah yazarı bulmak için Amerikan gazetelerine ilan verdiği duyurulur. Beşinci olarak, Avrupa’da icat edilen saç suyunun, memlekette ilk defa maliye bakanı tarafından kullanıldığı ve onun da memnun kaldığı belirtilir. Altıncı olarak, *Tanin* gazetesinin altı sayfa olarak

çıkacağına duyurulduğu, fakat bunun henüz gerçekleşmediği belirtilir. Yedinci olarak, Boşo Efendi meselesinden sonra *Gıdık*'ın, tırmalamamak için tırnaklarını kestiği söylenir. Sekizinci olarak, Maârif Nezâreti yerine yanlışlıkla karşısındaki aşçıya giren bir kişiden bahsedilir. Son olarak, nâfia bakanının yerinden olduğu duyurulur.

2562. “Hayden”, s. 13.

2563. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2564. “A l’Etoile”, s. 14.

2565. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.

2566. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2567. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 15.

2568. (Karikatür):

“- Mutlaka bu çizmeye bir yabancı eli değmiş.”, s. 16.

[İbrahim Hakkı Paşa'nın baktığı çizme şeklinde çizilen Arabistan'dır.]

Nr. 114, 10 Şubat 1326/ 23 Şubat 1911

2569. (Karikatür): “Hazan çiçekleri.”, s. 1.

[Emrullah Efendi, Talat Bey ve Hallaçyan Efendi bir saksıda bulunan çiçekler olarak çizilidir.]

2570. (Başlıksız), s. 1.

Yalova'da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2571. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yeni tayinlerin memurları telaşa düşürdüğü, bu yüzden de memurların erkenden işlerine koşmaya başladıkları belirtilir. Sonra ayan ile mebusan arasındaki kavgaya yer verilir. Son olarak, meclisin bütçe müzakerelerine başladığı duyurulur.

2572. (Karikatür): “Ayan ile mebusan arasında:

Rüzgâr eser, o döner.”, s. 3.

[Rüzgârgülüne binmiş olan siyasilere çizilidir.]

2573. R. C., “Gelecek İntihapta”, s. 3-5.

Amerika'daki kadınların seçme ve seçilme haklarından, akademilere bile üye olmaya başladıklarından bahsedilir. Gelecek seçimlerde Şark'ta da kadınların

üyelik hakkı kazanıp milletvekili seçilebilecekleri düşünülür. Kadın milletvekillerinin de bulunacağı mecliste yaşanılacak olan olaylara yer verilir. Çok konuşan, herkese sataşan bir kadın imajı çizilir.

2574. (Karikatür): “Esnemeye başladı, bırakacağım.”, s. 5.

[Üzerinde “hükûmet” yazılı bir ağaca tutunmuş olan Maârif Bakanı Emrullah Efendi çizilidir.]

2575. “Damlaya Damlaya”, s. 5-7.

Saçaklardan ensesine damlayan suya sinirlenen bir kişinin başından geçen olaylara yer verilir. Damlayan su sesi yüzünden uykusu kaçan bu kişi, komşusunun borusunu kırar. Bu yüzden komşusu kendisine zarar davası açar. Bir su damlasının nerelere yol açtığına dikkat çekilir.

2576. (Karikatür): “Acaba maâriفة namzetliğimi vaz’ etsem mi?”, s. 6.

[II. Abdülhamit çizilidir.]

2577. “Şu, Bu”, s. 7.

Bu seneyi deliler senesi olarak adlandırmanın en doğru şey olacağı vurgulanır. Selanik’ten gelen Rıza Tevfik Beyin başına şimdi de İtalyan gönüllülerinin çıktığı duyurulur. Bunların gönüllü değil, olsa olsa divane olabilecekleri belirtilir. İkinci olarak; *Tanin* gazetesinin, vükelayı müzayedeye çıkardığı duyurulur. Son olarak bir muhabirin, eski maârif bakanı ile olan görüşmesine yer verilir. Nâfia ve dâhiliye bakanlarının istifalarından sonra bir nutuk verdikleri hatırlatılarak kendisinin neden böyle bir nutuk vermediği sorulur. Bakan, o esnada arabaya bindiği ve geri dönmediği için bu nutku veremediğini belirtir.

2578. (Karikatür): “Yanlış manevra iki kurban verdi.”, s. 8.

[Sıraya dizilmiş olan siyasilerden Maârif Nazırı Emrullah Efendi ve Maliye Nazırı Cavid Bey yere düşmüş olarak çizilidir.]

2579. “Küçük Havadisler”, s. 8-9.

Gündemdeki olaylara dair mizahî duyurularda bulunulur. İlk olarak, daha önceki sayılarda tanıtılan *Tanin* gazetesi karikatürçüsünün, telefonda sesini duyurmak için nasıl bağırdığı anlatılır. İkinci olarak; ayan reisinin, vükela kavgaları yüzünden uykusuzluk çektiği söylenir. Üçüncü olarak; *Tanin* gazetesindeki karikatür yüzünden, Doktor Celalettin Muhtar Beyin yatağa düştüğü belirtilir.

Dördüncü olarak, Dâhiliye Bakanı Halil Bey'e bir adet yaldızlı öküz arabası ile iki manda hediye edildiği duyurulur. Beşinci olarak, Dâhiliye Bakanı Halil Bey'in kiloları üzerinde durulur. Altıncı olarak, Lütfi Fikri Bey'in Dâhiliye Nezâreti'ni muayenesi hakkında bilgi verilir. Yedinci olarak, Şefik Bey tarafından *Kasâid-i Hamîdiye* adlı bir dergi çıkarılacağı duyurulur. Sekizinci olarak, bütün okulların programlarına defter tutma ve borçlar usulü derslerinin ekleneceği duyurulur. Son olarak, Ebüzziya Tevfik Bey'in kendisine doktor olarak Raşit Tahsin Bey'i uygun gördüğü belirtilir.

2580. Politikacı, "Siyâsiyât", s. 9-11.

Yazıda, vükela buhranının nedenleri üzerinde durulur. İstifa eden bakanların aslında kaybettikleri bir şey olmadığı vurgulanır. Boşalan mevkilere kimlerin atanacağı hakkında fikir yürütülür.

2581. (Karikatür):

"- Aman yarabbi, ne kadar ayıp! Madam A. kocası yeni vefat ettiği halde baloya gelmiş!

- Fakat unutupyorsunuz matmezel. Balo bir emr-i hayr içindir!", s. 10.

[Kadınla erkekli bir grup çizilidir.]

2582. "Evrak-ı Vâride", s. 11.

Gördüğü rüyayı *Kalem* okuyucularıyla paylaşmak isteyen bir kişinin mektubuna yer verilir.

2583. (Karikatür): "Dâhiliyenin yeni şantekleri.", s. 12.

[Dâhiliye Bakanı Halil Bey çizilidir.]

2584. "Hediyeler", s. 12-13.

İstifa eden ve edecek olan siyasilere verilecek hediyeler sıralanır.

2585. "Ölüm Kadar Metin", s. 13.

Ölüm Kadar Metin adlı eser tanıtılır.

2586. "Skating-Palace", s. 13.

2587. "Cinéma Orientaux", s. 13.

2588. "Osmanlı Pazarı", (Reklam), s. 13.

2589. "Bazar Ottoman", s. 13.

2590. "Hayden", s. 13.

2591. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.
2592. “A l’Etoile”, s. 14.
2593. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.
2594. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.
2595. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 15.
2596. (Karikatür): “Vebali boynuma. Bir dirhem bile fark yok.”, s. 16.
[Terazisine iki kafa koyup ölçmeye çalışan bir adam çizilidir.]

Nr. 115, 17 Şubat 1326/ 2 Mart 1911

2597. (Karikatür): “Üç gündür başı ağrıtan bir kocabaş.”, s. 1.
[Maliye Bakanı Cavid Bey çizilidir.]
2598. (Başlıksız), s. 1.
Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.
2599. “İhtar-ı Mahsus”, s. 2.
Kalem’de yer alan makalelerin ve karikatürlerin hakkının kanun tarafından korunduğu hatırlatılır.
2600. Deccal, “Haftalık Dedikodu”, s. 2.
Kozmidi Efendinin, maliye bakanına sarfettiği kelimelere yer verilir. Ardından da bu sözleri geri aldığı vurgulanır. Eğer sözlerini geri almamış olsaydı, meclis kürsüsünün güreş alanına döneceği vurgulanır. İkinci konu, boş kalan mevkilere herhangi bir atama yapılmaması hakkındadır. Üçüncü olarak; Selanik’te çıkan bir gazetenin, İstanbul’daki karamsar gazeteleri eleştiren yazısına yer verilir. Bu gazeteye göre; satışları iyi gitmeyen ve işlerini yoluna koyamayan gazeteler, etrafa saldırıp her şeyi fena göstermektedirler. Kabineyi düşecek, memleketi karışacak gibi gösteren bu gazetelerin, İtalyan gazetelerinin yanına yollanması tavsiye edilir. Son olarak; *Sabah* gazetesinin sadık yazarının, hakarete bulunan Kozmidi Efendiyi savunduğu belirtilir. Bu durum, gözden düşmüş bir yazarın aksiliği olarak yorumlanır.
2601. (Karikatür): “Tahterevalli yavalli!
- Gördünüz mü hangimiz okka çeker!”, s. 3.

[Bir tarafta Dâhiliye Bakanı Halil Bey, diğer tarafta ise İbrahim Hakkı Paşa ile Mahmut Şevket Paşa görülür.]

2602. Şişman, “Mizah Nasıl Olurmuş?”, s. 3-5.

Kalem müdürü, *Cem* dergisini mizah yazımına örnek olarak gösterir. Bunu duyan yazarlar şaşırırlar. Burada yer alan yazıları inceleyerek işlerine geri dönerler. Yazar da bir hikâyeye başlar. Bir lokantada, her şeyin yokluğundan bahseden bir adamın konuşmalarını aktarır. Başyazar tarafından okunan yazı, memlekette tımarhanenin bile olmadığı eklenerek bitirilir.

2603. (Karikatür): “Rusya-Çin hadisesi:

Çin heyet-şinâsı teleskobla dübb-i ekber burcunun Çin semalarındaki harekâtını tedkik eder.”, s. 5.

[Teleskopla gökyüzüne bakan iki kişi çizilidir.]

2604. (Karikatür): “Merdiveni çıkarken:

- Ne kadar şık giyinmişsiniz, azizem. Kaça yaptırıyorsunuz?
- Zevcim beş lira vermişti, fakat yirmiye çıktı.”, s. 6.

[Kadın ve erkek karşılıklı çizilidir.]

2605. R. C., “Tahte-Pûş Muâşakası”, s. 6-9.

Komşularının dedikodusunu yapan iki kadın arasındaki diyaloglara yer verilir. Bu konuşmalarda, kimseye anlatılmadığı söylenen sırların bile en az on kişi tarafından bilindiği görülür.

2606. (Karikatür): “İki dost:

- İki nazır koltuğu boş kaldı.
- Ne duruyoruz, aşıralım.”, s. 8.

[İki kişi çizilidir.]

2607. Alafranga, “Köpeğim”, s. 9.

Bir Rum’dan köpek satın alan yazarın başına gelenler anlatılır. Evde her yeri kirleten bu köpeği, yazarın annesi istemez. Annesi, bu köpek yüzünden evlerine Müslümanların gelmediğini söyler. Sonunda köpek, bir çocuğa verilir. Böylece sorun çözülür ve yazı bitirilir.

2608. (Karikatür): “Bağdat yolunda:

- Vazgeçtim almaktan, çekileceğim.”, s. 10.

[Dört kişi tarafından çekştirilen vagonlar çizilidir.]

2609. “Siyâsiyât”, s. 10-11.

Yazıda, filozof Edirne Milletvekili Rıza Tevfik Beyin neden sakal bırakmış olabileceği üzerinde durulur. Daha sonra öğrenilen bilgiye göre, Rıza Tevfik Beyin doktor tavsiyesi üzerine sakal bıraktığı, fakat rahatsız olup kestiği belirtilir.

2610. “Şu, Bu”, s. 11-12.

Yazının ilk bölümünde, gazetede okunan bir habere yer verilir. adliye bakanının konağında toplanan kişiler sayılır. Bu yazının sonuna birkaç kelime daha eklense eski devirdeki jurnalleri aratmayacağı vurgulanır. Yazının devamında, *Gıdık* yazarının dış görüntüsüne yer verilir. Bu kişinin anlattığı bir hikâyede Boşo ve Kozmidi Efendilerin eleştirildiği vurgulanır.

2611. (Karikatür): “Gönüllü alayı:

İtalya matbuatı süratli hatvelerle tımarhaneye doğru yürüyorlar.”, s. 12.

[Gazeteler uygun adım yürürken çizilidir.]

2612. “Küçük Havadisler”, s. 12-13.

Gündemdeki olaylara dair mizahî duyurularda bulunulur. İlk olarak, *Cem* dergisinin aradığı mizah yazarının New York’tan yola çıktığı duyurulur. İkinci olarak, Kozmidi Efendinin bütçe hakkındaki nutku üzerinde durulur. Bu nutku aynen yazmak üzere *Gıdık*’ın bir yazarının meclise gönderildiği belirtilir. Üçüncü olarak, bazı milletvekillerinin övgü toplamak için başvurduğu yollar üzerinde durulur. Dördüncü olarak, *Tasvir-i Efkâr* gazetesinin yeni bir arsa aradığı duyurulur. Beşinci olarak, eski Maârif Bakanı Emrullah Efendinin, Hüseyin Cahid Beye teşekkür ettiği belirtilir. Altıncı olarak, Maliye Bakanı Cavid Beyin, bütçe görüşmelerinden önce her sabah yirmi sekiz taze yumurta akı içtiği vurgulanır. Yedinci olarak, Kozmidi Efendinin, Fener’e giderek Patrik Efendi ile görüştüğü belirtilir. Sekizinci olarak, Tokat Milletvekili İsmail Paşa’nın, bir kumpanya tarafından sahneye konulacak olan bir piyesin oynanmasını engellemeye çalıştığı vurgulanır. Son olarak; Lütfi Fikri Beyin, bir fabrika imtiyazı alacağı duyurulur.

2613. “Ölüm Kadar Metin”, s. 13.

Ölüm Kadar Metin adlı eser tanıtılır.

2614. “Skating-Palace”, s. 13.

2615. “Cinémas Orientaux”, s. 13.
2616. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.
2617. “Bazar Ottoman”, s. 13.
2618. “Hayden”, s. 13.
2619. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.
2620. “A l’Etoile”, s. 14.
2621. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.
2622. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.
2623. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 15.
2624. (Karikatür): “Halil Bey yerleşiyor:
- Nefes de mi almamalı? Çatırdamaya başladı.”, s. 16.
- [Dâhiliye Bakanı Halil Beyin oturduğu koltuğun kırılmaya başladığı görülür.]

Nr. 116, 24 Şubat 1326/ 9 Mart 1911

2625. (Karikatür): “Bir abide-i kin ve haset: Mecliste nezahet-i lisâniye dersi verirken.”, s. 1.
- [Gümölcine Milletvekili İsmail Bey çizilidir.]
2626. (Başlıksız), s. 1.
- Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.
2627. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.
- Karagöz oyunlarındaki Deli Bekir’e benzetilen bir kişiden bahsedilir. Bu kişinin, on beş sene önce gittiği Yunanistan’dan sonra şimdi de Türkiye’ye gelmek istediği belirtilir. İkinci olarak, daha birinci vükelâ buhranı sona ermeden ikincisinin başladığı vurgulanır. Bu buhranın, tıp fakültesinde vücut bulduğu ve Kamil Paşa kabinesini düşürdüğü belirtilir.
2628. (Karikatür): “Kâr salonlarında:
- Lakin ne latif kadın, bayıldım.
- Fakat biraz tabirâta dikkat ediniz, zevcemdir!”, s. 3.
- [İki erkek çizilidir.]
2629. *Kalem Ceridesi Muharrir-i Tesadüfisi Gözlüklü Nam Bendeleri*, “Huzûr-i Sâmi-i Sadâret-Penâhîye”, s. 3-4.

Sadrazama sunulması düşünülen önerilere yer verilir. Kabinede yer alacak siyasilerin birlik ve beraberliğinin sağlanması için dikkat edilmesi gereken eşitlik ilkeleri sıralanır. Ayrıca bu kişilerin seçiminde nelere dikkat edileği üzerinde durulur.

2630. (Karikatür): “İki omuzdaş:

- Aaayt!... Yaman gider muhâlifin gülleleri!”, s. 5.

[İçinde Lütü Fikri'nin de bulunduğu iki kişi çizilidir.]

2631. “Acaba Deli Miydi?”, s. 5-7.

Yazıda, bir kişinin konuşmaları aktarılır. Herkesi eleştiren, hiçbir şeyi beğenmeyen genç nesil üzerinde durulur. Babalarından sonra, artık oğulların sahneye çıktığı vurgulanır. Yazının sonunda, sürekli konuşan bu kişinin deli olup olmadığı düşünülür.

2632. (Karikatür): “Horoz – Ben daha ağır geldim.”, s. 6.

[Terazinin bir tarafında horoz başı, diğer tarafında ise İtalyan basını yer alır.]

2633. “Her Yerde Siyâsiyât”, s. 7-9.

Siyasetten uzak kalmak için bulunduğu yerden ayrılmak, matbaaya uğramamak ve gazete okumamak gibi kararlar alan yazarın düşüncelerine yer verilir. Tramvaydaki kadınlar arasında bile siyaset konuşulduğu vurgulanır. Bu yüzden de, böyle bir isteğin gerçekleşemeyeceği anlaşılır.

2634. (Karikatür): “Beyoğlu'nun en şık siması.”, s. 8.

[Portre]

2635. “Siyâsiyât”, s. 9-11.

Meclis-i Mebusan'daki bütçe görüşmelerinde ortaya çıkan kavgalar üzerinde durulur. İsmail Kemal Bey ile maliye bakanı arasındaki tartışmaya yer verilir. Meşrutiyetle birlikte duyulmaya başlayan siyonizm kelimesinin tam anlamıyla anlaşamadığı belirtilir. Kendi bütçelerini dengeleyemeyen siyasilerin, milletin bütçesini de idare edemeyeceği belirtilir. Son olarak, idare-i örfiyyenin uzatılması ya da kaldırılması konusunda bir karar alınmadığı duyurulur.

2636. (Karikatür):

“- Aklınızı başınıza alınız. Bir vakit gelecek ki, idare-i örfiyyeye halef olacaksınız!”, s. 10.

[Dâhiliye Bakanı Halil Bey ve karşısındaki askerler görülür.]

2637. “Şu, Bu”, s. 11.

Yazının ilk bölümünde, yeniliklere açık olan bir gazetede yer alan yazıya yer verilir. Rıza Nur Bey tarafından kaleme alınan bu makalede, meclis kayıtlarında usulsüzlüklerin olduğu iddia edilmiştir. Yazının sonunda, yeni açıldığı söylenen Maliye Mektebi üzerinde durulur. Burada istibdattan kalma kuralların öğretildiği ve bazı milletvekillerinin de buradan ders aldığı belirtilir.

2638. “Küçük Havadisler”, s. 11.

Gündemdeki olaylara dair mizahî duyurularda bulunulur. İlk olarak, kabine heyetinin Avrupa’ya verdiği siparişler üzerinde durulur. İkinci olarak, meclisteki muhaliflerin, Londra’dan boks öğretmeni çağırmaya karar verdikleri duyurulur. Üçüncü olarak; İsmail Kemal Beyin, İtalyan Hastahanesi’nde tedavi edileceği duyurulur. Dördüncü olarak; Gümülçine Milletvekili İsmail Beyin, Maliye Mektebi’nden mezun olduğu duyurulur. Beşinci olarak; Şirket-i Hayriye’nin, kura ile belirlediği dümencileri kaptanlık görevine getirdiği belirtilir. Bunu örnek alan tramvay kumpanyasının da, kura sonucunda çıkan atları lokomotifine bindirmeye karar verdiği duyurulur. Altıncı olarak, son zamanlarda mecliste görülmeyen Kozmidi Efendinin durumu üzerinde durulur. Son olarak, meclisteki tokat olaylarına değinilir.

2639. (Karikatür): “Ben gidersem?”, s. 12.

[İbrahim Hakkı Paşa, masaya açtığı kartlara bakarken çizilidir.]

2640. “Tokattan Sonra”, s. 12-13.

Meclisteki kavgada ön plana çıkan tokat konusuna yer verilir. Bu konu hakkında bir mahalle kahvesinde işitilen diyaloglar sıralanır.

2641. “Ölüm Kadar Metin”, s. 13.

Ölüm Kadar Metin adlı eser tanıtılır.

2642. “Skating-Palace”, s. 13.

2643. “Cinéma Orientaux”, s. 13.

2644. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2645. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2646. “Hayden”, s. 13.

2647. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.
 2648. “A l’Etoile”, s. 14.
 2649. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.
 2650. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.
 2651. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 15.
 2652. (Karikatür): “Diyojen’in son halefi.”, s. 16.
 [İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

Nr. 117, 3 Mart 1327/ 16 Mart 1911

2653. (Karikatür): “İşte fakat sermayeyi kimden bulmalı!”, s. 1.
 [Lütfi Fikri, elindeki gazeteyi işaret ederken çizilidir.]
 2654. (Başlıksız), s. 1.
 Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.
 2655. Gözlüklü, “Haftalık Dedikodu”, s. 2.
 Yeni senenin başlangıcı olan bu haftadaki yazıda, geçen senenin olaylarına yer verilir. Bu haftanın en önemli olayının, Lütfi Fikri Beyin düello daveti olduğu belirtilir.
 2656. (Karikatür):
 “- Bir daha bu kıyafetle sokağa çıkacağınız zaman haber verin de biz de beraber gelelim!”, s. 3.
 [Şapkalı ve şık giyimli bir bayanın yanında iki asker, arkasında da ona tepki gösteren halk görülür.]
 2657. Gümüş İğne, “Bir Gazetenin Tarihçe-i Hayatı”, s. 3-5.
 Bir gazetenin inişli çıkışlı olan satış grafiği üzerinde durulur. Bu gazetenin hangi yayın politikalarını takip ettiği, gerektiğinde nasıl taraf değiştirdiği anlatılır. Nasıl hayatta kalmaya çalıştığı vurgulanır.
 2658. (Karikatür):
 “- Kayınvalidem vefat etti! İşte azizim ilk defa olarak ben zevcemin ye’sine, o da benim sürûrume iştirak etmedi.”, s. 5.
 [Karşılıklı iki kişi çizilidir.]
 2659. (Karikatür):

“Kral Ferdinand – (Tagannî ederek) Ölürüm ayrılmam senden.

F – J – Ee! Anladık! Artık uyku da uyumayalım mı?”, s. 6.

[Pencerede duran Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph’e şarkı söyleyen Bulgaristan Kralı Ferdinand çizilidir.]

2660. Arı, “Bir Buse İçin”, s. 6-9.

Tiyatroya gitmek hevesinde bulunan iki yardımcısının isteğini yerine getiren bir kişinin hikâyesine yer verilir. Bu iki kişinin tiyatrodaki durumları anlatılır. İçlerinden biri, yanında bulunan bir bayanı öpmeye kalkışır. Kavgâ çıkar. Olaylar büyür. Tiyatroda bulunan ve yardımcıların durumunu izleyen kişi, bir daha kimseyi tiyatroya göndermemeye karar verir.

2661. (Karikatür): “Basra Körfezi’nden balık avı:

- Hay aksi şeytan! Bu sefer de zokadan kurtuldu.”, s. 8.

[Afrika ve Asya kıtasının ortasında balık avlayan John Bull çizilidir.]

2662. “Râsih’in Aşkı”, s. 9, 11.

Yazıda, okul hatıraları anlatılır. İki yakın arkadaş olan Rasih ve yazarın, elli beş yaşındaki bir kadına olan aşkıdan bahsedilir. Yıllar sonra karşılaştıklarında, Rasih’in bu aşktan yadigâr kalan bir çocuğunun olduğu görülür.

2663. (Karikatür): “Zayıflama doktorunun muayenehanesinde!

Birinci ile ikinci – Rica ederim birkaç kilo zayıflamak istiyoruz.

Doktor – Belki olur.

Üçüncü – Gelecek bütçe için biraz kuvvet!

- Kabil değil.”, s. 10.

[Halil Bey, Cavid Bey ve yanlarında gözlüklü ve fesli bir kişi çizilidir.]

2664. (Karikatür):

“Kirkor Çavuş – Hemşeri! Karnımı hıp diye içeri çek de göğsünü fırlat.

Nefer Yorki – Yapazak ama karnında kusak sardı.”, s. 12.

[Askerler çizilidir.]

2665. “Küçük Havadisler”, s. 12.

Gündemdeki olaylara dair mizahî duyurularda bulunulur. İlk olarak, Meclis-i Mebusan’da yer alan Sükutîler Fırkası reisinin isteklerine yer verilir. Bu kişinin, meclisin her tarafına “Vakit nakittir.” yazılı levhalardan asmak istediği belirtilir.

İkinci olarak; Lütfi Fikri Beyin, Kütahyalı Ferit Beyin tarafında yer almayacağı duyurulur. Üçüncü olarak, kabineye dâhil olacak kişilerin, kabinede yer alanlarla uyumlu olması gerektiği belirtilir. Bu yüzden, ya çok şişman ya da çok zayıf kişilerin tercih edilmesi gerektiği vurgulanır. Dördüncü olarak, *Yeni Gazete* idarehanesinin üst katının kiraya verileceği duyurulur. Beşinci olarak, meclisteki muhalif grubun, meclisteki müzakerelerde manken kullanma düşüncesinde olduğu duyurulur. Altıncı konuda, açılışı haber verilen maliye mektebine tayin olunan bir kişi üzerinde durulur. Son olarak; Boşo Efendinin, Amerika'ya verdiği siparişler üzerinde durulur.

2666. “*Şehir Mektupları*”, s. 13.

Ahmet Beyin *Şehir Mektupları* adlı eseri tanıtılır.

2667. “*İspiritizma*”, s. 13.

İspiritizma adlı derginin ikinci senesinin ilk sayısının çıktığı duyurulur.

2668. “*Ölüm Kadar Metin*”, s. 13.

Ölüm Kadar Metin adlı eser tanıtılır.

2669. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2670. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2671. “Hayden”, s. 13.

2672. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2673. “A l’Etoile”, s. 14.

2674. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.

2675. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2676. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 15.

2677. (Karikatür): “Acaba nereye?

- Ah efendiler! Mümkün olsa ben salapurya olacağım da asker taşıyacağım.”, s. 16.

[Kürsüde konuşan bir siyasi çizilidir.]

Nr. 118, 10 Mart 1327/ 23 Mart 1911

2678. (Karikatür): “Tahran’da (Bağşah)’da rezk edilecek bir heykel.”, s. 1.

[John Bull, kucağındaki altın kesesi ile çizilidir.]

2679. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2680. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İdare-i örfiyyenin uzatılması kararının, olumlu ve olumsuz yönleri üzerinde durulur. Bu konuya da muhalefet edecek kişilerin olduğu belirtilir.

2681. (Karikatür):

“- Müsaade ederseniz bir kadeh daha takdim edeyim.

- Teşekkür ederim azizim. Sonra iade edeceğim.”, s. 3.

[İki sarhoş çizilidir.]

2682. Arı, “Yengem Helva Pişirdi”, s. 3-7.

Akşama yapılacak olan un helvası için tüm aileyi bütün gün aç bırakan bir yenge anlatılır. Tam sofraya oturduklarında ise, helva yengenin boğazında kalır ve fenalaşır.

2683. (Karikatür): “İran’da Rus medeniyeti.”, s. 5.

[İskeletler üzerinde ilerleyen atlı ve silahlı bir kişi çizilidir.]

2684. (Karikatür): “Yeni makine ve yeni vazife.”, s. 6.

[Baskı makinesinin başında Hüseyin Cahit çizilidir.]

2685. “Burûc-i Matbuat”, s. 7.

İstanbul’un siyasî hayatını yansıtan basın üç kısma ayrılır. Her gazete bir yıldız olarak görülür. Buna göre; “Burc-i İttihâdî” adı verilen ilk grupta *Tanin*, *Tercüman*, *Jön Türk*, *La Turquie*, *İstanbul*, *Osmanişer Loyd*; “Burc-i İttihâdî”ye muhalif olan ikinci grupta *Yeni Gazete*, *Proodos*, *Neologos*, *Tahidromos*, *Aravlik*; hareketleri belli olmayan üçüncü grupta ise *İkdam* ve *Sabah* yer alır. Bu gazetelerin, benzer yayın politikalarını izlediği belirtilir.

2686. “Müracaat”, s. 7-8.

Kalem’de Gözlüklü imzasına sahip olan yazarın, uzun süredir boş olan Nâfia Nezâreti’ne olan adaylığını sadrazama takdim etmesi üzerinde durulur.

2687. (Karikatür): “Siyonist meselesi:

Gazetenin satışı yok... Çare?”, s. 8.

[Ebüzziya Tefvik çizilidir.]

2688. R. C., “Zevcem, Ev Kadımı!”, s. 8-11.

Karısının dikiş makinesinin sesinden rahatsız olan ve evinde huzur bulamayan bir kocanın yaşadıkları anlatılır.

2689. (Karikatür):

“- Ah ayağımdaki çivi olmasa, seni daha kuvvetle der-âguş ederim.”, s. 10.

[Rusya'nın ayağındaki çivinin üstünde “Japonya” yazılıdır. Sarılmak istediği ise Çin'dir.]

2690. “Şu, Bu”, s. 11-13.

Yazının ilk bölümünde, Lütfi Fikri ile ilgili gelişmelerin *Kalem*'i heyecanlandığı belirtilir. Yazının devamında, Bağdat şimendiferinin durumu üzerinde durulur. Almanya'nın fiyat indirdiğini gören İngiltere ve Fransa'nın da aynı yola başvuracağı belirtilir.

2691. (Karikatür):

“1. Sigaranızı. 2. Mersi! 3. Pardon şaşırdım. 4. Buyurun bir sigara! 5. Müsaade eder misiniz? 6. Mersi! 7. Pardon şaşırdım! 8. Buyurun bir sigara! 9. !... - ...!”, s. 12.

[Karşılıklı sigara içen iki erkek çizilidir.]

2692. “Küçük Havadisler”, s. 13.

Gündemdeki olaylara dair mizahi duyurularda bulunulur. İlk olarak, Lütfi Fikri Beye hediye edilecek olan afyon kutusu üzerinde durulur. İkinci olarak, dâhiliye bakanının Avrupa'ya uzun mendiller sipariş ettiği duyurulur. Son olarak; eski maârif bakanının, nâfia bakanı tayin edilinceye kadar bu makama geri getirilmesinden vazgeçildiği duyurulur.

2693. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2694. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2695. “Hayden”, s. 13.

2696. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2697. “A l'Etoile”, s. 14.

2698. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.

2699. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2700. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 15.

2701. (Karikatür): “Sulukule'den gelme bir moda.”, s. 16.

[Şalvarlı bir çingene çizilidir.]

Nr. 119, 17 Mart 1327/ 30 Mart 1911

2702. (Karikatür):

“- Ali benim avdetime ne dersin?

- Ne diyeyim? Bileti azîmet ve avdet almalıydınız, derim.”, s. 1.

[Nazım Paşa ve bavul taşıyan bir adam çizilidir.]

2703. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2704. Bâde-nûş, “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk konuda, Meclis-i Mebusan’daki son durum aktarılır. Bu durumun mizah gazetelerine nasıl yansıdığı üzerinde durulur. Birbirine benzeyen bu yayınların herhangi bir yenilik ortaya koyamadığı belirtilir. İkinci konu, Tiyatro Cemiyeti hakkındadır. Bu gibi cemiyetlere ihtiyaç olmadığı belirtilerek gazetelerde yer alan haberlerin komedi türünün en güzel örnekleri sayılabileceği vurgulanır. Acıklı faciaların ise, mecliste fazlasıyla görülebileceği belirtilir. Son olarak, eşitlik fikri ele alınır. Eşitliğin her zaman geçerli olup olmadığı tartışılır.

2705. (Karikatür): “Bağdat şimendiferi:

- Eyvah, vaktinde yetişemezsem çarpışacaklar!”, s. 3.

[Eli bayraklı bir Türk; üstlerinde “İngiltere”, “Rusya” ve “Almanya” yazan trenlere doğru koşarken çizilidir.]

2706. Arı, “Uşak Peşrevinin Birinci Hanesi”, s. 3-5.

Sami adında şişman ve asabi bir kişi tanıtılır. Bütün gazete idarehanelerine giden bu kişi, yine böyle bir ziyaretinde kızıyla ilgili bir anısını anlatır. Görücüler tarafından beğenilmesini istediği kızı 13 yaşına geldiğinde, ona ud dersleri aldirmıştır. Fakat kızı, uşak peşrevinin birinci hanesinden başka bir şey çalamayınca; onu ne görücüler beğenebilmiş, ne de bu sese tahammül edilebilen olmuştur. Ud sesinden bıkan bu kişi, o günden beri ud çalınan yerlerden uzak durmaktadır.

2707. (Karikatür): “Bir hamlede ve bir yumrukta.”, s. 5.

[Boks müsabakasının bir sahnesi çizilidir.]

2708. (Karikatür): “- Ne? Düello mu?”, s. 6.

[Bir elin önünde duran Lütfi Fikri çizilidir.]

2709. “Abdülhamit İle Mülakat”, s. 6-7.

İspiritizma sayesinde artık herkesle iletişime geçilebileceği belirtilir. Bundan yararlanarak *Kalem* okuyucularına, II. Abdülhamit’in düşünceleri iletilmek istenir. Masa başında toplanılarak II. Abdülhamit çağırılır. Fakat II. Abdülhamit’in söyledikleri şeyler hep kendi yaptıklarının, kendi siyasetinin tersinedir. Hatta basına uygulanan sıkıyönetimin yanlış olduğunu bile söylemiştir. Görüşmenin sonunda II. Abdülhamit, daha önce varlıklarına bile katlanamadığı mizah yayınlarından *Cem*’i okuduğunu söyleyerek masayı terk etmiştir.

2710. (Karikatür): “Dünya döner, titrer, titretir, döndürür!”, s. 8.

[Şapkalı, şık bir bayanın arkasından bakan bir erkek çizilidir.]

2711. Kulaktan Âşık, “(سار الزنكنيه)”, s. 8-9.

Bir kadına duyulan aşkı anlatan satırlara yer verilir. Gelecekle ilgili hayaller kurulur, bu aşka karşılık alınp alınamayacağı düşünülür.

2712. Nev-zuhûr, “Siyâsiyât”, s. 9.

İstanbul milletvekili ve *Tanin* gazetesi başyazarı olması yüzünden dilden düşmeyen Hüseyin Cahid Beyin, Düyûn-ı Umûmiyye-i Osmanlı dâyinler vekili olarak seçilmesi üzerinde durulur. Hüseyin Cahid Bey tebrik edilir. Bu durumun, Lütfi Fikri Bey tarafından şiddetle protesto edildiği belirtilir.

2713. (Karikatür): “Avrupa aheng-i düveline karışmak isteyen birisi.”, s. 10.

[Kaval üfleyen tüfekli bir erkek çizilidir.]

2714. “Hudut Hâdisâtından”, s. 10.

Meclis-i Mebusan’da, İttihat ve Terakki Fırkası ile Ahali ve Mutedil Hürriyetperverân Fırkası arasında yaşanan tokat olayı hakkındaki araştırmaların sürdüğü belirtilir.

2715. “Tebliğat-ı Resmîye-i Sıhhiye”, s. 11.

Avrupa siyasetinde hüküm süren vükela buhranı salgınının, memlekette de görülmesinden endişe edilmektedir. Şu an için sadece Petersburg’ta görülen, İtalya ve Bulgaristan’a da sıçrayacağı düşünülen bu salgına karşı gerekli önlemlerin alındığı belirtilir.

2716. “*Proodos*”, s. 11.

Proodos adlı gazetede, İtalya'nın ellinci senesi münasebetiyle tarihi bir makaleye yer verildiği duyurulur.

2717. “Şu, Bu”, s. 11.

Mizahî diyaloglara yer verilir.

2718. (Karikatür): “Tokat mebusu değil, kahraman mağlubu.”, s. 12.

[Portre]

2719. “Son Havadis”, s. 12.

Meclis-i Mebusan haberlerine yer verilir. Dersim Milletvekili Lütfi Fikri'nin, idare-i örfiyye yüzünden arttırdığı şikâyetleri yüzünden cezaya çarptırıldığı duyurulur.

2720. B., “Yeni Aşk Mektupları”, s. 12-13.

Sokakta bulunmuş olduğu belirtilen bir mektuba yer verilir. Bir adamın, dükkânın birinde gördüğü bir hanımı hangi duygularla beklediği dile getirilir. Tam ona yaklaşacakken, yanında gördüğü kendi kaynanasından korkarak telaşla nasıl kaçtığı anlatılır.

2721. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2722. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2723. “Hayden”, s. 13.

2724. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2725. “A l'Etoile”, s. 14.

2726. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.

2727. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2728. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 15.

2729. (Karikatür): “Yeni bir sikke resmi.”, s. 16.

[Sikkenin üstüne Cavid Beyin resmi çizilidir.]

Nr. 120, 24 Mart 1327/ 6 Nisan 1911

2730. (Karikatür): “Dâhiliyenin dâhilî.

1- Arnavutluk

2- Bağdat

3- Yemen

4- Suriye”, s. 1.

[Dâhiliye Bakanı Halil Beyin iç organlarının numaralandırılarak adlandırıldığı görülür.]

2731. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2732. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yemen sorunu tam olarak çözülemeden bu sefer de Karadağ hudut sorununun çıktığı belirtilir. Kendisini kurnaz sanan Karadağ’ın yaptıkları eleştirilir. İkinci olarak herkese saldıran bir yazarın, nesline ve atalarına da saldırmaya başlaması üzerinde durulur. Son olarak, Rumca gazetelerden birinin verdiği haber aktarılır. Bu haberde, İstanbul’da kurulan bir şirketin tüm gazeteleri satın almak istediği duyurulmuştur.

2733. (Karikatür): “İnmeyeceğim, inmeyeceğim. Bırakın beni, şimdi ağlarım...”, s. 3.

[Kürsüden indirilmeye çalışılan bir siyasi görülür.]

2734. “Bir Konferans”, s. 3-4.

Askerlik görevini tamamlamak için gönüllü yazılan bir mizah gazetesi yazarının konferansına yer verilir. Silah arkadaşlarına hitaben verdiği bu konferansta, hürriyetle birlikte nelerin değiştiğine değinmektedir. Askerliğin, kardeşlik ve eşitlik duygularını uyandırdığı belirtir. Bu kişi konferansını, çavuşun elini öperek bitirir.

2735. (Karikatür):

“- Kimi düşünüyorsunuz azizem?

- Her hâlde sizi değil!”, s. 5.

[Yaşlı bir adam ve genç bir kadın çizilidir.]

2736. Kalem, “Köpekler Cevâz-ı İstihdam Kararı Almış”, s. 5-6.

Uzun zamandır ortalıkta görünmeyen köpeklerin, tekrar çeşitli yerlerde görülmeye başlanmasının nedeninin neler olabileceği üzerinde durulur. *Kalem* yazarlarından biri, işin aslını öğrenmek için şehir emini ile görüşmeye gider. Köpeklerin tekrar geri gelişinin, Avrupa’da bulunan ve hayvan haklarını koruyan bir cemiyetin müracaatı neticesinde gerçekleştiği belirtilir. Komisyon tarafından daha önce kadro haricinde bırakılan ve şehir dışına çıkarılan köpekler, kanuna uygun olarak geri getirilmiştir.

2737. Duâ-gû, “Poisson Davril”, s. 6-7.

Nisan ayının birinci günü *Tercüman*'da çıkan yalan bir haberin halkta yarattığı kargaşa üzerinde durulur. Haberin doğru olup olmadığını öğrenmek isteyen kişilerin başına gelenler anlatılır. Basın kanunu gereğince, *Tercüman*'a ceza verileceğini duyan yazar, rahat bir nefes alır. Bir daha bu gibi durumlarla karşılaşılmayacağını düşünür.

2738. Meraklı, “İdare-i Örfiyye”, s.7-9.

Dersim Milletvekili Lütü Fikri'nin, neden idare-i örfiyyeye karşı olduğu üzerinde durulur. Bu konu hakkında bir bilgi alabilmek amacıyla milletvekillerine danışılır. İçlerinden bir tanesi, Lütü Fikri'nin aslında okuduğu bir kitapta geçen fikirleri anlatmak istediğini, bu yüzden de her şeye muhalefet ettiğini belirtir.

2739. (Karikatür):

“- Hırsız! Hâlâ akıllanmadın mı?”, s. 8.

[Çinli bir kişi, elinde tuttuğu “Japonya” yazılı kütüğü Rusya'ya doğru atmaya hazırlanırken görülür.]

2740. (Karikatür):

“- Of! Artık çok oluyor, bir sağa sola...”, s. 9.

[Mahmut Şevket Paşa'nın bir ayağı Yemen'de çizilidir.]

2741. (Karikatür): “Haydi aşağı kapıya, burası sana gelmez.”, s. 10.

[Arnavutluk'tan kovulan İtalya çizilidir.]

2742. “Aselî Efendi”, s. 10-11.

Yazının ilk bölümünde bu kişinin, kürsüye atlayarak yerli yersiz konuşmaya başlayan bir milletvekili olduğu belirtilir. Bu kişi, hükûmetin memur tayinlerini durdurmasını ve Arapları memur olarak atamamasını eleştirmektedir. Yazının devamında, Lütü Fikri Bey ile Kozmîdi Efendinin hiçbir şeyi beğenmediklerinin altı çizilir. Arapların, memur tayin edilip edilmeyeceğine dair düşünceler aktarılır. Bu kişilerin, bu olayda bile itiraz edebilecek bir nokta bulacakları düşünülür.

2743. “Geç Vakit İstihbarat Kaleminden Tebliğ Edilmiştir”, s. 11.

Arapların memuriyetleri ile ilgili alınan kararlar duyurulur. Arap memurların tayinlerine başlanacağı belirtilir.

2744. “Şu, Bu”, s. 11.

Tercüman-ı Hakikat gazetesi davasındaki müdafaa vekili tayinine yer verilir. Bu göreve, ilk önce Dersim milletvekili düşünülmüştür. Fakat tüm davaları kaybettiği göz önüne alınarak bu isimden vazgeçilmiştir. Sonunda Tokat Milletvekili İsmail Paşa bu göreve uygun görülmüştür. Daha sonra bir mizah yazarının gazetesindeki köşesinde kaleme alacağı komediden bahsedilir. Eserin konusu; eğitimini yarım bir diploma ile tamamlayan bir kişinin, mektep görmemiş bir çavuş karşısındaki durumu üzerinedir. Tecrübelerin aktarılacağı bu komik eserin merakla beklendiği belirtilir.

2745. “Küçük Havadisler”, s. 11-12.

Gündemdeki olaylara dair mizahî duyurularda bulunulur. İlk olarak, Yemen layihalarının çokluğuna değinilir. İkinci olarak; Tokat’ın genç milletvekilinin, tatili fırsat bilerek Avrupa ve Amerika’daki tüy çıkaran bazı kurumlara başvuracağı belirtilir. Üçüncü olarak; dâhiliye bakanının, yaz mevsiminin hararetini azaltmak için Avrupa fabrikalarına, amonyakla buz elde eden ufak makinelerden sipariş ettiği duyurulur. Dördüncü olarak; hariciye bakanının, alt dudağındaki sarkıklığı önlemek amacıyla dudağının altından bir bağ yaptıracığı duyurulur. Son olarak Dersim milletvekilinin, gördüğü bir rüyayı tabir ettirmek hevesinde bulunduğu belirtilir.

2746. (Karikatür):

“- Oooh... Ne sihirdir, ne keramet, el çabukluğu marifet.”, s. 12.

[John Bull’un şapkasından çıkan tavşanın üstünde “Kuveyt” yazılıdır.]

2747. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2748. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2749. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 13.

2750. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2751. “A l’Etoile”, s. 14.

2752. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.

2753. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2754. “Hayden”, s. 15.

2755. (Karikatür): “Feyz-i bahar:

- Dadısı, yavruma iyi bak. Tekne kazıntısıdır!” s. 16.

[Yaşlı bir adam, kucağında tuttuğu bebeği dadiya verirken görülür.]

Nr. 121, 31 Mart 1327/ 13 Nisan 1911

2756. (Karikatür), (Yazısız), s. 1.

[Donanmalarını yüklenmiş bir vaziyette karşılıklı duran Almanya İmparatoru II. Wilhelm ve John Bull çizilidir.]

2757. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Fecr-i Ati üyesi olan Tahsin Nahid Beyin tahsildar olarak göreve başladığı duyurulur. Ayrıca Selanik Ordu Köşkü’nden gelen bir mektuba yer verilir. Yazının devamında, halkın aynı kabineyi görmekten sıkıldığı belirtilir. İki kişinin arasında geçen diyaloglarda, yeni kurulacak kabinenin başına Lütfi Fikri’nin getirilmesi önerilir. Son olarak, bir hırsızlık olayı üzerinde durulur. Bazı gazetelerin, Fransa Hariciye Nezâretindeki önemli belgelerin Almanya’ya satıldığını iddia ettiği belirtilir.

2758. (Karikatür):

“- Oh ya! Yine fırtınayı atlattık!”, s. 3.

[İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

2759. Arı, “Çek Çek Arabadan Neler Çektim”, s. 3-7.

Son vapuru kaçırdığı için bir araba kiralayarak evine gitmek isteyen bir kişinin başından geçen olaylar aktarılır.

2760. (Karikatür):

“- Azizim, madamlar ayakta kaldı. Yer versenize.

- Peki ama lütfen siz kalksanız daha iyi. İkisi de yerleşir.”, s. 5.

[Biri şişman, diğeri zayıf iki erkek otururken iki bayanın ayakta beklediği görülür.]

2761. “Grevler ve Çare-i İzâlesi”, s. 7-8.

Hürriyetin ilanından sonra grev sözcüğünün dilde yaygınlaştığı belirtilir. Avrupa’da görülen grev örneklerine yer verilir. Fransa hükûmetinin, şimendifer işçilerinin başlattığı grevi sonlandırmak için greve katılanları askere çağırdığı belirtilir. Bunun örneğinin memlekette de görüldüğü söylenir. Hukuk öğrencilerinin doktora sınavı nedeniyle başlattığı greve ve aldıkları kararlara yer

verilir. Fakat okula devam etmeyen öğrencilerin askere alınacağı haberi, öğrencilerin grevi bırakıp okullarına devam etmelerini sağlamıştır.

2762. (Karikatür): “Genç Türkler’de medeniyet alameti:

1. Her gün traş oluyorlar.
2. Hatve hatve modayı takip ediyorlar.
3. Viskiye alışıyorlar.
4. Ecnebilere muhabbet hâsıl ediyorlar.
5. Meclis-i Mebusan’da her gün spor yaparlar.
6. Mecliste her gün bol bol bağırlar.”, s. 8-9.

[Sıralanan eylemler altı ayrı karikatürde çizilidir.]

2763. Kalem, “Devr-i Sabıkta Nasıl Grev Yapılırdı?”, s. 8-11.

Eski devirdeki grevlere bir örnek olarak, II. Abdülhamit’in yirmi beşinci yıl dönümünde görülen yazarlar grevine yer verilir. Bu grev, iki gazetenin imtiyaz sahipleri ile yazarları arasında görülmüştür. İmtiyaz sahipleri, günlük gazetelerin bahar mevsiminde çıkan sayılarından alınan pul parasından şikâyetçidirler. Onların bu isteği göz önüne alınarak pul masrafı kaldırılmıştır. Fakat imtiyaz sahipleri, kendilerine kalan bu parayı yazarlarla paylaşmamışlardır. Bu yüzden de, yazarlar tarafından grev ilan edilmiştir.

2764. (Karikatür):

“- Canım bunların üstüne çıkıp da benimle boy ölçüşmek mi istiyorsun? Karışmam, kırılır, düşersin.

- Hayır, kırılmaz. Onlar komşularımın kuvvetli kollarıdır, tahta parçası değil.”, s. 10.

[Tahta ayaklar takarak boyunu yükseltmiş olan Karadağ Kralı çizilidir.]

2765. “Küçük Havadisler”, s. 11-12.

Gündemdeki olaylara dair mizahî duyurularda bulunulur. İlk olarak, Cemiyet-i Umumiye-i Belediye bütçesinin durumunun gittikçe kötüleştiği belirtilir. İkinci olarak, daha az para alacaklarını düşünen amelelerin bir toplantı yapacakları duyurulur. Üçüncü olarak, Ticaret ve Nâfia Nezâretleri’nin iyileştirilme çabaları ele alınır. Dördüncü olarak; Boşo Efendinin, kalp çarpıntısına bir çare aradığı duyurulur. Beşinci olarak, Kozmidi Efendinin gezdiği yerlerde elektrik ışığının çoğaldığı göz önüne alınarak, artık onun bulunduğu yerlerde fener

kullanılmamasına karar verildiği duyurulur. Son olarak, kabine reisinin haftada iki saat mesuliyet ve adem-i mesuliyet dersi vermesinde karar kılındığı belirtilir.

2766. (Karikatür): “Sokak siyaseti:

- Eee... Söyle bakalım Ahmet Ağa, ahvâl-i âlemde ne var ne yok?
- Gazeteler diyorlar ki, maliye Yahudilere, gemiler İngiltere’ye, şimendiferler Almanya’ya, yollar Fransa’ya, jandarma teşkilatı İtalya’ya veriliyormuş.
- Ya?
- Öyle ise bize ne kalıyor?
- ...”, s. 12.

[İki kişi çizilidir.]

2767. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2768. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2769. “İzmir – Dersaâdet Osmanlı Emanetçisi”, (Reklam), s. 13.

2770. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 13.

2771. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2772. “A l’Etoile”, s. 14.

2773. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.

2774. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2775. “Hayden”, s. 15.

2776. (Karikatür):

“Nikita - Bunda bir şey var, ne yapsam durmuyor. Acaba Rusya’dan gelme bir sinek mi sokuyor?”, s. 16.

[Eşeğe binmiş olan Karadağ Kralı görülür.]

Nr. 122, 7 Nisan 1327/ 20 Nisan 1911

2777. (Karikatür): “14 Nisan hatıratı:

Hüngür hüngür ağlarım. Ciğerimi dağlarım.”, s. 1.

[II. Abdülhamit ağlarken çizilidir.]

2778. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2779. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

İlk olarak, çalınan dosya ve evraklar üzerinde durulur. İkinci olarak, Galatasaraylılar ile Macarlı misafirler arasında Kadıköy’de yapılan yarışmalara ve eğlencelere yer verilir. Meclis-i Mebusan’da da böyle eğlencelerin yapılabilceği düşünülür. Kanunların, partiler tarafından daha hızlı müzakere edilebilmesi için yarışma düzenlenmesi teklif edilir. Son olarak, kadınlar hakkında yayımlanan resmî bir bildiriden bahsedilir. Bu bildiri, kadınların dünya üzerindeki varlıklarının yavaş yavaş kaldırılmak istenildiğinin göstergesi olarak görülür.

2780. (Karikatür): “Dostum, işte burada oyna. Ayaklarımın altında dolaşma. Sonra eziliverirsin.”, s. 3.

[Türk’ün karşısında, arkasında silahını saklayan küçük bir çocuk gibi çizilen Karadağ Kralı görülür.]

2781. “Şairane Bir Ziyafet”, s. 3-4.

Tokatlıyan’da verilen şairane bir ziyafet anlatılır. Fecr-i Ati’ye karşı yürütülen eski ve yeni karşılaştırmalarına bir son vermek için bu ziyafetin düzenlendiği belirtilir. Dünkülerle bugünkülerini bir araya getirdiği vurgulanan bu ziyafetin, hürriyetle birlikte ilk defa görüldüğü söylenir Ayrıca yazının sonuna yemek listesi eklenerek, bu listenin ne kadar edebî olduğuna dikkat çekilir.

2782. (Karikatür): “Devletler arasında tasavvur edilen yeni bir cins.”, s. 5.

[İngiltere, Japonya ve onlara eşlik eden iki kişi müzik aletleriyle çizilidir.]

2783. “Teshîl-i İzdivaç Nişânı”, s. 5-7.

Bekârlıktan şikâyet eden ve evlenmek isteyen bir kişinin keşfine yer verilir. Memlekette zaman ve para tasarrufu sağlayacak olan bu fikir üzerinde durulur. Buna göre, memleketteki genç kızlar ve dullar, aynı zamanda bekâr erkekler birer kurdele takacaktır. Bu şekilde herkes birbirini tanıyacak ve gereksiz zahmetlerden kurtulacaktır. Fakat bu kurdeleler, kişilerin mevkilerine göre devlet tarafından verilecektir. Bu hizmet karşılığında da ufak bir vergi alınacaktır. Bu sayede hem kazanç sağlanacak, hem de mutlu yuvaların temeli atılacaktır.

2784. Müdekkik, “Bâzergân”, s. 7, 8, 9, 11.

Çeşitli gazetelerde çalışmış bir mütercim tanıtılır. Bu kişinin hayatının; çok söylemek, parayı sevmek ve büyük bir adam olmak üzerine kurulu olduğu belirtilir.

2785. (Karikatür): “Garibaldi eğlencelerinden.”, s. 8-9.

[Arnavutluk’a doğru giden insanların bir tekmeyle kovuldukları görülür.]

2786. (Karikatür): “İstanbul’da izdivaç-ı aşk:

İki defa bizi Kâğıthane’de takip ettiniz, Pazar Alman’da kızıma birkaç kere çimdik attınız, Bonmarşe’de ise bir hafta zarfında beraber üç kere diş tozu aldık. Bu suretle artık mademki ilan-ı aşk ettiniz ve sevişiyorsunuz, sıkılmayın oğlum. Görücü gönderin! İnşallah haftasında düğünü akdederiz.”, s. 10.

[Genç bir kız, yaşlı bir kadın ve bir erkek çizilidir.]

2787. C. H., “Aşk Safahâtından”, s. 11.

İki sevgili arasında geçen diyaloglar aktarılır. Genç kız, sevgisini ispatlamasını istediği kişiden bazı isteklerde bulunur. Fakat bunlar, köpek gibi havlaması veya intihar etmesi gibi ilginç isteklerdir.

2788. “Küçük Havadisler”, s. 11-12.

Gündemdeki olaylara dair mizahî duyurularda bulunulur. İlk olarak, baharın gelmesiyle birlikte milletvekilleri için verilen ziyafetlerin başlayacağı belirtilir. Ziyafetlerde daha çok yemek isteyen bazı milletvekillerinin sirke içmeye başladığı söylenir. İkinci olarak, şehir emanetindeki bütçe görüşmeleri üzerinde durulur. Üçüncü olarak, evrak hırsızlığı hakkında ortaya çıkan söylentiler ele alınır. Dördüncü olarak, Ticaret ve Nâfia Nezaretleri’ne artık hiçbir bakanın tayin edilmeyeceği duyurulur. Beşinci olarak, yazın gelmesiyle birlikte Dâhiliye Nezareti’nin ortasına bir duş konulacağı duyurulur. Ayrıca nezaretlerdeki harareti dindirmek için Japonya’dan hediye edilen yelpazelerin kullanılacağı belirtilir. Son olarak, Tokat milletvekilinin arkasındaki kürkün ihracının ertelenmiş olduğu duyurulur.

2789. (Karikatür):

“- Yangından ne kaçırdın, ahbap?

- Bir altın saat! Ya sen?

- Ben de onun eşini. Ama bak, kordonu elime dolaştı!”, s. 12.

[İki kişi çizilidir.]

2790. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2791. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2792. “İzmir – Dersaâdet Osmanlı Emanetçisi”, (Reklam), s. 13.
2793. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 13.
2794. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.
2795. “A l’Etoile”, s. 14.
2796. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.
2797. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.
2798. “Hayden”, s. 15.
2799. (Karikatür): “Bâb-ı Âlî’ye asılacak yeni bir fânûs-i adl ü ihsân.”, s. 16.
[İbrahim Hakkı Paşa’nın başı lamba şeklinde çizilidir.]

Nr. 123, 21 Nisan 1327/ 4 Mayıs 1911

2800. (Karikatür), (Yazısız), s. 1.
[Üstünde “İttihat ve Terakki” yazılı sepetin içindeki insanları bir merdivenle cehaletten ilerleyişe doğru çıkarmaya çalışan Talat Bey çizilidir.]
2801. (Başlıksız), s. 1.
Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.
2802. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.
Yazının ilk bölümünde, Rumeli’den *Yeni Gazete* ve *İkdam* gazetesine gelen dostluk mesajları üzerinde durulur. *Yeni Gazete*’nin sessizliğini koruduğu, *İkdam*’ın ise ağzına geleni söylediği belirtilerek gazetenin bu hareketine bir anlam verilemez. Zamanında jurnalcı Ali Kemal Beyin sarfettiği kelimelerden sonra, şimdi bu gazetenin herkese terbiye dersi vermesi eleştirilir. Yazının devamında, Bahriye Nazırı Mahmut Muhtar Bey hakkında gazetelerde çıkan asılsız bir haber üzerinde durulur. Gazetelerin, doğruluğunu araştırmadan yazı yayımlamaları eleştirilir. Son olarak, Kamil Paşa’nın tarihin unutulmaz siyasileri arasında yer alacağı vurgulanır.
2803. (Karikatür):
“- Ne vakitten beri bekârsınız?
- Zevcemin vefatından beri!”, s. 3.
[İki erkek çizilidir.]
2804. “Fırka-i Tûbâîyye”, s. 3-4.

İttihat ve Terakki'nin buhran geçirerek, Tûbâîyye Fırkası'na dönüştüğü belirtilir. Tûbâ ağacının kökü gökte, dalları yerde olduğu söylenir. İşte bu yeni partinin de buna benzediği vurgulanır. Dalları mecliste, kökü ise dışarıda olduğu için fırkanın içinden dışarıya bakanların her tarafı güllük gülistanlık gördüğü belirtilir. Dışarıdan bakanların ise bu manzaranın tam tersini gördükleri vurgulanır. Bu yeni partinin programında yer alan on bir madde içinde en önemlisi, milli geleneklerin korunmasının gerekliliğini vurgulayan maddedir. Buna dayanarak Osmanlı'nın eski kıyafet modellerinin diriltileceğini düşünenler bile olmuştur. Dikkat çeken bir diğer madde ise, onuncu maddedir. Bu maddede, hafiyelik maksadıyla kurulan cemiyetlere engel olunması gerektiği vurgulanır. Fakat bu maddeye ilk önce bu yeni partinin uymadığı söylenir. Çünkü gazetelerde, İttihat ve Terakki'nin de gizli bir cemiyet olduğu yönünde çıkan haberler yalanlanmamıştır. Bu yüzden, partinin hazırladığı bu program asıl kendisini vurmaktadır.

2805. Nev-zuhûr, “Ananât-ı Milliye”, s. 4-6.

İttihat ve Terakki'ye muhalif bir grup tarafından kurulan ve Hizb-i Tadîlât adıyla ortaya çıkan bir cemiyet konu edilir. Bu cemiyetin, milli geleneklerin korunması hakkında ortaya koyduğu fikirler tartışılır. Bu durumun, halk tarafından anlaşılmadığı belirtilir. Çünkü bu tartışmalardan sonra insanlar, yaptıklarının nereden geldiği hakkında zihinlerini yoracak ve siyaseti düşünemeyeceklerdir. Ayrıca ortaya atılan bu fikirler, eski şeylerin şimdiki zamanda yaşatılması anlamını da taşımaktadır. Bu yüzden eskiye dönülme fikrinin sırasıyla meşrutiyetin, kabinenin ve meclisin de kaldırılmasını öne süreceğinden korkulur.

2806. (Karikatür): “Reji grevcileri.”, s. 5.

[Üstü başı yırtık iki kişi çizilidir.]

2807. “Sürüsü Dağıldı!”, s. 6-7.

Sürü dağıldıktan sonra, Mecdi Efendinin ortada tek başına kaldığı söylenir. Mecdi Efendinin muhafazakârlığını ilan etmesi bir medeniyet göstergesi olarak görülür. Fakat muhafazakârlığın ne anlama geldiğini kimsenin bilmediği belirtilir. Kimisi muhafazakârlığın gericilik olduğunu savunur, kimisi ise bunun meşrutiyet için gerekli olduğunu söyler. Bir anlam verilemediğinden yenilik taraftarlarının dağıldığı, başlarındaki reisin ortada kaldığı vurgulanır. Reis, yalnız kalmasının

nedeni olarak muhafazakârlığın yanlış anlaşılmasını görür. Bu yüzden de kuracağı yeni partinin adını Muhafazakâr Hürriyet koyacağını duyurur. Böylece muhafazakârlıktan hiçbir milletvekili korkmayacaktır.

2808. “Fecr-i Ati’de İrtica-i Edebî Alâimi”, s. 7.

İttihat ve Terakki’de olduğu gibi, Fecr-i Ati Cemiyeti’nde de muhalif bir grubun varlığından söz edilir. Bu kişilerin arzu ve isteklerinin, Hizb-i Tadîlât’tan çalındığı belirtilir. Maddeler halinde bu isteklere yer verilir.

2809. “Tekzîb”, s. 7.

Fecr-i Ati Cemiyeti’nden gelen mektuba yer verilir. Fecr-i Ati Cemiyeti’nde muhalif bir grubun olduğuna dair çıkan haberlerin gerçeği yansıtmadığı belirtilir.

2810. (Karikatür): “Maymunun muhtelif çehreleri.”, s. 8.

[Dokuz kişinin portresi çizilidir.]

2811. “Bir Mülakat”, s. 8-10.

İttihat ve Terakki’deki buhranın; basın bir kısmını memnun ettiği, bir kısmını ise endişelendirdiği söylenir. Sadece *Sabah* gazetesinin, Hizb-i Tadîlât’ın lehinde mi yoksa aleyhinde mi olduğu anlaşılammıştır. *Sabah*’ın müdürüyle yapılan görüşmede, hangi taraf galip olursa o tarafta yer alacakları duyurulmuştur. Hizb-i Tadîlât yenildiğine göre, bunun aleyhinde yer aldıkları düşünülmektedir.

2812. (Karikatür):

“- Birader, artık bizi unuttun. Hiçbir mektup yazmıyorsun.

- Ne yapayım yeni adresinizi bilmiyordum ki.

- O hâlde bir mektup yazıp sormak da yok muydu ya?”, s. 9.

[İki kişi çizilidir.]

2813. (Karikatür):

“- Gece yarılarına kadar dolaştın, dolaştın da şimdi mi geliyorsun?

- Ne yapalım, bütün meyhaneler kapandı!”, s. 10.

[Eve gelen sarhoş kocasını elindeki mumla karşılayan bir kadın çizilidir.]

2814. “İlan-ı Mühim”, s. 10-11.

İngiliz baştercümanı Fiçmoris ile görüşmek isteyenlerin, bu kişiyi Abdullah Zühtü Beyin evinde bulabilecekleri duyurulur.

2815. “Şu, Bu”, s. 11.

Halep valisi Hüseyin Kazım Beyin açıklamasına yer verilir. Halep Milletvekili Nafi Paşa, Halep halkına yapışmış bir sülük olarak görülür. Kazım Beyin onu buradan ayırmak için uğraştığı, bu sırada da Nafi Paşanın bağırıp çağırdığından bahsedilir. Bu yüzden Halep'ten gelen seslerin yükseldiği belirtilir.

2816. “Kozmidi'nin Fikri”, s. 11.

İstanbul Milletvekili Hüseyin Cahid Beyin başına gelen bir olay hakkında, Kozmidi Efendinin düşünceleri aktarılır.

2817. “*Cem*'in İflası”, s. 11.

Cem dergisinin geçen hafta yayımlanmaması üzerine ortaya çıkan dedikodular üzerinde durulur. Yapılan araştırmalara göre *Cem*'in iflas etmediği duyurulur.

2818. (Karikatür): “Buhran münasebetiyle:

- İttihat sayesinde geldim. Acaba ihtilaf sayesinde mi gideceğim?”, s. 12.

[İbrahim Hakkı Paşa düşünceli bir şekilde çizilidir.]

2819. Şöhret Budalası, “Açık Arzuhal”, s. 12.

Şöhret olmak için çalışan, fakat bunda başarısız olduğunu dile getiren bir kişinin Sadrazam Hakkı Paşaya yazdığı satırlarına yer verilir. Bu kişiye göre, bir milletvekiline tokat atmak en büyük şöhreti getirmektedir. Bu yüzden sadrazamdan bir istekte bulunur. Ensesine hafifçe bir tokat atmasına izin vermesini ve kendisini de şöhrete kavuşturmasını dilemektedir.

2820. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2821. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2822. “İzmir – Dersaâdet Osmanlı Emanetçisi”, (Reklam), s. 13.

2823. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 13.

2824. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2825. “A l'Etoile”, s. 14.

2826. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.

2827. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2828. “Hayden”, s. 15.

2829. (Karikatür):

“Karadağlı – Gel, yeğenim, seni bir kere kucaklayayım.

Arnavut – Ne... Ben senin yeğenin miyim? Ayol bir kere postuna baksan a!”, s. 16.

[Üstünde post olan Karadağ Kralı ile karşısındaki Arnavut çizilidir.]

Nr. 124, 28 Nisan 1327/ 11 Mayıs 1911

2830. (Karikatür): “- Acaba?”, s. 1.

[İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

2831. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2832. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

31 Mart denilince herkesin yüreğinin ağzına geldiği belirtilir. Fakat bu sene yaklaşan sadece 31 Mart tarihi olduğu söylenir. İkinci olarak, askerî mahkemelerin yasaklamadığı konularda bile temkinli davranılması gerektiği vurgulanır. Üçüncü olarak, Mulanzade’nin de 31 Mart ayaklanmasının içinde olup olmadığı tartışılır. Mulanzade’nin sarfettiği sözlere yer verilir. Onun düşüncesine göre; inkılabı meydana getiren kişiler, yaptıkları hatalara rağmen hedeflerinden vazgeçmemişlerdir. Son olarak, gündemdeki dedikoduların çokluğu nedeniyle ciddi yazı yazmanın mümkün olmadığı belirtilir.

2833. (Karikatür): “Cibali’de ahz-i asker.”, s. 3.

[Küçük çocuklar, postacılar ve hizmetçiler sıraya dizilmiş olarak görülür.]

2834. Nev-zuhûr, “Yine Ananât”, s. 3-6.

Kabinenin faaliyetleri ve gündemdeki konular üzerinde durulur. Ananât meselesinin sosyal hayata nasıl yansıdığına dair bir örnek verilir. Ananât kabul edildiği takdirde, görüşerek evlenmelerin siyasete aykırı bir davranış olarak görüleceği belirtilir.

2835. (Karikatür): “İki meraklı bilardocu.”, s. 5.

[Avusturya ve Rusya bilardo oynarken görülür. Bilardo toplarının üstünde “Yunan”, “Bulgar”, “Sırp”, “Karadağ” yazılıdır. Bilardo masasının üstündeki lambalarda ise, “Almanya”, “İngiltere” ve diğer ülke liderlerinin yüzleri görülür.]

2836. “Kabinenin Mevkiî”, s. 7.

Kabinenin durumu, tahmin edilmesi zor bir muamma olarak görülür. Çünkü kabine ne yenilemiştir, ne de eskimiştir. Herhangi bir tarafa yönelmemektedir.

Diğer grubun tepkisini çekme tehlikesini göze alamadığı için kabinenin bir tercihte bulunmadığı düşünülmektedir.

2837. (Karikatür):

“- Doktor koca bir arsenik yuttum. Ne yapayım dersiniz?
- Derhal vasiyetnamenizi yazınız!”, s. 8.

[İki kişi çizilidir.]

2838. “Mizah Gazetelerinin İflas-ı Karîbi”, s. 8-10.

Basının gün geçtikçe eskisinden ağır cezalara maruz kaldığı vurgulanır. Mizah yayınlarının bu durumdan zarar göreceği belirtilir. Hiçbir şekilde ortak bir fikirde birleşemeyen basının, bu yasaklar ve cezalar yüzünden hapishanelerde birleşeceğinden korkulur.

2839. (Karikatür):

“- Yunanistan’ın değil, İzmir’in müverrih mebusu.”, s. 9.

[Portre]

2840. (Karikatür): “Asabi bir Amasya mebusu.”, s. 10.

[Portre]

2841. “Şu, Bu”, s. 11-12.

Maliye ve maârif bakanlarının iktidardan çekildiği duyurulur. İkinci olarak, kabinenin durumundan sonra partilerin de durumunun belirlenmesinin gerekli olduğu üzerinde durulur. Üçüncü olarak, Maliye Bakanı Cavid Beyin artık nasıl geçineceği hakkındaki varsayımlardan bahsedilir. Dördüncü olarak, Nafi Paşa ile Kazım Bey arasında yaşanan gerginlikten söz edilir. Son olarak istifa eden bakanlara, geçimlerini sağlayabilmek için *Kalem*’de yazı yazmaları teklif edilir.

2842. (Karikatür): “Kâğıthane münasebetiyle canlanan bir moda.”, s. 12.

[Başına çiçek takmış şalvarlı bir kadın çizilidir.]

2843. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2844. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2845. “İzmir – Dersaâdet Osmanlı Emanetçisi”, (Reklam), s. 13.

2846. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 13.

2847. Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2848. “A l’Etoile”, s. 14.

2849. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.
 2850. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.
 2851. “Hayden”, s. 15.
 2852. (Karikatür): “Merkür heykeli: Cavid modası”, s. 16.
 [Maliye Bakanı Cavid Bey heykel şeklinde çizilidir.]

Nr. 125, 5 Mayıs 1327/ 18 Mayıs 1911

2853. (Karikatür): “Hâlâ ayakta!”, s. 1.
 [İbrahim Hakkı Paşa, bazı yerleri yıkılmış bir bina şeklinde çizilidir.]
 2854. (Başlıksız), s. 1.
 Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.
 2855. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.
 İlk olarak, Mulanzade’nin yazmakta olduğu 31 Mart tarihi hakkındaki diyaloglar aktarılır. Kitapta adı geçen kişilerin kaç gündür uykusuzluk çektiği belirtilir. İkinci olarak, *İkdam* ve *Mizan* gazetelerinde çıkan kıssalar gibi bu gazetelerin de birer kıssa oldukları belirtilir. Son olarak teşebbüs-i şahsinin gerekli olup olmadığının falcılara sorulduğu duyurulur.
 2856. (Karikatür): “Garibaldi meşherinde Don Kişot’un hücumu hazırlandığının resmidir.”, s. 3.
 [Atının üstünde yel değirmenine doğru yol alan Don Kişot çizilidir.]
 2857. Dertli, “Meclis Temdîd Edilirse?”, s. 3-4.
 Kabine ile meclis, birer gelin-kaynanaya benzetilir. Her gün yeni bir kavga zemini oluşturulan bu yerde şimdi de meclisin uzatılıp uzatılmayacağına dair tartışmalar başlamıştır. Fakat Lütfi Fikri Beyin, gazetesinin başlıklarını *Tanin*’den çaldığını iddia edenlere bir gensoru hazırlamakla meşgul olduğu; diğer tarafta Halep Valisi Hüseyin Kazım Beyin Halep’e giderken hangi yoldan geçeceğini tartışıldığı belirtilir. Tüm bu işlerin kanunlardan bile önemli görülmesi eleştirilir. Bu işlerle ilgilenerek meşrutiyetin temin edilemeyeceği vurgulanır.
 2858. (Karikatür):
 “Hava mütehassısı – Ben yağmur yağacak dedim, on beş gündür güzel bir güneş var!”, s. 5.

[Eliyle havayı kontrol eden şemsiyeli bir kişi çizilidir.]

2859. “Ziyafet-i Rebîiyye Verilirken”, s. 5-6.

İttihat ve Terakki’ye karşı birleşmek isteyen muhaliflerin düşüncelerine yer verilir. Muhalefet için çalışacak olan bu kişiler, birleşip tek vücut olmalarının gerekliliği üzerinde dururlar. Bunu gerçekleştirmenin en iyi yolu da Fırka-i İhtilafiye adlı bir parti kurmaktır. Bu partiye üye olacak kişilerin edeceği yeminde, göreve hizmet edebilme ve her türlü iftirayı atabilme cesareti aranacaktır.

2860. “Ne Görüyoruz ve Ne İşitiyoruz?”, s. 6-7.

Geçmiş ile şimdiki zamanın karşılaştırıldığı yazıda, eskiden derin bir uykuda olan milletin hürriyet ile birlikte bu uykusundan uyandığı vurgulanır. Fakat bu uyanışla birlikte gelen vatan derdi herkesin içini yakmaktadır. Oysaki geçmişte hiçbir keder, gam ve ızdırap bulunmamaktadır. Bu yüzden tekrar uyumalı, tekrar rüyalara dalmalıdır. Milli saadet için uyku şarttır. Muhafazakârlık da, rüyaya atılan ilk adımdır.

2861. “Muhafazakârlık Ne Demek?”, s. 7-8.

Muhafazakârlık kavramını herkes kendine göre yorumlamaktadır. Bu konuya açıklık getirmek için birçok kişinin görüşlerine başvurulur. Bu düşünceler aktarılır.

2862. (Karikatür):

“- Eğer bu böyle devam ederse mutlak muharebeye gideceğiz.

- Muharebeye mi?

- Ne zannettiniz ya? Genç Türk değil miyiz?”, s. 8.

[Dört tane ihtiyar çizilidir.]

2863. “Şu, Bu”, s. 8-11.

Maliye ve maârif bakanlarının istifası üzerine bir milletvekili, mitinglerin nasıl yapılması gerektiği hakkında görüşlerini bildirmiştir. İkinci olarak, eski ve yeni tarafların bir ziyafette buluştuğu duyurulur. Üçüncü olarak, çeşitli gazetelerin gündemdeki konulara ilişkin düşüncelerine yer verilir. Dördüncü olarak, hukuk sınavındaki soru ve cevapların basitliği üzerinde durulur. Beşinci olarak, eski devir rütbelerinin listesi verilir. Altıncı olarak, II. Abdülhamit’in muhafazakâr olan meclis hakkındaki düşüncesine yer verilir. II. Abdülhamit’in, bu durumun 31

Mart'tan önce olmasını isteyeceği düşünülür. Son olarak, *Tanzimat* gazetesinin kime saldıracağını bilemediği belirtilir. Bu gazete Cavid Bey için düzenlenen mitinge sinirlenir, kendisine karşı boykotta bulunanları eleştirir. Bütün memleketi düzeltmek, dünyayı ıslah etmek amacını taşır.

2864. (Karikatür):

“- Merak etmeyiniz. Çok kalmam. Yine gelirim.”, s. 9.

[Maliye Bakanı Cavid Beyin çevresinde diz çökerek yalvaran siyasiler çizilidir.]

2865. (Karikatür):

“- Zevcem mi? İzdivacın ilk günlerinde onu elimin üstünde taşıdım.

- Ya şimdi?

- Ah, azizim, sırtımda!”, s. 10.

[İki kişi çizilidir.]

2866. (Karikatür): “Keskin bir Genç Türk baltası.”, s. 12.

[Elindeki baltayla ayağını yaralayan bir kişi çizilidir.]

2867. “İsmail Paşa ve Meclis-i Ayan”, s. 12.

Tokat Milletvekili İsmail Paşanın, ayan meclisiyle olan vedalaşması aktarılır.

2868. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2869. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2870. “İzmir – Dersaâdet Osmanlı Emanetçisi”, (Reklam), s. 13.

2871. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 13.

2872. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2873. “A l’Etoile”, s. 14.

2874. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.

2875. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2876. “Hayden”, s. 15.

2877. (Karikatür): “İzmir’den gelirken aldı da bir buhran.”, s. 16.

[Bastonlu bir kişi çizilidir.]

Nr. 126, 12 Mayıs 1327/ 25 Mayıs 1911

2878. (Karikatür):

“- Bari iyi dikebilse.”, s. 1.

[İbrahim Hakkı Paşa, üstünde “İttihat ve Terakki” yazılı bir kumaşı dikmeye çalışırken çizilidir.]

2879. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2880. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Meşrutiyetin ilk günlerinden beri duyulmaya başlanan düello sözüne artık alışıldığı, bir sonuç çıkmayan düellolara kulak asılmadığı belirtilir. Yazının devamında, herkesin birbiri hakkında dedikodu yapması ve birbirini lekelemek için uğraşması eleştirilir. Ayrıca haftanın en önemli dedikoduları arasında siyonizm meselesinin olduğu hatırlatılır. Yazının sonunda ise, Miralay Sadık Beyin bildirisine yer verilir.

2881. (Karikatür): “Barışalım, koklaşalım.”, s. 3.

[Talat Bey, sarıklı bir kişiye sarılırken çizilidir.]

2882. Hıredmend, “Bir Keşf-i Mühim-i Siyâsî”, s. 3-4.

Batı’da ortaya çıkan parlak siyasî fikirlere, meşrutiyetle birlikte Şark’ta da rastlanıldığı belirtilir. Memleketin gelecekteki mutluluğunu sağlayabilecek bir keşifte bulunulduğu duyurulur. Buna göre, meşrutiyetin idaresinde başarı sağlanması için Avrupa’dan alınan yöntemler basite indirgenerek uygulanacaktır. Basite indirgenen programların en güzel örneğine ise, muhaliflerin kabul ettiği bir maddede rastlanılmıştır. Bu maddede yer alan, *Tanin* gazetesi ve gazetenin sahibine hücum etmek düşüncesi tüm muhaliflerce kabul görmüştür. Bu düşünce, önemli bir siyasî keşiftir.

2883. “Bir Karar-ı Musîb”, s. 4-5.

Avrupalılar arasında yaygın olan düellonun; dine, kanunlara, geleneklere uygun olmadığı belirtilir. Bu yüzden de kaldırılması gerektiği vurgulanır. Şark’ta, her ne sebeple olursa olsun düelloya izin verilmemelidir.

2884. (Karikatür): “Olsa olsa bu sonuncu olacak!”, s. 5.

[Bir çizmeye tutunmuş olan İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

2885. Tekerrür, “İşler Nasıl Gidiyor?”, s. 6.

Memlekette işlerin iyi mi, yoksa kötü mü gittiğine dair kesin bir yargı olmadığı belirtilir. Bazıları, kabine düştüğünde memleketin rahata ereceğini düşünür.

Böylece siyonistlerden kurtulmak mümkündür. Diğer bir görüş ise, Hakkı Paşa kabinesi devrilirse işlerin daha da kötüleşeceğini ileri sürmektedir. Yazara göre, kimsenin hiçbir iş görmemesi de işlerin iyi gitmediğine bir delildir. Çünkü iş yerine, bol bol dedikodu yapılmaktadır.

2886. “Tarih Bir Tekerrürdür”, s. 6.

Tarihin tekerrürden ibaret olduğuna dair bir örnek verilir. Geçen sene *Tanin* ile *Sada-yı Millet* gazetesi arasındaki maden imtiyazı meselesi üzerinde durulmuştur. *Tanin*, bu meseleyi yalanlamıştır. Bu hafta yine aynı tarihlerde Baba Tahir ile *Zühre* arasında benzer bir olay görülmüştür. Tarihin tekerrürden ibaret olduğuna bundan daha açık ve kesin bir örnek yoktur.

2887. C. H., “Temdîd Meselesi”, s. 7.

Meclisin uzatılıp uzatılmayacağı üzerinde durulur. Bu konuyu merak eden Tokat ve Dersim milletvekillerinin, gelecekte haber veren bir hocaya başvurdukları belirtilir.

2888. “Tahir İle Zühre”, s. 7-8.

Yazı, *Cenin* adlı gazetenin kapatılması hakkındadır. *Cenin*'in neden düştüğünün bilinmediği vurgulanır. Bu konu hakkında bazı varsayımlar üzerinde durulmaktadır. Sadece üç gün yaşadığı belirtilen *Cenin*'in, Baba Tahir ile *Zühre*'nin evliliğinden olduğu iddia edilmektedir.

2889. (Karikatür):

“- Acaba İstanbul'a kadar gitsem mi?”, s. 8.

[Karadağ Kralı, tahtıyla Arnavutluk'un üzerine oturmuş olarak çizilidir.]

2890. (Karikatür): “İşte, silahlarım, kim varsa çıksın!”, s. 9.

[Dâhiliye Bakanı Halil Bey bir elinde kılıç, diğer elinde terazi tutarken çizilidir.]

2891. “Şu, Bu”, s. 9-10.

Yazının ilk bölümünde, gazetelerin sık sık tatil edilmesi üzerinde durulur. Bu tatiller yüzünden, kapatılan gazete isimlerindeki kafiyelere uygun kelimelere talep çoktur. Yazının devamında, Hüseyin Cahid Bey hakkında ilan vermek isteyen bir tacirin diyaloglarına yer verilir. Düello meselesini içeren bu ilanın fiyatının da farklı olacağı belirtilir.

2892. (Karikatür): “Çifte kumrular.”, s. 10.

[Yanında fino köpeği olan zayıf ve çirkin bir kadın ile erkek çizilidir.]

2893. “Düello Ve Ananât-ı Milliye”, s. 10-11.

Hizb-i Tadîlât reisi Mecdi Efendinin, iki gazeteci milletvekili arasında görülen düello hakkındaki görüşlerine yer verilir. Düelloların millî gelenekten olduğunu söyleyen Mecdi Efendi, *Cenin* gazetesi sahibine gönderilen teklife yine aynı şekilde karşılık verilmesini öğütler.

2894. “Düello Nerede Olacak?”, s. 11.

Cenin ve *Zühre* düellosunun nerede yapılacağı üzerinde durulur. Tarafsız bir yer aranır. Bazıları bu düellonun Yunanistan’da yapılacağını, bazıları ise Türkiye-Bulgaristan sınırında yapılacağını öne sürer. Sonunda *Sabah* gazetesinde yapılmasına karar verilir.

2895. (Başlıksız), s. 11-12.

İlk olarak, gazetelerin isim değiştirerek hayatlarına devam ettiği belirtilir. *Tanin*’den *Cenin*’e, oradan da *Senin*’e olan dönüşüm üzerinde durulur. Ayrıca *Tanzimat*’ın, *Zühre*’nin, *Tazminat*’ın ruhunun aynı olduğu vurgulanır. İkinci konuda, *Yeni Gazete*’nin satılığa çıkması hakkındaki düşüncelere yer verilir. Son olarak, seyahat modasına dair diyaloglar yer alır. Seyahate çıkanların, muhalefette yer alan kişiler olduğu vurgulanır.

2896. (Karikatür): “Paris’ten Anadolu’ya doğru.”, s. 12.

[Şalvarlı, şemsiyeli, şapkalı bir kadın çizilidir.]

2897. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 13.

2898. “Bazar Ottoman”, s. 13.

2899. “İzmir – Dersâdet Osmanlı Emanetçisi”, (Reklam), s. 13.

2900. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 13.

2901. “Aletoal”, (Reklam), s. 14.

2902. “A l’Etoile”, s. 14.

2903. “Avusturya-Osmanlı Mefruşat Mağazası”, (Reklam), s. 14.

2904. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2905. “Hayden”, s. 15.

2906. (Karikatür): “Bağdat’ın sefeh-i nakı.”, s. 16.

[Soru işaretinin içinde Nazım Paşa çizilidir.]

Nr. 127, 19 Mayıs 1327/ 1 Haziran 1911

2907. (Karikatür): “Kaç aydır ne kadar arttım?”, s. 1.

[Dâhiliye Bakanı Halil Bey, kantarın üstünde kilosunu ölçerken çizilidir.]

2908. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2909. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Yazının ilk bölümünde Rusya’nın, Karadağlıları korumak isteğiyle Osmanlı hükûmetine başvurduğu duyurulur. Yazının devamında, Hristiyanların ittifak-ı müsellesine karşılık Müslümanların da bazı girişimlerde bulunacağı vurgulanır. Son olarak, İbrahim Hakkı Paşanın meclisteki sorularına yer verilir. Mecliste güvenin olup olmadığıyla ilgili olan soruların cevabı son günlerde belli değildir.

2910. (Karikatür): “Alnımın teriyle.”, s. 3.

[İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

2911. “Hacıyatmaz Kabinesi”, s. 3-4.

Hakkı Paşa kabinesinin artık hacıyatmaz kabinesi olarak adlandırılacağı söylenir. En ümitsiz zamanlardan kurtulmayı bilen kabinenin, eskisinden daha iyi bir durumda olduğu belirtilir.

2912. Zabıt Kâtibi, “Ablam Nasıl Gelin Oldu?”, s. 4-6.

Anne ve babasının kendisine eş bulmasını bekleyen bir genç kız anlatılır. Yaşı ilerledikçe teşebbüs-i şahsi yolunu tutan bu genç kız, eş bulmak için girişimlerde bulunur. Sonunda da bir subayla evlenir. Hürriyet sayesinde böyle serbest evliliklerin olduğu vurgulanır.

2913. (Karikatür): “Mahsûlât-ı dâhiliye.”, s. 5.

[Dâhiliye Bakanı Halil Beyin başı armut şeklinde çizilidir.]

2914. “İmtihan Kapısında”, s. 6-7.

Yaz mevsiminin herkeste bir sevinç uyandırdığı söylenir. Fakat korkulu rüyalar görmeye başlayan, sıkıntıya düşen, titremeler geçirenler de vardır. Bu kişiler öğrencilerdir. Çünkü yaz mevsiminin yaklaşmasıyla birlikte sınavlar da başlamıştır.

2915. “Kadın Tiyatrolarında Islahat”, s. 7-9.

Senin'de görülen bir mektup üzerinde durulur. Leman adlı bir bayandan gelen bu mektupta, tiyatrolara çocuklu bayanların girmesinin engellenmesi istenmektedir. Ayrıca çocuk gürültüsünün rahatsız edici olduğu vurgulanmaktadır. Fakat böyle bir uygulamanın, eşitliğe aykırı olduğu belirtilir. Bu konu hakkında çeşitli fikirler sunulur. Bunlardan biri, babaların çocuklara bakmasıdır. Fakat bu çözümün, küçük çocukların bakımı için mümkün olamayacağı belirtilir. En iyi çözüm, kadın tiyatrolarında ayrı bir bölüm yapılmasıdır. Böylece tiyatroya gelen kadınlar, gönül rahatlığıyla çocuklarını buraya bırakabileceklerdir.

2916. (Karikatür): “Taksim bahçesinde:

- Pek ayıp! Bir yerine bir şey olmadığı hâlde ağlayıp duruyorsun. Acaba olsaydı ne yapacaktın?”, s. 8.

[Düştüğü için ağlayan bir çocuk ve dadısı çizilidir.]

2917. (Karikatür):

“- Dur, yavrum. Hele evvela ablan karnını doyursun da.”, s. 9.

[John Bull, üzerinde “Fas” yazan kaşıkla Fransa’yı beslerken görülür. Diğer tarafında ise, sıranın kendisine gelmesini bekleyen İspanya vardır.]

2918. (Karikatür): “Gelecek sene için.”, s. 10.

[Elindeki projelerle Hallaçyan Efendi çizilidir.]

2919. “*Kalem Ceride-i Muteberine*”, s. 10-11.

Kalem'e gelen bir yazı aynen aktarılır. Bu yazıda bir şairin tanıtıldığı görülür. Cübbeli, şalvarlı ve sakallı biri olduğu söylenen bu kişinin kalbinde Genç Türklük sevdasının yattığı belirtilir. Kendisine ait bir şiir yayımlanır. Fakat bu şiirden bir anlam çıkarılamayacağı not düşülür.

2920. Bir Kadro Haricî, “Sadrazam Paşa Hazretlerine”, s. 11.

Bir buçuk senedir kadro haricinde kaldığını belirten bir kişinin sözlerine yer verilir. Bu kişi, hiçbir memuriyete tayininin çıkmadığından yakınıdır. Buna karşılık, Bahriye Nazırı Mahmut Muhtar Beyin hemen terfi alması eleştirilir.

2921. “Devâirde Sürat-ı Muamele”, s. 11.

Miralay Sadık Beyin ricasının, her işi hızlandırması eleştirilir.

2922. “*Senin Ne Demekmiş?*”, s. 11.

Cenin'in anlamı üzerinde durulur. Bu gazetenin, ismine uygun olarak yaşadığı söylenir. Şimdi de *Senin*'in anlamı tartışılmaktadır. Verilen bir diyalogta, bu ismin keskin bıçak anlamına gelebileceği öne sürülür.

2923. (Karikatür): “Ayanda bir Bostani.”, s. 12.

[Portre]

2924. “Şu, Bu”, s. 12.

İlk konuda, meclisteki güven oylamaları üzerinde durulur. Bir milletvekilinin, diğer bir milletvekilinin oy verme hakkını kullanması eleştirilir. Bu gidişle tek bir milletvekilinin, bütün bir meclisin yetkisini elinde tutacağı belirtilir. İkinci konuda, bir muhalif ve Lütfi Fikri arasında geçen diyaloglara yer verilir. Bu konuşmalarda, Hasan Bey ile Cahid Beyin düello sonucu merak edilir. Üçüncü konu, kabineye olan güven üzerinedir. Son olarak, mecliste işitilen sözler aktarılır.

2925. (Kaf)., “*Canlı Cenaze*”, s. 13.

Canlı Cenaze'nin, eski bir roman ismi olduğu söylenir. Bu roman ile memleketin durumu arasında benzerlik kurulur. İstanbul'un her tarafının birer canlı cenaze hâlini aldığı vurgulanır.

2926. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 14.

2927. “Bazar Ottoman”, s. 14.

2928. “İzmir – Dersâdet Osmanlı Emanetçisi”, (Reklam), s. 14.

2929. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 14.

2930. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2931. “Aletoal”, (Reklam), s. 15.

2932. “A l'Etoile”, s. 15.

2933. (Karikatür): “Balkanlarda bir kukla.”, s. 16.

[Kukla gibi oynatılan askerler çizilidir.]

Nr. 128, 26 Mayıs 1327/ 8 Haziran 1911

2934. (Karikatür): “Kolera için kordon hazırlandığının resmidir.”, s. 1.

[Halat ören iki kişi çizilidir.]

2935. (Başlıksız), s. 1.

Yalova'da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2936. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Meclisteki görüşmelerin son bulduğu duyurulur. Renkli görüntülere sahne olan bu görüşmelerin bitmesine en çok gazeteciler ve tiyatro meraklılarının üzüldüğü belirtilir. Sene içinde çeşitli tartışmaları beraberinde getiren gelenek ve görenek konusu üzerinde durulur. Buna bağlı yeni bir partinin kurulacağı, başkanının da Mecdi Efendi olacağı duyurulur. Partinin üyelerinin uyacağı kurallar açıklanır. Son olarak, haftanın en önemli olayı olarak duyurulan mesele üzerinde durulur. Tahsin Nahid Bey, Süleyman Nazif Bey tarafından yazılmış olan makaledeki bazı kelimeleri yanlış okumuştur. *Kalem*'in bu haftaki bütün sayfalarında bu konu üzerinde durulacağı belirtilir.

2937. (Karikatür): “Eğer ölseydi.”, s. 3.

[Bir eskrim karşılaşması çizilidir.]

2938. “Telgraflar”, s. 3-6.

Tahsin Nahid Bey tarafından kırılan potların çokluğundan bahsedilir. Kelimeleri yanlış okumasının büyük bir olay olarak görüldüğü belirtilir. Konuyla ilgili çeşitli yerlerden gelen telgraflara yer verilir.

2939. (Karikatür): “Her şeyden atlayan bir cambaz.”, s. 5.

[İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

2940. “Cuma Günkü Hadise-i Kırâat”, s. 6-7.

Cuma günü Tepebaşı Kışlık Tiyatro'da yapılan edebî toplantıda Süleyman Nazif Bey, eseri hakkında yazdığı makaleyi, okuması için Tahsin Nahid Bey'e vermiştir. Fakat Tahsin Nahid, makaledeki bazı Arapça ve Farsça kelimeleri yanlış okumuştur. Tahsin Nahid Beyin, bu yanlışlığı dikkat çekmek için yaptığını düşüneneler de vardır.

2941. “Taziyetnameler”, s. 7-9.

Cuma günü yaşanan olayın kurbanı Süleyman Nazif Bey kabul edilir. Süleyman Nazif Beyin başına gelen felaket üzerine yazılan taziyeye yer verilir. Tahsin Nahid Bey, Süleyman Nazif Beyden gelen makale okuma teklifini reddetmediği için suçlu görülür. Diğer yandan, Tahsin Nahid'in amacı şöhret kazanmaksa bunu başardığı belirtilir.

2942. (Karikatür): “Kamara kapaması.”, s. 8.

[İbrahim Hakkı Paşa hizmetçi kılığında çizilidir.]

2943. (Karikatür):

“- Ya açmalı, ya inmeli...”, s. 9.

[Parlementonun kapısında Dâhiliye Bakanı Halil Bey ve Lütfi Fikri görülür.]

2944. (Karikatür): “Arada sırada kabuğundan çıkan bir haşere.”, s. 10.

[Salyangoza benzetilen bir kişi çizilidir.]

2945. “Herkes Ne Diyor?”, s. 10-11.

Cuma günü yaşanan olay hakkında duyulanlar aktarılır. Okuyucuların bir fikir sahibi olması amacıyla bu konu hakkındaki görüşlere yer verilir.

2946. “Tahsin Nahid Beyle Mülakat”, s. 11.

Cuma günü yaşanan olay hakkında Tahsin Nahid Beyle görüşmeye giden bir muhabirin diyaloglarına yer verilir. Fakat Tahsin Nahid, söz konusu durumdan haberinin olmadığını söyler. Böyle bir yanlışlık olduysa da farkında olmadığını belirtir.

2947. (Karikatür):

“Fransa – Nen var Nikola? Hasta mısın?

Rus – Baltayı taşa vurdum.

Alman – Birinci defa değil!”, s. 12.

[Üzgün bir vaziyette oturan Rus Çarı Nikola'nın etrafındaki yabancı ülke liderleri çizilidir.]

2948. “Hadise Hakkında Havadis-i Müteferrika”, s. 13.

Süleyman Fehmi Beyin konuyla ilgili görüşleri aktarılır. Yaşanan olayın Fecr-i Ati'nin cehaletinin işareti olduğu vurgulanır. Daha sonra II. Abdülhamit'in düşüncelerine yer verilir. Eğer II. Abdülhamit iktidarda olsaydı, bunların hiçbirinin yaşanmayacağını dile getireceği düşünülür.

2949. “Âyinesi İştir Kişinin Lafa Bakılmaz”, s. 13.

Tahsin Nahid'in, bundan sonra arkadaşlarının yapacağı yanlışlara nasıl tepki vereceği merak edilir. Fakat Tahsin Nahid, insanın ağızdan çıkan lafların, meziyetinin göstergesi olamayacağını iddia eder. Bu konudaki rahatlığıyla herkesi şaşırtır.

2950. “Galat-ı Meşhûr Makale-i Meşhûresinden”, s. 13.

İyi tahsil görmüş olan bir kişinin, yazılmış bir eseri okurken yaptığı yanlışlıkların gülünç olduğunu vurgulayan bir makaleye yer verilir. *Kalem*, bu makalenin abartılı bir şekilde yazıldığını düşünür. Fakat Cuma günkü olayın bu makalede anlatılanları doğruladığı belirtilir.

2951. “Osmanlı Pazarı”, (Reklam), s. 14.

2952. “Bazar Ottoman”, s. 14.

2953. “İzmir – Dersaâdet Osmanlı Emanetçisi”, (Reklam), s. 14.

2954. “Lazzaro Franco ve Fils”, (Reklam), s. 14.

2955. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2956. “Aletoal”, (Reklam), s. 15.

2957. “A l’Etoile”, s. 15.

2958. (Karikatür):

“Ayı – İmdat, imdat! Boğulacağım.”, s. 16.

[Ayı olarak çizilen Rusya’ya yardım eden John Bull ve Fransa görülür.]

Nr. 129, 2 Haziran 1327/ 15 Haziran 1911

2959. (Karikatür): “İhtiyar Türk:

- Aramızda kalsın ama genci de ihtiyarı da birbirimize pek uygunuz!”, s. 1.

[Bastonlu bir ihtiyar çizilidir.]

2960. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2961. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Fecr-i Ati’nin durumunun nereye varacağı merak edilir. Daha sonra Selanik’ten gelen *Silah* isimli gazete üzerinde durulur. Bu gazetenin artık İstanbul’a sokulmamasına dair alınan kararın uygulanıp uygulanmadığı sorulur. Rumeli’de görülen gazeteler davasında, kazanan ya da kaybeden tarafın olmadığı örneklerle açıklanır.

2962. (Karikatür):

“Hakkı Paşa – Roma sefirini değiştirmenizi tavsiye ederim.”, s. 3.

[İbrahim Hakkı Paşa ve şık giyimli bir kişi çizilidir.]

2963. “*Kalem*’e Hiç Dokunmaz Gazeteler”, s. 3-4.

Rumeli’de yayımlanıp İstanbul’da heyecan yaratan gazeteler hakkında hazırlanacak olan takibat kanunu üzerinde durulur. Bu kanunun münakaşalara neden olduğu belirtilir.

2964. “Yeni Bir Müsamere”, s. 4.

Daha önce düzenlenen toplantıda yapılan okuma hatası yüzünden para toplanamadığı belirtilir. Bu yüzden, yeniden yapılacak olan toplantıya kimsenin gelmeyecek olmasından korkulur. Bunun için de, bu toplantının sadece kadınlara yönelik yapılmasına karar verilir. Tahsin Nahid Beyin toplantıda, Celal Sahir’in kadının toplum içindeki yerini ele alan yazısını okuyacağı duyurulur.

2965. “Eskiler İle Yenilerin Farkı”, s. 4.

Tahsin Nahid tarafından yapılan okuma yanlışının, eskiler ile yeniler arasındaki farkı ortaya koyduğu söylenir. Buna göre eskiler, okurlar ve anlarlardı. Fakat doğru yazamazlardı. Yenilerin ise, düzgün yazdıkları fakat yazılanları doğru okuyamadıkları görülmüştür.

2966. (Karikatür): “Esnâ-yi tatilde çocuklar oyunla meşgul.”, s. 5.

[Uçurtma uçuran Mahmut Şevket Paşa, oyun oynayan Dâhiliye Bakanı Halil Bey ve İbrahim Hakkı Paşa çizilidir.]

2967. “Tayin”, s. 5.

Edirne Milletvekili Rıza Tefvik Beyin, Emniyet Müdürlüğü’ne ait bir memuriyete tayin edileceği duyurulur. Fakat bu görevi kabul edip etmeyeceği belli değildir.

2968. “Beyân-ı İ’tizâr”, s. 6.

Kalem’de, iki hafta önce yayımlanan okuyucu mektubundaki şiir hatırlatılır. Yazının altına bu şiirden bir anlam çıkarılamayacağı not düşülmüştür. Bu notun yazar tarafından yazıldığı, aslında anlamının var olduğu belirtilir. Bu hatadan dolayı şiirin sahibinden özür dilenir.

2969. “Tekzîb”, s. 6.

Tahsin Nahid Beyin, Süleyman Nazif Beye ait olan makaledeki kelimeleri yanlış okuduğu konuşması hatırlatılır. Tahsin Nahid Beyin, makaleyi daha önce okuduğu ve yine aynı hatalara düştüğü hakkında haberler duyulmaktadır. Bu söylentinin kısmen doğru olduğu bildirilmiştir. Makalede yer alan bazı şiirlerin ezberinde

olduğunu söyleyen Tahsin Nahid, bunları tekrar okumaya lüzum görmediğini belirtmiştir.

2970. “Protesto Teşebbüsü”, s. 6.

Servet-i Fünun'da yer alan Süleyman Nazif Beyin makalesinden bahsedilir. Bu makalede isimlerinin yer almadığını gören şairlerin üzüldükleri ve protesto kararı aldıkları belirtilir. Daha sonra Tahsin Nahid Beyin, keşfettiği yeni usul hakkında bir kitap yazmaya başladığı duyurulur.

2971. “Usûl-i Kırâat”, s. 7.

Tahsin Nahid Beyin yaptığı yanlış okumanın getirdiği ün, nutuk vermek isteyenlerin dikkatini çekmiştir. Bu kişiler, Tahsin Nahid Beyin nasıl bu kadar meşhur olduğu üzerinde düşünmektedirler. Sonunda bu keşfin şerefini Tahsin Nahid Beye verirler. Bundan sonra nutuk verecek kişilerin, metni iki kere okuması ve bilinmeyen kelimeleri işaretlemesi önerilir.

2972. “Anas-ı Sultanî Hakkında”, s. 7-8.

Anas-ı Sultanî hakkında düşünceleri sorulan kişilerin sözlerine yer verilir.

2973. (Karikatür): “Siyasî bir futbol.”, s. 8.

[Ayı şeklinde çizilen Rusya ile Avusturya İmparatoru Franz Joseph'in ortasındaki topun üstünde “Arnavutluk” yazılıdır.]

2974. (Karikatür):

“- Nafile çalışıyoruz. Kapı kapandı, yarısı sıkıştı kaldı!”, s. 9.

[Meclisin kapısında sıkışmış olan bütçeyi kurtarmaya çalışan Dâhiliye Bakanı Halil Bey ile İbrahim Hakkı Paşa görülür.]

2975. “*Kalem*'in Taziyesi”, s. 9.

Süleyman Nazif Beyden sonra bu kez de Tahsin Nahid Beye taziye sunulur.

2976. “Fecr-i Ati Levhası”, s. 9.

Tahsin Nahid Beyin yanlış okumasından sonra Fecr-i Ati Cemiyeti'ne iki levha geldiği belirtilir.

2977. “Tahsin Nahid Bey nerede?”, s. 9-10.

Ortadan kaybolan Tahsin Nahid'in nerede olduğu merak edilir. Bir duyuma göre Tahsin Nahid, yeni kitabını bitirmek için çalışmaktadır.

2978. (Karikatür): “Müntahib-i sâni ile mebus arasında:

- Neden muhafazakâr olmak istiyordunuz?

- Mebusluğumuzu muhafaza için!”, s. 10.

[İki kişi çizilidir.]

2979. “Lisan-ı Fars’a da Aşına İmiş!”, s. 11.

Eskilerin, bugünküleri Şark lisanına aşına olmamakla itham ettikleri belirtilir.

Fakat Tahsin Nahid Beyin bu düşünceyi tersine çevirdiği söylenir. Onun Şark

lisanına olan aşinalığı alaylı bir dille ele alınır.

2980. “Teşekkür”, s. 11.

Tahsin Nahid tarafından gönderilen yazı aktarılır. Tahsin Nahid, yanlış okuma yaptığından beri gelen tebrikler için herkese teşekkür eder.

2981. “Madalya İhsanı”, s. 11.

Tahsin Nahid Beyin Cuma günü göstermiş olduğu iktidarını takdir amacıyla kendisine bir madalya verileceği duyurulur.

2982. “Bir Tevcîh-i Vecîh”, s. 11.

Cuma günkü olaydan sonra vükela tarafından alınan bir kararla Tahsin Nahid’in bütün açılış ve törenlerde nutuk vermesi kararlaştırılmıştır.

2983. (Karikatür): “İnsaniyet hissi:

- Al, ayol. Ben bir türlü şu çeyreği sevedim!”, s. 12.

[Yaşlı bir kadına para veren bir erkek çizilidir.]

2984. “Havadan Gözden”, s. 12-13.

Zavallı bakanların kışın meclisteki görüşmelerden, yazın ise güneş yüzünden rahat bir nefes alamadıkları belirtilir. Fakat yaz mevsiminde sıcaklık ne olursa olsun, seyir yerlerinin her zaman dolu olduğu söylenir. Buralardaki görüntülere yer verilir.

2985. “Yarım Kalmış Konferansın Sene-i Devriyesi”, s. 13.

Tazminat gazetesi başyazarı ve Dersim Milletvekili Lütfi Fikri’nin geçen sene Selanik’te yarım kalan nutkunu, bu seneki ziyafette tamamladığı belirtilir.

2986. (Başlıksız), s. 13.

Eski Maliye Bakanı Cavid Beyin verdiği konferansın saati, geçen sene Lütfi Fikri’nin yarım kalan konferansının saatine tesadüf etmiştir. Fakat her konferansın da tesiri birbirinden farklıdır.

2987. Hasan Tahsin, “Varaka (Aynen)”, s. 14.

Hasan Tahsin’in yazısına yer verilir. Eski Maliye Bakanı Cavid Beyin Selanik’te verdiği nutku, *Haluk’un Defteri*’nden alıntı yaparak vücuda getirdiği iddia edilir. Böyle bir davranışa kalkışacak olanlar hakkında gerekli işlemlerin yapılacağı duyurulur.

2988. “*Haluk’un Defteri*”, s. 14.

Tevfik Fikret’in *Haluk’un Defteri* adlı eseri tanıtılır.

2989. “İsmail Kemal Beyin Vekil-i Umûru”, s. 14.

İsmail Kemal Bey, kendisine vekâlet etmesi için Halep Milletvekili Nafi Paşa’yı görevlendirmiştir. Fakat İsmail Kemal Beyin nerede olduğu belli olmadığından, Halep Milletvekili Nafi Paşa’nın aldatılmış olabileceği düşünülür.

2990. “İzmir – Dersâdet Osmanlı Emanetçisi”, (Reklam), s. 14.

2991. “Tiring Galata”, (Reklam), s. 15.

2992. “Aletoal”, (Reklam), s. 15.

2993. “A l’Etoile”, s. 15.

2994. (Karikatür):

“- Ali şenlikler arasında aff-ı umumi de dâhil mi?

- İnşallah!”, s. 16.

[II. Abdülhamit ve uşağı çizilidir.]

Nr. 130, 16 Haziran 1327/ 29 Haziran 1911

2995. (Karikatür), (Yazısız), s. 1.

[Mahmut Şevket Paşa çizilidir.]

2996. (Başlıksız), s. 1.

Yalova’da bulunan bir kaplıcanın reklamına yer verilir.

2997. “Haftalık Dedikodu”, s. 2.

Tazminat gazetesinin, Ahmet Şerif Bey tarafından Kurbağalı Dere hakkında yazılan makaleyi eleştirdiği yazı üzerinde durulur. Bu yazıda dikkati çeken taraf, insanların kendi his ve düşüncelerini doğru göstermek için onları birer felsefe şekline sokmaya çalışmalarıdır. Yazının devamında, bu haftanın kadınlar için

felaket haftası olduğu söylenir. Çünkü zabıta, kadınların Fener'e girmelerini yasaklamıştır. Şimdi de sıra Kurbağalı Dere'ye gelmiştir.

2998. (Karikatür):

“Alman – Hay Allah cezasını versin. Bu herif de nereden çıktı!”, s. 3.

[Almanya'nın kullandığı treni durduran İngiltere'dir.]

2999. Âşıklar, “Arıza-ı Teşekkürîye”, s. 3-4.

Okurlardan gelen bir mektup aktarılır. Şimdiye kadar sevgililerin hep gizli olarak buluştukları, eziyet çektikleri söylenir. Hürriyetin gelmesi bile bu mahrumiyeti değiştirmemiştir. Fakat âşıkların haklarını savunan bir kişi çıkmıştır. Lütfi Fikri, Ahmet Şerif'in makalesine verdiği cevapla bunu ispat etmiştir. Bu kişi hürriyetperver biridir. Onun şerefine tüm âşıklar, Kurbağalı Dere'de âşıklar mitingi düzenleyip dua etmiştir.

3000. “Tercüme Hadise-i Elîmesi Ve Fırka-i İctihâdiyye”, s. 4-6.

Fırka-i İctihâdiyye'nin kuvvetini anlamak için bazı kişiler görevlendirilmiştir. Görevlendirilen bu kişilerden ilk kurban, Köprülü Mehmet Fuat Beydir. Bu uğurda şehit düşenlerin sayısının artmasından korkular. Bu olayların, edebiyata altın harflerle yazılacağı belirtilir.

3001. (Karikatür): “Fransa – İspanya

- Eğer bir daha buraya girersen yapacağımı bilirim!”, s. 5.

[Fransa tarafından girilmesi yasaklanan yer Fas'tır.]

3002. “Şeffaf”, s. 6-11.

Şeffaf adlı iki perdelik oyunda, milletvekili tarafından tavsiye mektubu alan bir kişinin memuriyete başvurması anlatılır. Fakat eğitimi olmayan ve dil bilmeyen bu kişinin milletvekili ile olan akrabalığı da uzaktadır.

3003. (Karikatür): “Dezenfeksiyon.”, s. 8.

[Ayı olarak çizilen Rusya, Karadağ Kralı ve yanlarında bulunan bir kişiye dezenfeksiyon için sıkılan sıvının üstünde “aff-ı umumi” yazılıdır.]

3004. (Karikatür): “Zaman değiştikçe ahlak da değişir.”, s. 9.

[Bir kafesin ardından halkı izleyen II. Abdülhamit çizilidir.]

3005. (Karikatür), (Yazısız), s. 10.

[Bir kadının peşinden giden erkek görülür.]

3006. Ahmet Şerif, “Ahmet Şerif Bey Güzel Mi?”, s 11.

Okuyucuların merak ettikleri bir konu hakkında, Ahmet Şerif Beyden gelen yazı aktarılır. Bu yazıda, Ahmet Şerif Bey kendisinin dış görünüşünü anlatmaktadır. Gazetelerde, şahsına yönelik çıkan haberleri yalanlayarak aslında çirkin biri olmadığını ispatlamaya çalışır.

3007. “*Haluk’un Defteri*”, s. 11.

Tevfik Fikret’in *Haluk’un Defteri* adlı eseri tanıtılır.

3008. (Başlıksız), s. 11.

İkbal Kütüphanesi tarafından yayımlanan *Aslı ile Kerem* adlı roman tanıtılır.

3009. (Karikatür):

“1- Nasıl bedbaht?, diye muhatabım sordu. Hâlâ muhafazakârlıktan mı bahsediyorsun? 2- Avrupa’da eseri-i terakki. Adımda bir tahte-l-bahr. 3- Türkiye’ye gelince, denizlerinde gemi bile yüzdürülemez. 5- Türkiye’de yüz saatte bir metre. 6- Avrupa’da o kadar çok şimendifer var ki, günde lâ-akall bir kaza vuku bulur. 7- Türkiye’de ise münâkalât için develer bile yok. 8- Avrupa’da binlerce fabrika ocakları. 9- Bir o kadar teyyare. 10- Avrupa’da dilenciler bile Türkiyeli refiklerinden güzel giyinir. 11- Ve sonra muhafazakârlık deyip duruyorsun. Acaba neyi muhafaza edeceksin?”, s. 12.

[Numaralandırılmış cümlelere uygun karikatürler çizilidir.]

3010. “Fecr-i Ati’nin Çanı!”, s. 13.

Meşrutiyetin ilanından sonra, Fecr-i Ati çanı tabirinin ortaya çıktığı söylenir. Fecr-i Ati’nin çanının Köprülüzade Mehmet Fuat Efendi olduğu düşünülmektedir. Çünkü okumadan âlim olan bu kişi, kendisini herkesten üstün görmektedir. Fakat bu yükselişin de bir düşüşü vardır. Yaptığı tercüme hatalarının çokluğu da bu düşüşün nedenlerindedir. Önce *Genç Kalemler*’den, daha sonra da *İctihad*’tan darbe almıştır.

3011. “Telgraflar”, s. 14.

Fırka-i İctihadiye’nin fikir ve maksadının anlaşamadığı belirtilir. Bu fırkanın keşfi için gönderilen Fecr-i Ati üyelerinden de bir haber alınmadığı, bu yüzden de tehlikenin sürdüğü duyurulur.

3012. Bir Fecr-i Ati Dostu, “Moman Kritik”, s. 14.

Şöhret çetesi olarak görülen Fecr-i Ati'nin kötü bir devrede olduğu söylenir.

Fecr-i Ati üyelerinin birer birer başarısızlığa uğradığı belirtilir.

3013. "Tiring Galata", (Reklam), s. 15.

3014. "Aletoal", (Reklam), s. 15.

3015. "A l'Etoile", s. 15.

3016. (Karikatür):

"- Doktoru işittin mi?

- Ne dedi?

- Eğer hastalıktan kurtulmak isterse Yalova'ya gitmekten başka çare yoktur diyor!",

s. 16.

[Yaşlı bir karı koca ile onları şaşkınlıkla dinleyen bir adam çizilidir.]

SONUÇ

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yayın hayatına başlayan *Kalem* dergisi, Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven tarafından 21 Ağustos 1324 (3 Eylül 1908) - 16 Haziran 1327 (29 Haziran 1911) tarihleri arasında 130 sayı olarak çıkarılmıştır. Haftalık edebî mizah dergisi olan *Kalem*'in yarısı Türkçe, yarısı Fransızca olarak yayımlanmıştır. Dönemin sosyal, siyasî ve kültürel değişimlerine ayna tutan dergide yazıların tamamlayıcı bir parçası olarak karikatürlere yer verilmiştir. II. Meşrutiyet döneminin en önemli mizah dergisi sayılan *Kalem*, karikatür alanında da devrim gerçekleştirmiştir.

Kalem'de güncel yazılara, hikâyelere, şiirlere, örnek tiyatro metinlerine, fıkralara ve ödüllü bilmecelere yer verilir. Dergide sürekli olarak devam eden bölüm, haftanın öne çıkan haberlerinin kaleme alındığı "Haftalık Dedikodu" başlığı altında yayımlanan yazılardır. *Kalem*'deki yazıların tamamına yakını imzasız ya da takma ad kullanılarak yayımlanmıştır. Kime ait olduğu açıkça görülen yazılarda ise; Raif Necdet Kestelli, Süleyman Nazif, Hüseyin Suat Yalçın, Refik Halit Karay, Ahmet Rasim, Mithat Cemal Kuntay, Salah Cimcoz, Celâl Sahir Erozan ve Cenap Şahabettin imzaları görülür.

Kalem dergisindeki yazılar incelendiğinde, bu yazıların dönemin güncel olaylarını ve toplum hayatını tüm yönleriyle ele aldığı görülür. Yasakların kısı kacından kurtulan mizah yayınlarından olan *Kalem*; hürriyet, meşrutiyet, adalet, kardeşlik, eşitlik sloganlarıyla sesini duyuran toplumun sözcülüğünü üstlenir. Yaşanan değişimle birlikte eskileri kıyasıya eleştiren ve yeniliğin içindeki tehlikeleri sezerek halka rehberlik eden yazılar, toplumun içinde bulunduğu durumu gözler önüne sermiştir. *Kalem*'de, eski ve yeni dönem karşılaştırmalarına sıkça yer verilerek II. Meşrutiyet'in ilanının toplum hayatına nasıl yansıdığı ele alınmıştır.

Siyasî konular içinde en çok Meclis-i Mebusan'ın açılışı üzerinde durulur. Bir dönüm noktası olarak kabul edilen bu gelişmede özellikle siyasetin içinde yer alan kişilere dikkat çekilmiş, bu kişilerin başarısızlıkları eleştirilmiştir. Yerel yönetimde söz sahibi olan belediyeler ise, halkın ihtiyaçlarına cevap veremeyen kurumlar olarak sunulmuştur.

II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte özellikle giyim kuşam tarzının değiştiği, ithal mallara olan ilginin arttığı görülür. Kadınlar tarafından takip edilen moda konusunda

özellikle dikkati çeken nokta, gittikçe kendi değerlerinden sıyrılmış bir toplum yapısının oluşmaya başlamasıdır. Batılı tarzda giyinen bu kişiler, toplumda görülen yozlaşmanın simgesi olarak görülmektedir. Ortaya çıkan bu ikilik, yenilik taraftarı olanlarla eski düzeni arayan kişiler arasında bir uçurum yaratmıştır. Özellikle kadın ve erkek ilişkilerinin değişimi ve kadınların toplum içinde aktif bir rol oynamaya başlaması, bazı kesimler tarafından kabul görmemiştir. Bu yüzden, toplumda görülen farklı düşünceler ortak bir paydada buluşmamıştır. *Kalem*'de yer alan yazılarda, her iki durumun olumlu ve olumsuz yanları üzerinde durulmuş ve ortak bir payda oluşturmak amaçlanmıştır. Bu konuların yanında dönem içinde önemli bir sorun teşkil eden koleraya, tiyatroların gelişimine, Dünya üzerindeki hayata son vereceği düşünülen Halley Kuyruklu Yıldızı'na, taşımacılık sorunlarına, basın hayatına dair gelişmelere ve edebiyat alanında faaliyet gösteren Fecr-i Ati Topluluğu ile ilgili haberlere yer verilmiştir.

Derginin yarısını oluşturan karikatürler ise, dönemin sosyal ve siyasî ilişkileri üzerinedir. *Kalem*'de, imzalı ve imzasız karikatürlere rastlamak mümkündür. Batılı anlamdaki karikatürlere ilk defa yer veren dergide, Türk karikatüristlerin yanında yabancı karikatüristlerin çizimleri de yer alır. Karikatürlerin genelinde en çok imzası bulunan kişiler: L. Andrès, İon, Cem, İzzet Ziya, d'Ostoya, Plaiček, Pahatrehas, A. Rigopoulos, A. Scarselli, Sedat Nuri'dir.

Kalem'de yeni bir ruh kazanan Türk karikatürü, akademik bir resim anlayışına sahiptir. Karikatür alanında bir dönüm noktası oluşturan bu başarılı çizimler, dönemdeki pek çok karikatürcüyü etkileyerek II. Meşrutiyet karikatürünün şekillenmesini sağlamıştır. *Kalem*'de yer alan karikatürler başlı başına bir anlama sahip olmalarının dışında, bazı sayılarda yazıların tamamlayıcı birer parçası durumundadır. Dergide; tam sayfa karikatürler, portre karikatürleri ve bant karikatürler bulunur. Bunların içinde en çok tam sayfa karikatürler kullanılmış olup başarılı portre çizimlerine imza atılmıştır. Bant karikatürler ise, hareket bildiren olayları aktarmada tercih edilmiştir.

Karikatür, hedef aldığı kişilerin biçimini uzatır, sıkıştırır, çarpıtır, gülünç şekillere sokarak abartılı bir şekilde çizer. Karikatürün ikinci hilesi ise, aşırı basitleştirmedir. İşine yaramayan kısımları küçülten ya da hiç kullanmayan çizimler, gerçekliği etkili bir biçimde sunmaktadır. *Kalem*'de, güncel konular üzerine çizilen

karikatürlerle vurgulanmak istenen düşünce görsel açıdan pekiştirilir. Özellikle yabancı ülke liderlerine yönelik karikatürlerde, söz konusu kişilerin fiziksel özelliklerinin abartılarak çizildiği görülür. Aynı durum, siyasileri hedef alan karikatürlerde de geçerlidir. Meclis-i Mebusan'da aktif olarak görev alan siyasiler, eleştiri oklarına en çok maruz kalan kesimdir. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra etkisini yitiren II. Abdülhamit, karikatürlerde kendisine yaşam alanı bulan bir figür hâlini almıştır. Siyasî alandaki gelişmelere yönelik çizilen karikatürlerde ise, Avrupa ve Balkanlarda yaşanan olaylara yer verilir. Çizgilerde özellikle Osmanlı Devleti'nin dış ülkelere olan borçları üzerinde durulur. *Kalem*'deki karikatürlerde en çok ele alınan konular; kadınlar, kadın-erkek ilişkileri, evlilik kurumu, taşımacılık alanında yaşanan sorunlar ve basın-yayındır.

Sonuç olarak II. Meşrutiyet döneminde basın hayatına giren *Kalem*; gerek siyasî ve sosyal nitelikli mizahî yazıları, gerekse Türk karikatür ve mizahında köşe taşı olarak kabul edilen karikatürleri ile hem döneminde, hem de kendisinden sonra yayımlanmış mizah dergileri üzerinde etkili olmuş bir dergidir.

KAYNAKLAR

- AKAY, Hasan, *Servet-i Fünûn Şiir Estetiği*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1988.
- AKTAŞ, Şerif, *Refik Halit Karay*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986.
- ALTUNIŞ GÜRSOY, Belkıs, *Hüseyin Suad Yalçın Hayatı ve Eserleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001.
- Ana Britannica*, “Basın”, C. III, Ana Yayıncılık A. Ş., İstanbul 1986.
- ARSEVEN, Celâl Esat, *Sanat ve Siyaset Hatıralarım*, (haz. Ekrem Işın), İletişim Yayınları, 1993.
- ARTAN, Gündüz, *Takma Ad – Soyadı – Rumuz Dizinleri*, Türk Kütüphaneciler Derneği İçel Şubesi Yayınları, Mersin 1995.
- BİNARK, Naile – ARSLANBEK, Saide, *Tanzimattan Bugüne Türk Yazı Hayatında Takma Adlar İndeksi*, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, Ankara 1971.
- BRUMMETT, Palmira, *İkinci Meşrutiyet Basınında İmge ve Emperyalizm 1908-1911* (çev. Ayşen Anadol), İletişim Yayınları, İstanbul 2003.
- ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman, *Basın Tarihimizde Mizah Dergileri*, Garanti Matbaası, İstanbul 1970.
- ÇEVİKER, Turgut, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Tanzimat Dönemi*, Adam Yayınları, 1986.
- ÇEVİKER, Turgut, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü Meşrutiyet Dönemi*, Adam Yayınları, 1988.
- ENGİNÜN, İnci, *Cenap Şahabettin*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.
- GERÇEK, Selim Nüzhet, *Türk Matbaacılığı*, İstanbul Devlet Basımevi, 1939.
- GÖKMAN, Muzaffer, *İstanbul’u Yaşayan ve Yaşatan Adam Ahmet Rasim*, Çelik Gülersoy Vakfı Yayınları, İstanbul 1989.
- GÖKTÜRK, Halil İbrahim, *Mithat Cemal Kuntay*, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987.
- Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi*, “Basın”, C. III, Görsel Yayınlar, 1984.
- GÖVSA, İbrahim Alaettin, *Süleyman Nazif*, Türkiye Matbaası, İstanbul 1933.

HEINZELMANN, Tobias, *Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu 1908-1914* (çev. Türkiş Noyan), Kitap Yayınevi, İstanbul 2004.

HİZARCI, Suat, *Ahmet Rasim*, Varlık Yayınları, İstanbul 1953.

İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, C. III, Dergâh Yayınları, 1988.

İNÜĞÜR, M. Nuri, *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yayınları, İstanbul 2002.

İSKİT, Server, *Türkiye’de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, Başvekâlet Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü Yayınları, 1943.

İSKİT, Server, *Türkiye’de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış*, İstanbul Devlet Basımevi, 1939.

KARACA, Nesrin, *Celâl Sahir Erozan*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993.

KOESTLER, Arthur, *Mizah Yaratma Eylemi*, (çev. Sevinç - Özcan Kabakçıoğlu), İris Yayıncılık, İstanbul 1997.

KOLOĞLU, Orhan, *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın*, İletişim Yayınları, 1992.

KUDRET, Cevdet, *Abdülhamit Devrinde Sansür*, Milliyet Yayınları, 1977.

LEVEND, Ağâh Sırrı, *Ahmet Rasim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1965.

Meydan Larousse, “Basın”, C. II, Meydan Yayınevi, İstanbul 1985.

NECATİGİL, Behçet, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Raif Necdet Kestelli, Varlık Yayınları, 1975.

SEMİH, Mehmet, *Türk Edebiyatında Mahlaslar Takma Adlar Tapşurmalar ve Lakaplar*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1993.

Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, “Celal Esat Arseven”, C. I, YKY, İstanbul 2001.

Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, “Hüseyin Suat Yalçın”, “Raif Necdet Kestelli”, “Refik Halit Karay”, “Süleyman Nazif”, C. II, YKY, İstanbul 2001.

Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi, “Mizah”, C. IV, İletişim Yayınları, 1985.

TEVETOĞLU, Fethi, “Türk Edebiyatında Takma Adlar”, *Kardelen*, nr. 9, Mayıs 1988.

TOPUZ, Hıfzı, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, Mart 1973.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. V, “Kalem”, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. V, “Mithat Cemal Kuntay”, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, “Mahmut Sadık”, C. VI, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986.

US, Mehmed Asım, *Karikatür II. Meşrutiyet Döneminin Ünlü Simaları*, (haz. Seval Şahin), Kitap Yayınevi, İstanbul 2008.

Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, “Salah Cimcoz”, “Cemil Cem”, “Sedat Nuri İleri”, C. I, YKY, İstanbul 2008.

YÜCEBAŞ, Hilmi, *Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi*, Milliyet Dağıtım, İstanbul 1976.

YÜCEBAŞ, Hilmi, *Süleyman Nazif'ten Hatıralar*, Dizerkonca Matbaası, İstanbul 1957.

YÜCEBAŞ, Hilmi, *Ahmet Rasim Aşkları-Hatıraları*, Dizerkonca Matbaası, İstanbul 1957.

ÖZGEÇMİŞ

18. 06. 1986 tarihinde Manisa'da doğdum. İlköğrenimimi Turgutlu Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda, orta ve lise öğrenimimi Turgutlu Anadolu Lisesi'nde tamamladım. 2004 yılında kazandığım Dokuz Eylül Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümünden 2008 yılında mezun oldum. Aynı yıl Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisansa başladım.

ÖZET

Kalem dergisi, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 21 Ağustos 1324 (3 Eylül 1908) ile 16 Haziran 1327 (29 Haziran 1911) tarihleri arasında yüz otuz sayı olarak çıkan haftalık edebî mizah dergisidir. Salah Cimcoz ve Celal Esat Arseven tarafından yarısı Türkçe, yarısı Fransızca olarak çıkarılmıştır. Meşrutiyet döneminin en önemli mizah dergisi sayılan *Kalem*, karikatür alanında bir devrim gerçekleştirmiştir.

Döneminin sosyal, siyasî ve kültürel değişimlerine kayıtsız kalmayan *Kalem* dergisi, kendine özgü bir mizah anlayışı ortaya koymuştur. Mizahın yazı ve çizgi gücünden yararlanarak toplumda görülen değişim üzerinde durulmuştur. *Kalem*'de, bazı sayılarda yer almamakla birlikte devamlılık gösteren tek bölüm "Haftalık Dedikodu" başlığı altında toplanan yazılardır. Yazıların büyük bir çoğunluğu imzasız olarak ya da takma ad kullanılarak yayımlanmıştır. Dergide güncel yazıların yanında, fıkralara, kısa hikâyelere, bilmecelere ve ödüllü yarışmalara yer verilir. Belirli sayfalarda ilan ve reklamlar görülür.

Kalem'de, tam sayfa karikatürler, portre karikatürleri ve bant karikatürler bulunur. Dergide yeni bir ruh kazanan Türk karikatürü, akademik bir resim anlayışına sahiptir. Bu anlayışın bir sonucu olarak alt yazıdan çok çizgiye yüklenen karikatürler çizilmiştir. Cemil Cem'in başı çektiği çizer kadrosu, Batı karikatürünü yakından tanımış kişilerdir. Ayrıca Türk karikatüristlerin yanında, yabancı karikatüristler de çizgileriyle dergide yer almıştır.

II. Meşrutiyet döneminin önemli mizah yayınlarından biri olan *Kalem*, Türk karikatür ve mizahında bir köşe taşı olarak kabul edilir. Karikatürleri, yazılarının vinyetleri ve iyi bir baskı tekniğiyle düzenlenen sayfa düzeniyle basın hayatında dikkate değer bir iz bırakmıştır.

ABSTRACT

Kalem magazine was published after the Second Ottoman Constitutional Revolution as a weekly literature humour magazine. *Kalem* magazine was published between the dates 21 August 1324 (3 September 1908) and 16 June 1327 (29 June 1911) as one hundred thirty number. *Kalem* magazine was published half of Turkish, half of French by Salah Cimcoz and Celal Esat Arseven. *Kalem*, which was agreed the most important humour magazine in constitutional period, made a real revolution in caricature space.

Kalem magazine, which wasn't be indifferent period's social, political and culturel exchange has a specific humour understanding. *Kalem* magazine benefit humour's writing and mark force. And it focused on revolution in society.

The only part in *Kalem*, which was published continuously, was "Haftalık Dedikodu" (Weekly Gossip). Most of the writings were published as without signature or using nickname. In additon to popular writings there are anectodes, short stories, puzzles and competitions with reward in the magazine. There are declarations and advertisements in specific pages.

There are full page caricatures, portrait caricatures and bant caricatures in *Kalem*. Turkish caricature has an academical paint understanding in magazine. As result of this understanding many caricatures were drew. Cemil Cem's staff were the people who knew the East caricature very well. In addition to Turkish caricaturists, there were foreign caricaturists in magazine.

Kalem, which was the most important humour publication in the Second Ottoman Constitutional Revolution, is agreed an important corner store in Turkish caricature and humour. *Kalem* left on important trace with its caricatures and pages regulations.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	392046
Yazar Adı / Soyadı	Ece SERRİCAN
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 17789565514
Telefon / Cep Telefonu	02363121826 05543048997
e-Posta	captan_4@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Kalem Dergisi Üzerine Bir Araştırma
Tezin Tercümesi	A Research About The Journal Of Kalem
Konu Başlıkları	Türk Dili ve Edebiyatı
Üniversite	Ege Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Türk Edebiyatı Bölümü
Anabilim Dalı	Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2010
Sayfa	412
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Dr. Şerife ÇAĞIN Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAĞIN Prof. Dr. Fazıl GÖKÇEK
Dizin Terimleri	Meşrutiyet Dönemi=Constitutional Monarcy Period Edebiyat=Literature Basın=Press Dergiler=Magazines Mizah dergisi=Mizah journal Karikatür=Caricature
Önerilen Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☐ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Ertelemesini istiyorum [3 Yıl]

b. Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının **26.01.2014** tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.
NOT: (Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

27.01.2011

İmza:.....

Yazdır